

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ
ΓΣΟΛΟΜΥΤΗ

ΜΑΡΙΑ
ΓΙΑΛΛΟΥΡΟΥ

UNITED NATIONS PEACE-KEEPING

ΠΑΤΡΑ 1999

ΑΡΙΘΜΟΣ	2699
ΣΥΛΛΟΓΗΣ	

**UNITED NATIONS
PEACE KEEPING**

**ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ
ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ**

**ΘΕΜΑ: «Ο ΡΟΛΟΣ ΠΟΥ ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΣΕ Ο
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΣΙΚΟ
ΚΟΛΠΟ (ΙΡΑΚ- ΚΟΥΒΕΙΤ) ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΠΟΥ
ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΖΕΙ ΣΗΜΕΡΑ»**

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ**

UNITED NATIONS

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ Ο.Η.Ε.

1. Ίδρυση του Ο.Η.Ε.	1
2. Γενικά Χαρακτηριστικά	7
2.1. Σκοποί	8
2.2. Αρχές	8
2.3. Όργανα	9
2.3.1. Γενική Συνέλευση	10
2.3.2. Συμβούλιο Ασφαλείας	12
2.3.3. Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο	16
2.3.4. Το Συμβούλιο Κηδεμονίας	17
2.3.5. Το Διεθνές Δικαστήριο	19
2.3.6. Η Γραμματεία	21
3. Έδρα του Ο.Η.Ε.	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΥΡΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε.

1. Διατήρηση της Διεθνούς Ειρήνης και Ασφαλείας	23
1.1. Διαπραγματεύσεις	25
1.2. Έρευνα	25
1.3. Συνδιαλλαγή	25
1.4. Μεσολάβηση	26
1.5. Η προσφυγή σε διεθνείς οργανισμούς	26
1.6. Οι δικαιοδοτικές μέθοδοι	27

2. Ενέργεια σε περίπτωση απειλής της Ειρήνης, διατάραξης της και επιθετικών πράξεων	27
2.1. Άρθρο 39	27
2.2. Τα μέτρα του άρθρου 39	29
2.3. Άρθρο 40. Προσωρινά μέτρα	30
2.4. Άρθρο 41	32
2.5. Άρθρο 42 Στρατιωτικά Μέτρα	33
3. Εξελίξεις του συστήματος του Ο.Η.Ε. για τη - διατήρηση της διεθνούς Ειρήνης και ασφάλειας	34
3.1. Επέκταση των αρμοδιοτήτων της Γενικής Συνέλευσης (Απόφαση Acheson)	34
3.2. Οι ειρηνευτικές Δυνάμεις του Ο.Η.Ε. και η αποστολή παρατηρητών	36
4. Η αυτοδιάθεση - αποαποικιοκράτηση	39
4.1. Οι κανόνες του Χάρτη	39
4.2. Μεταγενέστερες αποφάσεις και κείμενο των Ηνωμένων Εθνών	41
4.3. Το περιεχόμενο της αυτοδιάθεσης	44
4.4. Η πρακτική των Ηνωμένων Εθνών	45
5. Η Οικονομική Ανάπτυξη	47
5.1 Ρυθμίσεις του Χάρτη	47
5.2 Η τεχνική βοήθεια	50
5.3 Κύριες Δραστηριότητες του UNDP και της UNCTAD	53
5.4. Η Νέα Διεθνής Οικονομική Τάξη	54
6. Ανθρώπινα Δικαιώματα	57
6.1. Η Παγκόσμια Διάσκεψη για τα ανθρώπινα δικαιώματα	58
6.2. Η πρακτική των Ηνωμένων Εθνών	60
6.2.1. Ανθρώπινα Δικαιώματα και εσωτερική δικαιοδοσία	60

6.2.2. Οι μηχανισμοί προστασίας και η λειτουργία τους	63
7. Δραστηριότητες Ειδικής Βοήθειας	66
8. Δραστηριότητες σε θέματα Διεθνούς Δικαίου	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

1. Μια γενική εικόνα	70
2. Ένας τρόπος για να ελέγχονται οι διενέξεις και να προωθείται η ειρήνη	70
3. Πως ξεκινούν οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις	74
4. Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις σε συνοπτική παρουσίαση	75
5. Αποστολές παρατηρητών	76
6. Ειρηνευτικές Δυνάμεις	77
7. Απονομή του Βραβείου Νόμπελ για την Ειρήνη	78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Κρίση στον Περσικό Κόλπο (ΙΡΑΚ - ΚΟΥΒΕΙΤ)

1. Εισαγωγή	79
2. Γεωγραφικά και Ιστορικά δεδομένα	79
3. Οι αντίπαλες δυνάμεις της κρίσης	83
4. Επιτροπή του Ο.Η.Ε. για την παρατήρηση ΙΡΑΚ - ΚΟΥΒΕΙΤ (UNIKOM)	89
4.1. Σύσταση της UNIKOM	93
4.2. Σύγκρουση άλλων σωμάτων	95
5. Οι δραστηριότητες της UNIKOM	96
5.1. Η εντολή της UNIKOM επεκτάθηκε	99
5.2. Η κατάσταση εντός της DMZ	103
5.3. Άλλες δραστηριότητες	104
6. Σύνθεση της UNIKOM	105

7. Τελικές θεωρήσεις	108
8. Συμπέρασμα	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

1. Εισαγωγή	112
2. Γενική Αναδρομή	113
3. Τουρκική εισβολή 1974. Στάση του Ο.Η.Ε. στο Κυπριακό πρόβλημα	115

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Κρίση στο Αιγαίο

1. Η κρίση στο Αιγαίο και οι τουρκικές διεκδικήσεις σ' αυτό	120
2. Τι σημαίνει το τούρκικο "άνοιγμα" προς την Ελλάδα	130

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Η ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1. Πορεία προς την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας	134
2. Ο ρόλος της Γερμανίας στην αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Σλοβενίας και της Κροατίας	136
3. Το χρονικό της βοσνιακή τραγωδίας από την διάλυση του Γιουγκοσλαβικού Κράτους	137
4. Η συμφωνία του Ντέιτον	143
5. Προστατευτική δύναμη του Ο.Η.Ε. (UNPROFOR) στην πρώην Γιουγκοσλαβία	144
6. Το "μεγαλείο του Ο.Η.Ε." του Μπούτρος - Μπούτρος Γκάλι	148
7. Η συνεισφορά του Ο.Η.Ε. κατά τη διάρκεια της Γιουγκοσλαβικής κρίσης	151
7.1 Ο τομέας της υγείας	151

7.2. Ο τομέας της διατροφής	154
7.3. Ο τομέας της εκπαίδευσης	154

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

Η κρίση του Κοσσυφοπεδίου

1. Εισαγωγή	158
2. Κόσοβο: Η γεωπολιτική "καρδιά" της Βαλκανικής	161
3. Η Ισλαμική περικύκλωση της Σερβίας	165
4. Σενάρια και υποθέσεις για το μέλλον του Κόσοβου	166
5. Το ΝΑΤΟ έτοιμο για το Κόσοβο	170
6. Τελικές θεωρήσεις	172
6.1. Διχοτόμηση: Η μόνη ρεαλιστική λύση	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

Τι έχει πετύχει ο Ο.Η.Ε.

1. Για την Ειρήνη	177
2. Για την Δημοκρατία	178
3. Για την Ανάπτυξη	178
4. Για τα δικαιώματα του Ανθρώπου	179
5. Για τον Αφοπλισμό	179
6. Για την αυτοδιάθεση και την ανεξαρτησία	179
7. Για το περιβάλλον	180
8. Για την ενίσχυση του Διεθνούς Δικαίου	181
9. Για την κατάργηση του "Απαρχαίντ"	181
10. Παροχή Ανθρωπιστικής Βοήθειας	181
11. Καταπολέμηση της Φτώχειας	182
12. Στέγη για όλους	182
13. Για την Γυναίκα	182
14. Εξασφάλιση Πόσιμου Νερού	183
15. Για την Υγεία	183

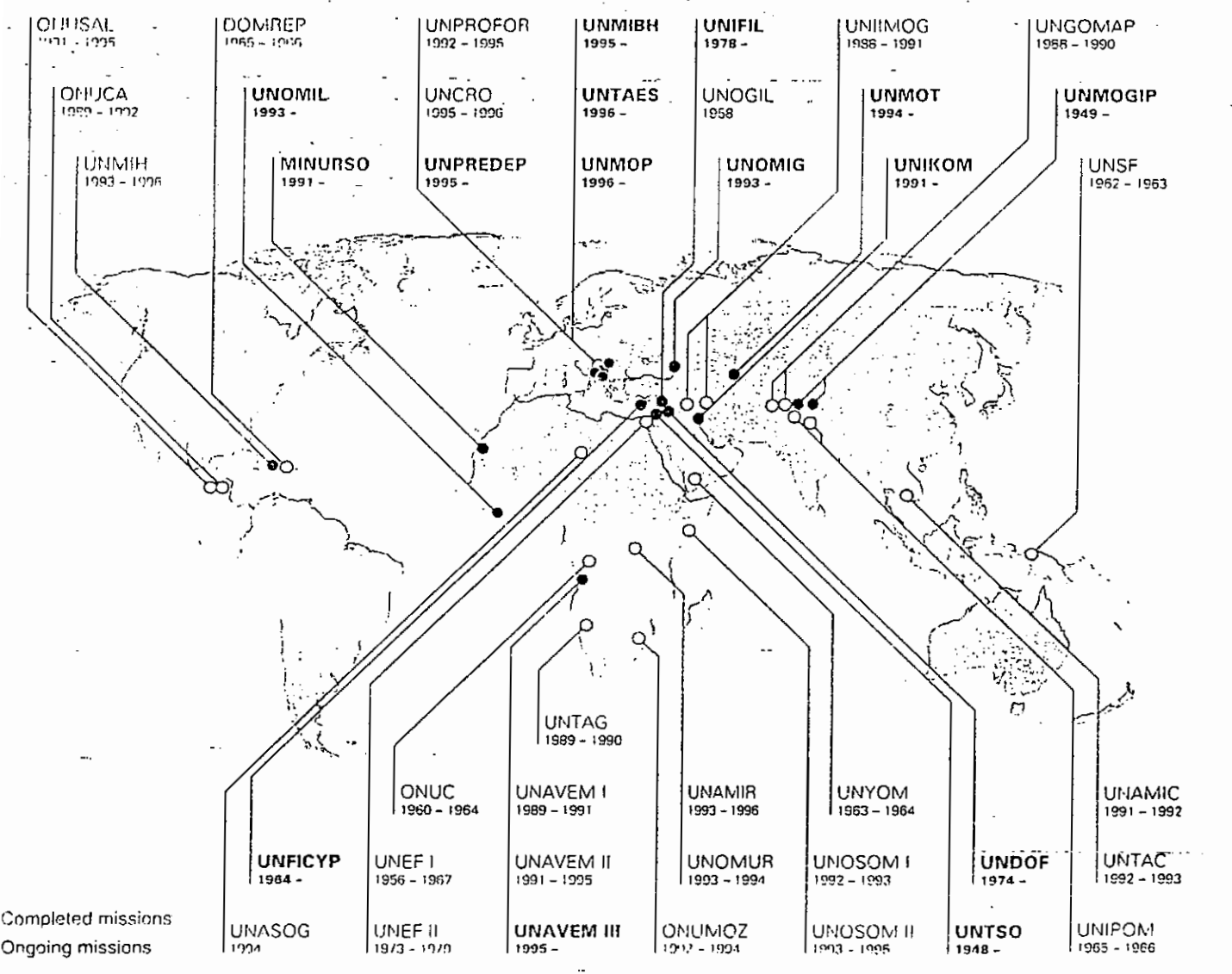

16. Περιορισμός των Φυσικών Καταστροφών	183
17. Εξουδετέρωση Ναρκών	184
18. Προστασία της Υγείας του Καταναλωτή	184
19. Αντιμετώπιση του Υπερπληθυσμού	184
20. Καταπολέμηση των Ναρκωτικών	185
21. Για την καταπολέμηση του εγκλήματος	185
22. Για τις Διεθνείς Εμπορικές Συναλλαγές	185
23. Για τα δικαιώματα των εργαζομένων	185
24. Εξασφάλιση Ειρήνης στους Ωκεανούς	186
25. Προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας	186
26. Για την Αλιεία και την Προστασία των Δασών	186
27. Βελτίωση Αεροπορικών και θαλάσσιων Συγκοινωνιών	186
28. Για την Ελεύθερη Πληροφόρηση	187
29. Ανάπτυξη των Διεθνών Επικοινωνιών	187
30. Προστασία Ευάλωτων Κατηγοριών του Πληθυσμού	187
31. Προστασία των Παιδιών	188
32. Για την Εκπαίδευση και τον Πολιτισμό	188
33. Προστασία της Πολιτισμικής Κληρονομιάς	189
34. Για το Διάστημα	189

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΣΗΜΕΡΑ	190

United Nations peace-keeping operations as of June 1996

UNDP	Το πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη
UNCTAD	Η διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη
DOE	Η Παγκόσμια Οργάνωση Εργασίας
WHO	Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας
UNESCO	Η Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση την Επιστήμη και τον Πολιτισμό
WIPO	Η Παγκόσμια Οργάνωση Πνευματικής Ιδιοκτησίας
ΔΤΝ	Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
IBRD ή World Bank	Η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης Και Ανάπτυξης
IFC	Η Διεθνής Εταιρεία Χρηματοδότησης
IDA	Η Διεθνής Εταιρεία Ανάπτυξης
FAO	Η Οργάνωση Επισιτισμού και Γεωργία
IFAD	Το Διεθνές Ταμείο Γεωργικής Ανάπτυξης
UNIDO	Η Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιομηχανική ανάπτυξη
ITU	Η Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών
UPU	Η Παγκόσμια Ταχυδρομική Ένωση
WMO	Η Παγκόσμια Μετεωρολογική οργάνωση
ICAO	Η Διεθνής Οργάνωση Πολιτικής Αεροπορίας
IMO	Ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός
WTO	Η Παγκόσμια Οργάνωση Τουρισμού
GATT	Η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου
ΙΑΕΑ	Η Διεθνής Οργάνωση Ατομικής Ενέργειας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΟΗΕ

1. Η Ίδρυση του Ο.Η.Ε.

Ο χαρακτήρας, οι σκοποί και ο τρόπος της λειτουργίας ενός διεθνούς οργανισμού καθορίζονται από τους παράγοντες που οδήγησαν στην ίδρυσή του.

Έτσι η ΚΤΕ και ο ΟΗΕ έχουν ένα κοινό χαρακτήρα, το ότι και οι δύο οφείλουν την εμφάνισή τους σε δύο παγκόσμιους πολέμους.

Ο Α΄ όμως παγκόσμιος πόλεμος ήταν ένας πόλεμος μεταξύ καπιταλιστικών χωρών, ένας πόλεμος που απέβλεπε στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους. Αυτός δεν είχε ιδεολογικό χαρακτήρα. Γι' αυτό ο οργανισμός της Γενεύης που ιδρύθηκε από τις νικητήριες δυνάμεις, δηλαδή η ΚΤΕ δεν διαπνεόταν από επαναστατικές ιδέες και είχε σαν κύρια επιδίωξη την σταθεροποίησή της πριν από τον πόλεμο κατάστασης. Εξάλλου, δύο μεγάλες δυνάμεις που θα διαδραμάτιζαν σημαντικό ρόλο στην λειτουργία του οι ΗΠΑ και ΕΣΣΔ, δεν διετέλεσαν μέλη του οργανισμού. Οι ΗΠΑ δεν έγιναν μέλη της ΚΤΕ γιατί το Κογκρέσο απόρριψε την Συνθήκη των Βερσαλλιών που περιλάμβανε το σύμφωνο της ΚΤΕ και η

ΕΣΣΔ δεν έγινε δεκτή εξαιτίας του σοσιαλιστικού καθεστώτος της. Η ΕΣΣΔ τελικά έγινε δεκτή το 1934 για να αποβληθεί το 1939 με την δικαιολογία του Φιλανδό-Σοβιετικού πολέμου.

Τα πράγματα όμως εξελίχθηκαν διαφορετικά με τον ΟΗΕ. Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος που άρχισε το 1939, στην πρώτη φάση του δεν πήρε ιδεολογικό χαρακτήρα και παρέμεινε ένας πόλεμος σαν εκείνο του 1914, που απέβλεπε στην επίλυση διαφορών μεταξύ των καπιταλιστικών χωρών.

Η υποδούλωση όμως του μεγαλύτερου μέρους της Ευρώπης, η εισβολή των Γερμανικών στρατευμάτων στο Ρώσικο έδαφος και η αντίσταση των υπόδουλων λαών κατά των εισβολέων μετέτρεψαν τον πόλεμο σε ιδεολογικό, σε πόλεμο που διεξάγεται κατά της βίας και για την υπεράσπιση προοδευτικών αρχών. Η είσοδος της πρώην ΕΣΣΔ στον πόλεμο οδήγησε σε επαναστατικές μεταβολές. Ο αγώνας κατά της χιτλερικής Γερμανίας και των συμμάχων της δεν διεξαγόταν πια από ένα κόσμο της ίδιας ιδεολογίας αλλά από δύο κόσμους ιδεολογικά αντίθετους. Η ανάγκη της συντριβής του εχθρού απέβαλε τον παραμερισμό των αντιθέσεων κατά της ανάπτυξης της συνεργασίας των δύο κόσμων. Ο ρόλος της πρώην ΕΣΣΔ στον πόλεμο αποτέλεσε αποφασιστικό παράγοντα για τις εξελίξεις που σημειώθηκαν στον τομέα των προσπαθειών για την οργάνωση της μεταπολεμικής διεθνούς κοινωνίας.

Το πρώτο διεθνές κείμενο που διαγράφει την μορφή του μεταπολεμικού κόσμου, όπως την επιθυμούσαν ορισμένοι από τους συμμάχους, είναι η διακήρυξη που απηύθυναν προς όλους τους λαούς ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Fr. Roosevelt και ο Πρωθυπουργός της Μ.Βρεταννίας W. Churchill στις 14

Αυγούστου 1941, και που είναι γνωστή σαν χάρτης του Ατλαντικού.

Οι αρχές που εξαγγέλλονται από το Χάρτη και που θα διέπουν το μεταπολεμικό κόσμο δεν είναι νέες και αποτελούν επανάληψη των δεκατεσσάρων σημείων του Προέδρου Wilson (8 Ιανουαρίου 1918), που χρησίμεψαν σαν ιδεολογικό υπόβαθρο της ΚτΕ. Αν από τον χάρτη εξαγγέλλεται και κάποια προοδευτική αρχή, αυτή υστερεί από πιο ώριμη σκέψη και ανακαλείται. Έτσι το 1943 ο W. Churchill δηλώνει ότι η αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών που διακηρύχθηκε από το Χάρτη θα εφαρμοστεί μόνο στα Ευρωπαϊκά κράτη που υπέκυψαν στο ναζιστικό ζυγό και όχι στις αποικίες.

Το πρώτο όμως σημαντικό βήμα για την οργάνωση του μεταπολεμικού κόσμου αποτελεί η διακήρυξη των Η.Ε της 1^{ης} Ιανουαρίου του 1942, που υπογράφηκε από την ΕΣΣΔ, τις ΗΠΑ, την Μ. Βρετανία και την Κίνα και σε συνέχεια από τις άλλες χώρες που μετείχαν στον αγώνα κατά του Άξονα.

Αυτή δεν εκφράζει τη θέληση και τις επιδιώξεις δύο κρατών με το ίδιο πολιτικό και κοινωνικό σύστημα όπως αυτό συμβαίνει με το Χάρτη του Ατλαντικού, αλλά περισσοτέρων κρατών μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και μια χώρα με διαφορετικό πολιτικό και κοινωνικό σύστημα, η ΕΣΣΔ. Αυτή επίσης, για πρώτη φορά καθιερώνει τον τίτλο «Ηνωμένα Έθνη», για τα κράτη που πολεμούσαν τον φασισμό, ένα τίτλο που θα φέρει ο οργανισμός που θα αντικαταστήσει την ΚτΕ.

Η Διακήρυξη της Μόσχας που υπογράφηκε στις 30 Οκτωβρίου 1943 από τους Υπουργούς των Εξωτερικών των ΗΠΑ, της ΕΣΣΔ, και της Μ. Βρετανίας, καθώς και από τον

Πρεσβευτή της Κίνας, καθορίζει για πρώτη φορά ότι οι τέσσερις δυνάμεις αναγνωρίζουν την ανάγκη να ιδρύσουν ένα διεθνή οργανισμό που θα είναι επιφορτισμένος με την διαφύλαξη της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Η Διάσκεψη που συνήρθε στο Dumbarton Oaks (Washington) από τις 21 Αυγούστου έως τις 7 Οκτωβρίου 1944 με την συμμετοχή της ΕΣΣΔ, των ΗΠΑ, της Μ. Βρετανίας και της Κίνας, κατέληξε σε συμφωνία για μία σειρά προτάσεων ως προς τον Οργανισμό που θα ιδρύσουν. Οι προτάσεις αυτές γνωστές σαν «προτάσεις του Dumbarton Oaks» αποτελούσαν ένα συμβιβασμό τόσο της επιδίωξης της ΕΣΣΔ να ιδρυθεί ένας οργανισμός απαλλαγμένος από τα σφάλματα του παρελθόντος και μάλιστα από τις αδυναμίες της ΚΤΕ όσο και της επιδίωξης των ΗΠΑ να περιέχει στο κείμενο αόριστες αλλά εντυπωσιακές υποσχέσεις.

Οι προτάσεις του Dumbarton Oaks παρουσιάζουν ορισμένα κενά ως προς τον τρόπο της λειτουργίας του νέου οργανισμού. Τα κενά αυτά ανέλαβε να τα καλύψει η Διάσκεψη των Αρχηγών των τριών μεγάλων Δυνάμεων που συνήρθε στην Γιάλτα της Κριμαίας από τις 4 έως τις 11 Φεβρουαρίου 1945. Μια από τις σημαντικότερες αποφάσεις της Διάσκεψης ήταν ότι οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας σε θέματα που δεν είναι διαδικαστικά θα λαμβάνονται με πλειοψηφία στην οποία όμως θα περιλαμβάνεται απαραίτητα και η ψήφος των πέντε μόνιμων μελών του (ΗΠΑ, Γαλλία, ΕΣΣΔ, Μ. Βρετανία και Κίνα). Έτσι καθιερώθηκε το δικαίωμα του veto των πέντε μεγάλων.

Αμέσως σχεδόν μετά την διάσκεψη της Γιάλτας άρχισαν να εκδηλώνονται προσπάθειες κατά πρώτο λόγο από τις ΗΠΑ και

κατά δεύτερο λόγο από την Μ. Βρετανία για να επηρεαστεί το έργο των Η.Ε. προς ορισμένη ιδεολογική κατεύθυνση και να τροποποιηθούν ορισμένες αποφάσεις των Τριών Μεγάλων. Έτσι η Διάσκεψη των Αμερικάνικων Κρατών που συνήρθε στην πόλη του Μεξικού από τις 21 Φεβρουαρίου έως τις 28 Μαρτίου 1945, με πρωτοβουλία των ΗΠΑ, πρότεινε να διευρυνθούν οι εξουσίες της Γενικής Συνέλευσης. Η πρόταση αυτή είχε σαν στόχο να ανατρέψει την απόφαση της Διάσκεψης της Γιάλτας για το σύστημα της ψηφοφορίας στο Συμβούλιο Ασφαλείας και να εξουδετερώσει το δικαίωμα του veto της ΕΣΣΔ. Χαρακτηριστικές για το πνεύμα τους είναι άλλες δύο προτάσεις της διάσκεψης αυτής.

Η μία ήταν να επιλύονται οι διαφορές διαμερικανικού χαρακτήρα με διαμερικανικές μεθόδους και η άλλη να εκπροσωπείται ιδιαίτερα η Λατινική Αμερική στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

Στις 25 Απριλίου του 1945 συνήρθε στον Άγιο Φραγκίσκο των ΗΠΑ η Συνδιάσκεψη των Η.Ε. που τερμάτισε τις εργασίες της στις 26 Ιουνίου του 1945, με την υπογραφή του Χάρτη των Η.Ε. από τους εκπροσώπους 50 κρατών. Ο χάρτης άρχισε να ισχύει από τις 24 Οκτωβρίου του 1945. Έδρα του νέου οργανισμού ορίστηκε η Νέα Υόρκη.

Ο οργανισμός των Η.Ε. αποτελεί «συνέχεια» της ΚτΕ από την άποψη ότι ο νομικός χαρακτήρας των δύο διεθνών αυτών οργανισμών παραμένει ο ίδιος. Υπάρχουν βέβαια διαφορές ανάμεσα στους δύο οργανισμούς αλλά υπάρχουν και ομοιότητες. Μερικές από αυτές είναι:

1. Τα Η.Ε. υιοθέτησαν ορισμένες αρχές άγνωστες στο Σύμφωνο της ΚτΕ, όπως την αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών και την αρχή της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, αλλά και ορισμένες αρχές που περιλαμβάνονταν στο σύμφωνο της ΚτΕ, όπως την αρχή της κυρίαρχης ισότητας των κρατών και την αρχή της μη επέμβασης σε ζητήματα της εσωτερικής δικαιοδοσίας των κρατών.

2. Ο ΟΗΕ διαθέτει ορισμένα όργανα που διέθετε και η ΚτΕ με κάποιες μόνο αλλαγές στην ονομασία, όπως τη Γενική Συνέλευση (Συνέλευση της ΚτΕ), το Συμβούλιο Ασφαλείας (Συμβούλιο στη ΚτΕ), το Διεθνές Δικαστήριο (Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης στη ΚτΕ) και την Γραμματεία (Γραμματεία της ΚτΕ). Αυτός όμως διαθέτει και ορισμένα νέα όργανα, όπως το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο και το Συμβούλιο Κηδεμονίας.

3. Ενώ για τις αποφάσεις του Συμβουλίου της ΚτΕ ίσχυε και η αρχή της ομοφωνίας, για τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ ίσχυε η αρχή της πλειοψηφίας σε συνδυασμό με την αρχή της ομοφωνίας (πλειοψηφία των μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας στην οποία θα περιλαμβάνεται και η ψήφος των πέντε μόνιμων μελών του).

Το συμπέρασμα στο οποίο μπορούμε να καταλήξουμε είναι ότι στον οργανισμό των Η.Ε. συνυπάρχουν το παλιό και το καινούριο. Οι συντάκτες του Χάρτη των Η.Ε. έλαβαν υπόψη τους ότι η εξέλιξη είναι μια πορεία από το παρελθόν προς το μέλλον, που πραγματοποιείται σταδιακά και με τρόπο που ανταποκρίνεται στις νέες συνθήκες.

Έτσι αυτοί έκτισαν ένα οικοδόμημα που, όσο κι αν κριθεί σαν μη ικανοποιητικό μπορεί να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της μεταπολεμικής διεθνούς κοινωνίας.

2. Γενικά Χαρακτηριστικά

Τελικά όμως στις 26 Ιουνίου του 1945, υπογράφηκε στον Άγιο Φραγκίσκο στο τέλος της διάσκεψης ο χάρτης των Η.Ε. από 51 χώρες (μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα) και τέθηκε σε ισχύ τις 24 Οκτώβρη του ιδίου έτους.

Πρόκειται για ένα Παγκόσμιο Οργανισμό που δέχεται δηλαδή κατ' αρχήν όλα τα κράτη που επιθυμούν να ενταχθούν και να σεβαστούν τις αρχές και τους σκοπούς του. Είναι επίσης, ανοιχτός και γενικός οργανισμός γιατί αφ' ενός δε θέτει κανένα εμπόδιο για την εισδοχή οποιουδήποτε κράτους στους κόλπους του, κι αφ' ετέρου διαθέτει μια γενική αρμοδιότητα που τον εξουσιοδοτεί να ασχολείται με όλα τα θέματα, πχ την ειρήνη, την διεθνή ασφάλεια, τον αφοπλισμό κλπ. Το κείμενο του χάρτη αποτελείται από ένα προοίμιο και 111 άρθρα τα οποία χωρίζονται σε 19 κεφάλαια.

Αναπόσπαστο μέρος του αποτελεί και το συνημμένο σ' αυτό καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου. Ο χάρτης όπως ρητά αναφέρεται στο άρθρο 103 διαθέτει στη διεθνή έννομη τάξη, επαυξημένη ισχύ έναντι των λοιπών διεθνών συνθηκών, υπερισχύοντας κάθε αντίθετης διάταξης που αντιβαίνει στις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτόν.

2.1. Σκοποί

Σύμφωνα με το άρθρο, 1 παρ.1 του χάρτη, τα Ηνωμένα Έθνη αποτελούν ένα οργανισμό που αποβλέπει στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Για το σκοπό αυτό, τα Ηνωμένα Έθνη επιδιώκουν την καταστολή κάθε επιθετικής ενέργειας και ευνοούν την ειρηνική επίλυση των διεθνών διαφορών.

Δεύτερος σκοπός των Ηνωμένων Εθνών είναι να αναπτύξουν φιλικές σχέσεις μεταξύ των εθνών, που θα βασίζονται στο σεβασμό της αρχής της ισότητας των δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών (άρθρο 1, παρ.2).

Τρίτος σκοπός είναι η συνεργασία για την επίλυση των διαφορών διεθνών προβλημάτων και η ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών (άρθρο 1,παρ.3).

Τέταρτος σκοπός είναι να αποτελέσει ο οργανισμός ένα κέντρο συντονισμού των ενεργειών των εθνών για την επίτευξη των κοινών σκοπών του (άρθρο 1,παρ.4).

2.2. Αρχές

Το άρθρο 2 του Χάρτη ορίζει ότι ο οργανισμός και τα μέλη του για να πραγματοποιήσουν τους παραπάνω σκοπούς θα ενεργούν σύμφωνα με τις παρακάτω αρχές.

Πρώτο, με την αρχή της κυρίαρχης ισότητας όλων των μελών του.

Δεύτερο, με την αρχή της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων τους με καλή πίστη.

Τρίτο, με την αρχή της ειρηνικής επίλυσης των διεθνών διαφορών τους.

Τέταρτο, με την αρχή της μη προσφυγής στην απειλή ή στη χρήση βίας.

Πέμπτο, με την αρχή της παροχής κάθε βοήθειας στα Ηνωμένα Έθνη, για κάθε ενέργεια που αναλαμβάνουν σύμφωνα με τις διατάξεις του Χάρτη.

Έκτο, με την αρχή της μη επέμβασης του οργανισμού σε ζητήματα που ανήκουν ουσιαστικά στην εσωτερική δικαιοδοσία οποιουδήποτε κράτους, μ' εξαίρεση τα εξαναγκαστικά μέτρα που προβλέπονται από το κεφ.7 του χάρτη σε περίπτωση απειλής της ειρήνης και επιθετικών πράξεων.

2.3. Όργανα

Σύμφωνα με το άρθρο 7, ο χάρτης του ΟΗΕ προβλέπει κύρια και επικουρικά όργανα. Ως κύρια όργανα αναφέρονται: Η Γενική Συνέλευση, το Συμβούλιο Ασφαλείας, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, το Συμβούλιο Κηδεμονιών, το Διεθνές Δικαστήριο και η Γραμματεία. Τα επικουρικά όργανα δεν απαριθμούνται στο χάρτη. Στην πράξη η Γενική Συνέλευση, το Συμβούλιο Ασφαλείας, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο και η Γραμματεία έχουν συστήσει όργανα με διάφορες ονομασίες όπως Επιτροπές, Προγράμματα, Ταμεία, Οργανισμούς κλπ που επικουρούν το έργο των κύριων οργάνων. Η επιτροπή δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για το εμπόριο και την Ανάπτυξη, το Πρόγραμμα των Η.Ε. για την Ανάπτυξη είναι μερικά από αυτά.

2.3.1 Η Γενική Συνέλευση

Αυτή είναι από τα κύρια όργανα του Οργανισμού γιατί μαζί με το Συμβούλιο Ασφαλείας, έχει την ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, είναι αρμόδια για κάθε ζήτημα που εμπίπτει στη σφαίρα των δραστηριοτήτων του Οργανισμού και έχει την γενική εποπτεία του Οργανισμού.

Σ' αυτή μετέχουν όλα τα κράτη-μέλη των Η.Ε. με δικαίωμα μιας ψήφου. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζεται η αρχή της κυρίαρχης ισότητας των κρατών, γιατί όλα τα κράτη, μεγάλα και μικρά, χωρίς καμία διάκριση διαθέτουν από μία ψήφο. Η αρχή όμως αυτή εγκαταλείπεται, όταν καθιερώνεται από τον χάρτη ότι η Γενική Συνέλευση σε σοβαρά ζητήματα, αποφασίζει με πλειοψηφία των 2/3 που είναι παρόντα και ψηφίζουν και σ' όλα τα άλλα ζητήματα με απλή πλειοψηφία. Στην πραγματικότητα όμως η αρχή της κυρίαρχης ισότητας των κρατών δεν εγκαταλείπεται με την εφαρμογή του κανόνα της πλειοψηφίας γιατί οι αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης έχουν το χαρακτήρα των συστάσεων και κατά συνέπεια δεν είναι δεσμευτικές για τα μέλη των Η.Ε.

Η Γενική Συνέλευση θυμίζει Κοινοβούλιο, αλλά δεν είναι γιατί δεν νομοθετεί. Αυτή μπορεί να μελετάει, να συζητάει διάφορα θέματα και να κάνει συστάσεις. Οι δυνατότητές της ως αυτού φτάνουν. Αν η Γενική Συνέλευση είχε την δυνατότητα με τις αποφάσεις της να δημιουργεί κανόνες δικαίου, δηλαδή να νομοθετεί, τότε η βούληση της πλειοψηφίας των μελών της θα επιβάλλονταν στη βούληση της μειοψηφίας με αποτέλεσμα να παραβιαστεί η αρχή της κυρίαρχης ισότητας των κρατών.

Αλλά η Γενική Συνέλευση μπορεί έμμεσα να συμβάλλει στην δημιουργία κανόνων δικαίου. Αυτό συμβαίνει κυρίως στην περίπτωση που αυτή αναθέτει στην Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου να συντάξει σχέδιο συμφωνίας σε κάποιο θέμα του Διεθνούς Δικαίου και ύστερα εξουσιοδοτεί τον Γενικό Γραμματέα να συγκαλέσει Συνδιάσκεψη των Η.Ε. που θα εγκρίνει τη διεθνή συμφωνία. Πρόκειται για τη διαδικασία που ακολουθείται σε εφαρμογή του άρθρου 13^ο του χάρτη για τη κωδικοποίηση και ανάπτυξη του Διεθνούς Δικαίου. Με τον τρόπο αυτό η Γενική Συνέλευση έχει συμβάλλει στη σύνταξη σημαντικών συμβάσεων, όπως των Συμβάσεων της Γενεύης του 1958 για την αιγιαλίτιδα, την συνορεύουσα ζώνη και την ανοικτή θάλασσα, της Συνθήκης της Ουάσινγκτον του 1961 για την Ανταρκτική, της Σύμβασης της Βιέννης του 1961 για τις διπλωματικές σχέσεις κ.α.

Σε ορισμένες περιπτώσεις η Γενική Συνέλευση μπορεί να παίρνει αποφάσεις υποχρεωτικές, όπως όταν καταρτίζει τον εσωτερικό κανονισμό της (άρθρο 21), όταν καθορίζει τους κανόνες πρόσληψης του προσωπικού του Οργανισμού (άρθρο 101, παρ.1), όταν εγκρίνει τον προϋπολογισμό και κατανέμει τις δαπάνες (άρθρο 17), όταν εγκρίνει την εισδοχή νέων μελών στον οργανισμό ύστερα από πρόταση του Συμβουλίου Ασφαλείας (άρθρο 4) κ.α. Στις περιπτώσεις όμως αυτές οι αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης δεν δημιουργούν κανόνες Δικαίου γιατί δεν επιβάλλουν στα κράτη-μέλη πρόσθετες υποχρεώσεις.

Η Γενική Συνέλευση υπερέχει του Συμβουλίου Ασφαλείας γιατί είναι αρμόδια όχι μόνο για θέματα που αφορούν την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, όπως το

Συμβούλιο Ασφαλείας, γιατί οι αποφάσεις της, σε αντίθεση με εκείνες του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν είναι υποχρεωτικές.

2.3.2 Το Συμβούλιο Ασφαλείας

Είναι κι αυτό ένα από τα κύρια όργανα του Οργανισμού. Τόσο αυτό, όσο και η Γενική Συνέλευση χαρακτηρίζονται σαν πολιτικά όργανα, γιατί αποτελούν ένα είδος Forum, όπου εκδηλώνονται οι πολιτικές επιδιώξεις των κρατών και διαμορφώνεται η πολιτική που θα ακολουθήσει ο οργανισμός σε διάφορα θέματα. Σύμφωνα με το άρθρο 24, παρ.1 του χάρτη το Συμβούλιο Ασφαλείας, έχει την κύρια ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας αποτελείται από 15 μέλη. Τα 5 απ' αυτά είναι μόνιμα μέλη και είναι : Η ΓΑΛΛΙΑ, Η ΕΣΣΔ, το Η.Β. της Μ. Βρετανίας, οι ΗΠΑ και η ΚΙΝΑ. Τα 10 μη μόνιμα μέλη εκλέγονται από την Γενική Συνέλευση για διάστημα 2 ετών, χωρίς δικαίωμα επανεκλογής. Για την εκλογή τους ακολουθείται από την Γενική Συνέλευση το σύστημα της Γεωγραφικής Αντιπροσώπευσης.

Η ανάγκη να αντιμετωπιστεί με ρεαλισμό το ζήτημα της διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, υποχρέωσε τους συντάκτες του Χάρτη να εντάξουν στο Ύμβούλιο της Ασφαλείας στις πέντε Μεγάλες Δυνάμεις σαν μόνιμα μέλη. Αν, εν ονόματι της νομικής ισότητας των κρατών, οι Μεγάλες Δυνάμεις μετείχαν στο Συμβούλιο Ασφαλείας «επί ίσοις όρις», τότε θα αγνοούνταν ο ρόλος τους στα διεθνή πράγματα.

Οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας σε ζητήματα διαδικασίας λαμβάνονται με την σύμφωνη ψήφο εννιά μελών (άρθρο 27, παρ.2). Στην περίπτωση αυτή υιοθετείται ο

κανόνας πλειοψηφίας σε συνδυασμό με τον κανόνα της ομοφωνίας. Συγκεκριμένα, σε ζητήματα μη διαδικαστικά οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας λαμβάνονται με τις σύμφωνες ψήφους εννέα μελών στις οποίες περιλαμβάνονται και οι σύμφωνες ψήφοι των πέντε μόνιμων μελών.

Ο κύριος λόγος που υποχρέωσε τους συντάκτες του Χάρτη να υιοθετήσουν την αρχή της ομοφωνίας (δικαίωμα veto) των μόνιμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας, ήταν ο ρόλος που διαδράματίσαν και διαδραματίζουν οι Μεγάλες Δυνάμεις στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Άλλος λόγος ήταν ότι η διεθνής κοινωνία περιλαμβάνει δύο διαφορετικούς κόσμους, τον καπιταλιστικό και τον σοσιαλιστικό, κι ότι η αρχή της ομοφωνίας δεν επιτρέπει να επιβληθεί το ένα πολιτικό σύστημα στο άλλο ούτε με την βία, ούτε με μηχανιστικές μεθόδους, όπως είναι το σύστημα της πλειοψηφίας.

Οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι υποχρεωτικές, αλλά δεν δημιουργούν κανόνες δικαίου, γιατί έχουν μόνο εκτελεστικό χαρακτήρα.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι επιφορτισμένο με τη διευθέτηση των διεθνών διαφορών. Αυτό μπορεί να επιληφθεί σχετικά ύστερα από δική του πρωτοβουλία, ύστερα από προσφυγή του ενός ή και των δύο ενδιαφερόμενων μερών, ύστερα από αίτηση οποιουδήποτε μέλους των Η.Ε., ύστερα από αίτηση κράτους-μη μέλους των Η.Ε., άλλου ενδιαφερόμενου μέρους στη διαφορά και ύστερα από διάβημα του Γενικού Γραμματέα των Η.Ε.

Το δικαίωμα όμως του Συμβουλίου Ασφαλείας να ασχοληθεί με μια διαφορά περιορίζεται από την αρχή της μη επέμβασης σε ζητήματα που ανήκουν ουσιαστικά στην εσωτερική δικαιοδοσία των Κρατών (άρθρο 2, παρ. 7).

Η αποτελεσματική δράση του Συμβουλίου Ασφαλείας για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας δεν εξασφαλίζεται μόνο με τον υποχρεωτικό χαρακτήρα των αποφάσεων του, αλλά και με την εφαρμογή μέτρων απ' αυτό, στους υπευθύνους για την διατάραξη της ειρήνης.

Εφ' όσον το Συμβούλιο Ασφαλείας αποφανθεί ότι υπάρχει απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, μπορεί να λάβει εξαναγκαστικά μέτρα.

Αυτά διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, σε εκείνα που δεν συνεπάγονται χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης (πλήρης ή μερική διακοπή των οικονομικών σχέσεων, των συγκοινωνιών, των επικοινωνιών και διακοπή των διπλωματικών σχέσεων) και σ' εκείνα που συνεπάγονται χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης.

Επειδή απαιτείται χρόνος για να μπει σε λειτουργία ο Μηχανισμός του Συμβουλίου Ασφαλείας, γι' αυτό το άρθρο 51 του Χάρτη αναγνωρίζει στα μέλη των Η.Ε. το δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας σε περίπτωση που υποστούν ένοπλη επίθεση. Τα μέλη των Η.Ε. διατηρούν το δικαίωμα αυτό ως που το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πάρει τα αναγκαία μέτρα για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Αν και το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι το υπεύθυνο όργανο για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Ο Χάρτης όμως επιτρέπει να αντιμετωπίζονται οι διαφορές μεταξύ των κρατών από περιφερειακές συμφωνίες ή οργανώσεις θα συμφωνούν με τους σκοπούς και τις αρχές των Η.Ε. (άρθρο 52). Η προσφυγή όμως των Κρατών σε περιφερειακές συμφωνίες ή οργανώσεις δεν αποκλείει το δικαίωμα του Συμβουλίου Ασφαλείας να ερευνάει κάθε διένεξη ή κάθε κατάσταση, όπως και το δικαίωμα κάθε μέλους των Η.Ε. να μπορεί να επιστήσει την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας ή της Γενικής Συνέλευσης σε κάθε διένεξη ή κατάσταση.

Η εφαρμογή της παραπάνω διάταξης είχε σαν αποτέλεσμα να εκδηλωθεί μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ίδρυση του Ο.Η.Ε., διάσπαση των Η.Ε. με τη σύναψη συμφώνων πολιτικού, οικονομικού και στρατιωτικού χαρακτήρα. Η πρωτοβουλία για τη σύναψη τέτοιων συμφώνων ανήκει στη Δύση. Η απάντηση δεν άργησε να έρθει από την Ανατολή και έτσι ένας μεγάλος αριθμός κρατών οργανώθηκε σε δύο μεγάλους συνασπισμούς. Ο ισχυρισμός των υπευθύνων για τη διάσπαση ότι ενέργησαν σύμφωνα με το άρθρο 52 του Χάρτη, δεν ευσταθεί:

Πρώτο, γιατί η διάταξη αυτή επιτρέπει τη δημιουργία "μερικών" κοινωνιών στα πλαίσια της ευρύτερης κοινωνίας των Η.Ε. Η διάταξη αυτή βέβαια δεν διασαφηνίζει αν τα μέλη μιας τέτοιας "μερικής" κοινωνία οφείλουν να περιορίσουν τη δράση τους για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας στα πλαίσια της "μερικής" κοινωνίας τους. Αυτή δεν το διασαφηνίζει, γιατί το θέμα της ένοπλης επίθεσης αντιμετωπίζεται από τη διάταξη του άρθρου 51, που είναι

όμως ανεξάρτητη από τη διάταξη του άρθρου 52 γιατί η πρώτη περιλαμβάνεται στο Κεφ. 7, ενώ η δεύτερη περιλαμβάνεται στο Κεφ. 8 του Χάρτη.

Δεύτερο, γιατί ο όρος "περιφερειακές συμφωνίες ή οργανώσεις" που χρησιμοποιήθηκε από τους συντάκτες του Χάρτη προϋποθέτει ότι οι "μερικές" κοινωνίες θα πρέπει να έχουν γεωγραφικό και όχι πολιτικό χαρακτήρα, μάλιστα πολιτικό χαρακτήρα της ευρύτερης Κοινωνίας των Η.Ε. Γιατί, όταν η κοινωνία των Η.Ε. βασίζεται στην αρχή της συνύπαρξης κρατών με διαφορετικό κοινωνικό και οικονομικό σύστημα, δεν είναι δυνατό να λειτουργούν μέσα στα πλαίσια της "μερικής" κοινωνίας που να απορρίπτουν την αρχή αυτής της συνύπαρξης.

2.3.3. Το οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο - ECOSOC

Οι συντάκτες του χάρτη έλαβαν σοβαρά υπόψη τους ότι τα αίτια που προκαλούν τους πολέμους και τη διεθνή αναταραχή βρίσκονται στα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα κράτη και ότι ο σκοπός του οργανισμού, δηλαδή η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί αν αγνοούσαν τα αίτια αυτά. Βέβαια, ο οργανισμός δεν μπορεί να επιβάλλει στα κράτη - μέλη του μεταβολές κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα και έτσι να εξαλείψει το αίτιο. Για αυτό λοιπόν αυτός περιορίζεται "να ευνοήσει" την εφαρμογή μέτρων κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα και να επιβάλλει στα κράτη - μέλη του την υποχρέωση "να ευνοήσουν" την εφαρμογή των μέτρων αυτών και όχι να τα εφαρμόσουν, γιατί αυτό θα κατέληγε σε επέμβαση σε θέματα της εσωτερικής δικαιοδοσίας των κρατών - μελών.

Ένα τέτοιο σκοπό εκπληρώνει το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (άρθρο 55 και 56).

Το όργανο αυτό αποτελείται από 54 κράτη - μέλη των Η.Ε. που εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση. Συνέρχεται 2 φορές το χρόνο και αποφασίζει με απλή πλειοψηφία. Συντάσσει μελέτες και εκθέσεις για οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, εκπαιδευτικά, δημόσιας υγείας και άλλα σχετικά ζητήματα, όπως και προσχέδια συνθηκών σε θέματα της αρμοδιότητάς του. Οι αποφάσεις του έχουν το χαρακτήρα των συστάσεων.

Για να εκπληρώσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τον προορισμό του, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο διαθέτει διάφορες επιτροπές, τις λειτουργικές επιτροπές και τις περιφερειακές οικονομικές επιτροπές. Επίσης, για τον ίδιο λόγο, αυτό συνδέεται και συνεργάζεται στενά με ειδικούς διεθνείς οργανισμούς (UNESCO, Διεθνή Οργάνωση Εργασίας, Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας κ.α.) και με μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς.

2.3.4. Το Συμβούλιο Κηδεμονίας

Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος δεν ήταν παρά ένας αγώνας για την ανακατομή των αποικιών και των σφαιρών επιρροής. Όταν τελείωσε ο πόλεμος, οι νικήτριες αποικιακές δυνάμεις μοιράστηκαν τις αποικίες των ηττημένων, αλλά για να αντιμετωπίσουν το αντιαποικιακό πνεύμα αυτές αναγκάστηκαν να καλύψουν το μοίρασμα αυτό των αποικιών με το σύστημα των εντολών της ΚτΕ. Το σύστημα αυτό βασιζόταν στην υπόθεση ότι η ΚτΕ αναθέτει σε αναπτυγμένες και με πείρα χώρες και φυσικά τέτοιες δεν μπορούσαν παρά να είναι οι

νικήτριες αποικιακές δυνάμεις, την εντολή να μεριμνήσουν για την ευημερία των λαών των αποικιών που άνηκαν στις ηττημένες δυνάμεις. Ουσιαστικά το σύστημα απέβλεπε στη συντήρηση του αποικιακού συστήματος. Με το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο το αντιαποικιακό πνεύμα αναπτύχθηκε και επέβαλε την αλλαγή του συστήματος. Στην Συνδιάσκεψη του Αγίου Φραγκίσκου παρά την αντίδραση των αποικιακών δυνάμεων υιοθετήθηκε το σύστημα της κηδεμονίας, που αποβλέπει στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική πρόοδο και στη μορφωτική ανάπτυξη των κατοίκων των κάτω από κηδεμονία περιοχών όπως και στην προοδευτική τους εξέλιξη προς την αυτοδιοίκηση ή την ανεξαρτησία (άρθρο 76).

Στο Συμβούλιο Κηδεμονίας μετέχουν:

1. Τα κράτη-μέλη των Η.Ε. που διοικούν κηδεμονευόμενες περιοχές.

2. Τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, που δεν διοικούν κηδεμονευόμενες περιοχές.

3. Τόσα άλλα κράτη - μέλη, που εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση για 3 χρόνια, όσα είναι απαραίτητα για να μοιραστεί ο συνολικός αριθμός των μελών του Συμβουλίου Κηδεμονίας εξίσου σε μέλη που διοικούν και σε μέλη που δεν διοικούν κηδεμονευόμενες περιοχές. Οι αποφάσεις λαμβάνονται από την πλειοψηφία των μελών που είναι παρόντα να ψηφίσουν.

Το Συμβούλιο Κηδεμονίας επιβλέπει τη διοίκηση των κηδεμονευόμενων περιοχών. Το έργο της επίβλεψης πραγματοποιείται με τις εκθέσεις της διοίκησης των περιοχών, με τις αιτήσεις ατόμων και οργανώσεων των περιοχών και με τις περιοδικές επισκέψεις στις κηδεμονευόμενες περιοχές.

2.3.5. Το Διεθνές Δικαστήριο

Αν και το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης ήταν το μόνο όργανο της ΚτΕ που λειτούργησε κανονικά, στη Συνδιάσκεψη του Αγίου Φραγκίσκου (25 Απριλίου 1944), επειδή γενική επιθυμία ήταν ο νέος οργανισμός να μη περιλαμβάνει ένα όργανο που θα θυμίζει την ΚτΕ, αποφασίστηκε να ιδρυθεί νέο δικαστήριο που θα διατηρήσει το Καταστατικό του παλιού δικαστηρίου και θα ονομαστεί απλά Διεθνές Δικαστήριο (International Court of Justice - Cour International de Justice).

Το Δικαστήριο αποτελείται από 15 δικαστές, διαφορετικής εθνικότητας που εκλέγονται με κριτήριο τις υψηλές νομικές υπηρεσίες τους ή την αναγνωρισμένη ειδικότητα τους σε θέματα του Διεθνούς Δικαίου. Τα μέλη του Δικαστηρίου εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση και το Συμβούλιο Ασφαλείας από ένα κατάλογο υποψηφίων που υποδεικνύουν τα κράτη και η θητεία τους είναι 9 χρόνια. Έδρα του Διεθνούς Δικαστηρίου είναι η Χάγη.

Σύμφωνα με το καταστατικό το Δ.Δ. μόνο τα κράτη μπορούν να είναι διάδικοι στις υποθέσεις που υποβάλλονται στο Δικαστήριο. Στο Δικαστήριο μπορούν να προσφεύγουν όλα τα κράτη - μέλη των Η.Ε., γιατί αυτά είναι συμβαλλόμενα μέρη στο καταστατικό του. Είναι κράτος που δεν είναι μέλος του Ο.Η.Ε. μπορεί να γίνει συμβαλλόμενο μέρος στο καταστατικό και να αποκτήσει το δικαίωμα της προσφυγής στο Δικαστήριο αν αποδεχτεί τους όρους που θα επιβάλλει η Γενική Συνέλευση ύστερα από πρόταση του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Τα συμβαλλόμενα μέρη δεν έχουν υποχρέωση, αλλά δικαίωμα να υποβάλλουν τις διαφορές τους στο Διεθνές Δικαστήριο. Η διαφορά υποβάλλεται στο Δικαστήριο από τα ενδιαφερόμενα μέρη ύστερα από ειδική συμφωνία που βεβαιώνει την ύπαρξη της διαφοράς και την πρόθεση τους να υποβάλλουν τη διαφορά για ρύθμιση σε αυτό. Η υποβολή της διαφοράς μπορεί να γίνει και με δηλώσεις των διισταμένων που έχει προηγηθεί ότι αναγνωρίζουν τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου για όλες τις νομικές διαφορές σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο κράτος, που έχει αναλάβει την ίδια υποχρέωση. Τέλος, άλλος τρόπος υποβολής μιας διαφοράς είναι με γενική σύμβαση.

Οι αποφάσεις λαμβάνονται με πλειοψηφία, οι δικαστές όμως που έχουν διαφωνήσει έχουν το δικαίωμα να περιληφθεί η γνώμη τους στην απόφαση. Οι αποφάσεις είναι υποχρεωτικές. Αντικείμενο των αποφάσεων του Δικαστηρίου είναι οι νομικές και όχι οι πολιτικές διαφορές μεταξύ των κρατών.

Οι διεθνείς οργανισμοί (όργανα του Ο.Η.Ε. και ειδικοί διεθνείς οργανισμοί) έχουν δικαίωμα να υποβάλλουν αίτηση για γνωμοδότηση στο Δικαστήριο. Το δικαίωμα αυτό δεν το έχουν τα κράτη. Το θέμα για γνωμοδότηση θα πρέπει να είναι νομικό. Η γνωμοδότηση δεν είναι υποχρεωτική αλλά είναι δύσκολο σε ένα όργανο που ζήτησε γνωμοδότηση να αρνηθεί να συμμορφωθεί προς αυτή.

Το Διεθνές Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία και σε ορισμένα ειδικά θέματα, όπως δικαιοδοσία να κρίνει αμφισβήτηση της δικαιοδοσίας του, δικαιοδοσία να επιβάλλει προσωρινά μέτρα,

δικαιοδοσία σε θέμα παρέμβασης, δικαιοδοσία ερμηνείας των αποφάσεων του και δικαιοδοσία για αναθεώρηση των αποφάσεων του.

2.3.6. Η Γραμματεία

Αυτή περιλαμβάνει το Γενικό Γραμματέα και το προσωπικό που χρειάζεται ο οργανισμός. Ο Γενικός Γραμματέας εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση, ύστερα από πρόταση του Συμβουλίου Ασφαλείας και είναι ο ανώτατος διοικητικός υπάλληλος του οργανισμού. Στην πραγματικότητα όμως είναι κάτι πολύ περισσότερο από ένας ανώτατος διοικητικός υπάλληλος, γιατί αυτός συγκαλεί τα διάφορα όργανα των Η.Ε., μεριμνά για την εφαρμογή των αποφάσεων των οργάνων, έχει τη γενική εποπτεία της λειτουργίας του οργανισμού και υποβάλλει στη Γενική Συνέλευση κάθε χρόνο έκθεση για το έργο του Οργανισμού.

Ο Γενικός Γραμματέας μπορεί να αναπτύξει πρωτοβουλίες που ένας απλός διοικητικός υπάλληλος δεν μπορεί να αναπτύξει. Αυτός μπορεί να επιστήσει την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας σε ζητήματα που, κατά τη γνώμη του, μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια (άρθρο 99). Αυτός ακόμη μπορεί να επέμβει σε μια διαφορά σαν τρίτος και να διεξάγει διαπραγματεύσεις, να προσφέρει τις καλές του υπηρεσίες, να ασκήσει καθήκοντα μεσολάβησης κλπ.

3. Έδρα του Ο.Η.Ε.

Η Γενική Συνέλευση αποφάσισε κατά τη δεύτερη περίοδο της πρώτης συνόδου της στη Νέα Υόρκη, να εγκαταστήσει εκεί

την έδρα της. Ο Τζων Ντ. Ροκφέλερ (RockFeller) ο νεότερος παραχώρησε το οικόπεδο για την ανέργεση του κτιριακού συγκροτήματος του οργανισμού στο Μανχάταν. Προσωρινά, η έδρα το Ο.Η.Ε. εγκαταστάθηκε στο Λέικ Σάξες, στο Λονγκ - Αϊλαντ της Νέας Υόρκης.

Το κτίριο της μόνιμης έδρας της Γραμματείας αποπερατώθηκε και παραδόθηκε για χρήση το 1951. Τα κτίρια για την στέγαση της Γενικής Συνέλευσης και των Συμβουλίων αποπερατώθηκε και παραδόθηκαν στις αρχές του 1952.

Η σημαία των Ηνωμένων Εθνών που υιοθετήθηκε το 1947, περιλαμβάνει το κυκλικό έμβλημα του Ο.Η.Ε. (έναν κυκλικό παγκόσμιο χάρτη, όπως φαίνεται από το Βόρειο Πόλο, που περιβάλλεται από στεφάνι κλαδιών ελιάς), σε λευκό έδαφος, μέσα σε ανοικτό γαλάζιο βάθος. Η Γενική Συνέλευση όρισε την 24^η Οκτωβρίου ως επέτειο του Ο.Η.Ε.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΚΥΡΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε.

1. Διατήρηση της Διεθνούς Ειρήνης και Ασφάλειας

Το άρθρο 33 του Χάρτη θέτει τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται, προκειμένου να μπορέσουν τα αντιμαχόμενα μέρη να επιλύσουν τη διαφορά τους, με ειρηνικό τρόπο. Η διαδικασία αυτή είναι η ακόλουθη:

"Καταρχήν, σε κάθε διαφορά που η παράταση της μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, τα ενδιαφέροντα μέρη θα προσπαθούν πρώτα από όλα να λύσουν τη διαφορά τους με διαπραγματεύσεις, έρευνα, μεσολάβηση, συνδιαλλαγή, διαιτησία, δικαστικό διακανονισμό, προσφυγή σε τοπικούς οργανισμούς ή συμφωνίες ή με άλλα ειρηνικά μέσα της εκλογής τους". Εάν η διαφορά δεν επιλυθεί με ένα από τα παραπάνω μέσα, τότε οποιοδήποτε μέλος των Η.Ε. (άρθρο 35), τα μέρη στη σύρραξη ή ο Γενικός Γραμματέας (άρθρο 99) μπορούν να φέρουν το θέμα ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας ή της Γενικής Συνέλευσης. Σε περίπτωση που ένα από τα μέρη της σύρραξης δεν είναι μέλος του Ο.Η.Ε. μπορεί να φέρει τη διαφορά ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας ή της Γενικής Συνέλευσης, με την προϋπόθεση ότι αποδέχεται εκ των προτέρων, σε, ό,τι αφορά τη διαφορά, τις υποχρεώσεις Ειρηνικού διακανονισμού που προβλέπει ο Χάρτης (άρθρο 35 Παρ. 2).

Από τη στιγμή που ένα θέμα εγγράφεται στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου Ασφαλείας, συζητείται και προτείνεται κάποιο σχέδιο επίλυσης της διαφοράς, το οποίο στη συνέχεια τίθεται σε ψηφοφορία. Κατά την ψηφοφορία ένα από τα 5 μόνιμα μέλη μπορεί να προβάλλει το δικαίωμα αρνησικυρίας (veto) και να απορριφθεί η προτεινόμενη απόφαση. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζεται η διαδικασία της απόφασης "Ενωμένοι για την Ειρήνη" που υιοθετήθηκε η Γενική Συνέλευση στις 3 Νοεμβρίου 1950, κατά τη διάρκεια του πολέμου στην Κορέα. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή η Γενική Συνέλευση δικαιούνται να επιληφθεί του ζητήματος και να προβεί σε συστάσεις στα μέλη της, ώστε να λάβουν συλλογικά μέτρα συμπεριλαμβανόμενης και της χρήσης ένοπλης βίας, εάν το Συμβούλιο Ασφαλείας λόγω έλλειψης ομοφωνίας των μόνιμων μελών του, δεν είναι σε θέση να ασκήσει την κύρια ευθύνη του που είναι η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική πράξη.

Η παράθεση των μέσω ειρηνικής διευθέτησης των διεθνών διαφορών σύμφωνα με το άρθρο 33 του Χάρτη, δεν είναι εξαντλητική, ούτε καθορίζει κάποιο βαθμό ιεραρχίας των μέσων αυτών. Η παράθεση είναι ενδεικτική, μια και το ίδιο το άρθρο προτρέπει τα κράτη να προσφύγουν και σε "άλλα ειρηνικά μέσα της εκλογής τους". Στην πράξη, τα κράτη - μέλη προσπαθούν να λύσουν τις διαφορές τους μέσω της μεσολάβησης του ίδιου του Γραμματέα του Ο.Η.Ε. ή και μέσω διαπραγματεύσεως, που όμως θεωρούνται οι πλέον χρονοβόρες.

1.1. Διαπραγματεύσεις

Διαπραγματεύσεις είναι η εξέταση από κοινού από εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους των ενδιαφερόμενων κρατών, ενός ή περισσότερων θεμάτων που τους ενδιαφέρουν, με συζητήσεις ή ανταλλαγή γραπτών κειμένων. Οι διαπραγματεύσεις αποτελούν μέσο ειρηνικής επίλυσης των διαφορών και έχουν το προτέρημα, ότι αποφεύγεται η προσφυγή σε τρίτα μέρη. Περιέχουν όμως και μειονεκτήματα, όπως η βραδύτητα με την οποία συνήθως διεξάγονται, δεν υπάρχει υποχρέωση για τα μέρη να καταλήξουν σε αποτέλεσμα και είναι δυνατό, να διεξάγονται ανάμεσα σε δύο κράτη διαφορετικής ισχύος, να επιτρέψουν την άσκηση πίεσης από το ισχυρότερο μέλος, με αποτέλεσμα τη σύναψη μιας άδικης συμφωνίας.

1.2. Έρευνα

Η έρευνα συνίσταται στην υποβολή μιας διαφοράς σε μια επιτροπή η οποία έχει για αποκλειστικό σκοπό να προβεί στην εξακρίβωση των γεγονότων των σχετικών με τη διαφορά, χωρίς όμως να προχωρήσει στο επιμερισμό ευθυνών ανάμεσα στα μέρη. Πάντως, τα αποτελέσματα της έρευνας επηρεάζουν άμεσα το θέμα της ευθύνης του κάθε κράτους, αφού ενισχύουν ή καταρρίπτουν τους αντίστοιχους ισχυρισμούς.

1.3. Συνδιαλλαγή

Η συνδιαλλαγή είναι η μέθοδος με την οποία ένα όργανο (επιτροπή) που ιδρύεται ή γίνεται αποδεκτό από τα μέρη για αυτό το σκοπό, επιφορτίζεται από αυτά να εξετάσει τη

διαφορά και να προτείνει λύση, που όμως δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα.

1.4. Μεσολάβηση

Στη μέθοδο αυτή, η παρέμβαση του τρίτου - μέρους - κράτους ή διεθνούς οργανισμού αποβλέπει στην επίτευξη μιας λύσης; αλλά ο μεσολαβητής μετέχει στις διαπραγματεύσεις και προτείνει ο ίδιος μια λύση. Ο μεσολαβητής δεν επιτελεί το έργο του δικαστή γιατί δεν έχει το δικαίωμα να επιβάλλει τη λύση που του φαίνεται σωστή. Η μεσολάβηση έχει προαιρετικό χαρακτήρα που σημαίνει ότι εναπόκειται στην πρωτοβουλία του μεσολαβητή, αλλά και ότι τα μέρη στη διαφορά είναι απολύτως ελεύθερα να την δεχθούν, ενώ παράλληλα η προτεινόμενη λύση δεν είναι δεσμευτική για τα μέρη.

1.5 Η προσφυγή σε διεθνείς οργανισμούς

Το άρθρο 33 παρ.1 μνημονεύει την προσφυγή σε "τοπικούς οργανισμούς ή συμφωνίες" αλλά αυτό, δεν αποκλείει την προσφυγή και σε παγκόσμιας συμμετοχής διεθνείς οργανισμούς, αφού αυτό επιτρέπεται έμμεσα από το ίδιο άρθρο (σε άλλα ειρηνικά μέσα της εκλογής τους). Στο πλαίσιο των ειδικευμένων οργανισμών του Ο.Η.Ε. προβλέπεται η επίλυση από τη Συνέλευση ή το Συμβούλιο των διαφορών μεταξύ των μελών που προκύπτουν από την εκτέλεση των υποχρεώσεων τους.

1.6 Οι δικαιοδοτικές μέθοδοι

Οι δικαιοδοτικές μέθοδοι χαρακτηρίζονται από το δεσμευτικό χαρακτήρα των αποφάσεών τους, την ύπαρξη μιας ορισμένης διαδικασίας και αφορούν νομικές διαφορές. Δικαιοδοτικές μέθοδοι είναι η διεθνής διαιτησία και ο δικαστικός διακανονισμός. Ο δικαστικός διακανονισμός αφορά ιδίως το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης ενώ η προσφυγή σε διαιτησία γίνεται με συνυποσχετικό ή με διαιτητική ρήτρα σε μια διεθνή συνθήκη που καλύπτει το σύνολο των θεμάτων που ρυθμίζονται από τη συνθήκη, ή τέλος με συνθήκες διαιτησίας με την οποία το σύνολο των διαφορών μεταξύ 2 κρατών ή και μέρος τουλάχιστον, υπάγονται σε διαιτησία.

2. Ενέργεια σε περίπτωση απειλής της ειρήνης, διατάραξη της και επιθετικών πράξεων

2.1. Άρθρο 39

Το άρθρο 39 το οποίο φέρει τον τίτλο "Ενέργειας σε περίπτωση απειλής εναντίον της ειρήνης και επιθετικών πράξεων" προβλέπει ότι "Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα αποφαινεται αν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια και θα κάνει συστάσεις ή θα αποφασίζει ποια μέτρα θα λαμβάνονται σύμφωνα με τα άρθρα 41 και 42 για να διατηρηθεί ή να αποκατασταθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια". Η διατύπωση του άρθρου 39 δείχνει ότι υπάρχουν τρεις περιπτώσεις εφαρμογής του:

α) Η απειλή για την ειρήνη

Ο όρος αυτός είναι πολύ γενικός, υιοθετήθηκε δε συνειδητά για να περιλάβει κάθε κατάσταση που θα μπορούσε να έχει επιπτώσεις στη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Περιλαμβάνει δηλαδή και τις συγκρούσεις ανάμεσα σε κράτη, αλλά και τις σοβαρές εσωτερικές συγκρούσεις που θα μπορούσαν να έχουν διεθνείς επιπτώσεις.

β) Η διατάραξη της Ειρήνης

Η έκφραση αυτή χρησιμοποιείται στις περιπτώσεις όπου συντρέχει έναρξη εχθροπραξιών, χωρίς όμως να προσδιορίζεται ότι κάποιο από τα μέρη είναι ο επιτιθέμενος. Στο πολιτικό επίπεδο, η χρησιμοποίηση του όρου αυτού χρησιμεύει στο να δώσει τη δυνατότητα να γίνει κατορθωτή η λήψη απόφασης από το Συμβούλιο Ασφαλείας που θα ήταν ίσως αδύνατη αν κατονομαζόταν ο επιτιθέμενος. Παρ' όλα αυτά, η διατάραξη της ειρήνης ελάχιστα χρησιμοποιήθηκε στην πρακτική του Συμβουλίου Ασφαλείας.

γ) Επιθετική Ενέργεια

Ο Χάρτης του Ο.Η.Ε. δεν περιέχει τον ορισμό της επίθεσης (aggression). Υποστηρίχτηκε ότι τα Ηνωμένα Έθνη είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν τη γνώμη τους για το τι είναι επίθεση, στηριζόμενα όχι σ' ένα κάποιο ορισμό αλλά σε ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές που δίνονται από το Χάρτη. Ιδιαίτερα αναφέρθηκε η διάταξη του Προοιμίου, που αναφέρθηκε στην εξασφάλιση ότι δεν θα χρησιμοποιείται ένοπλη βία παρά μόνο για το "κοινό συμφέρον". Τι είναι ακριβώς το "Κοινό Συμφέρον"; Εναπόκειται στα ίδια τα Ηνωμένα Έθνη να το πουν.

Η Γενική Συνέλευση προσπάθησε μετά το 1950 να δώσει ένα κοινό αποδεκτό ορισμό της "επίθεσης", και δεν κατάφερε να καταλήξει σε αποτέλεσμα παρά μόλις το 1974, με την υιοθέτηση της απόφασης 3314/XXIX. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, δεν αποτελούν "επίθεση" πράξεις "οικονομικού" και "ιδεολογικού" πολέμου. Μόνο η ένοπλη επίθεση μετράει. Η απόφαση εξάλλου δίνει ένα κατάλογο μη εξαντλητικό όμως - των πράξεων που θεωρούνται "επίθεση" (εισβολή, βομβαρδισμός, μπλόκο κ.α.). Θεωρείται πάντως ως επίθεση και η έμμεση επίθεση όπως η αποστολή από ένα κράτος "εθελοντών" στο έδαφος ενός άλλου κράτους ή η ουσιώδης ενίσχυση τέτοιων δραστηριοτήτων. Τέλος, δεν θεωρείται ότι κάθε ένοπλη πράξη αποτελεί "επίθεση". Οι μικρότερης σημασίας λ.χ. πράξεις - συνοριακά επεισόδια - δεν θεωρούνται πράξεις επίθεσης.

2.2 Τα μέτρα του άρθρου 39

Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 39, το "Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί είτε να κάνει συστάσεις είτε να λάβει τα κυρωτικά μέτρα που προβλέπονται στα άρθρα 41 και 42 για να διατηρηθεί ή να αποκατασταθεί η διεθνής ειρήνης κι ασφαλείας". Αν και το άρθρο 42 αναφέρεται σε κυρώσεις στρατιωτικού χαρακτήρα, το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν εμποδίζεται να συστήσει τη λήψη οποιουδήποτε άλλων μέτρων που δεν έχουν στρατιωτικό χαρακτήρα, όπως λ.χ. την επιβολή embargo πετρελαίου. Η διαφορά ανάμεσα στη σύσταση (δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα) και στην απόφαση (έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα) του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι σημαντική. Στην πράξη, κατά κανόνα, το Συμβούλιο Ασφαλείας χρησιμοποιεί την απόφαση, λόγω του δεσμευτικού χαρακτήρα της. Επίσης, δεδομένου ότι τα μέτρα του άρθρου

42 (στρατιωτικά) σε περίπτωση επίθεσης, δεν είναι εύκολο να εφαρμοστούν. Το Συμβούλιο Ασφαλείας συνήθως περιορίζεται στα μέτρα του άρθρου 41 (μη στρατιωτικό).

Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπου το Συμβούλιο δεν είναι σε θέση να θεωρήσει κανένα από τα δύο μέρη ως επιτιθέμενο, δεν προχωρεί σε απόφαση για λήψη μέτρων του άρθρου 41 αλλά περιορίζεται στην καταδίκη των ενεργειών των εμπόλεμων και ζητά από τα μέρη να σεβαστούν το διεθνές δίκαιο. Έτσι, ενώ το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει καθήκον "τη διατήρηση ή αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας" στην πράξη δεν το κάνει αλλά περιορίζεται στο να δικάζει στη συγκεκριμένη περίπτωση. Αυτό εξηγείται από το γεγονός της αδυναμίας λήψης συγκεκριμένων μέτρων εξαιτίας της αντιπαράθεσης των μεγάλων δυνάμεων και το ενδεχόμενου χρησιμοποίησης του veto.

2.3. Άρθρο 40 - Προσωρινά Μέτρα

Μετά τη διαπίστωση της απειλής, σύμφωνα με το άρθρο 40 "Το Συμβούλιο Ασφαλείας, για να εμποδίσει την επιδείνωση της κατάστασης μπορεί πριν να κάνει τις συστάσεις ή πριν αποφασίσει για τα μέτρα που προβλέπονται από το άρθρο 39 να καλεί τα ενδιαφερόμενα μέρη να συμμορφωθούν με τα προσωρινά μέτρα που αυτό κρίνει αναγκαίο ή επιθυμητά". Τα προσωρινά μέτρα απευθύνονται στα ενδιαφερόμενα μέρη είτε κατά τρόπο αόριστο, είτε με αναφορά στα συγκεκριμένα κράτη. Συνήθως, το Συμβούλιο Ασφαλείας καλεί και τα δύο μέρη να συμμορφωθούν, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις - ιδίως όταν υπάρχει επίθεση - καλεί προς συμμόρφωση το ένα μόνο μέρος, το επιτιθέμενο.

Ενώ κατά πρώτο λόγο, τα προσωρινά μέτρα απευθύνονται στα κράτη που είναι άμεσα αναμειγμένα σε μια υπόθεση, είναι δυνατό το Συμβούλιο Ασφαλείας να απευθύνεται και σε κράτη που είναι έμμεσα αναμειγμένα, συνήθως γειτονικά κράτη που μπορούν έμμεσα να παρεμβαίνουν στην υπόθεση με διοχέτευση πολεμικού υλικού κλπ. Ακόμα, τα προσωρινά μέτρα μπορεί να απευθύνονται και σε διεθνείς περιφερειακούς οργανισμούς (λ.χ. Οργάνωση Αφρικανικής Ενότητας, Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών) ή ακόμα και σε μη κρατικές οντότητες, όπως ανταρτικά κινήματα κλπ (Παλαιστίνη 1984). Ποια είναι ακριβώς τα προσωρινά μέτρα δεν καθορίζονται στο άρθρο 40, αλλά αφήνεται στην κρίση του Συμβουλίου Ασφαλείας, έτσι ώστε να προσαρμόζονται στις εκάστοτε περιστάσεις. Έτσι, από την πρακτική του Συμβουλίου Ασφαλείας διαπιστώνουμε μεταξύ άλλων τα εξής προσωρινά μέτρα: κατάπαυση του πυρός και αναστολή των εχθροπραξιών, σύναψη ανακωχής, αποχώρηση στρατευμάτων, διακοπή διοχέτευσης (embargo) όπλων και πολεμοφοδίων, αποχώρηση μισθοφόρων, αποχή από κάθε πράξη που θα επέφερε προσβολή της κυριαρχίας, ανεξαρτησίας και εδαφικής ακεραιότητας, ενός κράτους.

Τα παραπάνω μέτρα έχουν εξ' ορισμού προσωρινό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει πρώτα απ' όλα ότι παύουν αμέσως μόλις εξαλειφθούν οι λόγοι που ώθησαν στην υιοθέτηση τους, όταν δηλαδή παγιωθεί μια διαρκής ειρηνική κατάσταση. Αν δεν υπάρξει παγίωση διαρκούς ειρηνικής κατάστασης, θεωρητικά μετά από ένα λογικό χρονικό διάστημα τα μέτρα αυτά θα πρέπει να καταργηθούν. Στην πράξη όμως αυτό θα εξαρτηθεί από τη εκάστοτε συγκυρία και τα πολιτικά συμφέροντα που αναμειγνύονται. Η κατάπαυση του πυρός στην Κύπρο λ.χ συνεχίζεται από το 1974 και έχει επαναληφθεί

σε πολυάριθμες αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Τα προσωρινά μέτρα εξάλλου, σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 40 ".....δεν θα βλάπτουν σε τίποτα τα δικαιώματα, τις απαιτήσεις ή τις θέσεις των ενδιαφερόμενων μερών". Το Συμβούλιο Ασφαλείας δηλαδή δεν παίρνει θέση επί της ουσίας της υπόθεσης, την οποία απλώς "παγώνει", προκειμένου στη συνέχεια να ασχοληθεί μαζί της στο πλαίσιο άλλων διατάξεων του Χάρτη.

2.4. Άρθρο 41

Εάν τα μέρη δεν συμμορφωθούν με τα προσωρινά μέτρα, το Συμβούλιο Ασφαλείας σύμφωνα με το άρθρο 41 "μπορεί να αποφασίζει ποια μέτρα - που δεν συνεπάγονται τη χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης - θα λαμβάνονται για να εξασφαλίσουν την εκτέλεση των αποφάσεων του και μπορεί να καλεί τα μέλη των Η.Ε. να εφαρμόζουν τα μέτρα αυτά. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνουν πλήρης ή μερική εφαρμογή των οικονομικών σχέσεων, των σιδηροδρομικών, θαλάσσιων, εναέριων συγκοινωνιών, των Ταχυδρομικών, τηλεγραφικών ραδιοφωνικών και άλλων μέσων επικοινωνίας, καθώς και τη διακοπή διπλωματικών σχέσεων".

Τα μέτρα του άρθρου 41 είναι δεσμευτικά γιατί πρόκειται για απόφαση και όχι για σύσταση. Το άρθρο 41 εξάλλου δεν βρίσκεται σε σχέση προτεραιότητας με το άρθρο 42. Αυτό σημαίνει ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν είναι υποχρεωμένο να λάβει πρώτα τις κυρώσεις του άρθρου 41 και στη συνέχεια του αριθμού 42. Η επιλογή αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια του Συμβουλίου.

Στην πράξη το άρθρο 41 χρησιμοποιήθηκε ελάχιστες φορές εξαιτίας της ασυμφωνίας των μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας και της ύπαρξης του veto. Τα μέτρα του Συμβουλίου Ασφαλείας από το άρθρο 41 έχουν μεν δεσμευτικό χαρακτήρα, αλλά δεν μπορούν να εφαρμοστούν κατευθείαν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών - μελών παρά μόνο αν έχει υιοθετηθεί σχετική νομοθεσία.

2.5. Άρθρο 42: - Στρατιωτικά Μέτρα

Σύμφωνα με το άρθρο 42 "Αν το Συμβούλιο Ασφαλείας κρίνει ότι τα μέτρα που προβλέπονται από το άρθρο 41 θα ήταν ανεπαρκή ή ότι έχουν αποδειχτεί ανεπαρκή, μπορεί να προχωρήσει με αεροπορικές, θαλάσσιες ή χερσαίες δυνάμεις στην ανάληψη της δράσης που θα ήταν αναγκαία για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Αυτή η δράση θα μπορούσε να περιλάβει στρατιωτικές επιδείξεις, αποκλεισμό και άλλες επιχειρήσεις αεροπορικάς, θαλάσσιων ή χερσαίων δυνάμεων των μελών των Η.Ε".

Μόνο αρμόδιο για τη λήψη των μέτρων αυτών είναι το Συμβούλιο Ασφαλείας, με εξαίρεση τη δυνατότητα των περιφερειακών οργανισμών να λαμβάνουν καταναγκαστικά μέτρα από εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας (άρθρο 53). Το Συμβούλιο μπορεί να επιβάλλει στρατιωτικές κυρώσεις στην περίπτωση του άρθρου 40 δηλαδή όταν τα ενδιαφερόμενα μέρη τηρούν τα προσωρινά μέτρα.

Η δράση του Συμβουλίου Ασφαλείας πραγματοποιείται με τις δυνάμεις των κρατών - μελών των Η.Ε. Αυτό σημαίνει δηλαδή ότι ο Ο.Η.Ε. δεν διαθέτει δικές του δυνάμεις αλλά

μπορεί βάση του άρθρου 43 του Χάρτη, να ζητήσει από τα κράτη μέλη να του παράσχουν τις αναγκαίες δυνάμεις μετά από σύναψη ειδικών συμφωνιών. Τέτοιες όμως συμφωνίες δεν υπογράφηκαν ποτέ, εξαιτίας του ψυχρού πολέμου και γενικά δεν εφαρμόστηκαν τα άρθρα 43 και επόμενα.

3. Εξελίξεις του συστήματος του Ο.Η.Ε. για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας

Οι αδυναμίες του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών όσο αφορά τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας καθώς και οι δυσκολίες εφαρμογής στην πράξη των αντιθέσεων ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις ώθησαν τον οργανισμό να προχωρήσει στην υιοθέτηση ορισμένων μεθόδων που αναπληρώνουν λιγότερο ή περισσότερο, τις ελλείψεις του συστήματος αν και παράλληλα δημιουργούν αμφισβητήσεις σε σχέση με την "νομιμότητα" τους. Οι μεταβολές αυτές αφορούν κυρίως:

3.1 Επέκταση των αρμοδιοτήτων της Γενικής Συνέλευσης (Απόφαση Acheson)

Σύμφωνα με άρθρο 12 "όσο το Συμβούλιο Ασφαλείας ασκεί, σχετικά με οποιαδήποτε διαφορά ή κατάσταση, τα καθήκοντα που του ανατίθεται με αυτόν τον Χάρτη, η Γενική Συνέλευση δεν θα κάνει καμία πρόταση σχετική με αυτή την διαφορά ή κατάσταση, εκτός αν της το ζητήσει το Συμβούλιο Ασφαλείας". Α contrario προς το άρθρο αυτό, μπορεί να επιληφθεί του θέματος. Και αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα όταν το Συμβούλιο δεν μπορεί να λάβει απόφαση εξαιτίας της άσκησης του Veto.

Η δυνατότητα επέμβασης της Γενικής Συνέλευσης σε θέματα διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας έλαβε συγκεκριμένη νομική υπόσταση με την απόφαση "Ενωμένοι για την Ειρήνη" (377/V), γνωστή και σαν απόφαση Acheson. Η πρόταση για την υιοθέτηση της απόφασης Acheson έγινε στο πλαίσιο της αδυναμίας του Συμβουλίου να υιοθετήσει απόφαση για το ζήτημα της Κορέας (1950) επειδή η Σοβιετική Ένωση πρόβαλε το βέτο. Η απόφαση προβλέπει τα εξής:

"Σε κάθε περίπτωση που φαίνεται να υπάρχει μια απειλή κατά της ειρήνης ή μια επιθετική ενέργεια, και όπου εξαιτίας του γεγονότος ότι δεν έγινε κατορθωτή η ομοφωνία ανάμεσα στα μόνιμα μέλη του, το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν μπορεί να εκπληρώσει την κύρια υποχρέωση του για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, η Γενική Συνέλευση θα εξετάσει αμέσως το ζήτημα προκειμένου να κάνει στα μέλη της τις κατάλληλες συστάσεις για τα συλλογικά μέτρα που θα ληφθούν, περιλαμβανόμενης, αν πρόκειται για μια διατάραξη της ειρήνης ή για μια επιθετική ενέργεια, της χρήσης στρατιωτικής βίας, σε περίπτωση που απαιτείται για τη διατήρηση ή αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Αν η Γενική Συνέλευση δεν συνεδριάζει τη στιγμή αυτή θα μπορεί να συνέλθει σε έκτακτη επείγουσα σύνοδο μέσα σε 24 ώρες από την αίτηση που έγινε για αυτό το σκοπό. Παρόμοια έκτακτη επείγουσα σύνοδος θα συγκληθεί μετά από αίτηση, είτε του Συμβουλίου Ασφαλείας με πλειοψηφία 9 οποιονδήποτε μελών του, είτε της πλειοψηφίας των μελών του οργανισμού".

Με την απόφαση αυτή, η Γενική Συνέλευση υποκαθιστά κατ' ουσία το Συμβούλιο Ασφαλείας τουλάχιστον στα θέματα όπου το τελευταίο δεν μπορεί να πάρει απόφαση, τα οποία

όμως στην πράξη είναι συνήθως από τα σημαντικότερα για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Η Γενική Συνέλευση προχώρησε στην εξέταση πολλών θεμάτων στα οποία το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν μπορούσε να πάρει απόφαση και υιοθέτησε σχετικά μέτρα όπως στην περίπτωση της Κορέας (1950), στην υπόθεση της Διώρυγας του Σουέζ (1956), στην υπόθεση της Ουγγαρίας (1956), του Λίβανου (1958), του Κονγκό (1960) και του Αφγανιστάν (1980).

Όμως και η ίδια η Γενική Συνέλευση βρίσκεται πολλές φορές σε αδυναμία να προβεί σε συστάσεις σε θέματα διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, επειδή οι έντονες διαφωνίες των μελών της παρεμποδίζουν την επίτευξη της πλειοψηφίας των 2/3. Από την άλλη πλευρά το Συμβούλιο Ασφαλείας αντιδρώντας στη διαφαινόμενη υποβάθμιση του στα θέματα αυτά απέναντι στη Γενική Συνέλευση, προσπαθεί να υιοθετήσει νέες μεθόδους που θα κατακτήσουν δυνατή τη "συγκράτηση" των θεμάτων στο πλαίσιο του Συμβουλίου. Τέτοια μέθοδος είναι η χρησιμοποίηση όχι πλέον δεσμευτικών αποφάσεων, αλλά απλών συστάσεων που θεωρούνται ότι είναι ευκολότερο αποδεκτές από τα μέλη του Συμβουλίου, και ιδιαίτερα τα μόνιμα ώστε να μην προσφεύγουν στη χρησιμοποίηση του Βέτο.

3.2. Οι Ειρηνευτικές Δυνάμεις του Ο.Η.Ε. και η Αποστολή Παρατηρητών

Η αποτυχία της συγκρότησης των στρατιωτικών δυνάμεων του Ο.Η.Ε. στο πλαίσιο του άρθρου 43 του Χάρτη και η αδυναμία λήψης των καταναγκαστικών μέτρων του κεφαλαίου VII προκάλεσε την ανάγκη δημιουργίας νέων μηχανισμών παρέμβασης σε θέματα διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας που

ασφαλώς δεν θα είχαν καταναγκαστικό χαρακτήρα. Οι μηχανισμοί αυτοί είναι πρώτο οι Αποστολές Παρατηρητών και δεύτερο, οι "Ειρηνευτικές Δυνάμεις" του Ο.Η.Ε.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΩΝ

Η αποστολή στρατιωτικών παρατηρητών έχει για σκοπό να επιτηρεί την τήρηση ορισμένων, τυπικών ή άτυπων, συμφωνιών για κατάπαυση του πυρός, εκχειρία ή απεμπλοκή, καθώς και να επιτηρεί ορισμένα σύνορα, ιδίως δηλαδή τη διείσδυση ενόπλων ομάδων. Οι στρατιωτικοί παρατηρητές αποστέλλονται με απόφαση (σύσταση) του Συμβουλίου Ασφαλείας αλλά διευθύνονται από το Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε. Χρειάζεται η συγκατάθεση ενός τουλάχιστον από τα ενδιαφερόμενα κράτη, οι δε παρατηρητές δεν πρέπει να είναι οπλισμένοι.

Η αποστολή στρατιωτικών παρατηρητών είναι σε σχέση, τουλάχιστον με τις "Ειρηνευτικές Δυνάμεις" επιχείρηση μέτριων διαστάσεων, αφού αποτελείται, στην καλύτερη περίπτωση, από μερικές εκατοντάδες άτομα. Φυσικά είναι επαρκείς για τα συγκεκριμένα καθήκοντα τους (επιτήρηση κατάπαυσης του πυρός κλπ), αλλά όταν τεθούν θέματα ευρύτερης κλίμακας και ιδιαίτερα παρεμβάσεις ανάμεσα στους εμπόλεμους, τότε χρειάζεται άλλος μηχανισμός και αυτός είναι οι "Ειρηνευτικές Δυνάμεις".

ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Οι Ειρηνευτικές Δυνάμεις (γνωστές και σαν "κυανόκρανοι") δημιουργούνται κατά κανόνα από το Συμβούλιο Ασφαλείας (σύσταση), ενώ σε μία μόνο περίπτωση δημιουργήθηκαν μετά από σύσταση της Γενικής Συνέλευσης (υπόθεση του Σουέζ, 1956). Όπως και στην περίπτωση των στρατιωτικών παρατηρητών, διευθύνονται από τον Γενικό Γραμματέα, αλλά σε αντίθεση με αυτούς, τα μέλη των Ειρηνευτικών Δυνάμεων μπορούν να φέρουν όπλα, τα δε μέλη δεν μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν παρά μόνο σε περίπτωση νόμιμης άμυνας. Για τη χρησιμοποίησή τους χρειάζεται η συγκατάθεση του ενός τουλάχιστον από τα ενδιαφερόμενα κράτη.

Οι Ειρηνευτικές Δυνάμεις αποτελούνται από στρατιωτικούς που παραχωρούνται προαιρετικά από τα κράτη μέλη, τα οποία μπορούν, μετά φυσικά από συνεννόηση με τον Ο.Η.Ε. αλλά όχι μετά από άδεια του, να τους αποσύρουν. Από τη στιγμή όμως που συγκροτείται η Ειρηνευτική Δύναμη, υπάγεται πλέον αποκλειστικά στην ενιαία διοίκηση των Η.Ε.

Από όλες τις περιπτώσεις όπου χρησιμοποιήθηκαν οι Ειρηνευτικές Δυνάμεις, η πιο σημαντική ήταν η Ειρηνευτική Δύναμη στο Κονγκό, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των δυνάμεων που χρησιμοποιήθηκαν, καθώς και του γεγονότος ότι ήταν η μόνη περίπτωση όπου οι Δυνάμεις ενεπλάκησαν σε πραγματικές μάχες με τις δυνάμεις της Κατάγκα και άλλα ξένα στοιχεία (μισθοφόρους, Βέλγους στρατιώτες). Αυτή η χρήση βίας εκ μέρους της Ειρηνευτικής Δύναμης στο Κονγκό και όχι μόνο για λόγους νόμιμης άμυνας, φαίνεται να εκτρέπεται από τις προδιαγραφές του άρθρου 41 του Χάρτη - βάσει του

οποίου χρησιμοποιήθηκε ο θεσμός των Ειρηνευτικών Δυνάμεων - που προβλέπει - ότι τα μέτρα που θα χρησιμοποιηθούν δεν θα συνεπάγονται τη χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης. Για να καλυφθεί αυτή η αντίφαση, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, στη γνωμοδότηση του για "Ορισμένα Έξοδα" (1962) αποφάνθηκε ότι η έννοια του άρθρου 41 είναι πως η ένοπλη δύναμη δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί εναντίον ενός κράτους" ενώ στην περίπτωση του Κονγκό χρησιμοποιήθηκε κατά αποσχιστικών δυνάμεων της Κατάγκα που δεν είχαν κρατική υπόσταση. Αν και αυτή η απόφαση είναι καταρχήν ορθή, δε φαίνεται να καλύπτει την περίπτωση όπου υπάρχει διεύρυνση της σύγκρουσης, με την επέμβαση ενός κράτους.

4. Η αυτοδιάθεση - αποαποικιοποίηση

4.1 Οι κανόνες του Χάρτη

Η αρχή της αυτοδιάθεσης, του δικαιώματος δηλαδή του πληθυσμού ενός εδάφους να προσδιορίζει την πολιτική τύχη του εδάφους αυτού είναι ουσιαστικό προϊόν του 20ου αιώνα. Το σχέδιο του χάρτη του Ο.Η.Ε. που συζητήθηκε στο Dumbarton Oaks δεν περιείχε καμμία μνεία της αρχής της αυτοδιάθεσης ακολουθώντας έτσι τη Βρετανική αντίληψη. Το τελικό αντικείμενο τροποποιήθηκε μετά από παρέμβαση της Σοβιετικής Ένωσης και αποτέλεσε τη βάση για τη διατύπωση των σχετικών διατάξεων του Χάρτη.

Ο Χάρτης των Η.Ε. αναγνώριζε ρητά την αυτοδιάθεση σε μια σειρά από άρθρα. Το άρθρο 152 προβλέπει ότι ένας από τους σκοπούς των Η.Ε. είναι "...να αναπτύσσουν ανάμεσα

στα έθνη φιλικές σχέσεις που θα βασίζονται στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων των λαών...". Το δε άρθρο 55 προβλέπει ότι η προαγωγή των σκοπών του Ο.Η.Ε. γίνεται για τη "...δημιουργία σκοπών σταθερότητας και ευημερίας οι οποίες είναι αναγκαίες για να υπάρξουν μεταξύ των εθνών σχέσεις ειρηνικές και φιλικές βασισμένες στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών".

Από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του Χάρτη προκύπτει ότι το δικαίωμα προέρχεται από την ισότητα των λαών, που έχει την έννοια της ισότητας των φύλων και δεν συνεπάγεται την ανεξαρτησία για όλους τους αποικιακούς λαούς. Αφορούσε δηλαδή μόνο την αυτοκυβέρνηση (self government) των λαών γενικά και δεν νομιμοποιούσε την απόσχεση. Εξάλλου η αρχή της αυτοδιάθεσης δεν συνεπαγόταν μια συγκεκριμένη νομική δέσμευση για τα κράτη - μέλη του Ο.Η.Ε. Επρόκειτο για μια "πολιτική αρχή".

Η αυτοδιάθεση από την ίδια τη διατύπωση του άρθρου 152, δείχνει ότι αποτελεί ένα μέσο για την εγκαθίδρυση φιλικών σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών, που σημαίνει ότι μπορεί να υποχωρήσει όταν η πραγματοποίησή της θα έθετε σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.

Ο Χάρτης αναφέρεται επίσης, έμμεσα στην αρχή της αυτοδιάθεσης στα άρθρα 76 και 73. Το άρθρο 76 αναφέρεται στο σύστημα κηδεμονιών και προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι βασικός στόχος του συστήματος είναι "...να ευνοήσει την πολιτική, οικονομική και κοινωνική πρόοδο και την μορφωτική ανάπτυξη των κατοίκων των υπό κηδεμονία περιοχών με την προοδευτική εξέλιξη προς την αυτοδιοίκηση ή την

ανεξαρτησία, όπως θα αρμόζει στις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε περιοχής και στους κατοίκους της σύμφωνα με τους ελεύθερα φραζόμενους πόθους των λαών.....". Είναι προφανές ότι, αν η αυτοδιάθεση δεν αναφέρεται ρητά στο άρθρο αυτό, υπάρχει εντούτοις στη δυνατότητα ανεξαρτησίας των υπόδεμονίας εδαφών.

Αντίθετα, η προοπτική της ανεξαρτησίας δεν προβλέπεται για τα "μη αυτόνομα" εδάφη, για τα οποία απλώς τα κράτη του έχουν την ευθύνη τους αναλαμβάνουν τις υποχρεώσεις να αναπτύσσουν την ικανότητα της για αυτοδιοίκηση, να λαμβάνουν υπόψη τους πολιτικούς πόθους των λαών τους να τους βοηθούν στην προοδευτική ανάπτυξη των ελευθέρων πολιτικών θεσμών τους, σύμφωνα με τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε περιοχή και στον πληθυσμό της και με τα ποικίλα στάδια ανάπτυξής τους".

4.2. Μεταγενέστερες αποφάσεις και κείμενα των Η.Ε.

Λίγα χρόνια αργότερα ο Ο.Η.Ε. ασχολήθηκε με την αυτοδιάθεση των λαών ακολουθώντας δύο διαφορετικούς άξονες.

Ο πρώτος άξονας σχετίζεται με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αν και η Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση του 1948 δεν κάνει καμία μνεία στην αρχή της αυτοδιάθεσης, η επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων άρχισε να εξετάζει ήδη από το 1952 το θέμα της αυτοδιάθεσης στο πλαίσιο της σύνταξης των διεθνών Συμφωνιών για τα αστικά, πολιτικά και οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα.

Η Γενική Συνέλευση μετά από σκληρές συζητήσεις, υιοθέτησε το 1966 τα δύο Σύμφωνα, που στο κοινό άρθρο 1 προβλέπουν ότι όλοι οι λαοί και όλα τα έθνη έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και ιδιαίτερα το δικαίωμα να καθορίσουν ελεύθερα το πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό καθεστώς τους. Το δικαίωμα πλέον και όχι απλώς η πολιτική αρχή της αυτοδιάθεσης, κατοχυρώνεται από το διεθνές συμβατικό δίκαιο, και αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό αν λάβουμε υπόψη ότι από το 1976, οπότε άρχισαν να ισχύουν τα δύο σύμφωνα, μέχρι το 1986, 94 κράτη έχουν επικυρώσει το ένα τουλάχιστον από τα Σύμφωνα.

Ο δεύτερος άξονας γύρω από τον οποίο η Γενική Συνέλευση προσδιόρισε το περιεχόμενό της αρχής της αυτοδιάθεσης είναι η αποαποικιοποίηση. Ξεκινώντας την αποαποικιοκρατική της καμπάνια η Γενική Συνέλευση υιοθέτησε την απόφαση 1514/XV που αποτελεί "Διακήρυξη για την εκχώρηση ανεξαρτησίας στις αποικιακές χώρες και λαούς". Η απόφαση αυτή διακηρύσσει την ανάγκη να τεθεί γρήγορα και χωρίς όρους τέλος στην αποικιοκρατία κάτω από όλες της τις μορφές και σε όλες τις εκδηλώσεις. Αρχίζει με τη ρητή καταδίκη της αποικιοκρατίας στο όνομα του Χάρτη και προχωρεί δίνοντας τον ορισμό της αυτοδιάθεσης: "Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση δύναμη αυτού του δικαιώματος να καθορίζουν ελεύθερα το πολιτικό τους καθεστώς και ακολουθούν ελεύθερα την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη τους", διατύπωση που βρίσκουμε σχεδόν ταυτόσημα στο άρθρο 1 των συμφωνιών του 1966.

Η απόφαση καλούσε για την άμεση απελευθέρωση των αποικιακών λαών, χωρίς κανένα όρο και καμμία επιφύλαξη προκειμένου να τους επιτραπεί η επίτευξη μιας πλήρους

ανεξαρτησίας. Η απόφαση 1514/XV συμπληρώθηκε με άλλες μεταγενέστερες αποφάσεις ενώ παράλληλα ιδρύθηκε μια επιτροπή για αποαποικιοποίηση γνωστή και σαν "Επιτροπή των 24" η οποία εξέταζε την εφαρμογή της απόφασης 1514/XV και έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στην προώθηση της αποαποικιοποίησης.

Η υιοθέτηση της απόφασης 1514/XV έδωσε νέα ώθηση στον αντιαποικιακό αγώνα και η Γενική Συνέλευση συνέχισε την ψήφιση αποφάσεων τόσο γενικού περιεχομένου, όσο και για συγκεκριμένα εδάφη και λαούς όπως για παράδειγμα για την Νότιο - Δυτική Αφρική, για τη Ρουάντα - Μπουρούντι κλπ.

Όλες οι παραπάνω εργασίες συμπυκνώθηκαν το 1970 στην απόφαση 2625/XXV, που κωδικοποίησε τις "Αρχές του Διεθνούς Δικαίου που αφορούν τις φιλικές σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ κρατών". Μια από τις επτά αυτές αρχές είναι και η αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών: "Δυνάμει της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και την αυτοδιάθεση των λαών που περιέχεται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα να καθορίσουν ελεύθερα, χωρίς εσωτερική ανάμειξη το πολιτικό τους καθεστώς και να ακολουθούν την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη και κάθε κράτος έχει την υποχρέωση να σέβεται το δικαίωμα αυτό σε συμφωνία με τις διατάξεις του Χάρτη". Με την απόφαση 2625/XXV που υιοθετήθηκε με consensus, η αρχή της αυτοδιάθεσης ανάγεται πλέον επίσημα σε δικαιώματα.

Από το 1961 μέχρι σήμερα, πάνω από 45 μη - αυτόνομα εδάφη έγιναν ανεξάρτητα. Για τα υπόλοιπα εδάφη, η Γενική Συνέλευση κάθε χρόνο ψηφίζει αποφάσεις με τις οποίες χαρακτηρίζει την συνέχιση της αποικιοκρατίας ως αντίθετη με

το Χάρτη και ως σοβαρή απειλή στη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και καλεί τις Διοικούσες Δυνάμεις να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσουν την πλήρη και χωρίς καθυστέρηση άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης των αποικιακών λαών. Παράλληλα, καλεί της Διοικούσες Δυνάμεις να αποσύρουν αμέσως και χωρίς όρους τις στρατιωτικές του βάσεις από τα αποικιακά εδάφη και καταδικάζει τις συνεχόμενες δραστηριότητες των ξένων οικονομικών συμφερόντων που εμποδίζουν την εφαρμογή της απόφασης 1514/XV.

4.3. Το περιεχόμενο της αυτοδιάθεσης

Η αυτοδιάθεση των λαών έχει καταρχήν πολιτικό χαρακτήρα και σημαίνει τον ελεύθερο προσδιορισμό του πολιτικού καθεστώτος ενός λαού. Δίπλα σε αυτή την πολιτική έννοια της αυτοδιάθεσης υπάρχει και η οικονομική αυτοδιάθεση η οποία συνιστάται στο δικαίωμα της διαρκούς κυριαρχίας των λαών και των εθνών πάνω στα πλούτη και τους φυσικούς πόρους που πρέπει να ασκείται προς το συμφέρον της εθνικής ανάπτυξης και της ευημερίας του πληθυσμού του ενδιαφερόμενου κράτους. Η οικονομική αυτοδιάθεση, σε αντίθεση με την πολιτική, αφορά μόνο τα ήδη συγκροτημένα κράτη (κυρίως τα πρώην αποικιακά εδάφη).

Η αυτοδιάθεση με την πολιτική έννοια ταυτίζεται ιστορικά με την ανεξαρτησία των αποικιακών εδαφών και αυτό εκφράζεται κυρίως και στην απόφαση 1514/XV. Η ταύτιση όμως της αυτοδιάθεσης με την ανεξαρτησία θα μπορούσε να σημαίνει την εξουδετέρωση της βούλησης των λαών που θα έχουν άλλη επιθυμία όπως λ.χ. την ένωση με ένα τρίτο κράτος. Για το λόγο αυτό η Γενική Συνέλευση προέβλεψε με

την απόφαση 1514/XV ότι: "Ένα μη αυτόνομο έδαφος μπορεί να λεχθεί ότι έχει φτάσει σε ένα πλήρες επίπεδο αυτονομίας με:

- α) Την ανάδειξη του σε ένα κυρίαρχο ανεξάρτητο κράτος
- β) Την ελεύθερη σύνδεση με ένα ανεξάρτητο κράτος
- γ) Την ενσωμάτωση σε ένα ανεξάρτητο κράτος"

4.4. Η πρακτική των Ηνωμένων Εθνών

Η εφαρμογή του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης στα πλαίσια του Ο.Η.Ε. δεν έγινε πάντοτε με το ίδιο τρόπο και τις ίδιες διαδικασίες. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης επιβεβαίωσε την πρακτική αυτή του Ο.Η.Ε. στην απόφαση για τη Δυτική Σαχάρα (1975) κρίνοντας ότι "το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης αφήνει στη Γενική Συνέλευση μια κάποια διακριτική ευχέρεια ως προς τον τύπο και τις διαδικασίες με τις οποίες το δικαίωμα αυτό πρέπει να εφαρμοσθή". Αυτό είχε σαν συνέπεια τη διαφορετική εφαρμογή του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης με διαφορετικά, ανάλογα με την περίπτωση, αποτελέσματα. Τρία θέματα της πρακτικής του Ο.Η.Ε. παρουσιάζουν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον:

α) Αυτοδιάθεση και εδαφική ακεραιότητα του εδάφους. Στην πρακτική των Η.Ε. η άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης γίνεται με την έκφραση της βούλησης της πλειοψηφίας του συνόλου του πληθυσμού του συγκεκριμένου εδάφους, που συντέλεσε κυρίως αυτή, όταν προκύπτει σαφώς η βούληση των κατοίκων.

Αυτή η τελευταία περίπτωση συνέτρεξε σε σχέση με την αυτοδιάθεση της Ερυθραίας, του Sabah και Sarawak και του

Μπαχρέϊν, όπου οι επιθυμίες των λαών βεβαιώθηκαν απευθείας από τα Ηνωμένα Έθνη. Στην περίπτωση της Κύπρου, η Ελληνική Κυβέρνηση ζήτησε από τη Γενική Συνέλευση να θεωρηθεί ως λαός που θα ασκούσε το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης το σύνολο του πληθυσμού του νησιού, ανεξάρτητα από εθνότητα, θρησκεία ή γλώσσα. Η Τουρκία αντέτεινε ότι οι δύο κοινότητες του νησιού αποτελούν χωριστούς λαούς και κατά συνέπεια θα πρέπει να ασκήσουν την αυτοδιάθεση χωριστά. Η Γενική Συνέλευση απέφυγε να εκφέρει γνώμη στο θέμα αυτό, και η υπόθεση λύθηκε με τις Συμφωνίες της Ζυρίχης, που απέκλεισαν και την διχοτόμηση του νησιού και την ένωση με τις δύο χώρες.

β) Αυτοδιάθεση Λαών και εδαφικές διεκδικήσεις. Η δεύτερη ομάδα περιπτώσεων στις οποίες η Γενική Συνέλευση κλήθηκε να απαντήσει αφορά το θέμα της αντίθεσης ανάμεσα αφενός στη διεκδίκηση ενός αποικιακού εδάφους από ένα τρίτο κράτος στο όνομα της πριν από την αποαποικιοποίηση εθνικής ενότητας ή και της εδαφικής ακεραιότητας αφετέρου στη θέληση του λαού του αποικιακού εδάφους, είτε να γίνει ανεξάρτητο κράτος, είτε να παραμείνει στην κυριαρχία της μητρόπολης.

Ο Ο.Η.Ε. ευνόησε άλλοτε τη μια άλλοτε την άλλη λύση, ανάλογα με το κριτήριο που επέλεξε. Στις περισσότερες όμως περιπτώσεις αποφάνθηκε υπέρ της διεκδίκησης του τρίτου κράτους, δηλαδή υπέρ της εδαφικής ακεραιότητας του.

γ) Η απόσχιση εδάφους. Οι δύο τελευταίες απόπειρες απόσχισης είναι η περίπτωση του Μπανγκλαντές και της Βορείου Κύπρου.

Στην απόσχιση τη Μπανγκλαντές από το Πακιστάν το 1971 κανένα κράτος συμπεριλαμβανόμενης και της Ινδίας, δεν υποστηρίζουν την πράξη απόσχισης, ενώ ο Ο.Η.Ε. απείχε από κάθε παρέμβαση πλην της καθαρά ανθρωπιστικής θεωρώντας ότι πρόκειται για μια υπόθεση που άνηκε στην εσωτερική αρμοδιότητα του Πακιστάν και παρενέβη μόνο μετά την έκρηξη της Ινδοπακιστανικής σύγκρουσης (1971). Μετά την ήττα του Πακιστάν και την de Facto δημιουργία του Μπανγκλαντές έγινε σύντομα δεκτό σαν μέλος των Η.Ε. Στην περίπτωση της Βορείου Κύπρου, το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέφρασε τη λύπη του για την απόπειρα απόσχισης των Τουρκοκυπρίων την οποία θεώρησε νομικός άκυρη και ζήτησε την ανάκληση της, ενώ κάλεσε όλα τα κράτη να μην αναγνωρίσουν το κρατίδιο αυτό.

Η διαφορά αντιμετώπισης από τον Ο.Η.Ε. των δύο τελευταίων αποπειρών απόσχισης που έχουν ως κοινό σημείο των de Facto δημιουργία νέων οντοτήτων, οφείλεται σε μια σειρά από στοιχεία που διαφοροποιούν βαθύτητα τις δύο περιπτώσεις.

5. Η Οικονομική Ανάπτυξη

5.1. Ρυθμιστής του Χάρτη

Ο Χάρτης του Ο.Η.Ε. αναφέρεται σε ορισμένα του άρθρα στα θέματα της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Ήδη από το προοίμιο, δηλώνεται η απόφαση των λαών των Ηνωμένων Εθνών, να συμβάλλουν στην κοινωνική πρόοδο και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, και για αυτό το σκοπό να χρησιμοποιήσουν τους διεθνείς οργανισμούς προκειμένου

να συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο όλων των λαών. Στο άρθρο 1 παρ.3 ένας από τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών είναι η επίτευξη διεθνούς συνεργασίας για την επίλυση, μεταξύ άλλων, διεθνών προβλημάτων οικονομικής φύσης. Τέλος, ολόκληρο το κεφάλαιο ΙΧ (άρθρο 55-60) είναι αφιερωμένο στην οικονομική και κοινωνική συνεργασία.

Ιδιαίτερο σημασίας είναι το άρθρο 55: "Αποβλέποντα στη δημιουργία συνθηκών σταθερότητας και ευημερίας, οι οποίες είναι αναγκαίες για να υπάρξουν μεταξύ των εθνών σχέσεις ειρηνικές και φιλικές, βασισμένες στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών, τα Ηνωμένα Έθνη, θα ευνοήσουν.

α) Την ανύψωση του βιοτικού επιπέδου, εργασία για όλους και συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής πρόοδου και ανάπτυξης.

β) Τη λύση διεθνών προβλημάτων, οι οικονομικών...και άλλων συναφών.

Το άρθρο 55 είναι το σημαντικότερο άρθρο του Χάρτη για τα θέματα οικονομικής ανάπτυξης και γιατί είναι πιο συγκεκριμένο από τις άλλες διατάξεις και γιατί συνοδεύεται από το άρθρο 56 που του δίνει ένα χαρακτήρα πιο "επιχειρησιακό": "Όλα τα μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να ενεργούν για την επίτευξη των σκοπών που εκθέτονται στο άρθρο 55, είτε όλα μαζί είτε το καθένα ξεχωριστά, σε συνεργασία με τον οργανισμό". Το άρθρο 55 αποτέλεσε τη νομική βάση πάνω στην οποία στηρίχθηκε και στηρίζεται

μέχρι σήμερα όλη η αναπτυξιακή προσπάθεια των Ηνωμένων Εθνών.

Εκείνο που γίνεται αμέσως αντιληπτό είναι ότι για τους συντάκτες του Χάρτη η οικονομική ανάπτυξη δεν αποτελεί ένα σκοπό καθαυτό αλλά απλώς ένα μέσο για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Αυτή η επιλογή εξηγείται εύκολα από το γεγονός ότι ο Χάρτης συντάχθηκε ενώ διαρκούσε ακόμη ο 2^ο Παγκόσμιος Πόλεμος και όλη η προσπάθεια των Η.Ε. ήταν επικεντρωμένη γύρω από το βασικό σκοπό, τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Ένα δεύτερο ενδιαφέρον σημείο του άρθρου 55 είναι ότι αναφέρεται με γενικούς όρους στην ανάπτυξη και δεν κάνει καμμία ιδιαίτερη μνεία για την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών.

Εντούτοις και τα δύο αυτά σημεία υπέστησαν με τη πάροδο του χρόνου σημαντικές αλλαγές, κάτω ιδιαίτερα από την πίεση των χωρών του Τρίτου Κόσμου. Καταρχήν, ενώ η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας δεν έπαψε και αποτελεί πρωτεύοντα σκοπό των Η.Ε., υπήρξε μια "αναβάθμιση" της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που αποτελεί σήμερα έναν ισόβαθμο σκοπό. Αντιστρέφοντας δε τη διατύπωση του Χάρτη, ότι χωρίς οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη δεν κατοχυρώνεται η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια, τα Ηνωμένα Έθνη φρονούν σήμερα ότι χωρίς διεθνή ειρήνη και ασφάλεια δεν μπορεί να γίνει κατορθωτή η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Δεύτερο, με την επιμονή των χωρών του Τρίτου κόσμου, και παρά την αντίθεση των προηγμένων κρατών τα Ηνωμένα Έθνη άρχισαν, ήδη από τη δεκαετία του 1950, να δίνουν

ιδιαίτερη προσοχή στα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα των υπανάπτυκτων χωρών. Ουσιαστικά όλες σχεδόν οι αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών και οι περισσότεροι από τους μηχανισμούς που δημιουργήσαν έχουν για αντικείμενο τους την ανάπτυξη των φτωχότερων περιοχών της γης.

5.2. Η Τεχνική Βοήθεια

Τα βασικά θεσμικά όργανα του Ο.Η.Ε. για τα θέματα οικονομικής ανάπτυξης είναι η Γενική Συνέλευση και το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο. Σταδιακά και με εμπειρικό τρόπο δημιουργήθηκαν πολυάριθμοι μηχανισμοί που αντιστοιχούσαν στις αναφερόμενες ανάγκες των υπανάπτυκτων χωρών.

Το πρώτο πρόβλημα με το οποίο ασχολήθηκε η Γενική Συνέλευση ήταν το θέμα της τεχνικής βοήθειας. Με την απόφαση 52/1 η Γενική Συνέλευση ζητούσε από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο να μελετήσει σε συνεργασία με τους Ειδικευμένους Οργανισμούς, τεχνικές συμβουλές στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα, στα κράτη - μέλη που θα το επιθυμούσαν. Οι συμβουλές αυτές προϋπέθεταν τη χρηματοδότηση του κόστους αποστολής τεχνικών εμπειρογνώμων κλπ. Το πρόβλημα αυτό λύθηκε με τις αποφάσεις 198/111 και 200/111 που προέβλεπαν τη χορήγηση των απαραίτητων πιστωτικών σε βάρος του τακτικού προϋπολογισμού του Οργανισμού. Αυτός ο μηχανισμός, ο οποίος ονομάζεται "Κανονικό Πρόγραμμα Τεχνικής Βοήθειας", εξακολουθεί να υπάρχει μέχρι σήμερα. Στη συνέχεια για να ενισχυθεί η όλη προσπάθεια δημιουργήθηκαν δύο άλλοι μηχανισμοί. Το "Διευρυμένο Πρόγραμμα" και το "Κοινό Ταμείο".

Το Διευρυμένο Πρόγραμμα ιδρύθηκε το 1949 (αποφ.304/IV) είχε δε για αντικείμενο να βοηθήσει τις υπανάπτυκτες χώρες να ενισχύσουν την οικονομία τους μέσω της ανάπτυξης της βιομηχανίας και της γεωργίας. Βασιζόταν δε σε δύο αρχές πρώτο, ότι η φύση και η μορφή της τεχνικής βοήθειας θα καθοριζόταν από την ίδια την κυβέρνηση της χώρας που ζητούσε τη βοήθεια και δεύτερο, ότι η χορήγηση ως τεχνικής βοήθειας θα γινόταν ανεξάρτητα από το καθεστώς της χώρας, ή από φυλετικά ή θρησκευτικά χαρακτηριστικά. Η χρηματοδότηση γινόταν με προαιρετικές εισφορές, τις οποίες διαχειριζόταν ο Ο.Η.Ε. και των οποίων το ύψος αυξήθηκε σχετικά λίγο με το πέρασμα του χρόνου 20 εκ. δολ. Το 1956 σε 50 εκ. δολ. Το 1964.

Το Κοινό Ταμείο ιδρύθηκε το 1958 με την απόφαση 1240/XIII της Γενικής Συνέλευσης για να συμπληρώσει τις ανεπάρκειες του Διευρυμένου Προγράμματος. Ρόλος του Ταμείου ήταν η χορήγηση οικονομικής βοήθειας στα υπανάπτυκτα κράτη, σε τομείς βασικής σημασίας για την οικονομική και τεχνική πρόοδο. Η βοήθεια εχορηγείτο με βάση τις ίδιες αρχές που υιοθέτησε το Διευρυμένο Πρόγραμμα, τα δε κεφάλαια προέρχονται και εδώ από προαιρετικές εισφορές των κρατών - μελών και των Ειδικευμένων Οργανισμών. Το κοινό Ταμείο βρισκόταν υπό τον έλεγχο του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του Ο.Η.Ε.

Το 1965 η Γενική Συνέλευση συγχώνευσε το Διευρυμένο Πρόγραμμα με το Ειδικό Ταμείο και ίδρυσε το "Πρόγραμμα των Η.Ε. για την ανάπτυξη" (United Nations Developing Programme). Οι πόροι του Προγράμματος Ανάπτυξης προέρχονται αφενός από τις προαιρετικές εισφορές των

κρατών - μελών του Ο.Η.Ε. αφετέρου από τη συμμετοχή του κράτους που ζητά την τεχνική βοήθεια του Προγράμματος.

Η κατανομή της βοήθειας γίνεται κυρίως με βάση τις ανάγκες των χωρών, με προτεραιότητα στις πιο φτωχές χώρες, ενώ τη γεωγραφική κατανομή ευνοεί κυρίως την Αφρική (33%) και την Ασία Ειρηνικό (30%) η δε Λατινική Αμερική παίρνει το 18% και οι Αραβικές χώρες το 12%.

Η βοήθεια του Προγράμματος Ανάπτυξης ακολουθεί τις αρχές των προκατόχων του, δηλαδή τη μη διάκριση και τη μη επέμβαση στις εσωτερικές πολιτικές υποθέσεις των χωρών, χορήγηση της βοήθειας αποκλειστικά προς το Δημόσιο και όχι τον Ιδιωτικό τομέα και με τη μορφή που επιθυμεί το κράτος που τη ζητά, στο μέτρο τουλάχιστον του δυνατού.

Τα σχέδια που χρηματοδοτεί το Πρόγραμμα ανάπτυξης αφορούν τη διενέργεια μελετών σκοπιμότητας για τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους των (αναπτυσσόμενων) χωρών, τη βοήθεια για συγκέντρωση του απαραίτητου κεφαλαίου για την εκμετάλλευση αυτών των πόρων, τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος, της επαγγελματικής εκπαίδευσης τη δημιουργία διευκολύνσεων για την εφαρμογή μοντέρνων μεθόδων τεχνολογικής έρευνας σε προβλήματα, τη βελτίωση του προγραμματισμού και της κοινωνικής ανάπτυξης κ.α.

Υπό την πίεση των αναπτυσσόμενων χωρών, η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. αποφάσισε (απόφαση 1707/XV) να συγκαλέσει μια Συνδιάσκεψη για το Εμπόριο και την ανάπτυξη με σκοπό να διευκολύνει την αναδιάρθρωση του διεθνούς εμπορίου. Η Συνδιάσκεψη ασχολήθηκε με θέματα που έμελλε να αποτελέσουν αντικείμενο της Νέας Διεθνούς Οικονομικής

Τάξης. Τα αποτελέσματα της Συνδιάσκεψης ώθησαν τις χώρες του Τρίτου Κόσμου να ζητήσουν τη θεσμοποίηση της Συνδιάσκεψης και πράγματι τον ίδιο χρόνο και παρά την αντίθεση των αναπτυγμένων κρατών, η Γενική Συνέλευση την ανακήρυξε με απόφαση 1995/ΧΙΧ, επικουρικό όργανο των Η.Ε.... Η ίδρυση της Συνδιάσκεψης ως επικουρικού οργάνου θεωρείται σαν συμβιβασμός ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες που ζητούσαν, να ιδρυθεί ως ανεξάρτητος οργανισμός του Συστήματος των Ηνωμένων Εθνών, και στις αναπτυγμένες χώρες που θεωρούσαν περιττή την ίδρυση με οποιαδήποτε μορφή.

5.3 Κύριες Δραστηριότητες του UNDP και την UNCTAD

Περισσότερο από ένα εκατομμύριο άτομα βελτίωσαν την επαγγελματική και τεχνική τους κατάρτιση με τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, πανεπιστήμια και σεμινάρια που οργανώθηκαν με τη βοήθεια του UNDP. Πολλοί περισσότεροι βελτίωσαν την επαγγελματική τους ικανότητα εργαζόμενοι κοντά σε διεθνείς εμπειρογνώμονες σε διάφορα προγράμματα και πολλές χιλιάδες μετεκπαιδεύτηκαν στο εξωτερικό με υποτροφίες που χρηματοδοτεί το UNDP. Η βοήθεια του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για την ανάπτυξη η οποία χορηγείται πάντοτε μετά από αίτηση των Κυβερνήσεων, ενώνεται με την γενική εθνική και περιφερειακή προσπάθεια για ανάπτυξη και εκτελείται επιτόπου από τον ίδιο των Ο.Η.Ε. και 16 Ειδικευμένες Οργανώσεις όπως τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ILO), την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO), τη Διεθνή Τράπεζα Ανοικοδόμησης και Ανάπτυξης (World Bank) κτλ.

Το έργο της UNCTAD περιλαμβάνει τη μελέτη των τρόπων αύξησης της καθαρής εισροής οικονομικών πόρων προς τις αναπτυγμένες χώρες, ειδικότερα για δαπάνες της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας. Στους κύριους στόχους της οργάνωσης περιλαμβάνεται επίσης η προαγωγή του εμπορίου μεταξύ χωρών με διαφορετικά οικονομικά και κοινωνικά συστήματα όπως πχ το εμπόριο Ανατολής - Δύσης, αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων χωρών κ.α. Για να μπορέσουν όμως, οι αναπτυσσόμενες χώρες να επωφεληθούν από τα γενικά διεθνή μέτρα για την ανάπτυξη τους, η UNCTAD συνέστησε ειδικά μέτρα για την ανάπτυξη τους, η UNCTAD συνέστησε μέτρα για τις πτωχότερες των αναπτυσσόμενων χωρών.

5.4. Η Νέα Διεθνής Οικονομική Τάξη

Η Νέα Διεθνής Οικονομική Τάξη είναι μια έννοια που έχει συνδεθεί με τις διεκδικήσεις των κρατών του Τρίτου Κόσμου μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1973. Ουσιαστικά όμως, η ΝΔΟΤ αποτελεί μια διαδικασία η οποία έχει αρχίσει στις αρχές της δεκαετίας του 1960, και μόνο μετά το 1973 πήρε μια πιο συστηματική και συγκροτημένη μορφή.

Για να ανταποκριθεί στις πιεστικές απαιτήσεις του Τρίτου Κόσμου, ο Ο.Η.Ε. συγκάλεσε τη 6^η έκτακτη σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του 1974 που υιοθέτησε με consensus τη "Διακήρυξη σχετικά με την εγκαθίδρυση μιας Νέας διεθνούς οικονομικής τάξης" (αποφ. 3201/5-VI) συνοδευόμενη από ένα "Πρόγραμμα Δράσης" (αποφ. 3202/5-VI). Η Διακήρυξη περιέχει μια σειρά από αρχές, μεταξύ των οποίων μνημονεύουμε τη διαρκή κυριαρχία στους πλουτοπαραγωγικούς πόρους, τον έλεγχο των πολυεθνικών

εταιρειών, την αναγνώριση των ενώσεων παραγωγών βασικών προϊόντων κλπ. Το πρόγραμμα Δράσης συγκεκριμενοποιεί τις αρχές αυτές περιλαμβάνοντας μια σειρά από συγκεκριμένα μέτρα που αφορούν τη τιμή των βασικών προϊόντων, τις διεθνείς επενδύσεις, τη χρηματοδοτική βοήθεια, τις προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες, την αναθεώρηση του διεθνούς νομισματικού συστήματος κ.α.

Η αποδοχή των σημαντικών αυτών αποφάσεων από τα Δυτικά κράτη οφειλόταν κυρίως στο γεγονός ότι τα εν λόγω κείμενα, ακόμα και το Πρόγραμμα δράσης δεν είχαν "επιχειρησιακό χαρακτήρα". Απλώς έθεσαν γενικές κατευθύνσεις, η δε εφαρμογή τους προϋπόθετε τη διεξαγωγή περαιτέρω διαπραγματεύσεων ανάμεσα στα αναπτυγμένα και αναπτυσσόμενα κράτη. Οι χώρες του Τρίτου Κόσμου προκειμένου να καταστήσουν πιο συγκεκριμένα τα εκατέρωθεν δικαιώματα και υποχρεώσεις, προχώρησαν στην υιοθέτηση της αποφ. 3201/XXIX που περιέχει τον περίφημο "Χάρτη των Οικονομικών Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων των Κρατών". Η ψηφοφορία για την ψήφιση του Χάρτη ανέδειξε τις ουσιαστικές διαφορές ανάμεσα στα αναπτυγμένα και αναπτυσσόμενα κράτη. Η αποφασιστική αντίθεση των Δυτικών Κρατών και κυρίως των Ηνωμένων Πολιτικών, απέναντι στον Χάρτη των Οικονομικών Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων των Κρατών προκάλεσε δυσμενείς εντυπώσεις στις χώρες Τρίτου Κόσμου για αυτό και οι Η.Π.Α. και οι άλλες Δυτικές χώρες υποχρεώθηκαν να δειχθούν διαλλακτικές με αποτέλεσμα την υιοθέτηση με consensus της αποφάσεως 3362/5-VII, που προτείνει συγκεκριμένα μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για τις περαιτέρω εργασίες στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών.

Ο διάλογος για μια Νέα Διεθνή οικονομική τάξη μεταφέρθηκε μετά το 1975 έξω από τα Ηνωμένα Έθνη (Συνδιάσκεψη για την Διεθνή Οικονομική Συνεργασία). Που όμως δεν απέδωσε σημαντικά αποτελέσματα. Οι χώρες του Τρίτου Κόσμου επεδίωξαν την επαναφορά του διαλόγου στα πλαίσια του Ο.Η.Ε. και αφενός ψήφισαν την απόφαση 35/36 του 1980, με την οποία προσδιοριζόταν μια "Στρατηγική για την 3^η δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών για την ανάπτυξη", αφετέρου προχώρησαν, κατά τη διάρκεια της 11^{ης} έκτακτης συνόδου της Γενικής Συνέλευσης στην υιοθέτηση των "Σφαιρικών Διαπραγματεύσεων (Global Negotiation)".

Τελικά οι σφαιρικές διαπραγματεύσεις δεν μπόρεσαν να αρχίσουν στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, ενώ και η Στρατηγική για την Τρίτη Δεκαετία δεν μπόρεσε να εφαρμοστεί. Η Γενική Συνέλευση εξακολουθεί να ασχολείται με ορισμένα θέματα της Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης, σ' αποτελέσματα όμως του διαλόγου Βορρά - Νότου στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών είναι μάλλον ασήμαντα. Οι αναπτυσσόμενες χώρες, απογοητευμένες στρέφονται προς άλλες κατευθύνσεις, όπως η σύναψη διμερών συμφωνιών με τις αναπτυσσόμενες χώρες ή την περιφερειακή συνεργασία μεταξύ τους. Και οι δύο όμως αυτές επιλογές δεν φαίνεται να δημιουργούν αξιόπιστες προοπτικές για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης του Τρίτου Κόσμου. Γι' αυτό δεν αποκλείεται οι αναπτυσσόμενες χώρες να επανέλθουν μακροπρόθεσμα στα Ηνωμένα Έθνη, προκειμένου να προωθήσουν τα αιτήματα της Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης, επιλέγοντας ταυτόχρονα εκείνες τις στρατηγικές που θα καθιστούν ρεαλιστικότερη την ικανοποίηση αυτών των αιτημάτων.

6. Ανθρώπινα Δικαιώματα

Στο προοίμιο του Χάρτη των Η.Ε. οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών δηλώνουν την απόφασή τους να "σώσουν τις επερχόμενες γενεές από τη μάστιγα του πολέμου να διακηρύττουν και πάλι την πίστη τους στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και να συμβάλλουν στην κοινωνική πρόοδο και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου μέσα σε μεγαλύτερη ελευθερία". Σύμφωνα με αυτά, το άρθρο 1 του Χάρτη διακηρύσσει ότι ένας από τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών είναι να επιτύχουν διεθνή συνεργασία για την ανάπτυξη και ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας.

Μια από τις μεγαλύτερες επιτυχίες των Ηνωμένων Εθνών στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ήταν η υιοθέτηση της Οικουμενικής Διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τη Γενική Συνέλευση στις 10 Δεκεμβρίου του 1948. Κάθε χρόνο η επέτειος της υιοθέτησης της Διακήρυξης, 10 Δεκεμβρίου, θεωρείται παγκοσμίως σαν ημέρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τα άρθρα 1 και 2 της διακήρυξης δηλώνουν ότι "όλοι οι άνθρωποι γεννούνται ίσοι σε αξιοπρέπεια και σε δικαιώματα" και εκτίθενται σε όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που εγκαθιδρύονται στη διακήρυξη "χωρίς κανένα είδος διάκρισης όπως, φυλή, χρώμα, φύλο, γλώσσα, θρησκεία, πολιτική ή άλλη γνώμη, ειδική ή κοινωνική προέλευση, ιδιοκτησία, γέννηση ή άλλη κατάσταση".

Τα άρθρα 3 έως 21 εκθέτουν τα αστικά (civil) και πολιτικά (political) δικαιώματα (rights), τα οποία όλοι οι άνθρωποι δικαιούνται, συμπεριλαμβανόμενων:

- ◊ Το δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την ασφάλεια
- ◊ την ελευθερία από τη δουλειά και τη σκλαβιά
- ◊ την ελευθερία από τα βασανιστήρια ή την σκληρότητα, την απανθρωπιά ή εξευτελισμός, μεταχείριση ή τιμωρία
- ◊ Ελευθερία της σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, ελευθερία άποψης και έκφρασης κ.λ.π.

Τα άρθρα 22 έως 27 εκθέτουν τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα τα οποία όλοι οι άνθρωποι δικαιούνται συμπεριλαμβανομένων:

- ◊ Το δικαίωμα για κοινωνική ασφάλεια
- ◊ Το δικαίωμα στην εργασία, το δικαίωμα για ίση αμοιβή για ίση εργασία, το δικαίωμα να σχηματίζουν και να συμμετέχουν σε εμπορικές ενώσεις.
- ◊ Το δικαίωμα στη μόρφωση
- ◊ το δικαίωμα της συμμετοχής στην πολιτική ζωή της κοινότητας

6.1. Η Παγκόσμια Διάσκεψη για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Είκοσι χρόνια μετά την υιοθέτηση της Οικουμενικής διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, τα Ηνωμένα Έθνη, τίμησαν το γεγονός κηρύσσοντας το έτος 1968 σαν Διεθνή χρονιά των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων. Το μεγαλύτερο γεγονός της χρονιάς ήταν η Διεθνή Διάσκεψη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων στην Τεχεράνη, η οποία υιοθέτησε ένα πρόγραμμα δράσης και μια Διακήρυξη.

Εικοσιπέντε χρόνια μετά τη Διάσκεψη της Τεχεράνης, η Παγκόσμια Διάσκεψη στη Βιέννη το 1993 σημείωσε ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός, στην προσπάθεια της διεύθυνσης κοινότητας να προάγει και να προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, οπουδήποτε. Η Διακήρυξη της Βιέννης και το πρόγραμμα Δράσης προερχόμενα από τη διεθνή κοινότητα για την απόλαυση σε διεθνές επίπεδο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Η ατζέντα της Διάσκεψης, όπως τέθηκε από τη Γενική Συνέλευση το 1992 περιλαμβάνει αναγνωρισμένα εμπόδια για περισσότερη πρόοδο στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τρόπους αντιμετώπισης τους, τη σχέση μεταξύ ανάπτυξης, δημοκρατίας και διεθνούς απόλαυσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, νέες προκλήσεις στην πραγματοποίηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς επίσης και τρόπους ενδυνάμωσης της διεθνούς συνεργασίας στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της αύξησης της αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων και των μηχανισμών των Ηνωμένων Εθνών και της ασφάλειας των οικονομικών και άλλων πνιγών για τέτοιες δραστηριότητες.

Οι προπαρασκευαστικές διαδικασίες είχαν σαν αποτέλεσμα να αντικατοπτρίζουν τις διαφορές ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες και τις βιομηχανικές χώρες σε ποικίλα ζητήματα όπως η παγκοσμιότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε αντίθεση με τις τοπικές ιδιαιτερότητες η αλληλοσύνδεση και η αδιαιρετότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η αλληλοεξάρτηση ανάμεσα στο δικαίωμα της ανάπτυξης και των αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων κλπ.

Η Διακήρυξη της Βιέννης και το Πρόγραμμα Δράσης, εστίασαν επίσης το ενδιαφέρον τους στις μαζικές βιαιοπραγίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (κυρίως τη γενοκτονία, την εθνική εκκαθάριση και το συστηματικό βιασμό), τον αυτοπροσδιορισμό, αναφερόμενες για πρώτη φορά "σε μια κυβέρνηση που αντιπροσωπεύει όλων των ανθρώπων τα υπάρχοντα σε μια περιοχή, χωρίς καμία διάκριση", στις περιβαλλοντικές ανάγκες των τωρινών και μελλοντικών γενεών.

Η Διακήρυξη και το Πρόγραμμα Δράσης αναγνώριζε επίσης ότι οι οργανισμοί, οι αντιπροσωπίες και τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών καθώς επίσης και οι τοπικοί οργανισμοί και τα οικονομικά και αναπτυξιακά ιδρύματα, θα έπρεπε να έχουν ένα επαυξημένο ρόλο στη προώθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

6.2. Η πρακτική των Ηνωμένων Εθνών

Η πρακτική των Ηνωμένων Εθνών στην εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων διαμορφώθηκε σε δύο κατευθύνσεις: πρώτο σε σχέση προς τον κανόνα της εσωτερικής δικαιοδοσίας των κρατών - μελών, και δεύτερο σε σχέση με τους μηχανισμούς προστασίας που δημιούργησε για την εξέταση των παραβάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

6.2.1. Ανθρώπινα δικαιώματα και εσωτερική δικαιοδοσία

Ο Χάρτης απαγορεύει στα Ηνωμένα Έθνη να παρεμβαίνουν σε θέματα που ανήκουν ουσιαστικά στην εσωτερική δικαιοδοσία των κρατών - μελών (άρθρο 2 παρ.7)

ενώ οι θεωρητές και κρατικές αντιλήψεις διχάστηκαν ως προς το αν το άρθρο 2 παρ.7 εφαρμόζεται στην περίπτωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

“Καμιά διάταξη αυτού του Χάρτη δεν θα δίνει στο Η.Ε. το δικαίωμα να επεμβαίνουν σε ζητήματα που ανήκουν ουσιαστικά στην εσωτερική δικαιοδοσία οποιουδήποτε κράτους και δεν θα αναγκάζει τα μέλη να υποβάλλουν τέτοια θέματα για ρύθμιση σύμφωνα με τους όρους αυτού του Χάρτη. Η αρχή όμως αυτή δεν πρέπει να εμποδίζει την εφαρμογή των εξαναγκαστικών μέτρων που προβλέπονται από το κεφ. 7”.

Η πρακτική των Η.Ε. βασίστηκε στην συνδυασμένη ερμηνεία των άρθρων 2 παρ.7 και 56 το οποίο προβλέπει ότι “όλα τα Μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να ενεργούν για την επίτευξη των σκοπών που εκθέτονται στο άρθρο 55, είτε όλα μαζί είτε το καθένα ξεχωριστά, σε συνεργασία με τον οργανισμό”. Η Γενική Συνέλευση θεώρησε ότι η υποχρέωση τήρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι απλώς θέμα εθνικού συμφέροντος αλλά και μια διεθνή υποχρέωση εθιμικού χαρακτήρα, τουλάχιστον ως προς τα θεμελιώδη δικαιώματα, ο δε Χάρτης των Η.Ε. έρχεται να αποκρυσταλλώσει και να ενισχύσει τον κανόνα αυτόν. Η Συνέλευση δηλαδή θεώρησε ότι το άρθρο 2 παρ.7 δεν θέτει έναν απόλυτο κανόνα σε σχέση με την εξέταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά πρέπει να εξετάζεται σε σχέση με τις άλλες διατάξεις του Χάρτη, και εν προκειμένου με το άρθρο 56. Αν υπήρχε απόλυτη εφαρμογή του άρθρου 2 παρ.7 το άρθρο 56 δεν θα είχε κανένα νόημα, αφού ακριβώς “η συνεργασία με τον οργανισμό δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί”.

Από την άλλη όμως πλευρά η πρακτική του Ο.Η.Ε. δείχνει ότι ο οργανισμός δεν έχει τα δικαιώματα να επεμβαίνει σε κάθε περίπτωση παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μπορεί κανείς να εντοπίσει τρεις ευρείες κατηγορίες περιπτώσεων όπου έγινε αποδεκτή η παρέμβαση των Ηνωμένων Εθνών.

Πρώτο, όταν η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γίνεται σε αποικιακά ή εξαρτημένα εδάφη, όπως στην περίπτωση των αποικιών της Πορτογαλίας (Αγκόλα, Μοζαμβίκη), κ.α. για τα οποία ο Ο.Η.Ε. θεωρεί ότι έχει ιδιαίτερη ευθύνη.

Δεύτερο, όταν απειλείται η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η παρέμβαση του Ο.Η.Ε., στο θέμα της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τη Ν. Αφρική (απαρχαίντ) και από το Ισραήλ (ανθρώπινα δικαιώματα στα κατεχόμενα εδάφη).

Τρίτο, όταν παρατηρείται σοβαρή και συστηματική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επειδή θεωρείται ότι επιφέρει διατάραξη της διεθνούς τάξης όπως ακριβώς η απειλή της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Σ' αυτή την περίπτωση υπάγεται η εξέταση από τον Ο.Η.Ε. των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Χιλή, Ελ. Σαλβαδόρ, Ιράν, Ουγκάντα, Καμπότζη, Γουινέα, Αφγανιστάν, Γουατεμάλα.

Είναι φανερό από την παραπάνω πρακτική των Η.Ε., ότι η παρέμβαση τους είναι επιλεκτική, για αυτό ο Οργανισμός κατακρίθηκε ότι αφήνει να παρεισφρύουν στην επιλογή του στοιχεία πολιτικού χαρακτήρα, ότι φροντίζει δηλαδή να μη

θίγουν ορισμένα κράτη και ότι η επιλογή αυτή είναι συχνά θέμα πολιτικών συμμαχιών στη Γενική Συνέλευση, και συγκρότησης μερικές φορές περιστασιακών πλειοψηφιών. Από την άλλη όμως πλευρά, η πρακτική αυτή δεν παύει να εκφράζει την εκάστοτε αντίληψη της διεθνούς κοινότητας στα θέματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το "βαθμό ωριμότητας" της, και από αυτή την άποψη η "βήμα προς βήμα" μέθοδος είναι ίσως η πιο ρεαλιστική προσέγγιση του θέματος.

6.2.2. Οι μηχανισμοί προστασίας και η λειτουργία τους

Οι δραστηριότητες των Η.Ε. στα ανθρώπινα δικαιώματα έξω από το πλαίσιο των συμβατικών κειμένων που υιοθετεί, ασκούνται κυρίως από την Επιτροπή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και στη συνέχεια από τα ιεραρχικός ανώτερα όργανα, Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο και Γενική Συνέλευση.

Στην πρώτη περίοδο λειτουργίας της η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΑΔ) αν και δέχτηκε πολυάριθμες αιτήσεις για παρέμβαση δεν έδειξε ιδιαίτερο ενθουσιασμό να ασχοληθεί με τις συγκεκριμένες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μέχρι το 1967, οι δραστηριότητες της Επιτροπής περιορίστηκαν στην προαγωγή (σε αντίθεση με την προστασία) των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που εκδηλώθηκε με τους εξής τρόπους:

α) Με το πρόγραμμα παροχής υπηρεσιών και συμβουλών με σκοπό την ανάπτυξη των γνώσεων γύρω από το θέμα αυτό και την αντιπαράθεση των εμπειριών.

β) Με το πρόγραμμα περιοδικών εκθέσεων, σχετικά με την εξέλιξη και την πρόοδο που έκαναν στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

γ) Με την σύνταξη μελετών για συγκεκριμένα ανθρώπινα δικαιώματα, με σκοπό να συγκεντρωθούν πληροφορίες για την κατάστασή τους - στη νομοθεσία αλλά και στην εφαρμογή τους-σ' όλο το κόσμο, πληροφορίες που κατά κανόνα προέρχονταν από τα κράτη - μέλη.

δ) Με τη σύνταξη σχεδίων αποφάσεων ή διεθνών συμβάσεων, από τα οποία πολλά κατέληξαν σε ψήφιση ή επικύρωση.

Η στροφή του Ο.Η.Ε. από την προαγωγή στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πραγματοποιήθηκε το 1967 με κύριο άξονα την πολιτική του Απαρχάιντ από τη Νότια Αφρική. Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο υιοθέτησε δύο σημαντικές αποφάσεις: την απόφαση 1235 του 1967 και την απόφαση 1503 του 1970.

Η απόφαση 1235 έδινε τη δυνατότητα στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να εξετάζει πληροφορίες σχετικές με σοβαρές παραβιάσεις θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πληροφορίες που περιέχονται σε ατομικές προσφυγές. Η πρακτική της Ε.Α.Δ. δεν περιορίστηκε όμως μόνο στο θέμα του Απαρχάιντ αλλά επεκτάθηκε μεταγενέστερα και σε άλλες περιπτώσεις όπως στην παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα κατεχόμενα από το Ισραήλ αραβικά εδάφη.

Η απόφαση 1503 δίνει τη δυνατότητα στην Ε.Α.Δ., στο πλαίσιο μιας εμπιστευτικής διαδικασίας, να προβαίνει σε έρευνα και σε εκβαθυμένη μελέτη περιπτώσεων παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το προσωπικό της Επιτροπής ετοιμάζει περιλήψεις των χιλιάδων ατομικών προσφυγών και τις κοινοποιεί σε μια πενταμελή ομάδα εργασίας, που αποφασίζει με εμπιστευτικό τρόπο ποιες προσφυγές, που αφορούν ένα συγκεκριμένο κράτος, φαίνονται να αποκαλύπτουν την ύπαρξη μιας σοβαρής παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι προσφυγές αυτές διαβιβάζονται στην υπό - επιτροπή για την πρόσληψη των διακρίσεων και την προστασία των μειονοτήτων της Ε.Α.Δ.

Η Υπό - Επιτροπή εξετάζει τις προσφυγές και τις απαντήσεις των Κυβερνήσεων, και μπορεί, δηλαδή δεν έχει υποχρέωση να τις διαβιβάσει στην Ε.Α.Δ. Η Ε.Α.Δ. αφού δεχθεί έκθεση από δική της πολυμερή ομάδα εργασίας, έχει τέσσερις δυνατότητες: πρώτο, μπορεί να απορρίψει την προσφυγή. Δεύτερο, μπορεί να κρατήσει την προσφυγή για μεταγενέστερη εξέταση. Τρίτο, έχει τη δυνατότητα να προχωρήσει σε περαιτέρω ενδελεχή εξέταση, που δεν χρειάζεται να έχει τη συγκατάθεση της κυβέρνησης και τέταρτο, αν συμφωνεί η ενδιαφερόμενη κυβέρνηση, μπορεί να συγκροτήσει *ad hoc* επιτροπή από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες προκειμένου να προβεί σε έρευνα.

Η διαδικασία της απόφασης 1503 παραμένει εμπιστευτική μέχρις ότου η Ε.Α.Δ. αποφασίζει αν θα κάνει σχετικές συστάσεις στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο. Η διαδικασία αυτή εφαρμόστηκε στην αρχή με διστακτικό τρόπο και μόνο μετά το 1974. Επίσης, η διαδικασία της απόφασης 1503 βρήκε εμπόδια στην επιφυλακτικότητα των κρατών να

συνεργαστούν με την Ε.Α.Δ. Για αυτό και η Ε.Α.Δ. αποφάσισε το 1978 να ζητά από τα ενδιαφερόμενα κράτη να στέλνουν αντιπροσώπους για πληροφόρηση της Επιτροπής, ενώ παράλληλα η Επιτροπή, άρχισε να ανακοινώνει δημόσια τα ονόματα των χωρών που απασχόλησαν της Επιτροπής και για τις οποίες είχε πάρει αποφάσεις, χωρίς όμως να μνημονεύει τι ακριβώς αποφάσεις έλαβε.

Διαφορετικές από τις διαδικασίες της απόφασης 1503 είναι οι έρευνες που αποφασίζονται από τη Γενική Συνέλευση σχετικά με την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

7. Δραστηριότητες Ειδικής Βοήθειας

Στις δραστηριότητες αυτές, εμπίπτει η συγκρότηση διαφόρων οργανώσεων για ομάδες ανθρώπων που χρειάζονται ειδική βοήθεια. Οι ανθρωπιστικές αυτές οργανώσεις που είχαν συσταθεί για την αντιμετώπιση καταστάσεων με επείγουσα μορφή, συνεχίζουν το έργο τους σε μονιμότερη βάση.

Εδώ ανήκουν: Το ταμείο των Η.Ε. για την προστασία του παιδιού, γνωστή ως UNICEF, που ιδρύθηκε από την Γενική Συνέλευση στις 11 Δεκεμβρίου 1946, για να συμβάλλει στη βελτίωση των όρων διαβίωσης των παιδιών και της νεολαίας γενικά στις υπό ανάπτυξης χώρες, η Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους πρόσφυγες (UNHCR), που ιδρύθηκε από τη Γενική Συνέλευση και λειτουργεί από την 1^η Ιανουαρίου 1951 με σκοπό την παροχή νομικής προστασίας και υλικής βοήθειας στους πρόσφυγες, η Υπηρεσία των Η.Ε. για την περίθαλψη και εξεύρεση εργασίας (UNRWA), που ιδρύθηκε το 1949, για να βοηθήσει τους πρόσφυγες της Αραβοϊσραηλικής

σύρραξης του 1948, ανανεωμένη από τότε συνεχώς για τα προβλήματα της Μ. Ανατολής. Τέλος, η υπηρεσία των Η.Ε. για την περίθαλψη σε περίπτωση μεγάλων καταστροφών, δημιουργήθηκε την 1^η Μαρτίου 1972, για να βοηθήσει τις χώρες εκείνες που είχαν πληγεί από καταστροφές όπως, σεισμοί, πλημμύρες, εκρήξεις ηφαιστειών, καταιγίδες κλπ.

8. Δραστηριότητες σε θέματα Διεθνούς Δικαίου

Ο Χάρτης του Ο.Η.Ε. αναφέρεται στο Διεθνές Δίκαιο, στο άρθρο 1, όπου η διατήρηση της διεθνούς Ειρήνης και ασφάλειας θα γίνεται "με ειρηνικά μέσα και σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης και του Διεθνούς Δικαίου", καθώς και στο άρθρο 13, όπου έργο της Γενικής Συνέλευσης θα είναι "η ενθάρρυνση της προοδευτικής ανάπτυξης του Διεθνούς Δικαίου και η κωδικοποίηση του".

Για το πρώτο έχει συσταθεί κύριο όργανο του Οργανισμού, το Διεθνές Δικαστήριο, με αρμοδιότητα να τέμνει τις νομικές διαφορές μεταξύ των κρατών και να παρέχει νομικές συμβουλές στα διεθνή όργανα. Με τη νομολογία του, το Διεθνές Δικαστήριο, ισχυροποιεί και συμπληρώνει το επιστημονικό χαρακτήρα των λύσεων που παρέχει το δικαιοδοτικό όργανο. Με τις γνώμοδοτήσεις του συμβάλλει στη δημιουργία ενός πραγματικού οργανικού Διεθνούς Δικαίου, ιδιαίτερα των Η.Ε.

Για το δεύτερο, έχει συσταθεί από τη Γενική Συνέλευση ένα επικουρικό όργανο, η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου με αρμοδιότητα να μελετά την προοδευτική ανάπτυξη του Διεθνούς Δικαίου και την κωδικοποίησή του.

Η Επιτροπή που ιδρύθηκε στις 21 Νοεμβρίου 1947, αποτελείται από 34 προσωπικότητες με αναγνωρισμένη αρμοδιότητα στα θέματα του διεθνούς δικαίου, που εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση, και έχει ως έργο της τη σύνταξη συμβάσεων για θέματα που δεν ρυθμίζονται ή ρυθμίζονται ανεπαρκώς (προοδευτική ανάπτυξη του δικαίου) ή τη διατύπωση κανόνων που είναι ήδη καθιερωμένοι στη διεθνή πρακτική (κωδικοποίηση του δικαίου).

Η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου έχει προβεί στη σύνταξη πολλών διεθνών συμβάσεων, και αυτή τη στιγμή εργάζεται για την κωδικοποίηση και προοδευτική ανάπτυξη του δικαίου της ευθύνης των κρατών, για το καθεστώς των διπλωματικών σάκων, που δεν συνοδεύονται από διπλωματικό ταχυδρόμο, για τις σχέσεις μεταξύ κρατών και διεθνών οργανισμών, για το σχέδιο κώδικα εγκλημάτων κατά της ειρήνης και ασφάλειας της ανθρωπότητας κ.α.

Το 1966, η Γενική Συνέλευση ίδρυσε μια ειδική Επιτροπή αρμόδια για θέματα Διεθνούς Εμπορικού Δικαίου, γνωστή ως UNCITRAL (UNITED, NATIONAL COMMISSION ON INTERNATIONAL TRADE LAW) με σκοπό της άρσης των νομικών εμποδίων για την ελεύθερη διακίνηση του διεθνούς εμπορίου και την προοδευτική εναρμόνιση του διεθνούς εμπορικού δικαίου.

Η Επιτροπή, που συντίθεται από 36 μέλη, αποτελεί το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στη Γενική Συνέλευση και στις Ειδικευμένες Οργανώσεις, προετοιμάζει νέες διεθνείς συμβάσεις και παρουσιάζει κάθε χρόνο στη Γενική Συνέλευση εκθέσεις πάνω στο έργο της, τις οποίες διαβιβάζει και στην

Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για το εμπόριο και την ανάπτυξη, για τη διατύπωση σχολίων.

Ακόμη, η Γενική Συνέλευση έχει στρέψει το ενδιαφέρον της και στα προβλήματα της διεθνούς τρομοκρατίας και της κράτησης ομήρων ιδρύοντας μιας ad hoc επιτροπή το 1972. Το δε 1974 ίδρυσε την Ειδική Επιτροπή για το Χάρτη του Ο.Η.Ε. και ενδυνάμωσης του ρόλου του οργανισμού η οποία συνέρχεται κάθε χρόνο και εξετάζει θέματα που σχετίζονται με την ειρήνη και την ασφάλεια στον πλανήτη μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

1. Μια γενική εικόνα

“Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις αποτελούν μια τεχνική η οποία διευρύνει τις δυνατότητες τόσο για την αποτροπή των συγκρούσεων όσο και για την αποκατάσταση της Ειρήνης”.

Μπούτρος - Μπούτρος - Γκάλι
Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε.

“Οδηγός για την Ειρήνη”, Ιούνιος 1992

2. Ένας τρόπος για να ελέγχονται οι διενέξεις και να προωθείται η Ειρήνη

Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις υπήρξαν μιας καινοτομία και αναπτύχθηκαν από τον Ο.Η.Ε. ως ένα από τα μέσα για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Διεθνές στρατιωτικό προσωπικό το οποίο παρεμβάλλεται μεταξύ εχθρικών κρατών, ή μερικές φορές μεταξύ εχθρικών κοινοτήτων στα όρια ενός κράτους έχει σώσει αναρίθμητες ζωές και έχει συμβάλλει στη δημιουργία των συνθηκών που είναι αναγκαίες για την Ειρηνική διευθέτηση διαφορών μέσω διαπραγματεύσεων.

Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις του Ο.Η.Ε. έχουν αυξηθεί και διευρυνθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Σε διάστημα μόλις πέντε ετών, ο οργανισμός ανέλαβε περισσότερες ειρηνευτικές επιχειρήσεις από όσες τα προηγούμενα 40 χρόνια. Η αύξηση

δεν είναι μόνο ποσοτική αλλά και ποιοτική. Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις του Ο.Η.Ε. αναλαμβάνουν νέα καθήκοντα και συχνά υπερβαίνουν κατά πολύ τις παραδοσιακές τους δραστηριότητες. Μπορεί να προσφέρουν υπηρεσίες σε θύματα να ανταποκρίνονται στις ανάγκες προσφύγων, να επιβάλλουν κυρώσεις, να περισυλλέγουν νάρκες και να προσπαθούν να αποπλίσουν εμπόλεμα μέρη. Πέρα δε από τα στρατιωτικό, πολλές ειρηνευτικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε έναν ευρύ πολιτικό τομέα: επόπτευση εκλογικών δικαιωμάτων ανθρωπιστική βοήθεια, διοικητικά καθήκοντα και εδραίωση πολιτικών θεσμών, αναστήλωση κρατικής υποδομής και κυβερνητικών υπηρεσιών.

Από το 1948 ως το Μάιο του 1993, περισσότεροι από 600,000 στρατιώτες και πολίτες έχουν υπηρετήσει υπό τη σημαία του Ο.Η.Ε. σε 28 ειρηνευτικές επιχειρήσεις. Περισσότεροι από 1,000 έως σήμερα, έχουν χάσει τη ζωή τους ενώ επόπτευαν εκεχειρίες, περιπολούσαν αποστρατικοποιημένες περιοχές, επέβλεπαν ουδέτερες ζώνες και εκτόνωναν συγκρούσεις. Το Μάιο του 1993, περισσότερο από 80,000 άτομα προσωπικό του Ο.Η.Ε. - στρατιώτες αστυνομικοί και πολίτες - ήσαν αναπτυγμένα σε 13 ειρηνευτικές επιχειρήσεις ενώ η προβλεπόμενη διεύρυνση αρκετών από αυτές θα μπορούσε να απαιτήσει 40,000 πρόσθετο προσωπικό. Στις 31 Οκτωβρίου οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις του Ο.Η.Ε. που βρίσκονταν σε εξέλιξη είχαν ήδη αυξηθεί σε 18.

Η αποτελεσματικότητα των ειρηνευτικών επιχειρήσεων πηγάζει από ένα συνδυασμό παραγόντων, με πιο σημαντικό την παρουσία των μελών τους ως προσωποποίηση του ηθικού κύρους του οργανισμού και του ενδιαφέροντος της διεθνούς

κοινότητας για την συγκεκριμένη διένεξη. Στις παραδοσιακές ειρηνευτικές επιχειρήσεις, οι στρατιωτικές μονάδες των ειρηνευτικών δυνάμεων του Ο.Η.Ε. φέρουν ελαφρύ οπλισμό και τους επιτρέπεται να χρησιμοποιούν ελάχιστη βία μόνο για αυτοάμυνα, ή σε περίπτωση που ένοπλοι προσπάθησαν να τους εμποδίσουν να εκτελέσουν τις διαταγές των διοικητών τους. Οι στρατιωτικοί παρατηρητές του Ο.Η.Ε. δεν φέρουν καθόλου όπλα. Οι αποστολές παρατηρητών ενισχύονται μερικές φορές από μονάδες πεζικού ή και μονάδες υποστήριξης, συνήθως για συγκεκριμένο σκοπό και για σύντομη χρονική περίοδο. Όταν ο Ο.Η.Ε. λαμβάνει μέτρα "επιβολής της Ειρήνης", τότε οι κυανόκρανοι μπορεί να εξουσιοδοτηθούν να χρησιμοποιήσουν βία κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Πολλές από τις πρόσφατες ειρηνευτικές επιχειρήσεις περιλαμβάνουν στη σύνθεσή τους μεγάλο αριθμό πολιτικού προσωπικού για την ανάληψη σημαντικών πολιτικών, ανθρωπιστικών και διοικητικών αρμοδιοτήτων.

Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις έχουν κυρίως διεξαχθεί για να εποπτεύουν μια εκχειρία, να συμβάλλουν στη διατήρηση της κατάπαυσης πυρός και στην απομάκρυνση των ενόπλων παρατάξεων καθώς και για να παρεμβάλλονται ανάμεσα στα αντιμαχόμενα μέρη. Οι επιχειρήσεις συνιστούν ταυτόχρονα ευέλικτα πολιτικά μέσα και προσαρμόζονται σε ποικιλία χρήσεων.

Από τις 13 επιχειρήσεις που αναλήφθηκαν πριν η εποχή του ψυχρού πολέμου αρχίσει να υποχωρεί, όλες με εξαίρεση την επιχείρηση στην Δυτική Νέα Γουινέα (West Irian), ήταν αυτό που σήμερα θα περιγράφαμε ως "παραδοσιακές" ειρηνευτικές επιχειρήσεις. Κυρίως στρατιωτικές στη σύνθεση και τη λειτουργία, επιφορτισμένες να διατηρήσουν την ηρεμία

στο μέτωπο, προσφέρουν ταυτόχρονα τον απαραίτητο χρόνο για τη διαπραγμάτευση μιας συμφωνίας για την αποκατάσταση της Ειρήνης.

Τα τελευταία χρόνια, το νέο πολιτικό κλίμα που προέκυψε από το τέλος του ψυχρού πολέμου έχει συμβάλλει στην αύξηση της ζήτησης των ειρηνευτικών επιχειρήσεων του Ο.Η.Ε. Από τις 33 ειρηνευτικές επιχειρήσεις που έχει διεξάγει ο Ο.Η.Ε. από την ίδρυση του, οι 20 ξεκίνησαν μετά το 1988.

Σημαντικές αλλαγές υφίσταται επίσης ο χαρακτήρας των ειρηνευτικών επιχειρήσεων, καθώς η "δεύτερη γενιά" τους αναδύεται σήμερα για να ανταποκριθεί στις νέες διεθνείς εξελίξεις της μετά - ψυχροπολεμικής εποχής. Μια τέτοια εξέλιξη αφορά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν μερικά καθεστώτα στο να αντεπεξέλθουν στη διακοπή της βοήθειας που δέχονται από τις υπερδυνάμεις όπως και εξαιτίας της υπόλειτουργίας των πολιτικών θεσμών, της κατάρρευσης της οικονομίας, των συνεπειών φυσικών καταστροφών αλλά και εσωτερικών, εθνοτικών διενέξεων. Καθώς νέες συγκρούσεις ξεσπούν συχνότερα στο εσωτερικό κρατών παρά μεταξύ τους ο Ο.Η.Ε. καλείται σήμερα να αντιμετωπίσει εμφύλιους πολέμους, αποσχίσεις και διαμελισμούς, εθνοτικές συγκρούσεις και φυλετικές διαμάχες. Πολύπλοκα στρατιωτικά καθήκοντα πρέπει να συνοδεύονται από μέτρα ενίσχυση των θεσμών. Ενθάρρυνσης της πολιτικής συμμετοχής, προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οργάνωση εκλογών και προώθησης της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

3. Πως ξεκινούν οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις

Όταν ένα κράτος - μέλος του Ο.Η.Ε. ή μια ομάδα κρατών, ή ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού, προτείνει την ανάληψη μιας ειρηνευτικής επιχειρήσεως, πρέπει να πληρούνται κάποιες βασικές προϋποθέσεις. Καταρχήν, η πρόταση πρέπει να έχει την συγκατάθεση των αντιμαχόμενων μερών. Η ειρηνευτική επιχείρηση δεν θα πρέπει ούτε να επεμβαίνει στις εσωτερικές υποθέσεις των χωρών που θα τη φιλοξενήσουν, ούτε να ευνοεί το ένα μέρος σε βάρος του άλλου. Δεύτερον, η πρόταση θα πρέπει να χαίρει ευρείας υποστήριξης από τη διεθνή κοινότητα - ειδικότερα δε, θα πρέπει να υιοθετηθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Τρίτον, τα κράτη μέλη του Ο.Η.Ε. θα πρέπει να είναι έτοιμα να διαθέσουν, σε προαιρετική βάση, προσωπικό που θα υπηρετήσει στην επιχείρηση υπό τις διαταγές του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε.

Η επιτυχία της ειρηνευτικής επιχείρησης προϋποθέτει ακόμα μια ξεκάθαρη και εφαρμοσμένη εντολή, τη συνεργασία των αντιμαχόμενων μερών στην εφαρμογή της συγκεκριμένης εντολής, αποτελεσματική διοίκηση από μέρους του Ο.Η.Ε. - τόσο από την έδρα του οργανισμού όσο και στον τόπο ανάπτυξης της επιχείρησης - καθώς και υπαρκτή υλική, τεχνική και οικονομική υποστήριξη.

Προκειμένου το δεκαπενταμελές Συμβούλιο Ασφαλείας να υιοθετήσει μια πρόταση για την ανάληψη ειρηνευτικής επιχείρησης, θα πρέπει να ληφθούν τουλάχιστον εννέα θετικοί ψήφοι και καμμία αρνητική από κάποιο από τα 5 μόνιμα μέλη του Ο.Η.Ε. Ο Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε. υποβάλλει έκθεση στο Συμβούλιο σχετικά με τα απαραίτητα μέτρα που πρέπει να

προχωρήσει στις απαραίτητες ενέργειες; να επιλέξει τον επικεφαλής της αποστολής και να ζητήσει από τα κράτη - μέλη του Ο.Η.Ε. να συνεισφέρουν στρατιωτικές μονάδες, αστυνομικό ή άλλο πολιτικό προσωπικό, προμήθειες και εξοπλισμό, μέσα μεταφοράς και μονάδες υποστήριξης. Ο Γενικός Γραμματέας συμβουλευεται επίσης τα αντιμαχόμενα μέρη σχετικά με τις χώρες που πρόκειται να διαθέσουν προσωπικό.

Εγκρίνοντας την έκθεση του Γενικού Γραμματέα, το Συμβούλιο Ασφαλείας αποφασίζει τον τρόπο με τον οποίο θα χρηματοδοτηθεί η επιχείρηση: σε προαιρετική ή όπως γίνεται συνήθως, σε υποχρεωτική βάση ως δαπάνη του Ο.Η.Ε. σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού του Χάρτη. Στην τελευταία περίπτωση η Γενική Συνέλευση αποφασίζει με ποια κλίμακα η δαπάνη αυτή θα κατανεμηθεί σε κράτη - μέλη. Ο Γενικός Γραμματέας ενημερώνει διαρκώς το Συμβούλιο Ασφαλείας για τις σχετικές εξελίξεις. Όλα τα ζητήματα που μπορεί να επηρεάσουν τη φύση ή τη συνέχιση της αποτελεσματικής δράσης της ειρηνευτικής επιχείρησης, αναφέρονται στο Συμβούλιο προκειμένου αυτό να λάβει τις αναγκαίες αποφάσεις.

4. Οι Ειρηνευτικές Επιχειρήσεις σε συνοπτική παρουσίαση

Η πρώτη χρέωση έργου του Ο.Η.Ε. σε στρατιωτικό προσωπικό έγινε το 1947, στο πλαίσιο δύο αποστολών του Οργανισμού: της Επιτροπής (CONSULAR COMMISSION) για την Ινδονησία και της Ειδικής Επιτροπής (SPECIAL COMMITTEE) για τα Βαλκάνια. Καθώς, όμως οι μικρές αυτές ομάδες αξιωματικών εργάστηκαν όχι υπό τη διοίκηση του Γενικού Γραμματέα αλλά ως μέλη των εθνικών αντιπροσωπειών οι

οποίες συμμετείχαν στις αποστολές, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ειρηνευτικές επιχειρήσεις του Ο.Η.Ε., σύμφωνα με τη καθιερωμένη έννοια του όρου.

5. Αποστολές Παρατηρητών

Η πρώτη αποστολή παρατηρητών που δημιουργήθηκε από τον Ο.Η.Ε. ήταν η Οργάνωση του Ο.Ε. για την Επόπτευση της Εκεχειρίας, η οποία αναπτύχθηκε στην Παλαιστίνη τον Ιούνιο του 1948 (UNTSO). Μεταγενέστερες αποστολές παρατηρητών ήταν η Ομάδα Στρατιωτικών Παρατηρητών του Ο.Η.Ε. στην Ινδία και το Πακιστάν (UNMOGIP) από το 1949, η ομάδα Παρατηρητών του Ο.Η.Ε. στο Λίβανο (UNOGIL) το 1958, η Αποστολή Παρατηρητών του Ο.Η.Ε. στην Υεμένη (UNYOU) από το 1963 ως το 1964. Αποστολή του Αντιπροσώπου του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε. στην Δομινικανή Δημοκρατία (DOMREP) από το 1965 ως το 1966, η Αποστολή Παρατηρητών στην Ινδία και το Πακιστάν (UNIPOR) την ίδια περίοδο η Αποστολή Καλών Υπηρεσιών του Ο.Η.Ε. στο Αφγανιστάν και το Πακιστάν (UNDOMAP) από το 1988 έως το 1990, η Ομάδα Στρατιωτικών Παρατηρητών του Ο.Η.Ε. στο Ιράκ και το Ιράν (UNTIMOG) από το 1988 έως το 1991, η Πρώτη Αποστολή του Ο.Η.Ε. για επόπτευση στην Αγκόλα (UNAVEM I) από το 1989 έως το 1991 και η Ομάδα Παρατηρητών του Ο.Η.Ε. στην Κεντρική Αμερική (ONVCA) από το 1989 έως το 1992.

Το 1991 δημιουργήθηκαν τέσσερις νέες αποστολές παρατηρητών: η Αποστολή Παρατηρητών του Ο.Η.Ε. στο Ιράκ και στο Κουβέιτ (UNIKOU), η Δεύτερη Αποστολή του Ο.Η.Ε. για επόπτευση στην Αγκόλα (UNAVEM II) η Αποστολή Παρατηρητών του Ο.Η.Ε. στο Ελ Σαλβαδόρ (ONUSAL) και η

προκεχωρημένη Αποστολή του Ο.Η.Ε. στην Καμπότζη (UNAMIC) έως το 1992. Από όλες τις προαναφερόμενες αποστολές παραμένουν σήμερα οι UNTSO, UNMOEIP, UNIKOU, UNAVEM II και ONUSAL. Στις τελευταίες προστέθηκαν, το 1993, Αποστολές Παρατηρητών του Ο.Η.Ε. στην Ουγκάντα και τη Ρουάντα (UNOMUR), στη Γεωργία (UNOMIG) και στη Λιβερία (UNOMIL).

6. Ειρηνευτικές Δυνάμεις

Έχουν δημιουργηθεί συνολικά 16 ειρηνευτικές δυνάμεις από τον Ο.Η.Ε. Ξεκίνησαν από την Πρώτη Δύναμη Έκτακτης Ανάγκης του Ο.Η.Ε. στο Σινά (UNEF I) η οποία αναπτύχθηκε στην Αίγυπτο - Ισραηλινή μεθόριο από το 1956 έως το 1967. Η Επιχείρηση του Ο.Η.Ε. στο Κονγκό (ONUC) αναπτύχθηκε στη Δημοκρατία του Κονγκό (σημερινό Ζαΐρ) από το 1960 έως το 1964. Η Δύναμη Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. στη δυτική Νέα Γουϊνέα (West Iran - UNSF) από το 1962 έως το 1963. Η δεύτερη δύναμη Έκτακτης Ανάγκης του Ο.Η.Ε. στο Σινά (UNEK II) μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ από το 1973 έως το 1979. Η Αποστολή του Ο.Η.Ε. για παροχή Μεταβατικής Βοήθειας στη Ναμίμπια (UNTAG) αναπτύχθηκε εκεί από το 1989 έως το 1990. Η Πρώτη Επιχείρηση του Ο.Η.Ε. στη Σομαλία (UNOSOM I) διήρκεσε από το 1992 έως το 1993.

Οι υπόλοιπες ειρηνευτικές δυνάμεις του Ο.Η.Ε. οι οποίες και παραμένουν είναι: Η Ειρηνευτική Δύναμη του Ο.Η.Ε. στην Κύπρο (UNFCYP), αναπτυγμένες εκεί από το 1964. Η δύναμη του Ο.Η.Ε. για την επόπτευση της Απαγκίστρωσης (UNDOF) στα Συριακά Υψώματα του Γκολάν, από το 1974. Η προσωρινή δύναμη του Ο.Η.Ε. στο Λίβανο (UNIFIL) από το 1978. Η Αποστολή του Ο.Η.Ε. για το Δημοψήφισμα στη δυτική Σαχάρα

(MINURSO) από το 1991. Η προστακτική δύναμη του Ο.Η.Ε. (UNPROFOR) στο έδαφος της πρώην Γιουγκοσλαβίας από το 1992. Η μεταβατική αρχή του Ο.Η.Ε. στην Καμπότζη (UNTAC) και η επιχείρηση του Ο.Η.Ε. στη Μοζαμβίκη (ONUMOZ), συγκροτημένες επίσης από το 1992. Η δεύτερη Επιχείρηση του Ο.Η.Ε. στη Σομαλία (UNOSOMI II), η Αποστολή του Ο.Η.Ε. στην Αϊτή (UNMIH) και η Αποστολή του Ο.Η.Ε. για Παροχή Βοήθειας στη Ρουάντα (UNANUR) ξεκίνησε σαν όλες το 1993.

7. Απονομή του Βραβείου Νόμπελ για την Ειρήνη

Το 1988, το Βραβείο Νόμπελ για την Ειρήνη απονεμήθηκε στο προσωπικό των ειρηνευτικών επιχειρήσεων του Ο.Η.Ε. για τις "απαιτητικές και επικίνδυνες υπηρεσίες που προσφέρουν για την υπόθεση Ειρήνη". Παραλαμβάνοντας το βραβείο εκ μέρους τους, ο τότε Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε. Χαβιέρ Πέρες Ντε Κουεγιάρ δήλωσε:

«Οι Ειρηνευτικές Επιχειρήσεις συμβολίζουν τη θέληση της διεθνούς κοινότητας για ειρήνη και αντιπροσωπεύουν την αμερόληπτη πρακτική έκφραση αυτής της θέλησης. Η απονομή του Βραβείου Νόμπελ στις Ειρηνευτικές Επιχειρήσεις εκφράζει την ελπίδα να δυναμώνει την υπόσχεση της εξαιρετικής αυτής ιδέας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΟΛΕΜΟΣ ΙΡΑΚ - ΚΟΥΒΕΪΤ

Ή

ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΟΝ ΠΕΡΣΙΚΟ ΚΟΛΠΟ

1. Εισαγωγή

Με τον "όρο πόλεμο του Περσικού Κόλπου" ή απλούστερα "Πόλεμος του Κόλπου" εννοούμε το σύνολο των στρατιωτικών επιχειρήσεων που έλαβαν χώρα μεταξύ της 2ας Αυγούστου 1990 και της 28^{ης} Φεβρουαρίου 1991 στην περιοχή Ιράκ και Κουβέιτ και γενικότερα σε μια ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής που περικλείεται δυτικά από την ΜΕΣΟΓΕΙΟ ΘΑΛΑΣΣΑ, νότια από την ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ, ανατολικά από τον ΠΕΡΣΙΚΟ ΚΟΛΠΟ, και τα σύνορα του ΙΡΑΝ, και βόρεια από τα σύνορα της ΤΟΥΡΚΙΑΣ. Στην ευρεία αυτή περιοχή περιλαμβάνονται εκτός από το Ιράκ, το Κουβέιτ, και το Βόρειο τμήμα της Σαουδικής Αραβίας, η Συρία, η Ιορδανία, το Ισραήλ, η Χερσόνησος του Σινά και το Λίβανο και τούτο γιατί η ύπαρξη Ιρακινών βαλλιστικών πυραύλων τύπου SCUD με βεληνεκές που ξεπερνούσε τα 1,500 χιλιόμετρα, διεύρυνε σημαντικά την περιοχή των επιχειρήσεων, της οποίας το δυτικό όριο έφτανε στην Μεσόγειο και το ανατολικό στο Περσικό Κόλπο.

2. Γεωγραφικά και Ιστορικά δεδομένα

Ωστόσο, αν οι πυραυλικές επιθέσεις του Ιράκ σημειώθηκαν κατά τον "Πόλεμο τον Κόλπου" στην ευρύτερη περιοχή Μεσογείου και Περσικού Κόλπου με στόχους το

Τελαβίβ, το Ρυάντ, το Μπαχρέϊν και συμμαχικά στρατόπεδα στη Σαουδική Αραβία, η περιοχή όπου πραγματοποιήθηκαν οι χερσαίες επιχειρήσεις του ίδιου πολέμου περιορίστηκαν μόνο στο κράτος του Κουβέϊτ, στην δυτική αυτού ουδέτερη ζώνη και επίσης στην περιοχή εκβολών των ποταμιών Ευφράτη και Τίγρη μεταξύ Βαγδάτης και Βασόρας. Εξάλλου από πλευράς μορφολογίας του εδάφους, οι χερσαίες επιχειρήσεις διεξήχθησαν σε δύο διαφορετικές εδαφικές ζώνες, μια ζώνη ερήμου που αποτελεί μέρος της μεγάλης αραβικής ερήμου και περιλαμβάνει το κράτος του Κουβέϊτ και την δυτική αυτού ουδέτερη ζώνη και μια πεδινή και τελματώδη που αποτελεί το νότιο τμήμα της Μεσοποταμίας, περιοχή όπου ενώνονται οι ποταμοί Τίγρης και Ευφράτης στο ύψος της Βασόρας. Από πλευρά βατότητας η πρώτη περιοχή δεν παρουσιάζει σημαντικές δυσχέρειες στην κίνηση των στρατιωτικών οχημάτων τροχοφόρων και ερπυστριοφόρων, ενώ η δεύτερη επιτρέπει την κίνηση μόνο επί των οδών οι οποίες όμως είναι αρκετά σπάνιες και όχι όλες σε καλή κατάσταση.

Το σημερινό Ιράκ, που αντιστοιχεί γεωγραφικά κατά μεγάλο μέρος στην ιστορική περιοχή της Μεσοποταμίας, αποτέλεσε από την αρχαιότητα πεδίο μάχης και αναμέτρησης διαφόρων εισβολέων που προερχόταν και από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Μετά τον 7^ο αιώνα μ.Χ. στην περιοχή κυριαρχούν οριστικά οι Άραβες που κατά τους επόμενους αιώνες θα δεχθούν διαδοχικά επιδρομές και κατακτήσεις από τους Σελτζούκους Τούρκους, τους Μογγόλους και τέλος από τους Οθωμανούς. Υπό την κατοχή των Οθωμανών παρέμεινε η Μεσοποταμία καθώς και ολόκληρη η Αραβική χερσόνησο ως το Νοέμβριο του 1918, όταν διαλύθηκε η Οθωμανική Αυτοκρατορία μετά την ήττα της κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Μεταξύ το 1918, που θεωρείται ημερομηνία ιδρύσεως του σημερινού κράτους του Ιράκ, και του 1958, το Ιράκ διετέλεσε άμεσα ή έμμεσα υπό την αγγλική κυριαρχία που συνυπήρχε παράλληλα με το μοναρχικό καθεστώς της χώρας το οποίο εγκαθιδρύθηκε από τους Άγγλους το 1921. Το ενδιαφέρον των Άγγλων για το Ιράκ σημειώθηκε έντονο κατά τις αρχές του αιώνα, και κυρίως κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, λόγω των πλούσιων κοιτασμάτων της χώρας σε πετρέλαιο και επίσης λόγω της σημαντικής στρατηγικής αξίας της Μεσοποταμίας και του Περσικού Κόλπου ως συνδετικών περιοχών της Μέσης Ανατολής με την Περσία και την Ινδία. Κατά την 10ετία 1958-1968 κατά την οποία η βρετανική κυριαρχία και επιρροή περιορίστηκε στο ελάχιστο σημειώθηκαν στη χώρα 4 στρατιωτικά πραξικοπήματα κατά τα οποία καταλύθηκε το μοναρχικό καθεστώς της χώρας. Όμως, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι κατά την ίδια περίοδο σημειώθηκε στο Ιράκ μια αρκετά σημαντική οικονομική ανάπτυξη που οφειλόταν κυρίως στο πετρέλαιο, το κύριο πλουτοπαραγωγικό προϊόν της χώρας.

Ηγέτης του τελευταίου στρατιωτικού πραξικοπήματος του Ιουλίου 1968, ήταν ο Σαντάμ Χουσεΐν, που κατόρθωσε παραγκωνίζοντας ή εξοντώνοντας συνεργάτες και αντιπάλους να φτάσει κατά το 1979 στο αξίωμα του "προέδρου της Δημοκρατίας". Ο Σαντάμ Χουσεΐν στηρίχθηκε ιδεολογικά στο κόμμα "Μπαάθ" που υποστηρίζει άκρως εθνικιστικές αραβικές θέσεις και επίσης σοσιαλισμό τριτοκοσμικού κόσμου. Το Ιράκ κατά το 1990 είχε περίπου 17,000,000 κατοίκους και έκταση 435,000 τ.χ.

Κατά το 1980 το Ιράκ ενεπλάκη σε πόλεμο με το γειτονικό του Ιράν (Περσία), όταν αξίωσε από αυτό την επαναφορά της μεθορίου στην ανατολική όχθη του Σατ-αλ-Αράμπ, που βρίσκεται στο μυχό του Περσικού Κόλπου. Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις άρχισαν το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους και συνεχίστηκαν με εναλλασσόμενες φάσεις ως το 1989, όταν οι αντίπαλοι μετά από μεσολάβηση του Ο.Η.Ε. επανήλθαν στην μεθόριο του 1980. Κατά τον πόλεμο αυτόν, που κατά ανεξακρίβωτες πληροφορίες προκάλεσε τον θάνατο 1,000,000 ανθρώπων χρησιμοποιήθηκαν από τους αντίπαλους σε αρκετά ευρεία κλίμακα, τοξικές ουσίες, πράγμα που βεβαιώθηκε από εκατοντάδες τραυματίες και νεκρούς. Ο μακροχρόνιος πόλεμος Ιράν - Ιράκ έδωσε αφορμή στον Σαντάμ Χουσεΐν να δημιουργήσει ένα πολύ ισχυρό στρατό που υπερέβαινε το 1990 τις 500,000 άνδρες, πολλοί από τους οποίους ήσαν βετεράνοι του πρόσφατου πολέμου προς το Ιράν. Ο στρατός αυτός, καθώς και μια υπολογίσιμη αεροπορία με 500 περίπου σύγχρονα μαχητικά Α/Φ, διέθετε και βαλλιστικούς πυραύλους του σοβιετικού τύπου SCUD, αλλά βελτιωμένης κατασκευής, που μπορούσαν να φτάσουν το Βεληνεκές των 1,500 χιλιομέτρων και να μεταφέρουν κεφαλές πυρηνοχημικών και βιολογικών όπλων που εξακριβωμένα κατείχε το Ιράκ.

Στις 9 Ιουνίου 1961, το Κουβέιτ απέκτησε την ανεξαρτησία του και στηριζόμενο στην βρετανική υποστήριξη υποχρέωσε το Ιράκ να παραιτηθεί από κάθε διεκδίκηση στο έδαφός του. Το Κουβέιτ, με πληθυσμό κατά το 1987, 1,873,000 κατοίκων και με έκταση 17,818 τχ δηλαδή λίγο μεγαλύτερη από εκείνη της Θεσσαλίας, είναι μια από τις σημαντικότερες πετρελαιοπαραγωγικές χώρες της Μ. Ανατολής και του κόσμου, με συνέπεια ο κάθε κάτοικος αυτής της χώρας να έχει κατά κεφαλή εισόδημα κατά το 1987, 14,460 δολάρια έναντι

4,000 δολαρίων του κάθε Έλληνα. Ο πλούτος αυτής της χώρας και κυρίως τα πολύ σημαντικά αποθέματα του υπεδάφους της σε "μαύρο χρυσό" σε συνδυασμό με εδαφικές διεκδικήσεις του Ιράκ, που αναζωπυρώθηκαν μετά το 1989, προκάλεσαν στις 2 Αυγούστου του 1990 εισβολή Ιρακινών στρατευμάτων σε αυτή την χώρα, ολοκληρωτική της κατάληψη μέσα σε λίγες ώρες, άμεση προσάρτηση της στο Ιράκ, και φυγή στην Σαουδική Αραβία του Εμίρη Τζαμπίραλ -Αχμάντ αλ-Τσαμπίραλ Σαμπάν.

Μετά την κατάληψη του Κουβέιτ και παρά τις καταδικαστικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. και τις αυστηρές διακοινώσεις των Η.Π.Α., το Ιράκ άρχισε να απειλεί άμεσα και την Σαουδική Αραβία, της οποίας την ακεραιότητα και ανεξαρτησία έσπευσαν να εγγυηθούν οι Η.Π.Α. Την απόφαση του αυτή την επιβεβαίωσε ο Αμερικανός πρόεδρος στέλνοντας άμέσως στρατιωτικές και αεροπορικές δυνάμεις στην Σαουδική Αραβία, ενώ ισχυρότατες μονάδες του αμερικανικού στόλου έκαναν την παρουσία τους στα νερά του Περσικού κόλπου. Όλα έδειχναν ότι ο πόλεμος μεταξύ Ιράκ και Η.Π.Α. δεν θα αργούσε να ξεσπάσει.

3. Οι αντίπαλες δυνάμεις της κρίσης

Κατά το φθινόπωρο του 1990, οι Η.Π.Α. μετά από σχετικές αποφάσεις του Ο.Η.Ε., κήρυξαν το Ιράκ σε αποκλεισμό και μαζί με την Σαουδική Αραβία, την Μ. Βρετανία και άλλες χώρες, άρχισαν να συγκροτούν μια ισχυρή συμμαχία της οποίας σκοπός ήταν η εκδίωξη των Ιρακινών από το Κουβέιτ. Παράλληλα βέβαια προετοιμαζόταν και το Ιράκ που άρχισε να οχυρώνει τα σύνορα Κουβέιτ - Σαουδική Αραβία ενώ προσπαθούσε να προσελκύσει με το μέρος του τις Αραβικές

και άλλες τριτοκοσμικές χώρες. Έτσι, κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 2/8/90 και 17/1/91, ημέρα εκτόξευσης της συμμαχικής αεροπορικής επιθέσεως κατά του Ιράκ, οι Η.Π.Α. και οι σύμμαχοι τους από την μια μεριά και το Ιράκ από την άλλη, προετοίμαζαν μεθοδικά την επικείμενη μάχη, που προβλεπόταν μεγάλη και πολύνεκρη. Σημειώνουμε τέλος ότι εκτός από πολλές Αραβικές χώρες, η Σοβιετική Ένωση αλλά και ορισμένες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, όχι μόνο αντιτάχθηκαν στην Ιρακινή εισβολή στο Κουβέιτ, αλλά αποφάσισαν να στείλουν και βοήθεια προς τις Η.Π.Α και τους συμμάχους τους, που μπορεί να χαρακτηριστεί μάλλον συμβολική αλλά βέβαια η βοήθεια αυτή ήταν πολύ ενθαρρυντική για τους Συμμάχους. Επίσης, σημειώνουμε ότι η Ελλάδα τάχθηκε από την πρώτη στιγμή της κρίσεως στο πλευρό των Η.Π.Α., και ενίσχυσε τις συμμαχικές ναυτικές δυνάμεις στέλνοντας εκ περιτροπής στην Ερυθρά Θάλασσα, πότε την φρεγάτα "Έλλη" και πότε την φρεγάτα "Λήμνος". Κατά το τέλος του 1990, φάνηκε ότι ο πόλεμος μεταξύ Συμμάχων και Ιράκ ήταν αναπόφευκτος και το σύνθημα της ενάρξεως του δόθηκε λίγες ώρες μετά την λήψη της υπ' αρ. 660 αποφάσεως του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. με την οποία αποφασίστηκε η επιδίωξη των Ιρακινών από το Κουβέιτ με την χρήση στρατιωτικής δυνάμεως. Έτσι, την 02.00 ώρα της 17^{ης} Ιανουαρίου 1991, μερικές δεκάδες συμμαχικά Α/Φ εξειδικευμένα σε νυκτερινούς βομβαρδισμούς, άρχισαν να σφυροκοπούν συστηματικά στόχους του Ιράκ. Το πρώτο μέρος της συμμαχικής επιθέσεως που έφερε την ονομασία "Καταιγίδα της Ερήμου" (DESERT STORM), άρχισε να σαρώνει την πολεμική μηχανή του Σαντάμ Χουσεΐν.

Κατά την έναρξη του πολέμου στις 17-1-1991, οι αντίπαλοι παρέτασαν τις ακόλουθες δυνάμεις στην περιοχή Ιράκ - Κουβέιτ - Σαουδική Αραβία και Περσικού Κόλπου.

Είδος δυνάμεως	Η.Π.Α.	Μεγ. Βρετανία	Γαλλία	Λοιπ. Χώρες	Σύνολο Συμμαχιών	Ιράκ
Στρατός Ξηράς	350,000	32,000	12,000	86,000	480,000	540,000
Αρματα Μάχης	2,000	163	40	1,470	3,673	4,500
Μαχητικό Α/Φ	1,100	62	55	348	1,565	500
Πολεμικά Πλοία	21	7	9	6	43	19
Αεροπλανοφόρα	3				3	

Από τον προηγούμενο πίνακα προκύπτει ότι οι Ιρακινοί διέθεταν μια ελαφρά αριθμητική υπεροχή 1/1,3 σε δύναμη Στρατού Ξηράς και σε Μέσα Άρματα, αλλά υστερούσαν σημαντικά σε αριθμό μαχητικών Α/Φ (1:3 υπέρ των συμμαχών) και επίσης σε πολεμικά πλοία στον Περσικό κόλπο όπου η συμμαχική υπεροχή ήταν συντριπτική. Επίσης, προσθέτουμε ότι ο ιρακινός στρατός και αεροπορία διέθεταν αμυντικές εγκαταστάσεις και σκέπαστρα και επίσης στο Κουβέιτ μια αλυσίδα από οχυρώσεις και αντιαρματικές (Α/Τ) τάφρους που αναμφισβήτητα αυξάνουν την αμυντική τους ικανότητα. Σε αντισταθμισμένα όμως αυτών των πλεονεκτημάτων των Ιρακινών, οι συμμαχικές δυνάμεις, εξαιρετικά ευκίνητες, διέθεταν τόσο στο έμψυχο υλικό όσο και στο άψυχο μια σημαντική υπεροχή έναντι των αντιπάλων τους, γιατί εκτός από την υψηλή στάθμη εκπαίδευσης και το εξαιρετο ηθικό

τους, είχαν ταυτόχρονα στην διάθεσή τους μια μεγάλη κλίμακα τελειότατων όπλων και οπλικών συστημάτων, που όπως αποδείχθηκε τα χρησιμοποιούσαν κατά τον προσφορότερο τρόπο.

Οι σημαντικότεροι τύποι μαχητικών Α/Φ που χρησιμοποιήθηκαν κατά τον πόλεμο του Κόλπου, ήταν από συμμαχικής πλευράς τα Fu Fantom, τα A10, F15, F16, F111, F117, B52, Mirage 2000, JAGUAR, TORNADO, ALFA JET και F18 και από Ιρακινής πλευράς τα MIRAGE, F15 και τα MIG 23 -MIG27. Με τους προηγούμενους τύπους Α/Φ οι σύμμαχοι εκτόξευσαν μια μεγάλη ποικιλία βλημάτων Α.Α. και Δ.Ε. μεταξύ δε αυτών των τελευταίων και τις λεγόμενες "έξυπνες βόμβες" που είναι κατευθυνόμενα όπλα χωρίς όμως προωστικό σύστημα, πολλούς τύπους ειδικών βομβών, όπως πχ βόμβες για καταστροφή διαδρόμων προσγείωσης, αρκετούς τύπους βλημάτων "Αντιραντάρ", βλήματα εναντίον πλοίων, ενώ το Αμερικανικό Ναυτικό χρησιμοποίησε ευρύτατα για προσβολή στόχων στην ξηρά πυραύλους CRUISE ή TOURHAWK. Επίσης, και στην ξηρά χρησιμοποιήθηκε από τους αντιπάλους μια ευρεία κλίμακα όπλων και οπλικών συστημάτων. Μεταξύ αυτών τα αμερικανικά άρματα M1 ABRAHAMS και M-60 A1, τα Βρετανικά CHIFTAIN και CHALLENGER, τα γαλλικά AMX-30 και τέλος από Ιρακινής πλευράς τα σοβιετικής κατασκευής άρματα Τα-72 και Τα-62. Τέλος, χρησιμοποιήθηκαν από τους αντιπάλους διάφοροι τύποι Α/Α όπλων και πυραύλων Ε.Α. Μεταξύ αυτών και το σύστημα PATRIOT που αποδείχθηκε πολύ αποτελεσματικός αντίπαλος των Ιρακινών βαλλιστικών πυραύλων. Επίσης, επισημαίνουμε ότι οι σύμμαχοι διέθεταν ευθύς εξαρχής το σημαντικότερο πλεονέκτημα να γνωρίζουν με κάθε λεπτομέρεια τις κινήσεις των Ιρακινών δυνάμεων και την

διάταξη τους πράμα που επιτεύχθηκε με ένα σύστημα δορυφόρων ποικίλης αποστολής που δεν περιορίζεται μόνο στην παροχή πληροφοριών αλλά χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα και για την εξαπόλυση ενός ανελέητου ηλεκτρονικού πολέμου που πριν από την συμμαχική επίθεση, εξάρθρωσε πλήρως τις εχθρικές ασύρματες επικοινωνίες και τηλεοπτικές μεταδόσεις. Για τον ίδιο σκοπό και για υποκλοπές καθώς και για την τύφλωση των εχθρικών RADAR, χρησιμοποιήθηκαν από τους συμμάχους ειδικά Α/Φ και ποικιλία επίγειων μέσων. Έτσι, με τα μέσα αυτά πολλαπλασιάστηκε η ισχύς και η ικανότητα των συμμαχικών δυνάμεων που βρέθηκαν στις 16 Ιανουαρίου 1991 πανέτοιμες για την εκτόξευση μιας συντριπτικής για τους Ιρακινούς επιθέσεως. Συνεκτιμώντας όλους τους προηγούμενους παράγοντες, από τους οποίους προκύπτει η συντριπτική τεχνολογική υπεροχή των συμμάχων έναντι των Ιρακινών, φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι γενικά οι σύμμαχοι, τις παραμονές της επιθέσεως τους, πρέπει να διέθεταν υπεροχή έναντι των Ιρακινών, που έφτανε στην αναλογία 4:1. Την υπεροχή αυτή των συμμάχων, προσπάθησε να αντιμετωπίσει ο SADDAM με κατάλληλη διάταξη και κάλυψη των χερσαίων και αεροπορικών του δυνάμεων και με τρομοκρατικές επιθέσεις κατά αμάχων με εκτόξευση βαλλιστικών πυραύλων με τους οποίους επιδίωξε την κάμψη του ηθικού των αντιπάλων του, όσο και στρατηγικά αποτελέσματα στα οποία θα αναφερθούμε σε επόμενη παράγραφο.

Με βάση τις προηγούμενες δυνάμεις, δυνατότητες και μέσα, και με δόγματα εκ διαμέτρου αντίθετα, με τα οποία οι σύμμαχοι ήταν πανέτοιμοι για μάχη κινήσεων με την διαρκή υποστήριξη της αεροπορίας (AIR- LAND - BATTLE) και οι Ιρακινοί για στατική μάχη παρωχημένων εποχών, οι αντίπαλοι

διαμόρφωσαν τα επιχειρησιακά τους σχέδια, που σε πολύ γενικές γραμμές είχαν ως εξής:

Σκοπός του συμμαχικού σχεδίου ήταν η ανακατάληψη του Κουβέιτ και ταυτόχρονα η καταστροφή της ισχυρότατης πολεμικής μηχανής του Σαντάμ Χουσέιν. Το συμμαχικό σχέδιο, καθαρά επιθετικής μορφής είχε δύο μέρη: ένα πρώτο προπαρασκευαστικό που περιελάμβανε βομβαρδισμούς από ξηρά, αέρα και θάλασσα στόχων στο Ιράκ για την μείωση στο ελάχιστο της μαχητικής του ικανότητας, και ένα δεύτερο κύριο που προέβλεπε επίθεση των χερσαίων συμμαχικών δυνάμεων για την ανακατάληψη του Κουβέιτ και την πλήρη εξουδετέρωση ή καταστροφή της ιρακινής πολεμικής δυνάμεως. Το πρώτο μέρος του συμμαχικού σχεδίου πήρε την κωδική ονομασία "ΚΑΤΑΙΓΙΔΑ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ" (DESERT STORM) και το δεύτερο την ονομασία "ΣΠΑΘΙ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ" (DESERT SWORD). Αρχιστράτηγος των συμμαχικών δυνάμεων ορίστηκε από το πεντάγωνο ο στρατηγός στρατιάς, αντ/γός NORMAN SWARZKOR, που ήταν και ο κύριος εμπνευστής αυτού του σχεδίου. Το συμμαχικό όμως σχέδιο είχε και δύο άλλους απώτερους σκοπούς: ο πρώτος ήταν η αποφυγή κατά το δυνατό καταστροφών στο έδαφος του Κουβέιτ, και ο δεύτερος η αποφυγή απωλειών σε έμψυχο υλικό. Τέλος, το Ιρακινό σχέδιο επιχειρήσεων προέβλεπε άμυνα των χερσαίων ιρακινών δυνάμεων σε 3 διαδοχικές τοποθεσίες, μια πρώτη στα σύνορα Κουβέιτ - Σαουδικής Αραβίας μέσα από μια οχυρωμένη περιοχή, μια δεύτερη στο εσωτερικό του Κουβέιτ, και τέλος μια Τρίτη στην περιοχή της Βασόρας και δυτικότερα. Στην τρίτη αυτή τοποθεσία είχε ταχθεί το άνθος του Ιρακινού στρατού, η "Προεδρική Φρουρά" που είχε δύναμη 7 μεραρχιών διαφόρων τύπων. Εμπρός από αυτές τις τοποθεσίες, που άφηναν ακάλυπτο το δυτικό πλευρό της

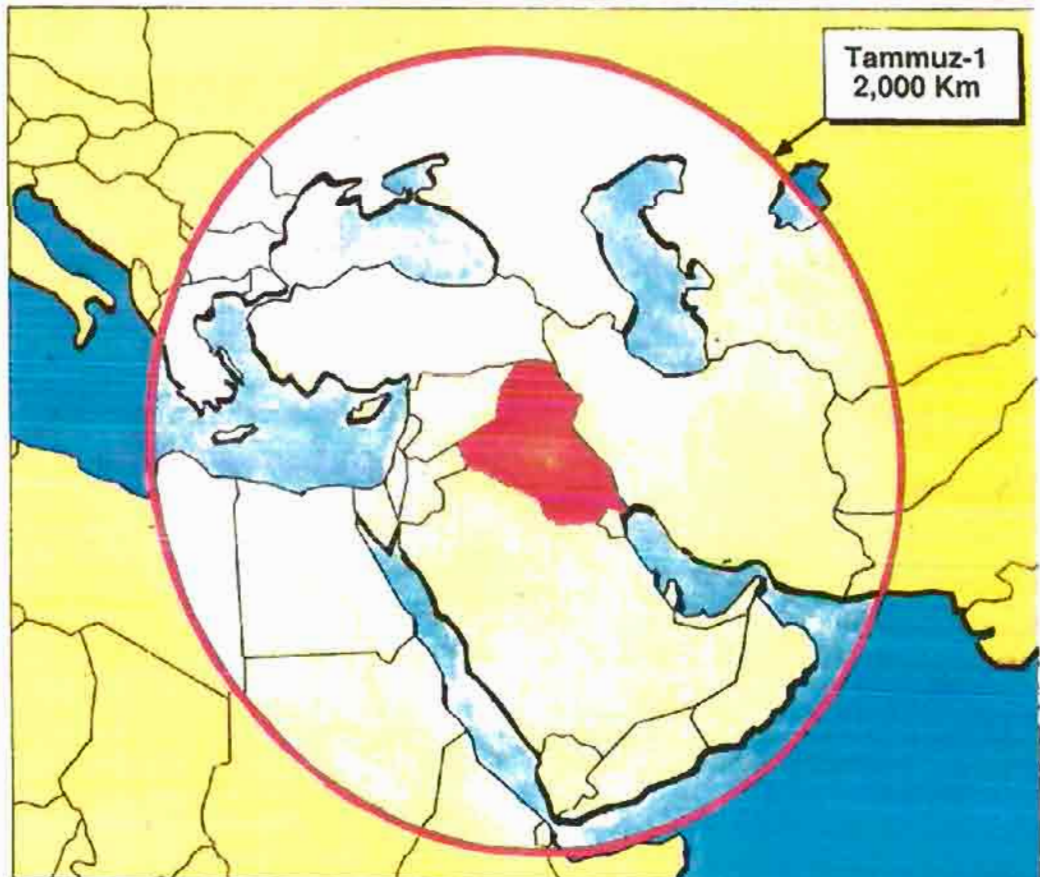
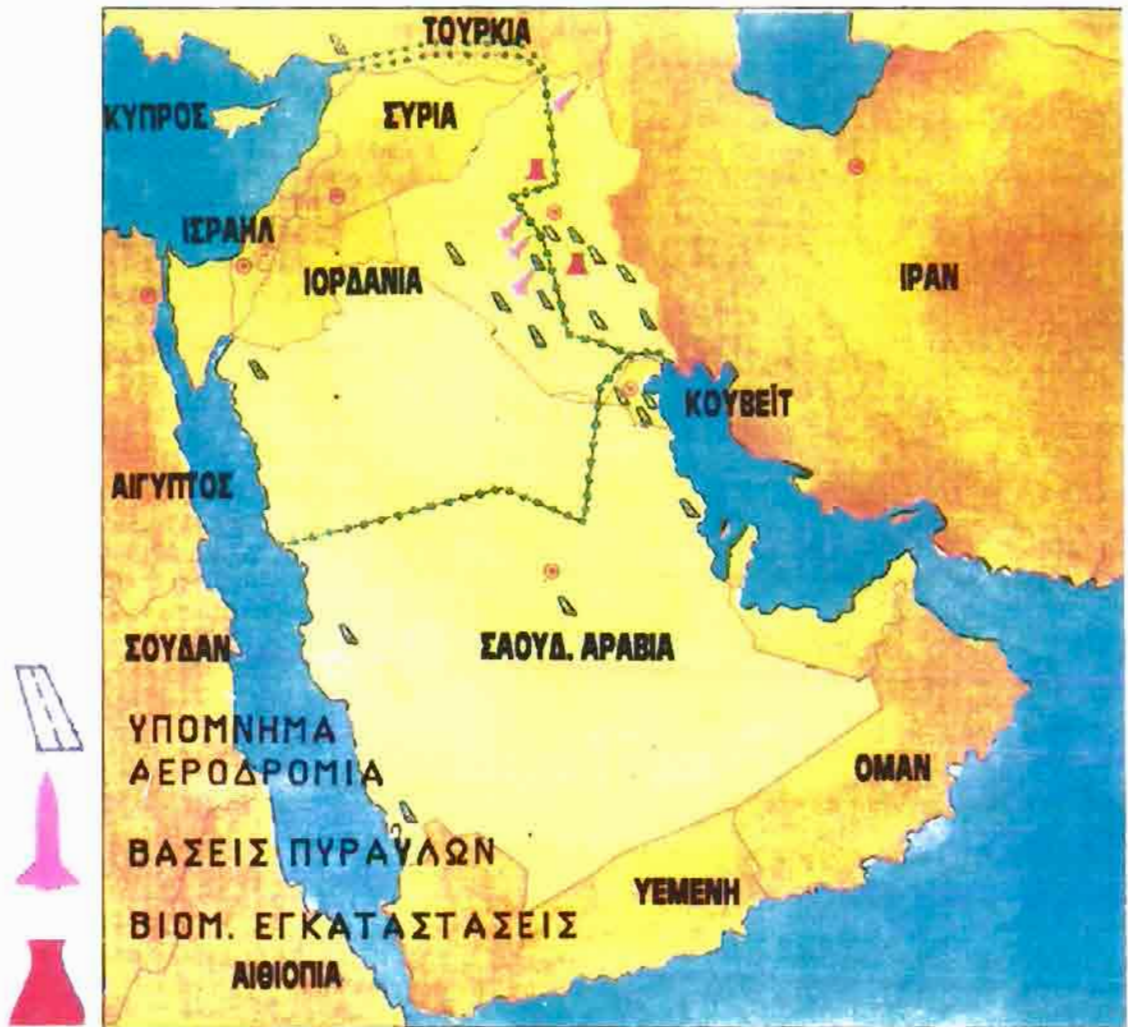
Ιρακινή διατάξεως, προσδοκούσε το Ιρακινό Στρατηγείο να εμπλέξει τις συμμαχικές χερσαίες δυνάμεις σε μια καταστροφική και χρονίζουσα μάχη, όπως ακριβώς συνέβη στον πόλεμο Ιράν - Ιράκ. Όμως λησμόνησε ο SADDAM ότι μια μάχη δεν επαναλαμβάνεται δύο φορές, ότι οι σύμμαχοι θα χρησιμοποιούσαν οπωσδήποτε το πλεονέκτημα της σημαντικής ευκινησίας των δυνάμεων τους, και τέλος ότι οι αντίπαλοι του έπρεπε να αποφύγουν μια μάχη μέσα στο Κουβέιτ γιατί οπωσδήποτε δεν θα επιθυμούσαν των ολοκληρωτική καταστροφή αυτής της χώρας για την οποία δεν δίστασαν αν κάνουν πόλεμο. Τέλος, το Ιρακινό σχέδιο προέβλεπε και επιθέσεις με βαλλιστικούς πυραύλους SCUD του βελτιωμένου τύπου AL - HOSSEIU, με τις οποίες θα προσβάλλονταν κατοικημένοι τόποι και άλλοι στόχοι βάθους, είτε με συμβατικές κεφαλές, είτε με πυρηνομαχικές ή βιολογικές. Επίσης, υπήρχε πρόβλεψη στην ιρακινή πλευρά να χρησιμοποιήσουν και βλήματα πυροβολικού με τοξικές ή βιολογικές ουσίες. Στο πλευρό του τακτικού Ιρακινού στρατού θα ενεργούσε και η εθνοφρουρά, που θεωρητικά ξεπερνούσε τις 400,000 άνδρες και είχε αποστολή την άμυνα του εσωτερικού της χώρας και την τήρηση της τάξεως.

4. Επιτροπή του Ο.Η.Ε. για την παρατήρηση Ιράκ - Κουβέιτ (UNIKOM)

Η Κρίση

Στις 2 Αυγούστου 1990 τα Ιρακινά στρατεύματα προέλαυσαν σε περιοχή του Κουβέιτ εισβάλλοντας έτσι σε αυτή τη χώρα. Την ίδια μέρα, το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε την απόφαση 660 (1990), καταδικάζοντας την εισβολή και απαιτεί από τους Ιρακινούς να αποσύρουν

Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΟΝ ΠΕΡΣΙΚΟ ΚΟΛΠΟ

αμέσως και άνευ όρων τις δυνάμεις τους στις θέσεις που είχαν καταλάβει την προηγούμενη ημέρα. Στις 6 Αυγούστου, το Συμβούλιο με ψηφοφορία επέβαλε αποκλεισμό όπλων και οικονομικής βοήθειας στο Ιράκ εκτός από ιατρικές βοήθειες και σε ανθρωπιστικές περιπτώσεις τρόφιμα. Δημιούργησε μάλιστα την Επιτροπή Αποκλεισμού υπό την εποπτεία του. Αυτό το επέτυχε με την απόφαση 661 (1990) με την οποία αναφέρεται στην αποτυχία του Ιράκ να συμμορφωθεί με την έκκληση για απόσυρση των στρατευμάτων καθώς επίσης και τον σφετερισμό της εξουσίας της νόμιμης κυβέρνησης του Κουβέιτ.

Συνολικά στην περίοδο από τις 2 Αυγούστου μέχρι τις 29 Νοεμβρίου 1990, το Συμβούλιο εξέδωσε 12 αποφάσεις σχετικά με την κατάσταση μεταξύ του Ιράκ και του Κουβέιτ, φθάνοντας στην απόφαση 678 (1990). Η απόφαση αυτή ελήφθη στις 29 Νοεμβρίου κατά τη διάρκεια μιας συνεδρίασης στην οποία 13 μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας αντιπροσωπεύονται από τους Υπουργούς των εξωτερικών τους και όρισε ότι αν το Ιράκ δεν είχε εφαρμόσει πλήρως μέχρι τις 15 Ιανουαρίου 1991 όλες τις αποφάσεις του Συμβουλίου οι οποίες σχετίζονται με την κατάληψη του Κουβέιτ, οι χώρες μέλη σε συνεργασία με την νόμιμη κυβέρνηση του Κουβέιτ θα έχουν την εξουσιοδότηση να κάνουν χρήση όλων των απαιτούμενων μέσων. Έτσι ώστε να αναγκάσουν το Ιράκ να εφαρμόσει τις αποφάσεις του Συμβουλίου και να επαναφέρει την διεθνή Ειρήνη και ασφάλεια στην περιοχή. Οι εβδομάδες που προηγήθηκαν της καταληπτικής ημερομηνίας θεωρήθηκαν σαν μια τελευταία ευκαιρία, μια παύση καλής θέλησης, έτσι ώστε να μπορέσουν κάποιες εκ νέου διπλωματικές προσπάθειες να βρουν μια δίκαιη και ειρηνική λύση στη διαμάχη.

Παρά τις διπλωματικές πρωτοβουλίες ενός αριθμού Κρατών - Μελών και τις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα, συμπεριλαμβανόμενης και της συνάντησης του με τον Ιρακινό Πρόεδρο Σαντάμ Χουσεΐν στη Βαγδάτη στις 12-13 Ιανουαρίου 1991, το Ιράκ εξακολούθησε την κατοχή του Κουβέιτ. Στις 15 Ιανουαρίου του 1991 και καθώς η προθεσμία εξέπνεε, ο Γενικός Γραμματέας εξέδωσε μια έκκληση με την οποία καλούσε το Ιράκ να συμμορφωθεί με τις σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας αρχής γενομένης με την απόφαση 660 (1991) και έτσι να στρέψει τη ροή των γεγονότων μακριά από την καταστροφή.

Στις 16 Ιανουαρίου 1991, μια ημέρα μετά την εκπνοή της προθεσμίας, οι χώρες μέλη σε συνεργασία με την Κυβέρνηση του Κουβέιτ, και ενεργώντας σύμφωνα με την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου αλλά όχι υπό τον έλεγχο ή την καθοδήγηση των Ηνωμένων Εθνών, ανέλαβαν αμυντική στρατιωτική δράση. Στις 27 Φεβρουαρίου, μετά από έξι εβδομάδες έντονης δράσης από αέρα και έδαφος, απελευθερώθηκε η Πόλη του Κουβέιτ. Την ίδια μέρα το Ιράκ ανέφερε ότι όλες οι ένοπλες δυνάμεις του αποσύρθηκαν από το Κουβέιτ. Επίσης, εντός λίγων ωρών ανακοίνωσε στο Συμβούλιο Ασφαλείας την απόφαση του να συμμορφωθεί πλήρως με την απόφαση του Συμβουλίου 660 (1990) καθώς και με όλες τις άλλες αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Οι αμυντικές ενέργειες αναστάλθηκαν από του μεσονυκτίου (ώρα Νέας Υόρκης) στις 28 Φεβρουαρίου 1991.

Στις 2 Μαρτίου, το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε την απόφαση 686 (1991) με την οποία απαιτούσε από το Ιράκ να εφαρμόσει την αποδοχή του και των δώδεκα αποφάσεων και όριζε τα απαραίτητα μέτρα τα οποία έπρεπε να ληφθούν από

την χώρα αυτή, τα οποία θα επέτρεπαν σε ένα οριστικό τέλος των εχθροπραξιών να λάβει χώρα. Στις 3 Μαρτίου το Ιράκ ενημέρωσε τον Γενικό Γραμματέα και τον Πρόεδρο του Συμβουλίου Ασφαλείας ότι συμφώνησε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με την απόφαση 686.

Η Απόφαση 687 (1991)

Στις 3 Απριλίου 1991, μετά από παραπάνω από ένα μήνα εκτενών διαβουλεύσεων, το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε την απόφαση 687 (1991) θέτοντας συγκεκριμένους όρους για μια επίσημη κατάπαυση του πυρός, έτσι ώστε να τεθεί τέρμα στη διαμάχη. Το Συμβούλιο διακήρυξε ότι μια επίσημη κατάπαυση του πυρός μεταξύ του Ιράκ, του Κουβέιτ και των χωρών οι οποίες συνεργάζονται με το Κουβέιτ, θα ετίθετο σε ισχύ κατόπιν επίσημης ανακοίνωσης από το Ιράκ της αποδοχής της απόφασης.

Στις 6 Απριλίου, το Ιράκ κοινοποίησε επίσημα στον Γενικό Γραμματέα και στο Πρόεδρο του Συμβουλίου Ασφαλείας ότι δεν είχε άλλη επιλογή παρά να αποδεχθεί τους όρους και τις προϋποθέσεις της απόφασης 687 (1991).

Στις 11 Απριλίου ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Ασφαλείας, εκπροσωπώντας τα μέλη του, αποδέχθηκε επίσημα την κοινοποίηση του Ιράκ. Σημείωσε ότι οι όροι οι οποίοι θέτονταν στην απόφαση είχαν εκπληρωθεί και ετίθετο σε εφαρμογή η επίσημη κατάπαυση του πυρός.

4.1. Σύσταση της UNICOM

Απόφαση 689 (1991)

Με την απόφαση 687 (1991) το Συμβούλιο καθιέρωσε, εκτός των άλλων μια αποστρατικοποιημένη ζώνη (DMZ) κατά μήκος των συνόρων μεταξύ Ιράκ και Κουβέιτ, τον συντονισμό της οποίας θα αναλάμβανε μια μονάδα παρατήρησης των Ηνωμένων Εθνών, και ζήτησε από τον Γενικό Γραμματέα να υποβάλλει στο Συμβούλιο για επικύρωση ένα σχέδιο για την άμεση ανάπτυξη της μονάδας. Ο Γενικός Γραμματέας απάντησε στις 5 Απριλίου 1991 και στις 9 Απριλίου 1991 με την απόφαση το 689 (1991) το Συμβούλιο Ασφαλείας ενεργώντας σύμφωνα με το κεφ. του καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών επικύρωσε το σχέδιο του για τη δημιουργία της Αποστολής Παρατήρησης Ιράκ - Κουβέιτ των Ηνωμένων Εθνών (UNICOM). Επιπλέον, αποφάσισε την αναθεώρηση της Αποστολής κάθε έξι μήνες χωρίς όμως να απαιτείται κάθε φορά επίσημη απόφαση για την ανανέωση της Επίσημης απόφασης του Συμβουλίου θα απαιτείται μόνον για τον τερματισμό της UNICOM, εξασφαλίζοντας έτσι την επ' αόριστο διάρκεια της Αποστολής ενώ ο τερματισμός της θα επέρχεται μόνο με τη σύμφωνη γνώμη όλων των μονίμων μελών του Συμβουλίου.

Ενεργώντας σύμφωνα με το Κεφ. 7 το Συμβούλιο επέδειξε ότι η διεθνής κοινότητα θα ανελάμβανε αποφασιστική δράση σε περίπτωση που το Ιράκ θα αποπειραθεί να επιτεθεί πάλι στο Κουβέιτ. Προκειμένου να τονίσει αυτό ακόμη, και τα πέντε μόνιμα μέλη το Συμβουλίου Ασφαλείας, για πρώτη φορά σε επιχείρηση διατήρησης της ειρήνης συμφώνησαν να τοποθετήσουν στρατιωτικούς παρατηρητές.

Το Συμβούλιο έδωσε στην UNICOM την εντολή να συντονίζει τη DMZ καθώς και το πορθμό Khawr Abd Allah ανάμεσα στο Ιράκ και το Κουβέιτ, να αποτρέπει παραβιάσεις των συνόρων με την παρουσία της και την επιτήρηση της αποστρατικοποιημένης ζώνης καθώς και να παρατηρεί οποιαδήποτε εχθρική ενέργεια προέρχεται από την περιοχή της μιας χώρας εναντίον της άλλης. Ο πορθμός Khawr Abd Allah έχει μήκος περίπου 40 χιλιόμετρα (25 μίλια). Η DMZ, η οποία είναι περίπου 200 χιλιόμετρα (125 μίλια) σε μήκος, εκτείνεται 10 χιλιόμετρα (6 μίλια) μέσα στο Ιράκ και 5 χιλιόμετρα (3 μίλια) στο Κουβέιτ. Εκτός από τις περιοχές πετρελαίου και δύο πόλεις - την Umm Qars, η οποία έγινε η μόνη έξοδος του Ιράκ προς τη θάλασσα και την Safwan - η ζώνη είναι άγονη και σχεδόν ακατοίκητη.

Σύμφωνα με το σχέδιο επιχειρήσεων το οποίο πρότεινε ο Γενικός Γραμματέας και επικύρωσε το Συμβούλιο Ασφαλείας, η UNIKOM συντονίζει την απόσυρση όλων των ενόπλων δυνάμεων από την DMZ, λειτουργεί παρατηρητήριο στο κύριο οδικό δίκτυο έτσι ώστε να παρακολουθεί την κίνηση εντός και εκτός της ζώνης, λειτουργεί παρατηρητήρια σε επιλεγμένες τοποθεσίες εντός της ζώνης, διενεργεί ελέγχους σε όλη την έκταση της ζώνης από γη και αέρα, συντονίζει το Khawr Abd Allah από παρατηρητήρια εγκατεστημένα στις ακτές του και από αέρα και διεξάγει έρευνες.

Σύμφωνα με τις αρχικές εντολές της η UNIKOM δεν είχε την εξουσία ή την ικανότητα να αναλάβει δράση αποτροπής εισόδου στρατιωτικών ή εξοπλισμού στην DMZ. Οι στρατιωτικοί παρατηρητές της UNIKOM είναι άοπλοι. Η διατήρηση της έννομης τάξης εντός της DMZ αποτελεί

υπευθυνότητα των Κυβερνήσεων του Ιράκ και του Κουβέιτ οι οποίες διατηρούν αστυνομικές θέσεις στις αντίστοιχες περιοχές τους εντός της ζώνης. Οι αστυνομικοί επιτρέπεται να φέρουν μόνο όπλα ζώνης. Ο αριθμός των αστυνομικών των διορισμένων στην περιοχή αυτή καθώς και η ρύθμιση των δραστηριοτήτων στην DMZ υπόκεινται σε διαβουλεύσεις ανάμεσα στα Ηνωμένα Έθνη και τις δύο Κυβερνήσεις. Από τις δύο Κυβερνήσεις απαιτείται να διοχετεύουν όλη την κυκλοφορία από τα παρατηρητήρια των Ηνωμένων Εθνών και να ενημερώνουν την UNIKOM εκ των προτέρων σχετικά με την αεροπορική και εναέρια κυκλοφορία εκτός της DMZ και του Khawr Abd Allah.

4.2. Συγκρότηση άλλων σωμάτων

Εκτός της UNIKOM, τα Ηνωμένα Έθνη ίδρυσαν έναν αριθμό άλλων σωμάτων σύμφωνα με την απόφαση 687 (1991).

◊ Την Ειδική Επιτροπή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για την Επίβλεψη της καταστροφής, απομάκρυνσης και της αχρήστευσης όλων των χημικών και βιολογικών όπλων του Ιράκ καθώς και του σχετικού εξοπλισμού και των βαλλιστικών του πυραύλων βεληνεκούς μεγαλύτερους των 150 χιλιομέτρων. Η Επιτροπή έχει επίσης βοηθήσει την Διεθνή Αντιπροσωπεία για την Ατομική Ενέργεια (ΙΑΕΑ) στην καταστροφή, απομάκρυνση ή αχρήστευση, ανάλογα με την περίπτωση των πυρηνικών εγκαταστάσεων του Ιράκ.

◊ Την Επιτροπή Οριοθέτησης των Συνόρων Ιράκ - Κουβέιτ η οποία ορίζει τα διεθνή σύνορα όπως αυτά ορίζονται στο Πρωτόκολλο Συμφωνίας μεταξύ του Κράτους του Κουβέιτ και της Δημοκρατίας του Ιράκ σχετικά με την Επαναφορά των

Σχέσεων Φιλίας, την Αναγνώριση και άλλα Σχετικά Θέματα, το οποίο υπεγράφη στις 4 Οκτωβρίου 1963 και κατεχωρήθη στα Ηνωμένα Έθνη. Η Επιτροπή διεκπεραίωσε τις εργασίες της και υπέβαλε την τελική αναφορά της στον Γενικό Γραμματέα στις 20 Μαΐου 1993.

◊ Την Επιτροπή Αποζημιώσεων των Ηνωμένων Εθνών η οποία διαχειρίζεται το Ταμείο αποζημιώσεων για κάθε άμεση απώλεια, ζημιά, συμπεριλαμβανομένων και περιβαλλοντικών ζημιών, καθώς και της αφαίμαξης των φυσικών πόρων, ή βλάβες σε Κυβερνήσεις ξένων χωρών, στρατιωτικούς και σώματα αποστολών τους, λόγω της παράνομης εισβολής και κατοχής του Κουβέιτ από το Ιράκ. Η επιτροπή λειτουργεί υπό τις εντολές του Συμβουλίου Ασφαλείας του οποίου αποτελεί επικουρικό όργανο. Το κύριο όργανο της Επιτροπής είναι το Συμβούλιο Διακυβέρνησης αποτελούμενο από αντιπροσώπους των τρεχόντων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Πέραν τούτου, μέσα στα πλαίσια της απόφασης 686 (1991) του Συμβουλίου, ο Γενικός Γραμματέας διόρισε έναν ανώτερο αξιωματικό των Ηνωμένων Εθνών για τον συντονισμό της επιστροφής περιουσίας από το Ιράκ στο Κουβέιτ.

5. Οι δραστηριότητες της UNIKOM

Η UNIKOM εκτελεί τα καθήκοντά της

Η πρώτη ομάδα της UNIKOM έφθασε στην περιοχή στις 13 Απριλίου 1991. Στις 6 Μαΐου η Αποστολή είχε εγκατασταθεί πλήρως. Η UNIKOM τότε συντόνισε την απομάκρυνση των ενόπλων δυνάμεων οι οποίες υπήρχαν ακόμη στρατοπεδευμένες στην περιοχή επιρροής της. Αφού

ολοκληρώθηκε η απομάκρυνση, η αποστρατικοποιημένη ζώνη όπως αυτή ορίστηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας, τέθηκε σε εφαρμογή στις 20.00 ώρα - GMT στις 9 Μαΐου και η UNIKOM ανέλαβε πλήρη καθήκοντα παρατήρησης.

Από τις 31 Μαΐου 1991, η δύναμη της UNIKOM έφθανε τους 300 στρατιωτικούς παρατηρητές από την Αργεντινή, την Αυστρία, το Μπανγκλαντές, τον Καναδά, την Κίνα, την Δανία, τα Φίτζι, την Φιλανδία, τη Γαλλία, την Γκάνα, την Ελλάδα, την Ουγγαρία, την Ινδία, την Ινδονησία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Κένυα, την Μαλαισία, τη Νιγηρία, τη Νορβηγία, το Πακιστάν, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σενεγάλη, τη Σιγκαπούρη, τη Σοβιετική Ένωση, τη Σουηδία, την Ταϊλάνδη, την Τουρκία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ουρουγουάη και τη Βενεζουέλα. Ακόμη, η δύναμη της UNIKOM περιελάμβανε μηχανικό από τον Καναδά (293 όλων των βαθμίδων), ελικόπτερα από την Χιλή (50), έλεγχο κινήσεων και ταχυδρομικές υπηρεσίες από τη Δανία (25), ιατρική μονάδα από τη Νορβηγία (49) και μονάδα λογιστικής από τη Σουηδία (31).

Αρχικά, για να εξασφαλίσει την απαραίτητη ασφάλεια κατά τη φάση εγκατάστασης, η UNIKOM συμπεριέλαβε πέντε λόχους πεζικού από την Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών, στην Κύπρο (UNFICYP) και τη Μεσολαβητική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών στο Λίβανο (UNIFIL). Το πεζικό προήλθε από την Αυστρία, τη Δανία, τα Φίτζι, τη Γκάνα και το Νεπάλ. Υπήρχε επίσης και μια μονάδα λογιστικής από τη Σουηδία. Τα στρατεύματα αυτά αποσύρθηκαν μέχρι το τέλος του Ιουνίου 1991.

Η UNIKOM εξετέλεσε τα καθήκοντά της σύμφωνα με το σχέδιο επιχειρήσεων της. Απέλαμβανε πλήρους ελευθερίας κινήσεων μέσα στην DMZ και παρακολουθούσε τη ζώνη στο μήκος και το πλάτος της. Επιβεβαίωσε ότι δεν υπήρχαν στρατιωτικοί ούτε στρατιωτικός εξοπλισμός εντός της ζώνης και ότι δεν διατηρούνταν στρατιωτικά οχυρά και στρατιωτικές εγκαταστάσεις μέσα στη ζώνη. Για τους σκοπούς της επιχείρησης η UNIKOM διαίρεσε τη ζώνη σε τρεις τομείς, ο καθένας από τους οποίους έφερε έναν αριθμό βάσεων ελέγχου από τις οποίες οι παρατηρητές περιπολούσαν τους τομείς που τους είχαν ανατεθεί και επάνδρωναν προσωρινά παρατηρητήρια εγκαταστημένα σε περιοχές ιδιαίτερης δραστηριότητας ή εκεί όπου δρόμοι και μονοπάτια εισχωρούσαν εντός της ζώνης. Στην ουσία όλες οι κινήσεις, συμπεριλαμβανομένων και των προμηθειών, χρησιμοποιούνταν για την παρακολούθηση. Η UNIKOM περιπολούσε του πορθμού Khawr Abd Allah με ελικόπτερα και αεροπλάνα σταθερών πτερύγων. Υπήρχαν επίσης περιπολίες από αέρος στην DMZ ιδιαίτερα στον νότιο τομέα όπου οι νάρκες και τα τηλεβόλα περιόριζαν την ικανότητα της UNIKOM να διεξάγει περιπολίες στο έδαφος.

Οι κεντρικές υπηρεσίες της UNIKOM αρχικά βρισκόνταν νότια της πόλης του Κουβέιτ σε ένα ξενοδοχείο που τους παραχωρήθηκε από την Κυβέρνηση του Κουβέιτ. Το Ιούνιο 1991, οι κεντρικές υπηρεσίες μεταφέρθηκαν προσωρινά στη βάση λογιστικής στη Doha (Κουβέιτ). Το Νοέμβριο 1991, η UNIKOM μεταφέρθηκε στις νόμιμες εγκαταστάσεις της στην Umm Qasr Στην Ιρακινή πλευρά της DMZ. Η Αποστολή διατηρεί γραφεία συνδέσμων στην Βαγδάτη και την πόλη του Κουβέιτ. Από τον Ιανουάριο 1995 το τελευταίο συστεγάζεται με μια βάση λογιστικής.

Από τον Μάιο 1991 έως τον Ιανουάριο 1993, η UNIKOM παρακολούθησε κυρίως τρεις τύπους παραβιάσεων της DMZ: μικρές εισβολές από τους στρατιωτικούς στο έδαφος, υπερπτήσεις στρατιωτικών αεροπλάνων και κατοχή από τους αστυνομικούς όπλων άλλων εκτός αυτών της ζώνης.

Το Ιανουάριο 1993 μια σειρά γεγονότων έλαβαν χώρα στα νεοπροσδιορισθέντα σύνορα μεταξύ Ιράκ και Κουβέιτ τα οποία περιλάμβαναν εισβολές Ιρακινών μέσα στην Κουβετιανή πλευρά της DMZ και παράνομη αφαίρεση Ιρακινής περιουσίας από την Κουβετιανή περιοχή. Το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε μια ανακοίνωση (S/25091) με την οποία μεταξύ άλλων, καταδίκασε τέτοιες ενέργειες και καλούσε τον Γενικό Γραμματέα να επαναφέρει την UNIKOM στην πλήρη ισχύ της των 300 στρατιωτικών παρατηρητών και να εξετάσει σε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης την αναγκαιότητα ταχείας ενίσχυσης καθώς και άλλες προτάσεις με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της UNIKOM. Την εποχή της έκδοσης της ανακοίνωσης από το Συμβούλιο η δύναμη της UNIKOM αποτελείτο από 250 άνδρες, κάπου 50 στρατιωτικοί παρατηρητές ήταν σε κατάσταση αναμονής στις χώρες τους.

5.1. Η εντολή της UNIKOM επεκτάθηκε

Σε απάντηση ο Γενικός Γραμματέας υπέβαλε στις 18 Ιανουαρίου μια αναφορά (S/25123) στην οποία υπενθύμιζε ότι η UNIKOM είχε ιδρυθεί σαν αποστολή παρακολούθησης. Σε περίπτωση παραβιάσεων, οι παρατηρητές οι οποίοι ήταν άοπλοι, έκαναν αναφορές και παραστάσεις, οι παραστάσεις γίνονταν σε ανώτερο επίπεδο είτε επί τόπου είτε στα Γραφεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Σύμφωνα με τις αρχικές

εντολές της η UNIKOM δεν είχε την εξουσία ούτε τα μέσα να θέσει σε εφαρμογή τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Ο Γενικός Γραμματέας σημείωσε ότι τα επεισόδια στα σύνορα τον Ιανουάριο του 1993 είχαν συντονιστεί στενά από την UNIKOM και είχαν αναφερθεί στα Γραφεία του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Επιπλέον, η Αποστολή έκανε άμεσες παραστάσεις σε Ιρακινούς εκπροσώπους επί τόπου καθώς επίσης και στις Ιρακινές στρατιωτικές αρχές. Παραστάσεις επίσης έγιναν και στα Γραφεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Ο Γενικός Γραμματέας κατέληξε ότι κατά αυτόν τον τρόπο η UNIKOM είχε εκτελέσει τα καθήκοντα για τα οποία είχε σχεδιαστεί και για τα οποία η δύναμη της αρκούσε. Αν παρόλα αυτά το Συμβούλιο Ασφαλείας αποφάσιζε ότι οι παρούσες εντολές της UNIKOM δεν της επέτρεπαν επαρκή απάντηση σε τέτοιου είδους παραβιάσεις όπως αυτές οι οποίες είχαν παρατηρηθεί και ότι η UNIKOM θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να τις αποτρέψει και να επανορθώσει, τότε η UNIKOM θα χρειαστεί να έχει τη δυνατότητα να αναλάβει φυσική δράση. Τέτοια δράση θα μπορούσε να αναληφθεί για να αποτραπούν ή σε περίπτωση αποτυχίας της αποτροπής να επανορθωθούν:

- α) μικρής κλίμακας παραβιάσεις της DMZ
- β) παραβιάσεις των συνόρων μεταξύ Ιράκ και Κουβέιτ, παραδείγματα χάριν εκ μέρους πολιτών ή της αστυνομίας
- γ) προβλήματα τα οποία μπορεί να προκύψουν από την παρουσία Ιρακινών εγκαταστάσεων και Ιρακινών πολιτών και των περιουσιακών τους στοιχείων εκτός της DMZ στην Κουβετιανή πλευρά των νέο - προσδιορισθέντων συνόρων.

Ο Γενικός Γραμματέας σημείωσε ότι τα καθήκοντα αυτά δεν μπορούσαν να επιτελεστούν από άοπλους παρατηρητές. Αντί για αυτούς, η UNIKOM θα έπρεπε να εφοδιαστεί με πεζικό ικανού αριθμού. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του απαιτούνταν τρία τάγματα πεζικού, δίνοντας έτσι στην UNIKOM μια δύναμη 3645 συμπεριλαμβανομένων και βοηθητικών στοιχείων. Η UNIKOM θα διέθετε τα απαραίτητα όπλα για τα τάγματα πεζικού αλλά δεν θα είχε την εξουσιοδότηση να αναλάβει πρώτη δράση εφαρμογής. Θα χρησιμοποιούσε βία μόνο σε περιπτώσεις αυτοάμυνας οι οποίες θα συμπεριλάμβαναν αντίσταση σε προσπάθειες βίαιης αποτροπής από την εκτέλεση των καθηκόντων της.

Ο Γενικός Γραμματέας τόνισε ότι η πρόταση για ενίσχυση της UNIKOM βασίστηκε στην προϋπόθεση ότι η Κυβέρνηση του Ιράκ καθώς επίσης και η Κυβέρνηση του Κουβέιτ θα συνεργαζόταν με την αναδομημένη Αποστολή. Σε απουσία τέτοιας συνεργασίας, θα ήταν αδύνατο για την UNIKOM να εκτελέσει τα καθήκοντά της οπότε το Συμβούλιο Ασφαλείας θα έπρεπε να εξετάσει εναλλακτικά μέτρα.

Κατόπιν, το Συμβούλιο Ασφαλείας με την απόφαση του 806 (1993) στις 5 Φεβρουαρίου 1993 ενέκρινε την αναφορά του Γενικού Γραμματέα και του ζήτησε να σχεδιάσει και να εκτελέσει την τμηματική εφαρμογή της ενδυνάμωσης της UNIKOM. Το Συμβούλιο επίσης ζήτησε από τον Γενικό Γραμματέα να του αναφέρει όλα τα μέτρα που σκόπευε να πάρει μετά την αρχική εφαρμογή.

Στην αναφορά του της 2 Απριλίου 1993 (S/25514) ο Γενικός Γραμματέας ανακοίνωσε στο Συμβούλιο Ασφαλείας ότι σκόπευε σε πρώτη φάση να διατηρήσει τους στρατιωτικούς

παρατηρητές και να τους ενισχύσει με ένα τάγμα μηχανικού το οποίο θα εγκαθίσταται στον βόρειο τομέα της DMZ.

Τα βοηθητικά στοιχεία λογιστικής της Αποστολής επίσης θα ενισχύονταν ελαφρώς. Στις 13 Απριλίου, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου ανακοίνωσε στον Γενικό Γραμματέα ότι το Συμβούλιο συμφωνούσε με τις προτάσεις του.

Σε απάντηση της απαίτησης του Γενικού Γραμματέα, η Κυβέρνηση του Μπανγκλαντές συμφώνησε να συνδράμει τη UNIKOM με ένα τάγμα μηχανικού. Μια εμπροσθοφυλακή έφθασε στην περιοχή της Αποστολής στα μέσα Νοεμβρίου 1993, ακολουθούμενη από το υπόλοιπο τάγμα εντός του Δεκεμβρίου και τις αρχές Ιανουαρίου 1994. Μετά από μία περίοδο εκπαίδευσης κατά την οποία εξοικειώθηκαν με τον εξοπλισμό που τους παρασχέθηκε από το Κουβέιτ, το τάγμα έγινε λειτουργικό στις 5 Φεβρουαρίου 1994.

Με την προσθήκη του τάγματος μηχανικού το σχέδιο λειτουργίας της UNIKOM τροποποιήθηκε. Τώρα βασίζεται σε συνδυασμό περιπολιών και βάσεων παρατήρησης, θέσεων παρατήρησης, περιπολίες εδάφους και αέρος, σημείο ελέγχου οχημάτων, κινητή δύναμη ισχύος, ομάδες διερεύνησης και συνεργασίας με τα μέρη σε όλα τα επίπεδα.

Οι τομείς εξακολουθούν να επανδρώνονται από στρατιωτικούς παρατηρητές οι οποίοι τροφοδοτούν τη βάση της UNIKOM για τις περιπολίες, την παρατήρηση, τις έρευνες και τη συνεργασία εντός της DMZ, συμπεριλαμβανομένου και του πορθού Khawr Abd Allah. Το κύριο σώμα του τάγματος μηχανικού είναι εγκατεστημένο στην Umm Qasr, με έναν λόχο στην Al - Abdaly και έναν ουλαμό στον Νότιο Τομέα. Έχει

αναλάβει καθήκοντα να παρέχει ενισχυμένες περιπολίες στους τομείς, στις περιοχές όπου η κατάσταση είναι ευαίσθητη και όπου απαιτείται δύναμη πεζικού προκειμένου να αποτραπούν επεισόδια. Το τάγμα επίσης παρέχει την απαραίτητη κινητή δύναμη ισχύος για την ταχεία επαναφορά της τάξης οπουδήποτε εντός της DMZ να αποτρέψει η διόρθωση μικρής κλίμακας παραβιάσεις της DMZ και των συνόρων. Επίσης, όπου αυτό είναι απαραίτητο, παρέχει ασφάλεια στις εγκαταστάσεις της UNIKOM. Μέσα στο 1996 ο αριθμός των τομέων θα μειωθεί από τρεις σε δύο.

5.2. Η κατάσταση εντός της DMZ

Η όλη κατάσταση εντός της DMZ έχει παραμείνει σε γενικές γραμμές ήρεμη, αν και υπήρχαν περίοδοι έντασης τον Νοέμβριο 1993 οι οποίες προέρχονταν από την οριοθέτηση των συνόρων Ιράκ - Κουβέιτ και τον Οκτώβριο του 1994 εξαιτίας αναφορών σχετικά με την εγκατάσταση Ιρακινών στρατευμάτων βόρεια της DMZ.

Εκτός από αυτά σημειώθηκε μόνο περιορισμένος αριθμός επεισοδίων και παραβιάσεων της DMZ. Αυτά συνίστατο κυρίως σε υπερπήσεις στρατιωτικών αεροσκαφών και η κατοχή όπλων εκτός των όπλων ζώνης. Η UNIKOM διερεύνησε όλες τις παραβιάσεις εδάφους και ανακοίνωσε τα ευρήματα της στις πλευρές. Επίσης εξέτασε όλα τα έγγραφα παράπονα.

Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τις UNIKOM έχει τύχει τις συνεργασίας των Ιρακινών και Κουβεϊτιανών αρχών.

5.3. Άλλες δραστηριότητες

Καθ' όλη τη διάρκεια της αποστολής, η UNIKOM έχει επίσης διατηρήσει επαφή και έχει παράσχει τεχνική στήριξη σε άλλες αποστολές των Ηνωμένων Εθνών οι οποίες εργάζονται στο Ιράκ και το Κουβέιτ, ιδιαίτερα στην Επιτροπή Οριοθέτησης των Συνόρων Ιράκ-Κουβέιτ μέχρι τη διάλυση της το Μάιο 1993, καθώς επίσης και στο γραφείο των Ηνωμένων Εθνών το οποίο ασχολείται με την επιστροφή περιουσίας από το Ιράκ στο Κουβέιτ. Η UNIKOM έχει παράσχει έλεγχο κινήσεων όλων των αεροσκαφών των Ηνωμένων Εθνών τα οποία λειτουργούν στην περιοχή. Επίσης, η Αποστολή παρέσχε βοήθεια στην μετακίνηση Ιρακινών πολιτών από την Κουβετιανή πλευρά των συνόρων στο Ιράκ μετά τον επαναπροσδιορισμό των διεθνών συνόρων. Η επιχείρηση αυτή ολοκληρώθηκε το Φεβρουάριο του 1994.

Η UNIKOM επίσης εξακολούθησε να ενεργεί σε συνδυασμό με τις αρχές του Ιράκ και του Κουβέιτ σε περιπτώσεις παράνομων διαβάσεων των συνόρων και όταν ανταποκρίνονται σε αιτήσεις για τη διευκόλυνση των επαναπατριζομένων. Η Αποστολή συνεργάστηκε στενά σε τέτοια θέματα με το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) την Διεθνή Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού (1 CRC). Μετά από απαίτηση της ICRC η UNIKOM διέθεσε τον χώρο και τη στήριξη για τις συναντήσεις του Τεχνικού Υποσυμβουλίου Αγνοούμενων Αιχμαλώτων Πολέμου Στρατιωτικών και Πολιτών και Θανάσιμων Ερειπίων.

Στην αναφορά του (S/1996/225) προς το Συμβούλιο Ασφαλείας τον Απρίλιο του 1996, ο Γενικός Γραμματέας

παρατήρησε ότι η UNIKOM μέσω της παρουσίας και των δραστηριοτήτων της συνέχισε να συμβάλλει στην ηρεμία η οποία επικρατούσε στην περιοχή των επιχειρήσεων και συνέστησε τη διατήρηση της Αποστολής. Το Συμβούλιο συμφώνησε (S/1996/247) με την πρόταση αυτή και αποφάσισε να επανεξετάσει το ζήτημα στις 4 Οκτωβρίου του 1996.

6. Σύνοψη της UNIKOM

Ο στρατηγός Guenther Greindl (Αυστρία) υπηρέτησε ως Επικεφαλής Στρατιωτικός Παρατηρητής της UNIKOM από τον Απρίλιο του 1991 μέχρι τον Ιούλιο του 1992. Τον διαδέχθηκε ο στρατηγός Timothy K. Dibuma (Γκάνα) ο οποίος υπηρέτησε με την ιδιότητα αυτή από τον Ιούλιο του 1992 μέχρι τον Αύγουστο του 1993. Ο Επικεφαλής Προσωπικού της UNIKOM, Ταξίαρχος Vigar Aabrek (Νορβηγία) τότε εξετέλεσε χρέη Επικεφαλής Στρατιωτικού Παρατηρητή μέχρι τον Δεκέμβριο του 1993, όταν ο Στρατηγός Krishna Narayan Singh Thapa (Νεπάλ) διορίστηκε Επικεφαλής Στρατιωτικός Παρατηρητής. Τον Ιανουάριο του 1994 ο διορισμός του άλλαξε σε Διοικητής Στρατιάς σηματοδοτώντας την προσθήκη ενός τάγματος μηχανικού. Τον Δεκέμβριο του 1995 ο Στρατηγός Gian Giuseppe Santillo (Ιταλία) διεδέχθη τον Στρατηγό Thapa στην αρχηγία της στρατιάς.

Κατά τη διάρκεια της αποστολής οι παρακάτω χώρες έχουν διαθέσει στρατιωτικό προσωπικό στην UNIKOM: Η Αργεντινή, η Αυστρία, το Μπανγκλαντές, ο Καναδάς, η Κίνα, η Δανία, τα Φίτζι, η Φιλανδία, η Γαλλία, η Γκάνα, η Ελλάδα, η Ουγγαρία, η Ινδία, η Ινδονησία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Κένυα, η Μαλαισία, το Νεπάλ, η Νιγηρία, η Νορβηγία, το Πακιστάν, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σενεγάλη, η Σιγκαπούρη, η Ρωσική

Ομοσπονδία, η Σουηδία, η Ταϊλάνδη, η Τουρκία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ουρουγουάη και η Βενεζουέλα.

Αρχικά διοικητική και λογιστική υποστήριξη παρασχέθηκε από τον Καναδά (μηχανικοί), την Χιλή (ελικόπτερα), τη Δανία (λογιστική) και τη Νορβηγία (ιατρικό προσωπικό). Η Χιλή απέσυρε τη μονάδα ελικοπτέρων της στο τέλος Οκτωβρίου του 1992, η οποία αντικαταστάθηκε από μονάδα πολιτών με συμβόλαιο με την UNIKOM μέχρι το Σεπτέμβριο του 1995 οπότε το Μπανγκλαντές παρέσχε τη βοήθεια αυτή. Ο Καναδάς απέσυρε τη μονάδα μηχανικών στο τέλος Μαρτίου του 1993 και ο Γενικός Γραμματέας απεδέχθη προσφορά της Αργεντινής να την αντικαταστήσει. Τον Ιανουάριο του 1996 η Δανική μονάδα λογιστικής αντικαταστάθηκε από μία μονάδα από την Αυστρία. Η Νορβηγική ιατρική μονάδα αντικαταστάθηκε τον Νοέμβριο του 1993 από μια σύνθετη ιατρική μονάδα αποτελούμενη από 16 μέλη από το Μπανγκλαντές και 12 μέλη από την Αυστρία. Οι Κυβερνήσεις της Αυστρίας και του Μπανγκλαντές απέσυραν τις ιατρικές μονάδες τους στα τέλη Φεβρουαρίου του 1995. Προληπτικά, συστάθηκε επί τόπου μια μικρή ιατρική μονάδα μέχρι τον Οκτώβριο του 1995 οπότε μια ιατρική μονάδα παρασχέθηκε από τη Γερμανία.

Δύο αεροσκάφη σταθερών πτερυγίων χειριζόμενα από πολίτες τέθηκαν στη διάθεση των Ηνωμένων Εθνών από την Κυβέρνηση της Ελβετίας ανέξοδα. Η υπηρεσία αυτή διεκόπη τον Δεκέμβριο του 1994. Τα εναέρια περιουσιακά στοιχεία της UNIKOM αποτελούνται από δύο ελικόπτερα και ένα charter αεροσκάφος σταθερών πτερυγίων.

Κατά τη διάρκεια του 1992 ένας αριθμός παρατηρητών της UNIKOM μετατέθηκε προσωρινά στην πρώην Γιουγκοσλαβία προκειμένου να υπηρετήσουν σαν σύνδεσμοι των Ηνωμένων Εθνών. Ο αριθμός τους κυμαινόταν φθάνοντας τον υψηλότερο των 50 τον Μάρτιο 1992.

Αν και ποτέ δεν έφθασε τόσο, η μέγιστη επιτρεπόμενη δύναμη της UNIKOM ήταν 3,645 στρατιωτικό προσωπικό, συμπεριλαμβανομένων και 300 στρατιωτικών παρατηρητών. Από τον Μάρτιο 1996, η γενική δύναμη της UNIKOM ήταν 1356, συμπεριλαμβανομένων και 245 στρατιωτικών παρατηρητών από την Αργεντινή, την Αυστρία, το Μπανγκλαντές, τον Καναδά, την Κίνα, την Δανία, τα Φίτζι, την Φιλανδία, τη Γαλλία, την Γκάνα, την Ελλάδα, την Ουγγαρία, την Ινδία, την Ινδονησία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Κένυα, την Μαλαισία, τη Νιγηρία, τη Νορβηγία, το Πακιστάν, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σενεγάλη, τη Σιγκαπούρη, τη Ρωσική Ομοσπονδία, τη Σουηδία, την Ταϊλάνδη, την Τουρκία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ουρουγουάη και τη Βενεζουέλα.

Το υπόλοιπο στρατιωτικό προσωπικό αριθμούσε συνολικά 900 και περιελάμβανε ένα τάγμα πεζικού, μια μονάδα μηχανικών από την Αργεντινή, μια μονάδα λογιστικής από την Αυστρία, μια μονάδα ελικοπτέρων από το Μπανγκλαντές και μια ιατρική μονάδα από την Γερμανία. Επίσης, από τον Μάρτιο του 1996 υπηρετούσαν 211 πολίτες εκ των οποίων οι 72 προσελήφθησαν από διάφορες χώρες.

Ο Γενικός Γραμματέας ανέφερε (S/1996/225) στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Απρίλιο του 1996 ότι είχε εγκρίνει μια μέτρια αναδιάρθρωση της UNIKOM μειώνοντας τον αριθμό

των στρατιωτικών παρατηρητών κατά περίπου 50. Οι επιχειρησιακές δραστηριότητες της Αποστολής δεν θα επηρεάζονταν από την μείωση.

7. Τελικές θεωρήσεις

Με ισχύ από την 1 Νοεμβρίου 1993, τα 2/3 του κόστους λειτουργίας των επιχειρήσεων καταβάλλεται από την Κυβέρνηση του Κουβέιτ. Το υπόλοιπο καλύπτεται από τις συνδρομές των Χωρών Μελών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Τα έξοδα για την περίοδο από τις 9 Απριλίου μέχρι τις 30 Ιουνίου του 1996 υπολογίστηκαν σε \$313,403,233 μικτά (303,363,160 καθαρά). Τα έξοδα για την περίοδο από 1 Ιουλίου του 1996 μέχρι τις 30 Ιουνίου του 1997 υπολογίστηκαν σε \$57,804,400 μικτά (\$55,467,000 Καθαρά).

8. Συμπέρασμα

Η συμμετοχή του Ο.Η.Ε. στην Κρίση του Κόλπου έχει ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό σε σχέση με τις παλαιότερες επεμβάσεις του Ο.Η.Ε. στις κρίσεις ανά τον κόσμο ενσαρκώνοντας τους πόθους της ανθρωπότητας για διεθνή δικαιοσύνη και ειρήνη. Όπως είπε στις 17 Απριλίου του 1991, ο Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε. Χαβιέρ Πέρες Ντε Κουεγιάρ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο Σταμβούργο "Δεν ήταν ένας πόλεμος των Ηνωμένων Εθνών. Η νίκη ήταν το αποτέλεσμα πολυεθνικής δράσης την οποία είχαν εγκρίνει και είχαν νομιμοποιήσει τα Ηνωμένα Έθνη

Μετά την νίκη των Συμμάχων στον Πόλεμο του Κόλπου, οι Ηνωμένες Πολιτείες που κάλυψαν περίπου κατά 70% την εκστρατεία με τις ένοπλες δυνάμεις τους και με διάθεση περίπου 45 δισεκατομμυρίων δολαρίων, έφτασαν στο απόγειο της δυνάμεως τους και κατέλαβαν την θέση της πρώτης Υπερδύναμης του πλανήτη. Έτσι, αποκατέστησαν πλήρως το μειωμένο κύρος τους από τον Πόλεμο του Βιετνάμ και κατέστησαν, μετά την αποδυνάμωση της Σοβιετικής Ένωσης, ο κύριος ρυθμιστής των διεθνών πραγμάτων, πράγμα που εκμεταλλεύτηκαν αμέσως διακηρύσσοντας ότι θα επιβάλλουν στην Μ. Ανατολή αλλά και στον πλανήτη "μια νέα τάξη πραγμάτων". Το μέλλον θα δείξει αν αυτή η υπόσχεση θα πραγματοποιηθεί ή όχι.

Η Ελλάδα που έστειλε πολεμικά πλοία στην Ερυθρά Θάλασσα και με τις στο έδαφός της αμερικανικές βάσεις, βοήθησε στην μεταφορά προς το πεδίο της μάχης χιλιάδων τόνων πολεμικών υλικού και χιλιάδων ανδρών, βγήκε ενισχυμένη από τον Πόλεμο του Κόλπου, παρόλο ότι η οικονομία της δέχθηκε ένα ισχυρότατο πλήγμα. Όμως το επιχείρημα της Ελλάδας ότι οι Αποφάσεις του Ο.Η.Ε. δεν έπρεπε να εφαρμόζονται μόνο για το Κουβέιτ αλλά και για την Κύπρο, δεν βρήκε ανταπόκριση από τους Συμμάχους της, που φαίνεται ότι τάχθηκαν με την τουρκική άποψη ότι η τουρκική εισβολή και κατοχή του Β. τμήματος της Κύπρου αποτελεί "ειδική περίπτωση" που δεν μοιάζει με την περίπτωση του Κουβέιτ. Το γεγονός αυτό απογοητεύε τον Ελληνικό λαό, που για μια ακόμη φορά βλέπει τους ισχυρούς της γης να μιλούν κατά τα συμφέροντά τους μια διπλή γλώσσα, που πολύ απέχει από την γλώσσα της αλήθειας και της ειλικρίνειας. Μένει λοιπόν να δούμε τι θα γίνει με το πρόβλημα της Κύπρου που εκκρεμεί εδώ και πάρα πολλά χρόνια, με αποτέλεσμα να

εδραιώνεται στο νησί η τουρκική κυριαρχία. Το κλίμα αυτό απογοήτευσης του Ελληνισμού το φανέρωσε μια Ελληνική Εφημερίδα, όταν μετά το τέλος του πολέμου του Κόλπου παρατήρησε με πικρία ότι "η Κύπρος είναι ένα νησί που δεν έχει καθόλου πετρέλαιο και για αυτό βέβαια διάφερε πολύ ουσιαστικά από το Κουβέιτ..."

Οι ραγδαίες έτσι λοιπόν αλλαγές στο διεθνές γαιωπολικό πεδίο έχουν αλλάξει και τον χαρακτήρα και την έκταση της παρέμβασης του Ο.Η.Ε. Όσο κυριαρχεί η λογική του πολέμου τόσο μειώνεται η σημασία των Ηνωμένων Εθνών. Τόσο που, όταν ψηφίστηκε μια απόφαση που καθόριζε μια προθεσμία ο Ο.Η.Ε. αγνοήθηκε. Έτσι, το Συμβούλιο Ασφαλείας, που φάνηκε για μερικές εβδομάδες να πληροί το ρόλο που θέλησαν κάποτε να του δώσουν αυτοί που υπέγραψαν το Χάρτη του Σαν Φρανσίσκο, χάθηκε έκτοτε από τη σκηνή. Και όταν κάποια στιγμή θέλησαν χαρακτηριστικά οι Γάλλοι να του φωνάζουν από τα παρασκήνια, οι μεγάλοι εξεπλάγησαν: Οι μεν Σοβιετικοί, γιατί δεν είχαν όρεξη να εκφράσουν την αποδοχή τους στον αμερικανικό πόλεμο, οι δε Αμερικανοί ενοχλήθηκαν φοβερά, γιατί τους καθυστερούσαν την εκστρατεία τους. Και του Συμβούλιο Ασφαλείας ξανά έχασε το κύρος του, που το είχε κερδίσει μόνο για μια στιγμή.

Είναι φανερό λοιπόν ότι η δραστηριοποίηση του στον "Πόλεμο του Κόλπου" όπως επίσης και στον Εμφύλιο Πόλεμο της πρώην Γιουγκοσλαβίας ως "παγκόσμιου εντολέα" των στρατιωτικών και άλλων παρεμβάσεων της διεθνούς Κοινότητας (κυρίως των Η.Π.Α. και των κρατών - μελών του ΝΑΤΟ), δείχνει τον γοργά μεταλλασσόμενο ρόλο που του επιφυλάσσει και η μοναδική πλέον Υπερδύναμη και ότι απέμεινε από την καταρρέουσα πρώην Σοβιετική Ένωση

(δηλαδή η Ρωσία και η Συνομοσπονδία Ανεξαρτήτων Κρατών) και η Ευρωπαϊκή Ένωση (πρώην Ε.Ο.Κ., πρώην Ευρωπαϊκή Κοινότητα) και η ανερχόμενη οικονομική (μόνο;) δύναμη της Κίνας και η Ιαπωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΚΥΠΡΟΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κύπρος βρίσκεται στην Ανατολική Μεσόγειο στο σημείο που ενώνεται η Αφρική, η Ασία και η Ευρώπη γεγονός που αυξάνει την γεωστρατηγική της σημασία.

Η Κύπρος είναι ένα σημαντικό τμήμα του Ελληνισμού. Οι κάτοικοι ανέρχονται περίπου στις 700,000, Έλληνες είναι 82% και 18% Τούρκοι. Οι πρώτοι οικισμοί της νήσου σύμφωνα με τα ακλόνητα δείγματα των αρχαιολογικών ανασκαφών και επιγραφών και κυρίως από τις μαρτυρίες αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων ήσαν Ελληνικοί.

Πάρα πολλοί αγώνες έγιναν ανά τους αιώνες προκειμένου να διατηρηθεί ο Ελληνισμός στη Κύπρο και δυστυχώς τις πιο πολλές φορές καταπνίγονται στο αίμα. Χαρακτηριστικό για τους Τούρκους κατακτητές ήταν το όργιο σφαγών του 1821 από το φόβο της εξέγερσης τους Ελληνισμού.

Στο ποίημα του Κύπριου λογοτέχνη της εποχής Β. Μιχαηλίδη αναφέρονται χαρακτηριστικά τα τελευταία λόγια του απανγχοπισθέντος από τους Τούρκους Αρχιεπισκόπου Κυπριανού ".....Η Ρωμισσύνη εν φυλή συνότσειερη του κόσμου κανένας εν εβρέθηκεν για την εξηλείπει, κανένας γιατί σιέπει την που τ' άψη ο Θεός μου. Η Ρωμισσύνη εν να χαθεί όντας ο κόσμος λείπει! Σφάξε μας όλους σφάξε μας τζιας γενεί το γαίμα μας αυλάτζιν κάμε το κόσμο ματζιελιόν για τους

Ρωμιούς τραούλια άμμα' ξέρε πως ύλατρον όντας κοπέι-
καβάτζιν τριγύρω που πετάσσονται 40 παραπούλια....."

2. ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η Κύπρος λόγω κυρίως της γεωγραφικής της θέσης πέρασε πολλές κατακτήσεις. Σημαντική όμως ήταν και η πρόοδος και η ευμάρεια και η οικονομική ευρωστία που απέτελεσαν στόχο λαών ημιβάρβαρων. Ασύριοι, Αιγύπτιοι και Πέρσες αλλοδιαδόχως και διαδοχικός επέδραμεν και ακολούθως ο λαμπρός Αθηναίος ο Κίμων επέτυχε την απελευθέρωση της Κύπρου το 450 π.Χ. Ο Ευαγόρας ύστερα λογίζεται ως ένας εκ των λαμπρότερων βασιλείων και ηγεμόνων Κύπριων, ο οποίος λόγω του προσωπικού του κύρους και επιβολής αποτέλεσε το φόβο και τρόμο των Περσών. Μετά από αυτά η Κύπρος εδέκτηκε το Περσικό ενόχλημα μετά την Ανταλκίδω ειρήνη 387 π.Χ. ο Μέγας Αλέξανδρος μετά την κατάλυση του Περσικού κράτους απάλλαξε οριστικά την Κύπρο από τον Περσικό κίνδυνο. Όπως όλα τα ελληνικά εδάφη έτσι και η Κύπρος δεν απέφυγε την Ρωμαϊκή κατάκτηση το 30 π.Χ. Ο ευγενής Χριστιανικός σπόρος βρήκε εύφορο έδαφος εις την "Εγαλίαν Γη" το 45 μ.Χ., όταν οι δύο θερμουργοί απόστολοι Πάυλος και Βαρνάβας δίδαξαν τον χριστιανισμό. Μετά το 313 μ.Χ. η Κύπρος καθίσταται αναπόσπαστο τμήμα της Ελληνικής Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Δεν έλλειπαν όμως και οι επιδρομές διαφόρων βάρβαρων λαών όπως Σαρακινοί, Άραβες. Το 963 μ.Χ. ο Νικοφόρος Φωκάς ενώνει το νησί με το κράτος των Βυζαντινών. Ύστερα από σειρά πολλών διαδοχικών περιπετειών το 1484 περιήλθε στην ενετική κυριαρχία και το έτος 1581 περιέχεται στην Τουρκική κυριαρχία. Το 1878 η Τουρκία παρέδωσε τη Κύπρο στους Άγγλους. Παρέμεινε όμως

η μικρή Τουρκική μειονότητα. Η Κυπριακή βουλή το 1903 ψήφισε την ένωση με την μητέρα Ελλάδα. Το 1950 διενεργήθηκε δημοψήφισμα με αποτέλεσμα 96% των Ελλήνων κατοίκων της Κύπρου να ζητήσουν την ένωση με την Ελλάδα. Ακολούθησε ο απελευθερωτικός αγώνας της Ε.Ο.Κ.Α. 1955-59 όπου πολλοί Έλληνες της Κύπρου θυσίασαν την ζωή τους για την ελευθερία της πατρίδας.

Βεβαίως μετά τον θρυλικό και επικό αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. 1955-59 επακολούθησαν οι συνθήκες Λονδίνου Ζυρίχης 1959 σύμφωνα με τις οποίες η Κύπρος έγινε ανεξάρτητο κράτος με την εγγύηση της Μεγάλης Βρετανίας, Ελλάδος και Τουρκίας.

Ο όρκος της Ε.Ο.Κ.Α.

Ορκίζομαι εις τον ιερό τίμιο και απελευθερωτικό αγώνα του οποίου διεξάγομε υπέρ της ελευθερίας της Μεγαλονήσου Κύπρου υπό τους ακόλουθους όρους:

α) Οφείλω να υπακούω εις τας διαταγάς των ανωτέρων μου εις οιοδήποτε δύσκολο, σκληρό και επικίνδυνον ρόλον ήθελε να μου ανατεθεί.

β) Είμαι έτοιμος να θυσιάσω και αυτή τη ζωή μου χάριν της ελευθερίας της πατρίδας μου.

γ) Υπηρετώ εις την οργάνωση οφείλω να υπακούω εις τας διαταγάς της παραμερίζοντας κάθε εμπόδιο.

δ) Οφείλω να τηρώ τα μυστικά της Οργάνωσης καθώς και ψευδώνυμα των αγωνιστών.

Ο παραβάτης των ανωτέρω όρων θα εκτελείται υπό των ανωτέρων εάν προδώσει ή ήθελε να αρνηθεί διαταγές.

Πας όστις αισθάνεται φόβον, δειλίαν η κορνισμό δεν υποχρεούται να λάβει τοιούτου όρκον.

Παν μέλος ήθελε λάβει τοιούτου όρκον οφείλει να υπογράψει στον εν λόγω όρκο με το νέον όνομα της οργάνωσης Ε.Ο.Κ.Α. Σπύρος Γρηγόρης Αυξεντίου (υπαρχηγός της Ε.Ο.Κ.Α.)

3. Τουρκική εισβολή (1974) στάση του Ο.Η.Ε. στο πρόβλημα

Η Τουρκική εισβολή άρχισε τα ξημερώματα του Σαββάτου, 20 Ιουλίου 1974 από τις ακτές της Κερύνειας. Ο πρωθυπουργός της Τουρκίας Μπουγέντ Ετζεβίτ, ο "πρωθυπουργός της εισβολής", όπως έμεινε από τότε γνωστός αφού απέτυχε να πείσει την Τρίτη εγγυήτρια δύναμη, (Εγγυήτριες δυνάμεις ήταν: Ελλάδα, Τουρκία, Μ. Βρετανία 1959-60) τη Μεγάλη Βρετανία για μια ενδεχόμενη Αγγλοτουρκική επέμβαση στη Κύπρο, άναψε το "πράσινο φως" στις ορδές του Ατίλα, επικαλούμενος τις πρόνοιες της συνθήκης εγγυήσεως και το επιχείρημα της προστασίας των Τουρκοκυπρίων.

Οι Τούρκικες δυνάμεις κινήθηκαν στην Κύπρο σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση άρχισε στις 20 Ιουλίου και διάρκεσε ως τις 22 του ίδιου μήνα οπότε με παρέμβαση του Συμβουλίου Ασφαλείας κηρύχθηκε εκεχειρία. Στη διάρκεια της πρώτης φάσης της εισβολής, οι Τούρκοι, που βρήκαν απροστάτευτη τη Κύπρο και πλήρως αποδιοργανωμένη εξαιτίας του πραξικοπήματος, κατάφεραν να κατακτήσουν τη Κερύνεια και να δημιουργήσουν προγεφύρωμα προς την Λευκωσία

ελέγχοντας έτσι πλήρως το δρόμο Κερύνειας - Λευκωσίας μέσω Κόνελι.

Ταυτόχρονα στην Αθήνα (22 Ιουλίου 1974) η χούντα κατέρρευσε κάτω από το βάρος του εγκλήματος και προδοσίας που διέπραξε σε βάρος της Κύπρου. Με την αποκατάσταση της δημοκρατίας της Ελλάδας και το σχηματισμό κυβέρνησης εθνικής ενότητας, με επικεφαλής τον Κ. Καραμανλή, κατέρρευσε και η πραξικοπηματική κυβέρνηση του Ν. Σαμψών. Στις 23 Ιουλίου ανέλαβε την προεδρία ο πρόεδρος της βουλής Γ. Κληρίδης ενώ από τις 25-30 Ιουλίου πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη η πρώτη φάση διάσκεψης για την Κύπρο με συμμετοχή των υπουργών εξωτερικών των τριών εγγυητριών δυνάμεων Ελλάδας, Τουρκίας και Μ. Βρετανίας. Σκοπός της διάσκεψης ήταν η διευθέτηση του Κυπριακού προβλήματος με βάση το σύνταγμα του 1960 και το ψήφισμα 353 που ενέκρινε το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. στις 20 Ιουλίου 1974. Με την πτώση της χούντας στην Ελλάδα και της πραξικοπηματικής κυβέρνησης Σαμψών στην Κύπρο, δραστηριοποιήθηκε έντονα ο Ο.Η.Ε. και ο Αμερικανικός παράγοντας ο οποίος ανησυχούσε για το ενδεχόμενο Ελληνοτουρκικού πολέμου εξαιτίας της Κύπρου. Επίσης, η επανασύγκληση της διάσκεψης της Γενεύης στις 8 Αυγούστου, με συμμετοχή και εκπροσώπων των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων έδειχναν προς στιγμή ότι τα πράγματα οδηγούνται προς εκτόνωση, παρόλο που οι Τούρκοι παραβίαζαν την εκεχειρία και επεξέτειναν τις ελεγχόμενες από αυτούς περιοχές. Εντούτοις, το ναυάγιο της διάσκεψης της Γενεύης αποκάλυψε στη συνέχεια τις πραγματικές προθέσεις της Τουρκίας η οποία στις 14 Αυγούστου 1974 εξαπέλυσε νέα επίθεση εναντίον της Κύπρου και ολοκλήρωσε τους επεκτατικούς της στόχους, κατακτώντας με την δύναμη των

Τους πρόποδες του Πενταδάκτυλου διάλεξαν οι Τουρκοκύπριοι για να κατασκευάσουν την υπερμεγέθη σημαία του κράτους τους που προέκυψε από την εισβολή. Με 500 μέτρα πλάτος και 300 ύψος, η σημαία αυτή είναι ίσως η μεγαλύτερη του κόσμου, και γι' αυτό οι Τουρκοκύπριοι την πρότειναν για το βιβλίο των ρεκόρ Γκίνες. Στα αριστερά της σημαίας αναγράφεται στην τουρκική γλώσσα μια ρήση του Κεμάλ Ατατούρκ: "Ευτυχισμένος αυτός που λέει ότι είναι Τούρκος". Το εντυπωσιακό είναι ότι η όλη αυτή σύνθεση βρίσκεται πολύ κοντά στην πράσινη γραμμή και είναι στραμμένη προς την ελληνοκυπριακή πλευρά.

όπλων το 36,4% του Κυπριακού εδάφους. Στη περιοχή του αεροδρομίου Λευκωσίας και σε άλλες ακόμα περιοχές, παρά την Τουρκική υπεροπλία, δυνάμεις της ΕΛΔΥΚ και της Εθνικής Φρουράς έδωσαν σκληρές μάχες εναντίον των εισβολέων. Πολλοί άνδρες της ΕΛΔΥΚ και της Εθνικής Φρουράς έπεσαν πολεμώντας ηρωικά στη διάρκεια των δύο φάσεων της Τουρκικής εισβολής.

Με την συμπλήρωση των πολεμικών επιχειρήσεων των Τούρκων στην Κύπρο, στις 16 Αυγούστου, οπότε κηρύχθηκε εκχειρία από τον Ο.Η.Ε., βρισκόταν πια κάτω από τουρκική κατοχή, εκτός από την Κερύνεια η Αμμόχωστος και η Καρπασία, η Μόρφου και πολλά χωριά που βρίσκονται στη βόρεια περιοχή του νησιού.

Ως αποτέλεσμα της εισβολής 220 χιλιάδες Ελληνοκύπριοι έγιναν πρόσφυγες στην ίδια τους την πατρίδα, δηλαδή το ένα τρίτο περίπου του συνολικού πληθυσμού. "Οι φονευθέντες ανέρχονταν εις 2,850 άτομα κατά το πλείτο άμαχοι φονευθέντες εν ψυχρώ υπό των Τούρκων εισβολέων" (Παπαγεωργίου, 1976 σελ. 370). Οι αγνοούμενοι ανέρχονται στους 1,619 ενώ 20 χιλιάδες Έλληνες της Κύπρου παρέμειναν εγκλωβισμένοι (Μέχρι το 1991 διέμεναν στις κατεχόμενες περιοχές 788 άτομα. Ανάμεσα τους περιλαμβάνονταν 39 μαθητές που φοιτούσαν σε τρία μόνο δημοτικά σχολεία με 3 εγκλωβισμένους δασκάλους. Οι υπόλοιποι προσφυγοποιήθηκαν και σήμερα ολοένα και μειώνονται, λόγω των συνθηκών που προκάλεσε η Τουρκική κατοχή και συστηματική κατπίεση) στη περιοχή Καρπασίας κυρίως αλλά και σε άλλες περιοχές της κατεχόμενης Κύπρου. Χιλιάδες ήταν επίσης και οι αιχμάλωτοι Έλληνες Κύπριοι αρκετοί από τους οποίους μεταφέρθηκαν στις φυλακές της Τουρκίας, για να ανταλλαγούν στη συνέχεια

με Τουρκοκύπριους αιχμαλώτους που είχαν συλληφθεί. Αυτό όμως δεν έγινε και πολλοί Έλληνοκύπριοι είναι αγνοούμενοι και συγκεκριμένα 1,619. Δεν ξέρει κανείς που βρίσκονται και οι συγγενείς τους τους περιμένουν.....

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Τουρκία από το 1974, με την παρουσία ισχυρών στρατιωτικών δυνάμεων στη Κύπρο (περίπου σαράντα χιλιάδες στρατιώτες με σύγχρονο εξοπλισμό) ελέγχει στρατιωτικά, οικονομικά, διοικητικά και πολιτικά τα κατεχόμενα. Ταυτόχρονα, άρχισε και εξακολουθεί να μεταφέρει χιλιάδες εποίκους στην κατεχόμενη Κύπρο, με στόχο αλλαγής του δημογραφικού χαρακτήρα του νησιού περιφρονώντας κατά προκλητικό τρόπο τα επανειλημμένα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών, που ζητούν την άμεση αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων και των εποίκων και την επιστροφή των προσφύγων στα σπίτια τους. Σημαντικό γεγονός της περιόδου ήταν η υπογραφή της συμφωνίας Μακαρίου - Ντένκτας (12 Φεβρουαρίου 1977) η οποία περιλάμβανε τέσσερις βασικές κατευθυντήριες γραμμές για την ειρηνική επίλυση του Κυπριακού προβλήματος μέσω διαπραγματεύσεων υπό την αιγίδα του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε.

Οι προσπάθειες και διαπραγματεύσεις γίνονταν και γίνονται έως σήμερα και σταμάτησαν λίγο καιρό πριν γιατί ο Ντενκτάζ θέλει να του εκπληρώσουν τις επιθυμίες του που σήμερα είναι η λύση συνομοσπονδίας...

Υπήρξαν πολλές συνομιλίες τα 24 αυτά χρόνια χωρίς ωστόσο να βρεθεί λύση, πάντοτε όμως ήταν υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε. Ο Ο.Η.Ε. καταδίκασε την ανακήρυξη του ψευδοκράτους (15 Νοεμβρίου 1983) και τη θεώρησε

αποσχιστική και παράνομη. Με όλα αυτά τα δεδομένα και παρά την διαρκώς εκτεινόμενη τουρκική αδιαλλαξία και συνεχιζόμενη παράνομη κατοχή του 36,4% των εδαφών της από τα τουρκικά στρατεύματα η κυπριακή Δημοκρατία με όπλο τη σταθερή προσήλωση στα δίκαια της και τη διεθνή αναγνώριση που της παρέχει ο Ο.Η.Ε. συνεχίζει καθημερινά και αδιάλειπτα τις προσπάθειες της με στόχο την εξεύρεση λύσης ειρηνικής στο Κυπριακό πρόβλημα μιας λύσης που να εγγυάται την αποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων και των εποίκων, και την διασφάλιση της ενότητας και της ανεξαρτησίας της και την εφαρμογή όλων των βασικών δικαιωμάτων και ελευθεριών για όλους ανεξάρτητα του κατοίκους της.

Σημείωση:

Υπάρχει ένα ολόκληρο βιβλίο από ψηφίσματα του Ο.Η.Ε., καταδικαστικά για την εισβολή, κατοχή και εποικισμό της Βόρειας Κύπρου, για την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βασικών ελευθεριών (ελεύθερης διακίνησης, εγκατάστασης και ιδιοκτησίας) των Ελλήνων της Κύπρου από την Τουρκία. Προσπάθειες για εξεύρεση δίκαιης και βιώσιμης λύσης με διάλογο έχουν γίνει επανειλημμένα, έχουν όμως πάντα ως κατάληξη το αδιέξοδο λόγω της αδιάλλακτης στάσης του κατοχικού ηγέτη και εγκληματία πολέμου Ρ. Ντενκτάλ και της στρατοκρατούμενης Τουρκίας από αυτό φαίνεται και η αδυναμία του Οργανισμού να επιβάλλει τις αποφάσεις του σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αρχών όταν αυτά αντίκεινται στη "νέα τάξη πραγμάτων" που επιβάλλουν οι ισχυροί της γης (εντελώς διαφορετική ήταν η αντιμετώπιση της εισβολής στο Κουβέιτ από το Ιράκ αφού εκεί θίγονται συμφέροντα των Αμερικανών και των Δυτικοευρωπαίων).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

1. Η κρίση στο Αιγαίο και οι τουρκικές διεκδικήσεις σε αυτό

Τα γεγονότα που οδήγησαν στην συμπλοκή, την πιο πρόσφατη συμπλοκή στρατιωτικών δυνάμεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας γύρω από τις βραχονησίδες Ίμια τη νύκτα της 30-31 Ιανουαρίου του 1996 είχαν ουσιαστικά ξεκινήσει από την ημέρα των Χριστουγέννων όταν ένα τουρκικό εμπορικό πλοίο είχε προσαράξει στα Ίμια. Ο Κυβερνήτης του είχε αρχικά αρνηθεί να δεχθεί βοήθεια από τις Ελληνικές αρχές ισχυριζόμενος ότι η βραχονησίδα βρίσκεται στα τουρκικά ύδατα. Στο γεγονός δεν δόθηκε ιδιαίτερη σημασία ως το πρωί της 8^{ης} Ιανουαρίου, όταν ο σύμβουλος της Ελληνικής πρεσβείας στην Άγκυρα επισκέφθηκε τον ομόλογό του στο Τουρκικό υπουργείο εξωτερικών και ο τελευταίος του παρέδωσε νότια για το περιστατικό της προσάραξης, στην οποία αναφέρεται ότι τα Ίμια είναι εγγεγραμμένα στο τουρκικό κτηματολόγιο. Το ίδιο μεσημέρι στην Α2 (Διεύθυνση Ελληνοτουρκικών υποθέσεων του Υπουργείου εξωτερικών) χτύπησε το καμπανάκι του συναγερμού. Πρώτη φορά η Τουρκία αμφισβητούσε γραπτώς και επισήμως την κυριότητα Ελληνικού εδάφους.

Αμέσως μετά συντάχθηκε η απάντηση στους Τούρκους με όλα τα Ελληνικά Επιχειρήματα:

Επισυνάπτεται η Ιταλοτουρκική συμφωνία για την κυριαρχία των Δωδεκανήσων (4-1-1932), με το συνημμένο πρωτόκολλο για τον καθορισμό των χωρικών υδάτων σε 37

σημεία της περιοχής (28-1-1932). Επισημαίνεται ιδιαίτερα ότι στο σημείο 30 η οριογραμμή ορίζεται στη μέση απόσταση μεταξύ "Καρντάκ" (η τουρκική ονομασία της Ίμιας) και των μικρασιατικών παραλίων.

Στις 26 Ιανουαρίου το Υπουργείο Εξωτερικών ενημέρωσε το Πεντάγωνο για την υπόθεση και ζήτησε από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας την "αυξημένη επιτήρηση της περιοχής".

Το μεσημέρι του Σαββάτου στις 27 Ιανουαρίου πραγματοποιείται στα Ίμια η "απόβαση" των Τούρκων "Δημοσιογράφων" οι οποίοι κατέβασαν την Ελληνική σημαία που είχε τοποθετήσει ο δήμαρχος Καλύμνου, και ύψωσαν την Τουρκική.

Η Ελληνική κυβέρνηση προέβη σε διαμαρτυρία προς την Τουρκία καθώς και διαβήματα προς τον Ο.Η.Ε. και το ΝΑΤΟ. Επίσης, ειδικότερα ζητήθηκε από τον Αμερικανό πρέσβη Τόμας Νάιλς να προβεί σε ενέργειες για τη συγκράτηση των Τούρκων.

Τη Δευτέρα 29 Ιανουαρίου πραγματοποιήθηκε η ανάπτυξη των Ελλήνων κομάντος στα Ίμια και ενώ η πρώτη τουρκική φρεγάτα έκανε την εμφάνιση της στα ανοικτά της βραχονησίδας, ο υπηρεσιακός υπουργός εξωτερικών της Τουρκίας Ντ. Μπαϊκάλ κάλεσε επείγοντως τον Έλληνα πρέσβη και του επέδωσε νότα στην οποία χαρακτηριζόταν "απαράδεκτη η παρουσία στρατιωτών στην βραχονησίδα" και ζητήθηκε η "απομάκρυνση των συμβόλων κυριαρχίας, χωρίς καθυστέρηση".

Το επόμενο πρωί (30 Ιανουαρίου) ο Έλληνας πρέσβης καλείται από το Διευθυντή Ελληνοτουρκικών Υποθέσεων του Τουρκικού Υπουργείου ο οποίος του παρουσιάζει πρώτη φορά τη θέση για επιστροφή στην "πρότερα κατάσταση" (status quo ante), θέση την οποία συμμερίζονταν Αμερικανοί και Βρετανοί. Στην Αθήνα όμως επικράτησε η εκτίμηση ότι αυτό αντίκειται στα ελληνικά συμφέροντα με την έννοια ότι η επιστροφή δεν παραγράφει την Τούρκικη αμφισβήτηση: "status quo ante σημαίνει: φύγετε Τούρκοι για το σπίτι σας, φύγετε Έλληνες από το σπίτι σας" παρατήρησε ειρωνικά ο Έλληνας διπλωμάτης.

Τα επικίνδυνα "παιχνίδια πολέμου" γύρω από τα Ίμια κράτησαν όλη την ημέρα μέχρι τα ξημερώματα της επομένης. Αριστερά, της Ίμια ήταν παρατεταγμένες οι Ελληνικές Δυνάμεις και δεξιά τα τουρκικά σκάφη επιχειρούσαν να την πλησιάσουν. Η κατάσταση έγινε ιδιαίτερα κρίσιμη με την κατάληψη μιας εκ των δύο βραχονησίδων από Τούρκους κομάντος και την πτώση ενός ελληνικού ελικοπτερου, αλλά και τις συνεχείς αναχαιτίσεις των τουρκικών δυνάμεων από τις ελληνικές.

Τα ξημερώματα της 31 Ιανουαρίου όλες οι δυνάμεις αποχώρησαν από τις βραχονησίδες, ύστερα από τη μεσολάβηση του προέδρου των Η.Π.Α.

"Τεχνητή" και "προκατασκευασμένη" χαρακτήρισε την εμπλοκή στις βραχονησίδες Ίμια ο αρχιεπίσκοπος Αμερικής Ιάκωβος. Με ωμή και προκλητική δήλωση ο εκπρόσωπος του Στειν Νιπάρτμεντ Νίκολας Μπέρνς, επεδίωξε να εμφανίσει της Η.Π.Α. ως ουδέτερη στην Ελληνοτουρκική κρίση, στην πραγματικότητα όμως αμφισβήτησε τα κυριαρχικά δικαιώματα

της Ελλάδας επί τα Ίμια και επί άλλων νησίδων στο Αιγαίο, ενδεχομένως: "Μπορώ να σας πω για το θέμα των Ίμια / Καρντάκ δεν αναγνωρίζουμε ελληνική ή τουρκική κυριαρχία και θα θέλαμε οι δύο κυβερνήσεις να συνεργασθούν για αυτό το θέμα με αμοιβαία αποδεκτό και ικανοποιητικό τρόπο. Μπορεί να είναι και μερικά άλλα νησιά ή μικρές νησίδες επί των οποίων έχουμε παρόμοια θέση". Επίσης, στην ερώτηση αν οι Η.Π.Α. αναγνωρίζουν την ισχύ των συνθηκών που κατοχυρώνουν την Ελληνική κυριαρχία σ' αυτά τα νησιά ο εκπρόσωπος δήλωσε: "Όπως καλά γνωρίζετε, Ελλάδα και Τουρκία διεκδικούν την κυριαρχία σε αυτό το συγκεκριμένο νησί και αποφασίσαμε να μη διακηρύξουμε τη δική μας άποψη στο θέμα της κυριαρχίας. Και θα προσπαθήσουμε να συνεργαστούμε με τους Έλληνες και Τούρκους, ίσως μέσω διαμεσολάβησης για να επιλύσουμε αυτό το πρόβλημα".

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι πέντε μέρες πριν την "Κρίση" ο πρόεδρος των Η.Π.Α. κ. Μπιλ Κλίντον αποσαφήνισε προς κάθε κατεύθυνση το γεγονός ότι η Τουρκία αποτελεί το βασικότερο παράγοντα για την υπεράσπιση των "εθνικών συμφερόντων των Η.Π.Α. απέναντι σε μια ενδεχομένων αποσταθεροποιητική δραστηριότητα της Συρίας, του Ιράκ και του Ιράν στην ευαίσθητη περιοχή της Μέσης Ανατολής και του Περσικού Κόλπου.

Την περίοδο της κρίσης, η Τουρκία ασφυκτιούσε ανάμεσα στα χρόνια εσωτερικά της προβλήματα (και κυρίως την παρατεινόμενη κυβερνητική αστάθεια) και στην υποχρέωση της να πάρει μέρος στην διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού, για την πρόωθηση της οποίας οι διεθνείς οργανισμοί και οι Η.Π.Α. είχαν αναλάβει συγκεκριμένες δεσμεύσεις όπως προκύπτει από το γεγονός ότι αναγκάστηκαν να ανακηρύξουν

το 1996 ως "έτος προώθησης της επίλυσης του Κυπριακού". Έτσι, η σκηνοθεσία μιας "κρίσης" στις σχέσεις Ελλάδας και Τουρκίας στο Αιγαίο (ή τη Θράκη) θα αποτελούσε πρώτης τάξεως δικαιολογίας για:

- ◊ Την αναβολή της αντιμετώπισης του προβλήματος της Κύπρου για κάποιο απροσδιόριστο "ευθεότερο χρόνο."
- ◊ Την απαλλαγή της Τουρκίας από την πίεση που συνεπάγεται η έναρξη της διαδικασίας για την επίλυση του Κυπριακού
- ◊ Τη μεταστροφή της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. και την αντικατάσταση του Κυπριακού από την "κρίση στο Αιγαίο" στην ατζέντα των προτεραιοτήτων της.

Και αυτό ακριβώς συνέβη όπως αποδεικνύεται από τις δηλώσεις του κ. Χόλμπρουκ, δύο μέρες μετά το επεισόδιο των βραχονησίδων. Σύμφωνα με τον Αμερικανό διαμεσολαβητή, για την αμερικανική εξωτερική πολιτική "το 1996 ήταν το έτος για την προώθηση της διαδικασίας για την επίλυση του Κυπριακού, αλλά μετά τα γεγονότα των βραχονησίδων το 1996 είναι το έτος αντιμετώπισης της κρίσης στο Αιγαίο".

Το χρονικό της κρίσης στο Αιγαίο ξεκινάει από το 1974 και εξελίσσεται μέχρι σήμερα ως εξής:

- ◊ Το Μάιο του 1974 στέλνει το πρώτο υδρογραφικό της σκάφος "Τσάνταρλι" για έρευνες βυθού και υπεδάφους σε περιοχές του Αιγαίου που η Ελλάδα θεωρεί δική της υφαλοκρητίδα.
- ◊ Το 1975 η Αγκυρα στέλνει το υδρογραφικό της σκάφος που έχει ονομάσει σε "Χόρα" στο Αιγαίο και η Ελληνική

Κυβέρνηση ρίχνει το γνωστό σύνθημα "βυθίσατε το Χόρα".

- ◊ Μάρτιο - Ιούλιος 1976, η Ελλάδα ζει δραματικές στιγμές καθώς αναμένεται η έξοδος του "Χόρα" στο Αιγαίο, αν και οι διπλωματικές προσπάθειες συνεχίζονται.
- ◊ Στις 21-7-1976 μετά από αρκετές αναβολές, η Τουρκία μετονομάζει το "Χόρα" σε "Σισμίκ" που αποπλέει από το Βόσπορο για το Αιγαίο. Ο Ελληνικός στόλος και οι Ένοπλες Δυνάμεις έχουν κινητοποιηθεί.
- ◊ Στις 5-6/8/1976 το "Σισμίκ" παραβιάζει την Ελληνική υφαλοκρητίδα και η κατάσταση θυμίζει παραμονές πολέμου.
- ◊ Στις 25/8/1976 το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. καλεί τις δύο Κυβερνήσεις να επιλύσουν τις διαφορές τους στα αρμόδια όργανα. Η απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης (17/10/1996) όπου προσέφυγε η Ελλάδα δεν δίνει καμία λύση και ουσιαστικά απορρίπτει την Ελληνική προσφυγή.
- ◊ Στις 11/11/1976 ξαναρχίζουν οι Ελληνοτουρκικές συνομιλίες και οι αντιπρόσωποι των δύο χωρών υπογράφουν το Πρακτικό της Βέρνης.
- ◊ Από το 1977-1981 γίνονται διαπραγματεύσεις για την οριοθέτηση της υφαλοκρητίδας, που εκμεταλλεύεται η Αγκυρα για να παραγγείλει στα γερμανικά ναυπηγεία ένα δεύτερο ωκεανογραφικό υδρογραφικό σκάφος, το "Πιρί-Ρέις". Το 1979 το "Πιρί-Ρέις" προχωρεί στα διεθνή ύδατα του Αιγαίου.
- ◊ Το 1986 μετά από μία περίοδο πλήρους απραξίας, η Τουρκία πιέζει αφόρητα την Ελλάδα να μην προβεί σε καμία εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων υδρογονανθράκων, ακόμα και εκείνων που βρίσκονται μέσα στην Ελληνική Αιγιαλίτιδα Ζώνη.

- ◊ Το Μάρτιο του 1987, το "Σισμίκ" επανεμφανίζεται στον ορίζοντα του Β. Αιγαίου, συνοδευόμενο από Τουρκικά πολεμικά αεροσκάφη. Η Αθήνα θεώρησε την ενέργεια "αιτία πολέμου", το Πολεμικό Ναυτικό κινητοποιήθηκε, τα πλοία πήραν τις προβλεπόμενες θέσεις στο Αιγαίο και οι μονάδες του Στρατού Ξηράς προωθήθηκαν στα σύνορα της Τουρκίας. Τελικά, το "Σισμίκ" συνέχισε τη δράση του με έρευνες στα διεθνή ύδατα του Αιγαίου, ανάμεσα στην Θάσο και τη Λήμνο, τη Λέσβο και τα Ψαρά, τη Χίο και την Ικαρία και Ν.Α. της Ρόδου ενώ τα τουρκικά πολεμικά αεροσκάφη κάνουν συνεχώς παραβιάσεις του Ελληνικού Εναέριου χώρου σε όλο το Κεντρικό και Βόρειο Αιγαίο.
- ◊ Το Νοέμβριο του 1994 τίθεται σε ισχύ η συμφωνία για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας που δίνει στην Ελλάδα το δικαίωμα για επέκταση των χωρικών της υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια. Η Τανσού Τσιλέρ απειλεί την Ελλάδα με πόλεμο, σε τέτοια περίπτωση και εξουσιοδοτείται από την Τουρκική Εθνοσυνέλευση να κηρύξει τον πόλεμο στη χώρα μας αν επεκταθούν τα χωρικά ύδατα.
- ◊ Το 1995 ο Ραούφ Ντενκτάς και Τούρκοι πολιτικοί απειλούν με προσάρτηση των κατεχόμενων αν προχωρήσει η διαδικασία ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- ◊ Το 1996 σημειώνεται η κρίση στο Αιγαίο με επίκεντρο της βραχονησίδες Ίμια.
- ◊ Το 1997-1998 συνεχίζονται οι παραβιάσεις και οι προκλήσεις των Τούρκων στο Αιγαίο πέλαγος με επίκεντρο τις νήσους αυτού.

Η Τουρκία επιδίδεται από το 1973 (αλλά ιδιαίτερα από το 1974) σε μια συνολική προσπάθεια ανατροπής του

συσχετισμού δύναμης στην περιοχή της νοτιοανατολικής Μεσογείου, μέσα από την εισβολή και την κατοχή του Βόρειου τμήματος της Κύπρου και μέσα από διεκδικήσεις, αναθεωρητικής φύσης των καθεστώτων που ίσχυαν μεταπολεμικά στο Αιγαίο Πέλαγος. Οι μηχανισμοί που επιλέγει για να επιτύχει την ανατροπή των ισορροπιών, ξεκινούν από τη χρήση βίας (Κύπρος) ή την απειλή χρήσης βίας (όπως παρουσιάζεται με τη συγκέντρωση στρατευμάτων στις αιγιακές ακτές της ή την αναφορά στο *asus belli*, την επίδειξη δύναμης με τις παράβιάσεις του Ελληνικού εναέριου χώρου ή του Ελληνικού FIR) περνούν μέσα από άμεσες ή έμμεσες διεκδικήσεις Ελληνικού εδάφους για να καταλήξουν σε πιο εκλεπτυσμένες διπλωματικές μορφές του *status quo*.

Η Ελληνική πλευρά δεν έχει δεχθεί να υποκύψει στην τουρκική φορτικότητα. Η τακτική της υπήρξε από την πρώτη στιγμή μια διαυγής προσπάθεια ειρηνευτικής επίλυσης των ζητημάτων με βάση το διεθνές δίκαιο και την πρακτική και για τα θέματα για τα οποία πράγματι υπήρχε έδαφος επίλυσης και εξομάλυνσης. Η Ελλάδα δέχεται ότι το μόνο ζήτημα που πράγματι την χωρίζει από την Τουρκία στο Αιγαίο είναι το ζήτημα της υφαλοκρητίδας.

Η Τουρκία με τα γεγονότα στις βραχονησίδες Ίμια έκανε γνωστό ότι δεν αποδέχεται την εγκυρότητα του Ιταλοτουρκικού πρωτοκόλλου του 1932 που αποξενώνει την Τουρκία από την κυριαρχία επί των βραχονησίδων τις Ίμιας και ταυτόχρονα ότι αμφισβητεί και τη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων του 1947 με την οποία τα Δωδεκάνησα παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα, με το επιχείρημα ότι η ίδια δεν είχε κληθεί να υπογράψει.

Η Ελλάδα αποφάσισε να μπλοκάρει, σαν μέτρο πίεσης, τις διαδικασίες για την ολοκλήρωση της συμφωνίας τελωνειακής σύνδεσης Ευρωπαϊκής Ένωσης - Τουρκίας και έθεσε τρεις όρους στην Τουρκία.

- ◊ Απόφυγή χρήσης βίας
- ◊ Σεβασμός του Διεθνούς Δικαίου και των Διεθνών συνθηκών
- ◊ Παραπομπή της νομικής φύσης θεμάτων στη διαδικασία του Διεθνούς Δικαστηρίου

Η Αγκυρα αποδέχθηκε μόνο δύο προτάσεις:

- ◊ Τη δήλωση για το σεβασμό της εδαφικής ακεραιότητας της Ελλάδας.
- ◊ Τη δήλωση για το σεβασμό των διεθνών συνθηκών, να και οι Τούρκοι αξιωματούχοι επέμειναν στις συζητήσεις τους ότι δέχονται μόνο "τις συνθήκες που ισχύουν και έχουν υπογραφεί από τα δύο μέρη" γεγονός που δημιούργησε πολλά ερωτηματικά.

Η Αγκυρα απέρριψε την παραπομπή του ζητήματος της κυριαρχία επί της Ίμιας στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης και επέμενε στην ανάγκη πολιτικών διαπραγματεύσεων.

Λίγους μήνες μετά το επεισόδιο στα Ίμια, τον Ιούνιο του 1996, η Τουρκία έφτασε να αμφισβητεί την ελληνικότητα ενός κατοικημένου αυτή τη φορά νησιού της Ελλάδας, της Γαύδου, λίγα μίλια νοτίως της Κρήτης. Στις Η.Π.Α. ο εκπρόσωπος του Στέιτ Ντιπάρμεντ απέφυγε να πάρει θέση και αποκάλυψε ότι η αμερικανική κυβέρνηση έχει -μεν επίσημη θέση για την κυριαρχία της εν λόγω νήσου, αλλά θεωρεί ότι η δημοσιοποίηση της θα εμπόδιζε τις διπλωματικές

προσπάθειες των Η.Π.Α. για μείωση της έντασης ανάμεσα στην Αθήνα και την Άγκυρα.

Δύο μήνες αργότερα η Τουρκική Εφημερίδα "Τζουμχουριέτ" δημοσίευσε αποσπάσματα της έκθεσης που είχε συνταχθεί μετά την κρίση των Ιμια κυρίως. Σύμφωνα με αυτά, κατά τους Τούρκους στρατιωτικούς "Τουρκικά" είναι όσα νησιά δεν αναφέρονται σε καμία διεθνή συνθήκη, δεν κατελήφθησαν από την Ελλάδα στη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων του 1912-13, καθώς και όσα βρίσκονται σε απόσταση μικρότερη των έξι μιλίων από τις τουρκικές ακτές. "Η Τουρκική κυριαρχία παραμένει επί των νησιών εκτός εκείνων που δόθηκαν στην Ελλάδα με το άρθρο 12 της Συνθήκης της Λοζάννης" - υποστηρίζει προκλητικότερα η έκθεση - "Η Τουρκία πρέπει να πιέσει την Ελλάδα να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για το καθεστώς του Αιγαίου.....". Σύμφωνα με τις πληροφορίες που συγκέντρωσαν οι Ελληνικές υπηρεσίες τα νησιά αυτά είναι 107 και ανάμεσα τους περιλαμβάνονται οι Φούρνοι, το Αγαθονήσι, τα Ιμια, η Καλόλυμνος, η Γαύδος, η Κάλυμνος, ο Άγιος Ευστράτιος κ.α.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στις 10/8/1996 η "Χουριέτ" δημοσίευσε πρώτοσέλιδο και με πηχυαίο τίτλο "Η Τουρκία συνθλίβοντας περνά", αποσπάσματα της έρευνας που έχουν κάνει, όπως υποστηρίζει, μελετητές - αναλυτές του αγγλικού περιοδικού "Air Forces" που ασχολείται με θέματα οπλικών συστημάτων έρευνας και στρατηγικής. Μεταξύ των άλλων αναφέρεται ότι σε έναν ενδεχόμενο Ελληνοτουρκικό πόλεμο η Τουρκία πληρώνοντας κάποιο κόστος θα καταλάβει ίσως ορισμένα μεγάλα Ελληνικά νησιά, τα οποία θα χρησιμοποιήσει μελλοντικά σαν θετικό διαπραγματευτικό ατού. Αναφερόμενο το περιοδικό στον Ο.Η.Ε. υποστηρίζει -

κατά το δημοσίευμα της τουρκικής εφημερίδας - ότι "Αν και ο Ο.Η.Ε. θα αρχίσει, όπως κάνει πάντοτε, κατ' αρχάς να "φουσκώνει" και να "φωνάζει", δεν θα κάνει τίποτε το σημαντικό".

2. Τι σημαίνει το τουρκικό "άνοιγμα" προς την Ελλάδα

Αν πάρουμε τα πράγματα από την αρχή και εξετάσουμε πριν από τους στόχους της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής τα κίνητρα του "ανοίγματος" προς την Ελλάδα καθώς και τα μέσα και τις τακτικές που χρησιμοποιεί, διαπιστώνουμε ότι:

- ◊ Πρώτον, ως προς τα κίνητρα αποτελεί πάγια τουρκική πολιτική οσάκις η εσωτερική κρίση του πολιτικού συστήματος της Τουρκίας είναι ενεργός και η αμφισβητήσεις του ατατουρκικού καθεστώτος έντονη, η Τουρκία επιχειρεί μια τακτικής υφής προσέγγιση προς στην Ελλάδα.
- ◊ Δεύτερον, τα μέσα που χρησιμοποιεί η Τουρκία είναι δύο ειδών με τον ίδιο στόχο και αποδέκτη. Χρησιμοποιεί πολιτική ισχύος και αποτροπής (βλ. εν προκειμένου διακήρυξη (*asus belli*, για τα δώδεκα μίλια, συνεχείς και διαρκείς παραβιάσεις του εναερίου χώρου της Ελλάδας, επεισόδιο στα Ιμια), ενώ ταυτόχρονα από θέση ισχύος πάντοτε διαδηλώνει τη βούληση της, να λύσει τα προβλήματα η ίδια δημιουργήσει, με διάλογο εφ' όλης της ύλης.
- ◊ Τρίτον, οι τουρκικοί στόχοι. Στους βραχυπρόθεσμους στόχους εντάσσεται η χρησιμοποίηση της Ελληνικής αποδοχής για νομιμοποίηση της τουρκικής Ευρωπαϊκής πορείας. Στους μεσοπρόθεσμους τουρκικούς στόχους εντάσσεται η στρατηγική για συγκυριαρχία και

συνεκμετάλλευση του Αιγαίου, πράγμα που μπορεί να επιτύχει εάν σύρει την Ελλάδα σε μια καθολική και εφ' όλης της ύλης διαπραγμάτευση για τα "προβλήματα" ή τις διαφορές που χωρίζουν τις δύο χώρες στο Αιγαίο και αλλού.

Στους στρατηγικούς στόχους της Τουρκίας ανήκει το όραμα των Νεότουρκων και των Τουργκούτ Οζάλι για τη δημιουργία της τουρκικής αυτοκρατορίας με την ανατολή του 21^{ου} αιώνα, που να επεκτείνεται από την Αδριατική ως τις παρυφές της Κίνας (του Χριστοδούλου Κ. Γιαλλουρίδη, επίκουρου καθηγητή διεθνών σχέσεων, ερευνητή στο Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων του Παντείου Πανεπιστημίου).

Το ότι η Τουρκία παραμένει κράτος αυταρχικό, βάρβαρο και αντιδημοκρατικό, με επεκτατικές τάσεις εις βάρος των γεγονότων του - παρ' ότι βέβαια υπάρχουν πολλοί Τούρκοι διανοούμενοι και "απλός λαός" που θέλουν την ειρήνη, τη συνεργασία και τη φιλία με τους Έλληνες και τους άλλους γείτονες τους - το δείχνουν και οι τελευταίες αποκαλύψεις, τα επεισόδια στο Αιγαίο, οι κυνικές ομολογίες του Ντενκτάς για τους 1,619 "αγνοούμενους", η συνεχιζόμενη γενοκτονία των Κούρδων, οι δολοφονίες δημοσιογράφων, τα βασανιστήρια εις βάρος κρατουμένων που ομολόγησε πρόσφατα ο Τούρκος Υπουργός Δικαιοσύνης.

Το ότι αυτό το βάρβαρο κράτος, που δεν πραγματοποιεί ουσιαστικά βήματα για την εκδημοκρατισμό, τον εξευρωπαϊσμό και τον εκπολιτισμό του, το θέλουν δικαίως στους κόλπους τους και στις συμμαχίες οι δυτικοί σύμμαχοι, αυτό οφείλεται όχι βέβαια στο φόβο του Ισλαμισμού που υποκριτικά επικαλούνται, αλλά αποκλειστικά σε λόγους

οικονομικούς συμφέροντος, εξαγωγών εμπορευμάτων και κεφαλαίου, και γεωπολιτικούς. Αυτή όμως είναι η πολιτική, βαλκανική, ευρωπαϊκή και διεθνής και αυτοί οι ταγοί του κόσμου και χωρίς αυτούς δεν μπορούμε και εμείς να κάνουμε αφού, κάθε αυτοαπομόνωση την πληρώνουμε τελικά σκληρά.

Η Ελλάδα δικαιούται και οφείλει (τουλάχιστον στον ίδιο βαθμό με τις άλλες κοινοτικές χώρες αλλά και χωρίς να φθάνει σε ακραίες διατυπώσεις που μετατρέπονται σε μπούμερανγκ):

- ◊ Να πιέζει και αυτή την Αγκύρα για μεγαλύτερο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο εσωτερικό της χώρας της (από τις συνεχείς και ωμές διώξεις κατά των δημοσιογράφων και των μέσων ενημέρωσης μέχρι τον όλο χαρακτήρα μιας "δημοκρατίας" της οποίας η Κυβέρνηση ομολογεί ανοιχτά ότι οφείλει το σχηματισμό της στην παρέμβαση των στρατιωτικών).
- ◊ Να πιέζει και αυτή την Τουρκία να αντιμετωπίζει το κουρδικό πρόβλημα αναγνωρίζοντας τη χωριστή εθνοτική ταυτότητα των Κούρδων και παραχωρώντας σε αυτούς ευρεία αυτονομία.
- ◊ Να πιέζει και αυτή την Τουρκία για σεβασμό της εδαφικής ακεραιότητας και των νομίμων δικαιωμάτων των γειτόνων της (πχ με την καταδίκη - από κοινού με τους άλλους Ευρωπαίους που θέλουν να προχωρήσουν μαζί - των συνεχών εισβολών του τουρκικού στρατού στο ιρακινό Κουρδιστάν, η ανοχή των οποίων συνιστά επικίνδυνο προηγούμενο.
- ◊ Το θέμα Οικουμενικού Πατριαρχείου και της ανάγκης απαλλαγής του από τους ασφυκτικούς περιορισμούς που έχει δημιουργήσει στη διεθνή ακτινοβολία του ένα αναχρονιστικό πλέγμα τούρκικων νόμων και πρακτικής.

- ◊ Το θέμα των ελληνικών περιουσιών στην Κωνσταντινούπολη (που έχει ήδη γίνει δεκτό ως ευρύτερο κοινοτικό θέμα).
- ◊ Το θέμα των συνεχιζόμενων διώξεων κατά του ελληνικού στοιχείου της Ίμβρου και της Τενέδου και της προβλέψεις της Συνθήκης της Λοζάννης για διοικητική αυτονομία των δύο νησιών (το πρόσφατο κύμα εποικισμού τους και οι ελληνικές περιουσίες δημιουργούν δυνατότητες αξιοποίησης, τόσο πολιτικές, όσο και από πλευράς διεθνούς δικαιοσύνης).

Πάνω από όλα, βέβαια η Ελλάδα οφείλει να πιέζει και να διεκδικεί μαζί με τη Κυπριακή Δημοκρατία, και ως εγγυήτρια δύναμη της εδαφικής ακεραιότητας της Μεγαλονήσου, την απομάκρυνση των τουρκικών στρατευμάτων, τη διεθνή καταδίκη της κατοχής και την επιστροφή στο status quo ante.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Η ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1. Πορεία προς τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας

Ο τελευταίος κύκλος της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας (εκείνος των λαϊκών δημοψηφισμάτων) άρχισε μια εβδομάδα πριν μπει το 1991. Στις 23 Δεκεμβρίου 1990 ο λαός της Σλοβενίας τάχθηκε με μεγάλη πλειοψηφία υπέρ της ανεξαρτησίας, η οποία ανακηρύχθηκε τρεις μόλις ημέρες αργότερα, στις 26 Δεκεμβρίου. Τα κοινοβούλια της Σλοβενίας στις 20 Φεβρουαρίου του 1991 και της Κροατίας στις 21, αποφάσισαν μονομερώς την αποδόμηση της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας σε κράτη κυρίαρχα και αυτόνομα.

Στις 28 Φεβρουαρίου οι Σέρβοι της Κράινα, που υπάγεται στην Κροατία κήρυξαν τον διαχωρισμό της περιοχής τους από την Κροατία. Στην φάση αυτή οι Ηνωμένες Πολιτείες προσπάθησαν απεγνωσμένα να ανακόψουν την πορεία αποσύνθεσης της Γιουγκοσλαβίας. Τον Μάρτιο του 1991 ο τότε πρόεδρος των Η.Π.Α. Τζορτζ Μπους απηύθυνε προς τον Γιουγκοσλάβο πρωθυπουργό Άντε Μάρκοβιτς επιστολή με την οποία του ζητούσε να επιταχυνθούν οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις μέσα στα πλαίσια της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας, η οποία έπρεπε να διατηρήσει την ακεραιότητά της.

Παρ' όλα αυτά η Κροατία προχώρησε και αυτή σε δημοψήφισμα στις 19 Μαΐου του 1991 και στις 29 Μαΐου ανακήρυξε την ανεξαρτησία της. Στις 14 Ιουνίου του 1991 ο υπουργός των Η.Π.Α. Τζ. Μπέικερ δήλωσε κατηγορηματικά

κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στο Βελιγράδι: "Οι Η.Π.Α. δεν είναι κατά κανένα τρόπο έτοιμες να αναγνωρίσουν οποιαδήποτε άλλη Γιουγκοσλαβία, από το σημερινό πλαίσιο". Όμως είχε κλείσει πια ο κύκλος των δηλώσεων και των λόγων. Είχε φτάσει η ώρα της φρίκης του πολέμου.

Στις 23 Ιουνίου του 1991, η σύνοδος κορυφής της (τότε) Ε.Ο.Κ. στο Λουξεμβούργο προσπάθησε να ασκήσει πίεση υπέρ της διατήρησης της ενιαίας Γιουγκοσλαβίας. Αποφάσισε να μην αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της Σλοβενίας και της Κροατίας. Αν αυτές οι δύο δημοκρατίες εγκατέλειπαν μονομερώς την ομοσπονδία.

Δύο 24ώρα όμως αργότερα, στις 25 Ιουνίου του 1991 η Σλοβενία και η Κροατία ανακοίνωσαν την αποχώρησή τους από τη Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία. Έτσι, στις 26 Ιουνίου ξέσπασαν αιματηρές συγκρούσεις στην μικρή κροατική πόλη Γκλίνα, με σερβικό κατά τα 2/3 πληθυσμό. Ταυτόχρονα, άρχισε η ανάπτυξη του ομοσπονδιακού στρατού στη Σλοβενία και η προσπάθεια ανάληψης εκ μέρους του, του ελέγχου των συνόρων προς την Ιταλία, την Αυστρία και την Ουγγαρία. Άρχισαν μάχες μικρής κλίμακας με τις σλοβενικές δυνάμεις αλλά στη συνέχεια ο πόλεμος κλιμακώθηκε. Στις 21 Φεβρουαρίου του 1992 το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. έλαβε ομόφωνα την απόφαση 743 για την αποστολή 14,000 "κυανοκράνων" σε τρεις περιοχές της Κροατίας.

Όμως ο πραγματικός πόλεμος βρισκόταν πια στη Βοσνία. Στις 29 Φεβρουαρίου και την 1^η Μαρτίου έγινε δημοψήφισμα όπου το 63% των ψηφοφόρων τάχθηκε υπέρ της ανεξαρτησίας. Η άφιξη του πρώτου τμήματος των ειρηνευτικών δυνάμεων του Ο.Η.Ε. στην Κράινα της Κροατίας

στις 4 Απριλίου συνδέθηκε με την κλιμάκωση του πολέμου. Μόλις έφτασαν οι κυανόκρανοι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα προχώρησε στις 6 Απριλίου του 1992 στην αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης. Την επόμενη μέρα ακολούθησαν οι Η.Π.Α. οι οποίες αναγνώρισαν ταυτόχρονα τη Βοσνία, τη Σλοβενία, και την Κροατία. Από το σημείο εκείνο και έπειτα η κατάσταση έγινε κάτι χειρότερο από εφιαλτική.

2. Ο Ρόλος της Γερμανίας στην αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Σλοβενίας και της Κροατίας

Ενώ ο Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε., έκανε επί ματαίων αγωνιώδεις διπλωματικές προσπάθειες να αποτρέψει, έστω και την ύστατη ώρα, την αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Σλοβενίας και της Κροατίας από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η γερμανική διπλωματία πίεζε αποφασιστικά προς αυτή την κατεύθυνση.

Ο Γουίλιαμ Τσίμερμαν τέως πρεσβευτής των Η.Π.Α. στη Γιουγκοσλαβία έγραψε το 1991 εμφανώς εκνευρισμένος: "Στη συνέχεια ανακάλυψα ότι ο Γκένσερ, ο Γερμανός υπουργός εξωτερικών, ήταν σε καθημερινή επαφή με τον Κροάτη ομόλογο του. Ενθάρρυνε τους Κροάτες να εγκαταλείψουν την ομοσπονδία και να διακηρύξουν την ανεξαρτησία τους, ενώ εμείς αναζητούσαμε να βρούμε κάποια κοινή προσέγγιση".

Η ανάλυση του καθηγητή πανεπιστημίου Σον Τζερβάνι («Κόμπερτ Άκσιον», Νο 43, σελ. 45) αναφέρει: "Οι μεγάλες γερμανικές επιχειρήσεις και τράπεζες γρήγορα δραστηριοποιήθηκαν έντονα στην Ανατολική Ευρώπη, αναζητώντας χαμηλό κόστος παραγωγής, ιδίως χαμηλούς μισθούς και φόρους. Το 1991 το 1/3 του εμπορίου μεταξύ

Ανατολικής και Δυτικής Ευρώπης γινόταν μέσω της Γερμανίας. Η Γερμανία έγινε ο πρώτος επενδυτής στην Ανατολική Ευρώπη, ιδίως στην Τσεχοσλοβακία, την Ουγγαρία και την Πολωνία... Για πολυάριθμους Γερμανούς η επέκταση έχει επίσης ιστορική έννοια και ίσως το πιο ανησυχητικό σε σχέση με αυτή τη μερική επαναποικοποίηση της Ανατολικής Ευρώπης είναι η πολιτιστική εκστρατεία που συνοδεύει την οικονομική επέκταση".

Αλλά και ο ηγέτης του Βατικανού πάπας Ιωάννης Παύλος ο 2^{ος} ενεθάρρυνε τους Κροάτες όταν σε συνάντηση που είχε, στις 17 Αυγούστου το 1991, με πέντε καθολικούς επισκόπους από την Κροατία οι οποίοι είχαν έρθει στο Πέτς της Ουγγαρίας για να τον συναντήσουν, τους είπε: "Σας διαβεβαιώ ότι είμαι κοντά σας αναφορικά με τις επιδιώξεις σας. Θα έρθω να σας δω στην Κροατία".

3. Το χρονικό της βοσνιακής τραγωδίας από την διάλυση του Γιουγκοσλαβικού Κράτους.

Μετά τη διάλυση της πρώην Ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας η Σλοβενία ήταν η πρώτη και βορειότερη ομόσπονδη δημοκρατία που απέκτησε και διασφάλισε την ανεξαρτησία της με ελάχιστες απώλειες (και συγκεκριμένα μόνο 18 νεκρούς). Στο νότο, τα Σκόπια (ή η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας"). Επίσης, διακήρυξαν την ανεξαρτησία τους, αλλά δημιουργήθηκε το σοβαρό πρόβλημα του ονόματος και των συμβόλων της καθώς και των πιθανών εδαφικών διεκδικήσεων.

Η Σερβία και το Μαυροβούνιο δεν διακήρυξαν ανεξαρτησία δεδομένου ότι μαζί θεωρούνται η "νέα" Δημοκρατία της

Γιουγκοσλαβίας που νομικά διαδέχεται την παλιά. Μάλιστα η Σερβία ενσωμάτωσε και τις δύο πρώην "αυτόνομες" περιοχές της Πρώην Γιουγκοσλαβίας: τη Βοϊβοδίνα που έχει μια ισχυρή ουγγρική μειονότητα και το Κοσσυφοπέδιο με μια αντίστοιχη αλβανική μειονότητα.

Η Κροατία, ο ισχυρότερος γιουγκοσλαβικός παράγοντας μετά τη Σερβία, αντιμετώπισε στην ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της, την αντίδραση μιας ισχυρής μειονότητας Σέρβων, οι οποίοι κατέλαβαν τη σερβική "Δημοκρατία της Κράινας" στα βορειοδυτικά. Αργότερα όμως οι Κροάτες ανακατέλαβαν τη Δυτική Σλαβονία και ουσιαστικά διέλυσαν την Κράινα.

Η έκτη πρώην Γιουγκοσλαβική δημοκρατία, η Βοσνία - Ερζεγοβίνη, αντιμετώπισε τα σοβαρότερα προβλήματα και είχε την τραγικότερη τύχη λόγω του μωσαϊκού του πληθυσμού της. Πριν από τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας της η σύνθεση του πληθυσμού της Βοσνίας (που ήταν συνολικά 4,3 εκατ. κάτοικοι) υπολογιζόταν σε Μουσουλμάνους κατά το 44% περίπου, σε ορθόδοξους Σέρβους κατά το 33% και σε Καθολικούς Κροάτες κατά το υπόλοιπο 23% αν και δεν ήταν δυνατό να διαπιστωθεί η ακρίβεια αυτών των στοιχείων λόγω της ανάμειξης του πληθυσμού και των μεικτών γάμων.

Οι Σέρβοι κάτοικοι της Βοσνίας επαναστάτησαν τον Απρίλιο του 1992 εναντίον μιας κυβέρνησης στην οποία θα κυριαρχούσαν Μουσουλμάνοι και Κροάτες. Τελικά, κατέλαβαν το 70% περίπου της Βοσνίας με τη μορφή διαφόρων "θυλάκων" που συνδέονταν μέσω "διαδρομών". Καλύτερα οπλισμένοι ίδρυσαν και "Δημοκρατία των Βοσνιοσέρβων" με πρόεδρο τον Ράντοβαν Κάρατζιτς. Ηγέτης της Βοσνιακής

κυβέρνησης παρέμεινε ο Μουσουλμάνος Αλία Ιζετμπεκοβιτς, ενώ αργότερα δημιουργήθηκε, με δυτική προτροπή, μια "χαλαρή ομοσπονδία" Μουσουλμάνων - Κροατών. Ο πόλεμος στη Βοσνία εξελίχθηκε με κύρια πίεση των Βοσνιοσέρβων κατά της πρωτεύουσας Σαράγιεβο, που βαλλόταν από γειτονικές περιοχές τις οποίες έλεγχαν οι Βοσνιοσέρβοι από την "πρωτεύουσα" τους Πάλε.

Τα πράγματα όμως δεν εξελίχθηκαν μέχρι τέλος, τόσο καλά για τους Βοσνιοσέρβους καθώς ορισμένα γεγονότα έστρεψαν του Ο.Η.Ε. και το ΝΑΤΟ εναντίον τους.

Στις 27 Μαΐου του 1992 άνοιξε ο κύκλος αίματος των δολοφονικών επιθέσεων. Όλμος έπεσε σε ουρά κατοίκων του Σεράγεβο που περίμεναν να πάρουν ψωμί. Την παραμονή ακριβώς της επίθεσης το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. προετοίμαζε το κείμενο επιβολής πετρελαϊκού και οικονομικού εμπάργκο εναντίον της Σερβίας. Οι 16 νεκροί και οι 141 τραυματίες αποτέλεσαν καταλυτικό προπαγανδιστικό επιχείρημα εναντίον οποιουδήποτε θα διεννοείτο να αντισταθεί στην επιβολή του εμπάργκο κατά της Σερβίας.

Πραγματικά με χαρακτηριστική άνεση το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. υιοθέτησε στις 30 Μαΐου του 1992 την απόφαση 757 για κυρώσεις εναντίον της Νέας Γιουγκοσλαβίας η οποία είχε ανακηρυχθεί στις 27 Απριλίου του 1992.

Οι υποψίες για ανατριχιαστική μεθόδευση έγιναν ακόμη ισχυρότερες όταν τρεις μέρες αργότερα στις 2 Ιουνίου του 1992 δημοσιεύθηκε έκθεση του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε. Μπούτρος Γκάλι. Το περιεχόμενο της ήταν γνωστό από μέρες, η δημοσίευση της όμως καθυστέρησε επίτηδες ώστε να

προηγηθεί η απόφαση επιβολής κυρώσεων κατά της Σερβίας και αυτό γιατί η έκθεση Γκάλι αποκάλυπτε ότι ο Κροατικός στρατός διενεργούσε ανοικτά επιχειρήσεις στο βοσνιακό έδαφος, ασκούσε ουσιαστικά τον έλεγχο στο μεγαλύτερο μέρος των κρατικών περιοχών της Βοσνίας και παρείχε άμεση και έμμεση υποστήριξη στις στρατιωτικές επιχειρήσεις των Μουσουλμάνων, "οι θέσεις αυτές όμως ήταν εκ διαμέτρου αντίθετες με εκείνες που δικαίολογούσαν την υιοθέτηση από το Συμβούλιο Ασφαλείας των οικονομικών κυρώσεων εναντίον της Σερβίας και του Μαυροβούνιου". Επισημαίνει η "Μοντ Ντιπλομάτικ" στο τεύχος του Ιουλίου του 1992. Για την ακρίβεια, οι κροατικές ενέργειες και στάση ήταν ακριβώς οι λόγοι τους οποίους επικαλέστηκε το Συμβούλιο Ασφαλείας για να επιβάλλει τις κυρώσεις εναντίον της Σερβίας.

Η δεύτερη σφαγή αθώων, έγινε έναν χρόνο αργότερα, τον Ιούνιο του 1993, εναντίον πλήθους που παρακολουθούσαν ποδοσφαιρικό αγώνα στο Σεράγεβο. Ήδη από τα μέσα Μαΐου του 1993, οι Σέρβοι της Βοσνίας είχαν απορρίψει με το συντριπτικό ποσοστό του 96% σε δημοψήφισμα το ειρηνευτικό σχέδιο Βανς - Όουεν, το οποίο χώριζε τη Βοσνία σε 10 ημιαυτόνομα καντόνια και διασφάλιζε σε ικανό βαθμό τα συμφέροντα και την ασφάλεια των μουσουλμάνων. Επίσης, οι Η.Π.Α. ετοίμαζαν πρόταση στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. για την άρση του εμπάργκο πώλησης όπλων στη Βοσνία, η οποία συζητήθηκε στις 29 Ιουνίου αλλά τελικά δεν πέρασε.

Η Τρίτη και πιο αιματηρή ρίψη όλμου στην αγορά του Σεράγεβο έλαβε χώρα στις 5 Φεβρουαρίου του 1994, και ο απολογισμός ήταν 68 νεκροί και 197 τραυματίες. Οι πολιτικοστρατιωτικές συνέπειες ήταν καταστροφικές για τους

Σέρβους της Βοσνίας. Τέσσερις μέρες αργότερα στις 9 Φεβρουαρίου του 1994, το ΝΑΤΟ επέδιδε δεκαήμερο τελεσίγραφο και η μη συμμόρφωση των Σέρβων προς τους όρους του οδήγησαν τελικά στις 28 Φεβρουαρίου του 1994, στην κατάρριψη από αμερικάνικα αεροσκάφη τεσσάρων πολεμικών αεροπλάνων τις σερβοβοσνιακής αεροπορίας στην πρώτη πολεμική ενέργεια του ΝΑΤΟ κατά τη διάρκεια της 45χρονης τότε ιστορίας του.

Τρεις ώρες μετά το μακελειό, Γάλλος λοχαγός της Ειρηνευτικής δύναμης του Ο.Η.Ε. (UNPROFOR) ειδικός στη Βαλλιστική έκανε επιτόπια έρευνα στο σημείο της έκρηξης και οδηγήθηκε σε ένα εκπληκτικό συμπέρασμα: Η κατεύθυνση και η γωνία βολής υποδεικνύουν θέση βολής του μοιραίου όλμου, η οποία βρισκόταν καθαρά μέσα στις γραμμές των Μουσουλμάνων και όχι των Σέρβων. Μια ώρα αργότερα Καναδός ταγματάρχης της UNPROFOR έκανε άλλη ανάλυση, η οποία διαφοροποιούσε λίγο τη γωνία και τη διεύθυνση της βολής, φέροντας τη στη διαχωριστική γραμμή Σέρβων - Μουσουλμάνων, έτσι ώστε να μην είναι δυνατό να ειπωθεί κατηγορηματικά από που εκτοξεύτηκε το μοιραίο βλήμα.

Φαίνεται όμως ότι οι αξιωματικοί του Ο.Η.Ε. ήξεραν καλά ποια ήταν η αλήθεια και πίστευαν στην αρχική έκθεση του Γάλλου λοχαγού. Όπως μάλιστα αποκάλυψε δημοσιογράφος, ειδικός απεσταλμένος του γενικού γραμματέα του Ο.Η.Ε. Γιασσούσι Ακάσι έστειλε κωδικοποιημένο μήνυμα, φαξ στον Μπούτρος Γκάλι, πληροφορώντας τον ότι "πιθανότατα" οι μουσουλμάνοι ήταν οι δράστες της δολοφονικής επίθεσης.

Στις 10 Φεβρουαρίου ο γενικός γραμματέας του Ο.Η.Ε. μετέδωσε τηλεφωνικά την πληροφορία στον υπουργό

εξωτερικών Γουόρεν Κρίστοφερ, ο οποίος δεν την έλαβε υπόψη του, αφού άλλωστε είχε ήδη δρομολογηθεί η διαδικασία που θα οδηγούσε στην επίθεση του ΝΑΤΟ. Στις αρχές Μαΐου του 1992 δημιουργήθηκε μια ειδική ομάδα των μουσουλμανικών βοσνιακών δυνάμεων με μέλη που είχαν δουλέψει σε ισλαμικές τρομοκρατικές οργανώσεις. Η αποστολή αυτής της ειδικής ομάδας ήταν να δημιουργήσει σειρά από προβοκάτσιες, με στόχο να εξαναγκάσει τις δυτικές δυνάμεις να επέμβουν. Εκθέσεις του Ο.Η.Ε. έχουν διαπιστώσει ότι ο βομβαρδισμός της ουράς αναμονής μπροστά στο φούρνο (27 Μαΐου 1992), ο βομβαρδισμός στη διάρκεια επίσκεψης του Βρετανού υπουργού Εξωτερικών Ντάγκλας Χέρντ (17 Ιουλίου 1992), οι εκρήξεις στο νεκροταφείο (4 Αυγούστου 1992) και ο φόνος του Αμερικανού δημοσιογράφου Ντέιβιντ Κάπλαν (13 Αυγούστου 1992) οφείλονται σ' αυτή την ομάδα ισλαμιστών. Αυτές οι εκθέσεις βρίσκονται στη Νέα Υόρκη στα Ηνωμένα Έθνη. Αλλά και στις 2 Αυγούστου του 1995, οι "Νιου Γιork Τάιμς" έφεραν στο φως της δημοσιότητας έκθεση ομάδας ανδρών του γαλλικού αποσπάσματος των δυνάμεων του Ο.Η.Ε. στη Βοσνία, με τη συνταρακτική αποκάλυψη ότι μουσουλμάνος ελεύθερος σκοπευτής πυροβόλησε αδιάκριτος κατά μουσουλμάνων πολιτών από το ίδιο το κτίριο του πρώην κοινοβουλίου, το οποίο έλεγχε ο στρατός των μουσουλμάνων. Όταν στα μέσα Ιουνίου οι κυανόκρανοι ειδοποίησαν το μουσουλμανικό στρατό ότι θα σκοτώσουν τον ελεύθερο σκοπευτή, οι μουσουλμάνοι στρατιωτικοί διαμαρτυρήθηκαν μεν ότι δεν ήξεραν τίποτε, αλλά οι πυροβολισμοί από το κτίριο έπαυσαν αμέσως, όπως δήλωσε ο Γάλλος αξιωματούχος που συμμετείχε στις έρευνες.

4. Η συμφωνία του Ντέιτον

Για τριάντα χρόνια οι Σέρβοι της Βοσνίας είχαν περικυκλώσει ασφυκτικά το Σεράγεβο έχοντας την πεποίθηση ότι μια μέρα θα γίνει δικό τους. Στο Ντέιτον όμως το έχασαν όλο. Ο Μιλόσεβιτς, ο Τουτζμου και ο Ιζετμπέκοβιτς, υπέγραψαν και επίσημα, στη Γαλλική πρωτεύουσα τις συμφωνίες του Ντέιτον ενώπιον του Κλίντον, του Σιράκ, του Κόλ, και της κοινής γνώμης. Ο πιο φονικός από το 1945 πόλεμος στην Ευρώπη (πάνω από 200,000 νεκροί) τερματίστηκε.

Σύμφωνα με την ειρηνευτική συμφωνία, το Σεράγεβο θα είναι μια ενιαία πόλη που θα βρίσκεται υπό την κυριαρχία της μουσουλμανικής κυβέρνησης της Βοσνίας. Οι Σέρβοι της Βοσνίας εγκαταλείφθηκαν στο Ντέιτον από τον προστάτη τους Σλόμπονταν - Μιλόσεβιτς τον Σέρβο ηγέτη στη γειτονική Γιουγκοσλαβία. Ο Μιλόσεβιτς εγκατέλειψε το όνειρο του για τη Μεγάλη Σερβία και συναίνεσε στην ειρήνη για να ξεφύγει από τις ασφυκτικές οικονομικές κυρώσεις που είχαν επιβληθεί στη Γιουγκοσλαβία.

Ο Γάλλος στρατηγός Σαν - Ρενέ Μπασελέ, διοικητής των κυανοκράνων του Ο.Η.Ε. στο Σεράγεβο, κατήγγειλε την ειρηνευτική συμφωνία κατά τη διάρκεια μιας συνομιλίας που είχε με δημοσιογράφους: "η συμφωνία του Ντέιτον μας οδηγεί κατευθείαν σε αδιέξοδο. Για τους Σέρβους αυτών των περιοχών δύο είναι οι λύσεις: η βαλίτσα ή το φέρετρο". Ο Μπασελέ κατηγορήσε τον αμερικανό διαπραγματευτή Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ ότι βιάστηκε να ολοκληρώσει μια συμφωνία με πολλές αδυναμίες για να προωθήσει την επανεκλογή του

προέδρου Κλίντον και αναγκάζοντας τους Γάλλους να στηρίξουν ένα σχέδιο με το οποίο δεν συμφωνούσαν.

Η κυβέρνηση του βοσνιακού προέδρου Αλία Ιζεμπέκοβιτς έχει εγγυηθεί την ασφάλεια των παιδιών και των γυναικών στις σερβοκρατούμενες περιοχές του Σεράγεβο. Αλλά ο Ιζεμπέκοβιτς δήλωσε ότι οι Σέρβοι στρατιώτες που είχαν βομβαρδίσει την πόλη θα διωχθούν και δεν παρέσχε καμία εγγύηση ασφαλείας για τους άντρες.

Στο Πάλε οι αρχές συγκέντρωσαν λεωφορεία και καύσιμα για την έξοδο από τα προάστια του Σεράγεβο. Στρατιώτες και ελεύθεροι σκοπευτές εγκατέλειψαν την πόλη, αλλά μαζί τους έφυγαν και χιλιάδες Σέρβοι, που γεννήθηκαν εκεί και έχασαν τα πάντα χωρίς να ευθύνονται. Τα караβάνια της απελπισίας έδωσαν τη θέση τους στα караβάνια της επιστροφής στις γειτονικές όπου η άλλοτε αυτονόητη συμβίωση αλλοεθνών έγινε πια αδύνατη. Απέναντι στους μουσουλμάνους που επέστρεφαν απέμειναν μερικές χιλιάδες Σέρβοι, οι πιο γέροι και ανήμποροι, να πάρουν το δρόμο το ξεριζωμού, θλιβερό απομεινάρι και μαρτυρία μιας αλλοπρόσαλλης και μονομερούς πολιτικής.

5. Προστατευτική δύναμη του Ο.Η.Ε. (UNPROFOR) στην πρώην Γιουγκοσλαβία

Στην Κροατία, συγκροτήθηκε η προστατευτική δύναμη του Ο.Η.Ε. το Μάρτιο του 1992 σε προσωρινή βάση με σκοπό να δημιουργήσει τις συνθήκες ειρήνης και ασφάλειας που απαιτεί η διαπραγμάτευση διαδικασία για μια συνολική διευθέτηση της Γιουγκοσλαβικής κρίσης. Η δύναμη αναπτύχθηκε σε "τρεις περιοχές προστατευόμενες από τον Ο.Η.Ε. (UNPAS)" στην

Κροατία. Εντολή της UNPROFOR ήταν να εξασφαλίσει την αποστρατιωτικοποίηση των UNPAS μέσω της αποχώρησης ή διάλυσης όλων των ενόπλων δυνάμεων που δρούσαν στις περιοχές, καθώς και να προστατεύσει τους κατοίκους τους από το φόβο ένοπλης επίθεσης. Η εντολή της Δύναμης στην Κροατία διευρύνθηκε αρκετές φορές. Το 1992 για να περιλάβει την επιτήρηση συγκεκριμένων περιοχών στην Κροατία (των αποκαλούμενων "ροζ ζώνες" που βρίσκονταν εκτός των συμφωνηθέντων ορίων της UNPAS. Το Αύγουστο του 1992 για να μπορεί η UNPROFOR να ελέγχει την είσοδο πολιτών στις UNPAS και να αναλάβει καθήκοντα (τελωνειακού) ελέγχου της διακίνησης ατόμων και προϊόντων στα διεθνή σύνορα των UNPAS. Τον Οκτώβριο του 1992, για να περιλάβει την επίβλεψη της αποστρατιωτικοποίησης της χερσονήσου Prenalaka, κοντά στο Ντουμπρόβνικ, και να διασφαλίσει τον έλεγχο του φράγματος Peruca που βρισκόταν σε μια από τις "ροζ περιοχές". Οι εχθροπραξίες επαναλήφθηκαν στις 22 Ιανουαρίου του 1993 με την κροατική εισβολή στις UNPAS και τις "ροζ ζώνες". Αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων που συνεχίστηκαν ολόκληρο το χρόνο στο πλαίσιο της Διεθνούς Διάσκεψης για την πρώην Γιουγκοσλαβία ήταν τα αντιμαχόμενα μέρη να αποδεχτούν κατάπαυση του πυρός, στις 15 Σεπτεμβρίου, και η UNPROFOR στην Κροατία να χρησιμοποιήσει βία για λόγους αυτοάμυνας και για τη διασφάλιση της ελευθερίας κινήσεων της.

Στην Βοσνία - Ερζεγοβίνη, τον Ιούνιο του 1992, όταν πλέον η κατάπαυση χειροτέρευσε με γρήγορο ρυθμό, η εντολή της UNPROFOR στην Κροατία διευρύνθηκε και το προσωπικό της αυξήθηκε με σκοπό να εξασφαλισθεί η λειτουργία του αεροδρομίου του Σεράγεβο, πρωτεύουσα της Βοσνίας και

Ερζεγοβίνης, καθώς και να διασφαλίσει η απρόσκοπτη αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στην πόλη αυτή και στις γύρω περιοχές. Το Σεπτέμβριο του 1992, η εντολή της UNPROFOR διευρύνθηκε παραπέρα με σκοπό να υποστηρίξει τις προσπάθειες της Υπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες (UNHCR) για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε ολόκληρη τη Βοσνία και Ερζεγοβίνης, καθώς και για να προστατεύσει τις μετακινήσεις απελευθερωμένων αιχμαλώτων. Από το Νοέμβριο του 1992, η UNPROFOR παρακολούθησε επιπλέον, τη τήρηση απαγόρευσης όλων των στρατιωτικών πτήσεων στον εναέριο χώρο της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. Τον Απρίλιο του 1993, το Συμβούλιο Ασφαλείας χαρακτήρισε τη Σρεμπρένιτσα "ασφαλής περιοχή". Το Μάιο, το Συμβούλιο απαίτησε να αντιμετωπίζονται ως "ασφαλείς περιοχές" (SAS) πέντε ακόμη πόλεις της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης (Σεράγεβο, Τούζλα, Σέπα, Γκοράζντε και Μπίχατς). Ζήτησε δε να ενισχυθεί η UNPROFOR με πρόσθετους παρατηρητές για την επιτήρηση των συνθηκών ζωής στις περιοχές αυτές. Στις 4 Ιουνίου, το Συμβούλιο Ασφαλείας με την απόφαση 836 (1993) διεύρυνε την εντολή της UNPROFOR ώστε να προστατεύσει τις SAS να αποτρέψει επίθεση εναντίον τους, να εποπτεύσει την εκεχειρία, να επιτύχει την αποχώρηση στρατιωτικών ή παραστρατιωτικών μονάδων (άλλων από εκείνες της Βοσνιακής Κυβέρνησης) και να καταλάβει σημεία - κλειδιά των περιοχών. Το συμβούλιο εξουσιοδότησε την UNPROFOR να χρησιμοποιεί βία για λόγους αυτοάμυνας και σε απάντηση τυχόν βομβαρδισμού των SAS ή ένοπλης εισβολής σε αυτές ή παρενόχληση της ελευθερίας κινήσεων της Δύναμης καθώς και για την προστασία των αποστολών ανθρωπιστικής βοήθειας. Επέτρεψε, επίσης, στα Κράτη - Μέλη του Ο.Η.Ε. να χρησιμοποιούν, μονομερώς ή στο πλαίσιο περιφερειακών συμφωνιών, αεροπορική δύναμη εντός και γύρω από τις SAS

για να προστατεύσουν την UNPROFOR. Στις 18 Αυγούστου, ο Γενικός Γραμματέας πληροφόρησε το Συμβούλιο ότι ο Ο.Η.Ε. σε συνεργασία με το ΝΑΤΟ, διαθέτει την επιχειρησιακή ικανότητα να χρησιμοποιεί αεροπορική δύναμη για την προστασία της UNPROFOR. Με την όξυνση των συγκρούσεων στην Κεντρική Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το Μάιο του 1993, αποκλείστηκαν οι οδοί για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στην περιοχή, με αποτέλεσμα η UNPROFOR και η UNHCR να ξεκινήσουν την επιχείρηση "Γραμμή Ζωής" για τη διασφάλιση της επίβιωσης δύο εκατομμυρίων επτακοσίων χιλιάδων αμάχων.

Το Δεκέμβριο του 1992, σε ανταπόκριση αιτήματος του Προέδρου την πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, η UNPROGOR αναπτύχθηκε εκεί για να παρακολουθεί και αναφέρει τυχόν εξελίξεις στις μεθοριακές περιοχές της χώρας που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν την εμπιστοσύνη και σταθερότητα στη Δημοκρατία αυτή και να απειλήσουν το έδαφός της. Σε έκθεση του, τον Ιούλιο του 1993, ο Γενικός Γραμματέας σημείωσε ότι η προληπτική αποστολή της UNPROFOR στην περιοχή ήταν επιτυχής.

Στις 4 Οκτωβρίου του 1993, το Συμβούλιο Ασφαλείας ανανέωσε την εντολή UNPROFOR έως τις 31 Μαρτίου του 1994, σύμφωνα με το κεφάλαιο 7 του καταστατικού χάρτη του Ο.Η.Ε. επιβεβαιώνοντας την απόφαση του να διασφαλίσει την προστασία και την ελευθερία κινήσεων της δύναμης. Παράλληλα, ο Γενικός Γραμματέας συγκρότησε τρεις υποδιοικήσεις της UNPROFOR: στην Κροατία, στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (FYROM).

6. Το "μεγαλείο του Ο.Η.Ε." του Μπούτρος - Μπούτρος Γκάλι

"Όχι, η αποστολή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στην πρώην Γιουγκοσλαβία δεν απέτυχε. Τη στιγμή κατά την οποία λήγει η θητεία της ειρηνευτικής δύναμης και αναπτύσσεται η πολυεθνική δύναμη του ΝΑΤΟ, θέλω να υπενθυμίσω το σημαντικό ρόλο που έπαιξε - και παίζει ακόμα - ο Ο.Η.Ε. στην ειρηνευτική διαδικασία στην πρώην Γιουγκοσλαβία.

Εδώ και τρία χρόνια τι δεν έχει ειπωθεί για τον διεθνή οργανισμό και για πόσα πράγματα δεν τον κατηγόρησαν! Γνωρίζω καλά ότι είναι πολύ δύσκολο για την κοινή γνώμη να αντιληφθεί μια τόσο περίπλοκη σύγκρουση όπως αυτή των Βαλκανίων. Καταλαβαίνω την οργή της κοινής γνώμης, που έβλεπε να συνεχίζεται η πολιορκία μιας πόλης - σύμβολο όπως το Σεράγεβο. Νιώθω τον αποτροπιασμό όλων εκείνων που βλέπουν γυναίκες και παιδιά στους δρόμους ή ανυπεράσπιστους ανθρώπους σφαγμένους στην ύπαιθρο. Δεν μπορώ να δεχτώ όμως το γεγονός ότι ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών εθεωρείτο για μεγάλο διάστημα έμμεσα υπεύθυνος για τη συνέχιση της σύγκρουσης ή ακόμη χειρότερα ότι τον κατηγορούσαν για παθητικότητα και αδυναμία.

Δεν είναι καθόλου περίεργο που με αυτόν τον τρόπο μπόρεσε ο Ο.Η.Ε. να γίνει ο αποδιοπομπαίος τράγος της διεθνούς Κοινότητας. Μπορώ να δεχτώ, αν σε ορισμένες περιπτώσεις εξυπηρετεί την πολιτική των κρατών - μελών του. Πρέπει όμως, εν ονόματι της αλήθειας, της ιστορίας και όλων όσων έπεσαν στην πρώην Γιουγκοσλαβία να αποκαταστήσω κάποιες αλήθειες και να βεβαιώσω για άλλη μια φορά όσα

έκανε ο Ο.Η.Ε. στην πρώην Γιουγκοσλαβία και όσα είναι έτοιμος να κάνει στο μέλλον.

Από την αρχή οι δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών εστάλησαν στην πρώην Γιουγκοσλαβία υπό τις χειρότερες συνθήκες, με αποστολή να διατηρήσουν μια Ειρήνη που δεν υπήρχε! Οι στρατιώτες μας λοιπόν έπεσαν μέσα στη θύελλα με εντολές που δεν είχαν καμμία σχέση με την πραγματικότητα, την οποία άρχισαν να αντιλαμβάνονται. Είχαν πάει εκεί με τη λογική της ειρήνης και βρέθηκαν εκεί αντιμέτωποι με τη λογική του πολέμου.

Αυτό εξηγεί κατά ένα μεγάλο βαθμό τις συνεχείς και διαδοχικές αλλαγές στην εντολή του Συμβουλίου Ασφαλείας προς τους κυανόκρανους. Συνεχώς απηύθυνα εκκλήσεις έτσι ώστε οι δυνάμεις μας να έχουν όλα τα απαραίτητα μέσα. Κατά τον σχηματισμό των "ζωνών ασφαλείας" επέμεινα στην αναγκαιότητα αποστολής 34,000 ανδρών για να εξασφαλίσουν την αποτελεσματικότερη προστασία των ζωνών αυτών. Δεν κατάφερα να αποσπάσω παρά μόνο 7,600 άνδρες, συχνά χωρίς ικανοποιητικό εξοπλισμό και ύστερα από πολλές καθυστερήσεις.

Καθ' όλο αυτό το διάστημα και υπό τις πιο δύσκολες συνθήκες, οι στρατιώτες του Ο.Η.Ε. πραγματοποίησαν πολλές και συχνά πολύ δύσκολες αποστολές. Στο ανθρωπιστικό πεδίο ο Ο.Η.Ε. εκπλήρωσε έναν γιγαντιαίο σκοπό. Από το τέλος του 1991 η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών μοίρασε στους πρόσφυγες πάνω από ένα εκατομμύριο τόνους ανθρωπιστικής βοήθειας. Χωρίς αυτή τη βοήθεια τι θα είχαν γίνει τα 3,5 εκατομμύρια των ανθρώπων που ο πόλεμος πέταξε στο δρόμο;

Από τον Ιούλιο του 1992 οργανώσαμε στο Σεράγεβο την πιο μεγάλη αερογέφυρα στην Ιστορία. Για αυτό το λόγο φέραμε σε συνεργασία περισσότερα από 20 κράτη. Χωρίς αυτή τι θα είχε απογίνει το Σεράγεβο και οι κάτοικοι του; Πως αλλιώς θα μεταφέραμε τους τραυματίες; Πως θα έφταναν στην μαρτυρική πόλη οι δημοσιογράφοι για να ευαισθητοποιήσουν την παγκόσμια κοινή γνώμη για την τραγωδία που συνέβαινε εκεί; Για διάστημα τριών ετών ο Ο.Η.Ε. δεν σταμάτησε να εργάζεται για την αποκατάσταση όλων των απαραίτητων υπηρεσιών της πόλης, εν μέσω βομβών και πολλαπλών κινδύνων και υπό τις πιο άσχημες κλιματολογικές συνθήκες.

Θα μπορούσα ακόμη να αναφέρω τον καθημερινό ηρωισμό των στρατιωτικών μας, την αυταπάρνηση και την αφοσίωση του προς τον άμαχο πληθυσμό, την υπομονή τους και το σθένος τους απέναντι στους εμπολέμους.

Πρέπει όμως να προσθέσω ότι η αποστολή του Ο.Η.Ε. δεν έχει ολοκληρωθεί. Το αντίθετο μάλιστα. Ο Ο.Η.Ε. παραμένει στην πρώην Γιουγκοσλαβία επειδή πρέπει να ολοκληρώσει αποστολές ουσιαστικές για την ειρήνη. Ο Ο.Η.Ε. συνεργάζεται άμεσα με το ΝΑΤΟ για να εξασφαλίσει την καλύτερη δυνατή μετάβαση στην ειρήνη με τη συνεργασία της διεθνούς δύναμης. Στην Βοσνία ο Ο.Η.Ε. θα συνεχίσει λοιπόν την αποστολή του κυρίως με την συμμετοχή του στη δύναμη της διεθνούς αστυνομίας, με τη συνεισφορά του στην αποκατάσταση της εθνικής οικονομίας, με τη βοήθεια προς τους πρόσφυγες και με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τέλος, θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι η ανάπτυξη δυνάμεων του Ο.Η.Ε. στην Μακεδονία για προληπτικούς λόγους

συνέβαλε στο να μην ξεσπάσει εκεί μια σύγκρουση. Ανάλογες συγκρούσεις στο παρελθόν είχαν προκαλέσει μεγάλες καταστροφές θέλω λοιπόν να πω ότι ο Ο.Η.Ε. δεν απέτυχε στην αποστολή του και ότι η αυταπάρνηση και σε ορισμένες περιπτώσεις η θυσία των στρατιωτών της ειρήνης δεν ήταν μάταιη.

7.Η συνεισφορά του Ο.Η.Ε. κατά τη διάρκεια της Γιουγκοσλαβικής κρίσης

Κατά τη διάρκεια της Γιουγκοσλαβικής κρίσης ο Ο.Η.Ε. συνέβαλε με πολλούς τρόπους, προσφέροντας την πολύτιμη βοήθειά του, σε όσους την χρειάζονται και κυρίως στις πιο ευπαθείς κατηγορίες του πληθυσμού.

7.1. Ο τομέας της υγείας

Ο πόλεμος και οι οικονομικές μεταβολές προκάλεσαν σοβαρές συγκρούσεις στις υγειονομικές υπηρεσίες στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Πολλοί επαγγελματίες γιατροί αντικαταστάθηκαν, άλλοι σκοτώθηκαν ενώ άλλοι στρατολογήθηκαν στις στρατολογικές υπηρεσίες. Νοσοκομεία και κέντρα υγείας καταστράφηκαν ενώ άλλες υγειονομικές υπηρεσίες βρέθηκαν κάτω από μεγάλη πίεση, λόγω των μεγάλων εισροών των προσφύγων αλλά και ατόμων που μετακινήθηκαν.

Ουσιώδη φάρμακα και εξοπλισμός βρίσκονταν σε πολύ μικρές προμήθειες. Πριν τον πόλεμο η φροντίδα για υγεία στην πρώην Γιουγκοσλαβία, ήταν καλή, με υπηρεσίες που παρέχονταν ελεύθερα σε όλο τον πληθυσμό. Το σύστημα όμως

ήταν επίσης προσανατολισμένο στο να θεραπεύσει αρρώστους κυρίως και όχι να προλαμβάνει τις ασθένειες.

Ο πόλεμος είχε διαφορετικά αποτελέσματα στα συστήματα υγείας σε κάθε μια από τις τέσσερις χώρες. Στην Κροατία, ένας μεγάλος αριθμός προσφύγων και ανθρώπων που είχαν μετακινηθεί σε άλλες περιοχές, ανέβασε σε πολύ υψηλό επίπεδο το μέγεθος του πληθυσμού. Την ίδια στιγμή, νοσοκομεία και κλινικές υγείας καταστράφηκαν ιδιαίτερα στις πόλεις της πρώτης γραμμής και UNPAS. Το γεγονός αυτό προκάλεσε τεράστια πίεση στις εναπομείναντες πηγές.

Τα συστήματα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της πρώην Γιουγκοσλαβίας (Federal Republic of Former Yugoslavia) Σερβία και Μαυροβούνιο, επηρεάστηκαν άσχημα από κυρώσεις. Φάρμακα σε λιγοστές προμήθειες και εξαιρετικά ακριβά, ειδικός εξοπλισμός δεν μπορούσε να διατηρηθεί λόγω έλλειψης των απαραίτητων διαθεσίμων τους.

Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, παραδοσιακά εξαρτημένη από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία, της πρώην Γιουγκοσλαβίας, επηρεάστηκε επίσης από κυρώσεις. Αντιμετώπισε εμπορικό εμπάργκο από την Ελλάδα με περαιτέρω πολύπλοκη πρόσβαση στις Ιατροφαρμακευτικές προμήθειες.

Στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη ο φυσικές καταστροφές ήταν τεράστιες. Οι κοινότητες κυρίως των ζωνών της πρώτης γραμμής καθώς και οι εγκλωβισμένοι σε ξένο έδαφος δύσκολα μπορούσαν να φτάσουν σε νοσοκομεία και κλινικές, πράγμα που έκανε περισσότερο πολύπλοκη τη μεταφορά των ιατροφαρμακευτικών προμηθειών.

Από την αρχή της κρίσης η UNICEF ανταποκρίθηκε με μια σειρά από επείγοντα προγράμματα υγείας στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Ιατροφαρμακευτικός εξοπλισμός - συμπεριλαμβανόμενων κιβωτίων με παιδιατρικά υπνωτικά και βασικών χειρουργικών προμηθειών - διανεμήθηκαν. Η πολιτική της ανοσοποίησης των νεοτέρων και πιο ευαίσθητων μελών του πληθυσμού οργανώθηκε σε συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις (NGOs) και τοπικές εξουσίες υγείας. Η UNICEF παρείχε μεγάλες προμήθειες σε εμβόλια, και ειδικό εξοπλισμό ψύξης των εμβολίων, και άλλες ανοσοποιητικές προμήθειες. Η βασική φροντίδα για την υγεία έδωσε έμφαση στα προγράμματα για τη μητέρα και το παιδί.

Στο πεδίο της ανοσοποίησης η UNICEF είχε σαν αντικειμενικό σκοπό να βοηθήσει τις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας να διατηρήσουν την ανοσοποιητική κάλυψη πάνω από το 80% και να προωθήσουν καλύτερες πολιτικές εμβολιασμού.

Κατά τη διάρκεια του 1994 η UNICEF ήταν ενεργά αναμεμειγμένη στην εγκαθίδρυση μιας πολιτικής ουσιωδών φαρμάκων με την διεύρυνση των μεταρρυθμίσεων για τη φροντίδα της δημόσιας υγείας. Η πολιτική αυτή προήχθηκε ευρέως σε όλες τις χώρες δια μέσου σεμιναρίων και διανομής παρεμφερών υλικών.

Οι πιο ευαίσθητες ομάδες όπως τα παιδιά, οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι υπέφεραν πιο πολύ. Η παιδική θνησιμότητα αυξήθηκε από 20,9% το 1991 στο 22% το 1993. Η κάλυψη σε εμβόλια παρέμεινε σχετικά υψηλή. Η επικράτηση ασθενειών όπως οξύ αναπνευστικό και γαστρεντερίτιδα, αυξήθηκε ανάμεσα στα παιδιά. Η UNICEF εισήγαγε περίπου 2,5

εκατομμύρια δόσεις από εμβόλια, βελόνες, σύριγγες και υποστήριζε μια ανοσοποιητική καμπάνια προκειμένου να φτάσει σε όσο το δυνατό περισσότερα παιδιά.

7.2 Ο τομέας της διατροφής

Η οργάνωση "Το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Τροφίμων" (World Food Programme) των Ηνωμένων Εθνών, ήταν υπεύθυνη για το συντονισμό των προσπαθειών παροχής βοήθειας σε τρόφιμα στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Από το Νοέμβριο του 1992, η WFP παρείχε περισσότερους από 500,000 τόνους τροφίμων σε 4,2 εκατομμύρια ανθρώπους στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Η βασική προμήθεια ήταν αλεύρι, λάδι, φασόλια, πρωτεϊνούχα φαγητά (συμπεριλαμβανομένων: φασόλια σε κονσέρβα, ψάρια και τυρί), ζάχαρη και αλάτι.

Επιπλέον, τροφή παρείχε η UNICEF, σε νέα παιδιά και έγκυες διαμέσου κέντρων υγείας και νοσοκομείων. Γάλα, μπισκότα υψηλών πρωτεϊνών απογαλακτισμένες τροφές και βιταμίνες διανέμονταν επίσης, ενώ ο υποσιτισμός σε παιδιά προσχολικής ηλικίας έφτασε το 12% σε παιδιά των τοπικών περιοχών και στο 14% σε παιδιά των προσφύγων, και 6% των μωρών γεννιόντουσαν κάτω από το κανονικό τους βάρος.

7.3. Ο τομέας της εκπαίδευσης

Στο τομέα της εκπαίδευσης, σκοπός της UNICEF ήταν η βελτίωση της παρέχοντας υλικά για την εκπαίδευση, παρουσιάζοντας περισσότερο παιδοκεντρικές μεθόδους διδασκαλίας και βάζοντας σε προτεραιότητα την ειρήνη, την ανεκτικότητα και τα δικαιώματα των παιδιών στη διδασκαλία.

Κατά τη διάρκεια του 1993, σε μια επείγουσα περίοδο, περιορισμένες παρεμβάσεις έγιναν στο πεδίο της εκπαίδευσης εκτός από τη διανομή βασικών υλικών για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας και τους μαθητές του δημοτικού. Το 1994 μεγάλη προσπάθεια καταβλήθηκε στη βελτίωση της συνεργασίας με τα υπουργεία παιδείας, τα πρακτορεία των Ηνωμένων Εθνών και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις (NGOs). Αυτό βοήθησε στην περισσότερο συστηματική διανομή των προμηθειών.

Η πολιτική των προμηθειών ήταν να αποκτήσουν τα παιδιά του δημοτικού κάτι για να γράφουν ολόκληρη τη σχολική χρονιά. Κάθε δάσκαλος δημοτικού σχολείου έπρεπε να έχει ένα πίνακα, κιμωλίες και το βασικό εξοπλισμό για την τάξη. Όργανα γυμναστικής διανεμήθηκαν για να σπρώξουν τα παιδιά στο παιχνίδι και τη γυμναστική σαν τρόπο για να βελτιώσουν την έννοια της δικαιοσύνης και της συνεργασίας.

Η UNICEF ανταποκρίθηκε στις ανάγκες της εκπαίδευσης των παιδιών των προσφύγων παρέχοντας κιμωλίες, τετράδια σημειώσεων, μολύβια και βοηθήματα διδασκαλίας. Βοήθησε στην εγκαθίδρυση συμπληρωματικών τάξεων σε κανονικά σχολεία και σε ομαδικά κέντρα. Οικονομική υποστήριξη παρέχονται για ειδικά μαθήματα, για κανονικούς και δασκάλους προσφύγων.

Γενικότερα οι βασικοί σκοποί των οργανώσεων του Ο.Η.Ε. ήταν:

- ◊ η μείωση της κακής διατροφής των παιδιών
- ◊ ο έλεγχος των μεγαλύτερων παιδικών ασθενειών
- ◊ η μείωση της μητρικής θνησιμότητας

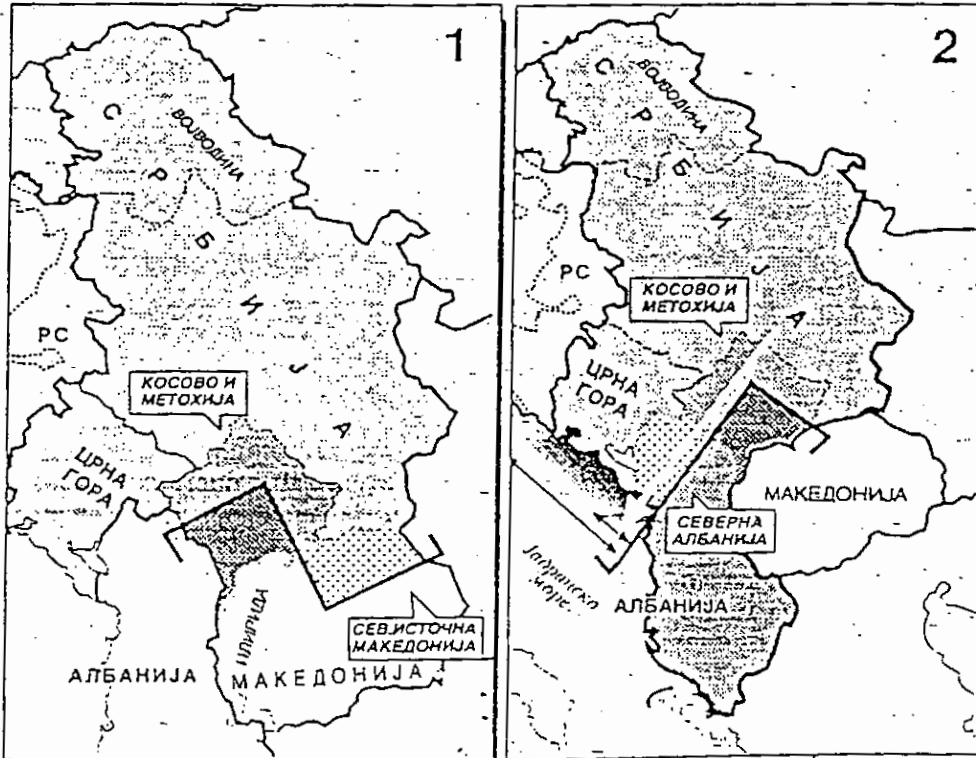
- ◊ σχολική εκπαίδευση τουλάχιστον για το 80% των παιδιών
- ◊ παροχή καθαρού νερού και υγιεινή σε όλες τις κοινότητες
- ◊ παγκόσμια επικύρωση των δικαιωμάτων του παιδιού: Ο περιορισμός του τετάνου των νεογέννητων κ.α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

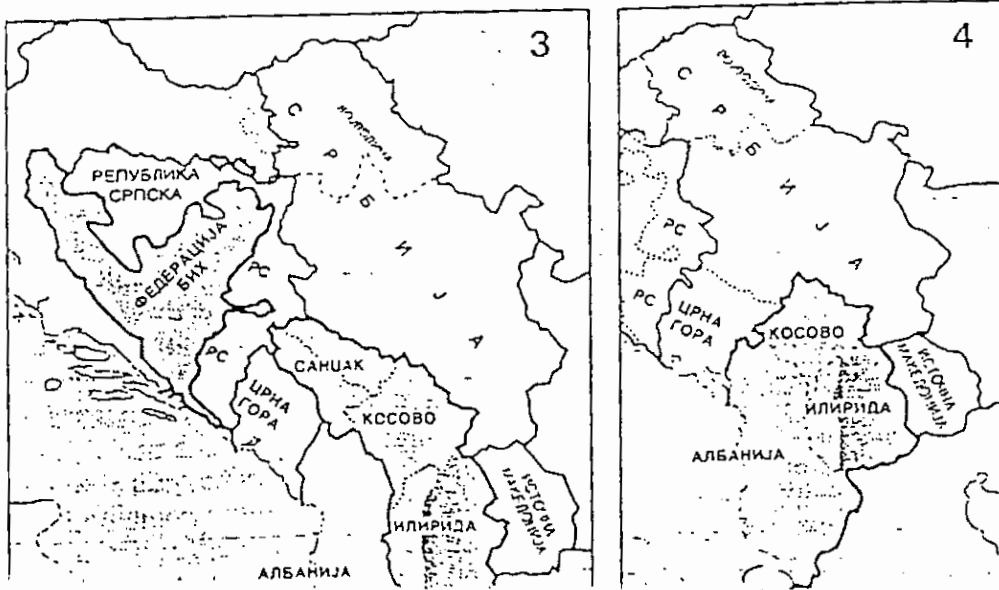
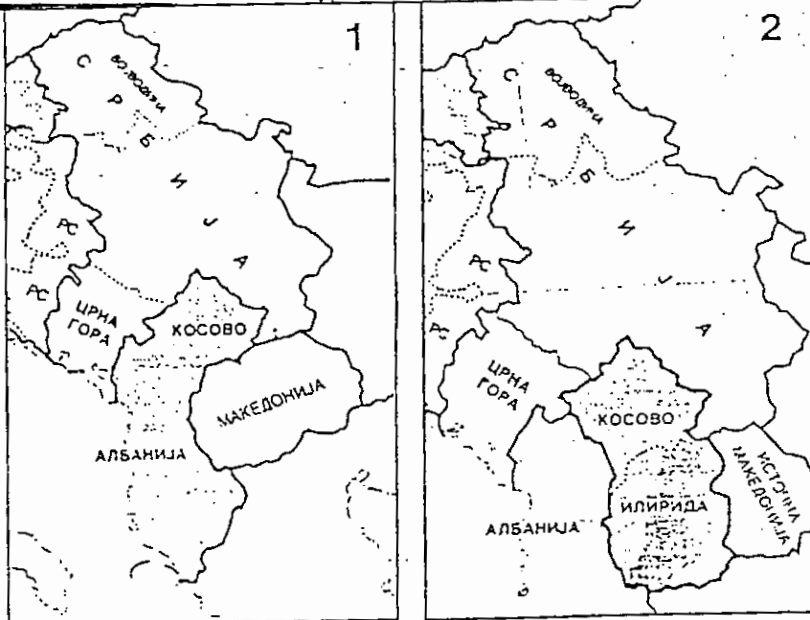
Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ

1. Εισαγωγή
2. Κοσοβό: Η γεωπολιτική "καρδιά" της Βαλκανικής
3. Η Ισλαμική περικύκλωση της Σερβίας
4. Σενάρια και υποθέσεις για το μέλλον του Κοσοβού
5. Το ΝΑΤΟ έτοιμο για το Κόσοβο
6. Τελικές θεωρήσεις
  - 6.1. Διχοτόμηση: Η μόνη ρεαλιστική λύση

1. Αμοιβαία ανταλλαγή περιοχών μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και FYROM (η Γιουγκοσλαβία ενσωματώνει την περιοχή του Κουμάνοβου και η FYROM το νοτιοδυτικό Κόσοβο).
2. Αμοιβαία ανταλλαγή περιοχών μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Αλβανίας (η Αλβανία παίρνει το νοτιοδυτικό Κόσοβο και η Γιουγκοσλαβία την περιοχή της Σκόδρας, αυξάνοντας έτσι την αδριατική της παραλία).

- Ποιές ενοποιήσεις μεταξύ Αλβανών και Μουσουλμάνων:
1. Ένωση μεταξύ Κόσοβου και Αλβανίας.
  2. Ένωση μεταξύ Κόσοβου και "Ιλλυρίδας".
  3. Δυτικοβαλκανική Ισλαμική Ένωση(!) μεταξύ Κόσοβου, "Ιλλυρίδας", "Μεγάλου Σάντζακ" και Μουσουλμανικής Βοσνίας.
  4. Ένωση όλων των Αλβανών σε μια μεγάλη και ενιαία Αλβανία.

1. Εισαγωγή

Στα τέλη του προηγούμενου αιώνα ο μεγάλος Σέρβος ιστορικός, γεωγράφος και εθνολόγος Γιόβαν Τσβιτς είχε κάνει την εξής επισήμανση κοιτάζοντας το χάρτη της Βαλκανικής χερσονήσου: "Όποιος κατέχει το Κόσοβο, όχι μόνον ελέγχει τη Σερβία, αλλά και ολόκληρη την κεντροβαλκανική περιοχή. Πρόκειται για μία από τις σημαντικότερες στρατηγικές θέσεις της Βαλκανικής".

Οι απόψεις και οι μελέτες του Γ. Τσβιτς σχετικά με τη σημασία του Κόσοβου στη γεωπολιτική της Σερβίας επηρέασαν καθοριστικά τα εθνικά προγράμματα των Σέρβων στη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα. Πρωταρχικός τους στόχος ήταν το Κόσοβο, άσχετα αν οι ρομαντικοί Σέρβοι εθνικιστές της εποχής εκείνης έβλεπαν τους εαυτούς τους ως φορείς σημαντικότερων ιστορικών αποστολών: αποστολή της Σερβίας έπρεπε να είναι η απελευθέρωση και αναγέννηση των σλαβικών λαών της Βαλκανικής!

Ως τις αρχές της δεκαετίας του 1870 (μέχρι την ίδρυση δηλαδή της Βουλγαρικής Εξαρχίας), λοιπόν, η Σερβία ήταν προσηλωμένη στην ιδέα της απελευθέρωσης από την οθωμανική κυριαρχία όχι μόνον των υπόδουλων Σέρβων, αλλά και όλων των Σλάβων στα Βαλκάνια. Και στον αγώνα της αυτό η Σερβία έβλεπε την Ελλάδα εκτός από έναν δυνάμει σύμμαχο κατά της Τουρκίας, και σαν έναν πιθανό αντίζηλο διεκδικητή της οθωμανικής κληρονομιάς.

Την ίδια εποχή, οι Έλληνες ήταν προσηλωμένοι στη δημιουργία ενός μεγάλου κράτους στα Βαλκάνια, που θα εκτεινόταν βόρεια ως τον Σκάρδο και τον Αίμο. Στην ουσία

απέβλεπαν σε ένα είδος αναγεννημένου Βυζαντίου με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη, όπως άλλωστε υπαγόρευε και η πολιτική της Μεγάλης Ιδέας.

Στην προσπάθεια τους αυτή οι Έλληνες στηρίζονταν κυρίως στην εξελληνιστική πολιτική του Οικουμενικού Πατριαρχείου, υποτιμώντας τη δύναμη του αφυπνισμένου σλαβικού εθνικισμού. Η εμφάνιση λοιπόν του Βουλγαρικού παράγοντα κλόνησε τις ελληνικές διεκδικήσεις στο χώρο της Ανατολικής Ρωμυλίας, Θράκης και Μακεδονίας, φέρνοντας έτσι την Ελλάδα πλησιέστερα στη Σερβία. Η τελευταία, έχοντας αποκλειστεί μετά το Συνέδριο του Βερολίνου (1878) από σημαντικό μέρος των βασικών εθνικών της διεκδικήσεων (Βοσνία & Ερζεγοβίνη), έστρεψε την εξωτερική της πολιτική αποκλειστικά προς νότο, προς τις περιοχές της λεγόμενης "Παλαιάς Σερβίας" (Σαντζάκ, Κόσοβο & Μετόχια) και φυσικά προς τη Μακεδονία. Εκεί ωστόσο αντιμετώπισε την έντονη βουλγαρική προπαγάνδα, που κατευθυνόταν κυρίως προς τους σλαβικούς πληθυσμούς της περιοχής, καθώς και τον αναδυόμενο αλβανικό εθνικισμό, εκπρόσωποι του οποίου συναντήθηκαν σε μια Μεγάλη Συνέλευση που έγινε στην Πρίστινα (10/6/1878) προσπαθώντας μάταια να στρέψουν τα βλέμματα των Δυνάμεων προς το αλβανικό ζήτημα. Στο Συνέδριο όμως του Βερολίνου οι Δυνάμεις κώφευσαν απέναντι στα αλβανικά αιτήματα, ενώ ο ίδιος ο Βίσμαρκ διακήρυξε ενώπιον των ομόλογων του ότι "δεν υπάρχει αλβανική εθνότητα". Οι Αλβανοί ωστόσο υπήρχαν, αν και ήταν πολύ δύσκολο να προσδιορίσει κανείς τα ακριβή εθνολογικά τους όρια. Το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν εκείνο του καθορισμού της εθνικής τους ταυτότητας, καθώς προσέκρουε πάντα στο επικίνδυνο εμπόδιο των θρησκευτικών τους αντιθέσεων. Το 1875 ο Ελιζέ Ρεκλί είχε υπολογίσει ότι υπήρχαν στα Βαλκάνια

περίπου 1,4 εκ. Αλβανοί (σήμερα υπολογίζονται σε 5,5 εκ.). Από αυτούς, 600,000 ήταν Γκέκηδες (2/3 Μουσουλμάνοι και 1/3 Καθολικοί) και 800,000 Τόσκηδες (2/3 Μουσουλμάνοι και 1/3 Ορθόδοξοι). Ο Γάλλος γεωγράφος είχε μάλιστα παρατηρήσει ότι οι Αλβανοί προωθούνταν σταθερά βόρεια προς τα οροπέδια του Κόσμετ, ενώ υποχωρούσαν νότια, στην Ήπειρο, μπροστά στους Έλληνες.

Αν και οι Αλβανοί ήταν πάντοτε παρόντες στο Κόσοβο, έγιναν για πρώτη φορά πλειοψηφία μόλις το 1690, όταν έποικοι από τη βόρεια Αλβανία (Γκέκηδες) εγκαταστάθηκαν μαζικά στις πεδιάδες του Κοσσυφοπεδίου, που είχαν αδειάσει με την πρώτη "Μεγάλη Φυγή" (Velika Seoba) των Σέρβων. Η δεύτερη "Μεγάλη Φυγή" (1718-1739) αραίωσε ακόμη περισσότερο τους σερβικούς πληθυσμούς στο Κόσμετ, ενώ η σουλτανική απόφαση για την κατάργηση του Πατριαρχείου τους Πετς (1766) μετέφερε την εκκλησιαστική αρχή των Σέρβων στο Κάρλοβατς (Σρεμ). Ο βασικός στόχος λοιπόν της προς νότο εξωτερικής πολιτικής της Σερβίας, δηλαδή η ανάκτηση της "Παλαιάς Σερβίας", προσέκρουσε εξ αρχής ακόμη στις αλβανικές εθνικιστικές διεκδικήσεις, οι οποίες σε πρώτη φάση επιδίωκαν ένα καθεστώς αυτονομίας στο εσωτερικό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και κατόπιν στην πλήρη ανεξαρτησία.

Με την έναρξη των Βαλκανικών Πολέμων, ο Σερβικός Στρατός (200,000 άνδρες), αφού ενώθηκε αρχικά με τους Μαυροβούνιους συμμάχους του στο Σάντζακ, απελευθέρωσε το Κοσσυφοπέδιο και κατόπιν ξεχύθηκε προς τη Μακεδονία και προς την Αδριατική. Η απελευθέρωση του Κοσσυφοπεδίου δεν είχε μόνο τεράστια ιστορική και ψυχολογική σημασία για τους Σέρβους, εφόσον είναι γνωστό ότι ανέκαθεν θεωρούσαν

αυτή την περιοχή ιστορικό κέντρο του μεσαιωνικού βασιλείου τους και λίκνο του πολιτισμού τους. Είχε κυρίως στρατηγική σημασία: το Κόσοβο ήταν (και είναι) ένα είδος στρατηγικού εφελτηρίου για την επέκταση της Σερβίας τόσο νότια προς τη Μακεδονία όσο και δυτικά προς την Αδριατική, ακόμη και προς την κατεύθυνση της Βοσνίας! Και αυτό δεν χρειαζόταν να το πει η αυθεντία του Γ. Τσβιτς για να το παραδεχτούν οι Σέρβοι - αρκούσε μια απλή ματιά στο χάρτη της Βαλκανικής....

2. ΚΟΣΟΒΟ: Η γεωπολιτική "ΚΑΡΔΙΑ" της Βαλκανικής

Η Βαλκανική χερσόνησος, αυτή η φυσική γέφυρα που ενώνει την Ευρώπη με την Ασία, έχει δύο κομβικές από στρατηγική άποψη περιοχές. Η πρώτη είναι το νησί της Κρήτης, που ελέγχει όλους τους στρατηγικούς διαύλους της Ανατολικής Μεσογείου (και όχι μόνο) και η δεύτερη είναι η νότια Σερβία και το Κόσοβο, που αποτελούν τη γεωπολιτική "καρδιά" της χερσονήσου μας. Αν λοιπόν οι ναυτικές δυνάμεις (Ελλάδα, ΗΠΑ, Μ. Βρετανία κ.α.) θεωρούν την Κρήτη ως υπ' αριθμόν ένα θαλάσσιο κόμβο της Μεσογείου, από την άλλη οι ηπειρωτικές δυνάμεις (Σερβία, Γερμανία, Ρωσία, Τουρκία κ.α.) θεωρούν τη νότια Σερβία και το Κόσοβο ως το σημαντικότερο χερσαίο κόμβο των Βαλκανίων, επειδή ελέγχει όλους τους φυσικούς άξονες της περιοχής.

Σύμφωνα με τις αναλύσεις του Ινστιτούτου Γεωπολιτικών Σπουδών του Βελιγραδίου, η "κρίσιμη περιοχή" των Βαλκανίων περικλείεται μέσα στο γεωγραφικό τρίγωνο Κράλιεβο - Σόφια - Σκόπια - Κράλιεβο. Πρόκειται για μια έκταση περίπου 20,000 τ. χλμ. στο κέντρο της οποίας

βρίσκεται η πόλη Νις, όπου και διασταυρώνονται οι τρεις σημαντικότεροι άξονες της Βαλκανικής:

- α) Ο άξονας Βιέννη - Νις - Κωνσταντινούπολη
- β) Ο άξονας Βουδαπέστη - Νις - Θεσσαλονίκη και
- γ) Ο άξονας Βάρνα - Σόφια - Νις - Πρίστινα - Δυρράχιο (ή Μπαρ).

Μέσα σε αυτό το "στρατηγικό τρίγωνο" περικλείεται και το ανατολικό Κόσοβο, ενώ αν το τρίγωνο αυτό γίνει κύκλος, τότε ολόκληρο το Κοσσυφοπέδιο βρίσκεται μέσα του. Και ενώ η περιοχή της πόλης Νις, που θεωρείται "κέντρο βάρους" αυτού του γεωστρατηγικού τριγώνου, είναι εξαιρετικά ευάλωτη από τον βορρά (κοιλιάδα του Μοράβα), το νότο (κοιλιάδα του Αξίου) και από ανατολικά (Πίροτ), το Κόσοβο είναι φυσικά προστατευμένο από κάθε είδους χερσαίες επιθέσεις! Ως απόδειξη για αυτό μπορούμε να αναφέρουμε δύο ιστορικά παραδείγματα:

Πρώτον, τη μεταφορά τον 13^ο αιώνα του σέρβικου πατριαρχείου από τη Ζίτσα (Ράσκια) στο Πετς (Μετόχια), η οποία έγινε για να προστατευτεί από τις επιδρομές από το βορρά. Και δεύτερον, το γεγονός ότι στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ο Σερβικός Στρατός μπόρεσε να οπισθοχωρήσει και να συγκεντρωθεί στο φυσικά προστατευμένο Κόσοβο, παρότι ήταν περικυκλωμένος από όλες τις κατευθύνσεις από τα γερμανικά, αυστρουγγρικά και βουλγαρικά στρατεύματα. Εκεί, ο Σερβικός Στόχος, που δεν ήταν πλέον εκτεθειμένος στις εχθρικές επιθέσεις, μπόρεσε να συνταχτεί και να υποχωρήσει με τάξη μέσω των αλβανικών Άλπεων προς την Αδριατική.

Είναι ευνόητο λοιπόν ότι για μια χερσαία βαλκανική δύναμη, όπως είναι η Σερβία, το Κόσμετ (Κόσοβο & Μετόχια) έχει ύψιστη γεωστρατηγική σημασία. Χωρίς αυτό το γεωστρατηγικό εφαλτήριο είναι δύσκολο αυτή η χώρα να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη χερσόνησο. Ακόμη πιο χειρότερα, η κατοχή του Κόσμετ από μία εχθρική προς τη Σερβία δύναμη, θεωρείται καταστροφική, εφόσον αυτή η δύναμη όχι μόνο μπορεί να απειλήσει άμεσα την καρδιά της Σερβίας (Σουμάντια), αλλά και ολόκληρη τη Βαλκανική! Το Κόσοβο λοιπόν έχει πολύ σημαντική θέση στους χερσαίους άξονες της χερσονήσου μας. Απέχει 220 χλμ. από το λιμάνι της Θεσσαλονίκης και της Αυλώνας και 90 χλμ. από το αδριατικό λιμάνι του Δυρραχίου. Η απόστασή του από τα βουλγαρικά σύνορα είναι μόλις 60 χλμ., από το Δούναβη 195 χλμ. και από τη Μαύρη Θάλασσα 480 χλμ. Υπάρχει άραγε ιδανικότερος τόπος στα Βαλκάνια για να εγκατασταθεί μια αεροπορική βάση;

Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να αναφερθούμε λίγο και στη συνολική γεωστρατηγική σημασία της σημερινής Σερβίας. Παρά την εδαφική της συρρίκνωση, η Σερβία συνεχίζει να κατέχει κεντρική θέση στο σύστημα των φυσικών αξόνων της Βαλκανικής. Μέσα από το έδαφός της διέρχονται έξι σημαντικότεροι άξονες μεταφορών, που καθιστούν τη Σερβία κομβική χώρα. Οι άξονες αυτοί είναι κατά σειρά σπουδαιότητας:

- 1^{ος}. Ανατολικός άξονας (Βιέννη - Νις - Κωνσταντινούπολη)
- 2^{ος}. Κάθετος ή Πανονιοιαιγαιακός άξονας (Βουδαπέστη - Νις - Θεσσαλονίκη)
- 3^{ος}. Δυτικός άξονας (Βελιγράδι - Τεργέστη).
- 4^{ος}. Νότιος άξονας (Βελιγράδι - Μπαρ)

5^{ος}. Νοτιοδυτικός άξονας α: (Νις - Πρίστινα - Δυρράχιο) -
β: (Νις - Πρίστινα - Μπαρ)

6^{ος}. Δουναβικός άξονας: Βόρεια Θάλασσα - Μαύρη
Θάλασσα.

Η ύπαρξη αυτών των φυσικών επικοινωνιακών αξόνων αυξάνει τη γεωπολιτική σημασία της Σερβίας στους σχεδιασμούς των ηπειρωτικών δυνάμεων. Σύμφωνα μάλιστα με το Ινστιτούτο Γεωπολιτικών Σπουδών του Βελιγραδίου, στο έδαφος της Σερβίας διασταυρώνονται επικίνδυνα όλες οι κατευθύνσεις της διείσδυσης των ηπειρωτικών δυνάμεων της Ευρασίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη! Συγκεκριμένα, από το έδαφος της Σερβίας διέρχεται η λεγόμενη "τευτονική γραμμή", δηλαδή η γεωπολιτική κατεύθυνση της Γερμανίας, όπως παλαιότερα και της Αυστροουγγαρίας (Κεντρικές Δυνάμεις), προς τη Μέση Ανατολή (σιδηροδρομική γραμμή Βερολίνου - Βαγδάτης). Και αντίστροφα, η κατεύθυνση της Τουρκίας - όπως παλιότερα της Οθωμανικής, αλλά και της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας - προς την κεντρική Ευρώπη.

Επιπλέον, μέσα από τη Σερβία περνάει και η κατεύθυνση της ρωσικής διείσδυσης, όπως παλαιότερα της ΕΣΣΔ και της τσαρικής Ρωσίας, από τις ανατολικοευρωπαϊκές πεδιάδες προς την Αδριατική. Η Σερβία είναι λοιπόν το σημαντικότερο σταυροδρόμι γεωπολιτικών συμφερόντων των ηπειρωτικών δυνάμεων στην Ευρώπη! Να είναι άραγε και αυτός ένας από τους λόγους που οι Σέρβοι φέρονται τόσο υπεροπτικά στους υπόλοιπους Βαλκάνιους;

Όπως και να' χει πάντως, πρέπει να παραδεχτούμε ότι η άτυπη "συμμαχία" της Ελλάδας με τη Σερβία, δηλαδή μιας ναυτικής δύναμης με μια ηπειρωτική δύναμη, αποτελεί ένα

πολύ ισχυρό στρατηγικό δίπολο σταθερότητας στα Βαλκάνια. Αν τυχόν όμως και το δίπολο αυτό διαρραγεί στο Κόσοβο ή στη FYROM, τότε θα πρέπει να αναμένουμε ευρύτατες ανακατατάξεις στα Βαλκάνια, οι οποίες θα αλλάξουν τον πολιτικό χάρτη της χερσονήσου μας.

3. Η Ισλαμική Περικύκλωση της Σερβίας

Από όλα τα παραπάνω γίνεται κατανοητό γιατί η Σερβία προσπαθεί πάση θυσία να κρατήσει το Κόσοβο εντός της επικράτειάς της. Δεν είναι μόνον οι ιστορικοί και συναισθηματικοί λόγοι, ούτε καν οι οικονομικοί - εφόσον το Κόσοβο αντιπροσωπεύει εάν δυσβάσταχτο οικονομικό βάρος στις πλάτες της ασθμαίνουσας γιουγκοσλαβικής οικονομίας. Είναι - κυρίως - λόγοι γεωστρατηγικοί και γεωπολιτικοί. Μετά τον πόλεμο στην Κροατία και τη Βοσνία, ο προς δυσμάς γεωπολιτικός προσανατολισμός της Σερβίας σταμάτησε. Οι γεωπολιτικές κατευθύνσεις της χώρας στράφηκαν κυρίως προς τις ορθόδοξες χώρες και ιδιαίτερα προς νότο, δηλαδή προς τη FYROM και τη Ελλάδα. Όμως, αυτή η νέα γεωπολιτική στροφή της Σερβίας προς νότο προσέκρουσε σ' ένα ανυπέρβλητο εμπόδιο: στην παρουσία πολυάριθμων μουσουλμανικών Αλβανόφωνων πληθυσμών τόσο στη γεωστρατηγική "καρδιά" της Βαλκανικής που λέγεται Κόσοβο όσο και στο δυτικό τμήμα της ευάλωτης Δημοκρατίας των Σκοπίων.

Η παρουσία αυτών των πληθυσμών, οι οποίοι αποτελούν οργανικό τμήμα του λεγόμενου "Ισλαμικού τόξου" που εμφανίστηκε απειλητικά στα Βαλκάνια μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής αυτοκρατορίας, δημιούργησε στη Σερβία την αίσθηση ότι το οζαλικής έμπνευσης σχέδιο της "στρατηγικής περικύκλωσης" της ήταν μια οδυνηρή πραγματικότητα: η

Σερβία, με εξαίρεση τα βόρεια σύνορά της, ήταν ουσιαστικά περικυκλωμένη από εχθρικούς μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Στα δυτικά της, από τους Μουσουλμάνους της Βοσνίας και τους Σάντζακ. Στα νότια, από τους Αλβανόφωνους του Κοσσυφοπεδίου και της FYROM. Τέλος, στα ανατολικά από μια Βουλγαρία που ελεγχόταν από το κρίσιμο ποσοστό του κόμματος της τουρκικής μειονότητας. Οι Σέρβοι, λοιπόν, συνειδητοποίησαν ότι ο μόνος τρόπος για να μην αποκτήσει αυτό το "εχθρικό τείχος" συμπαγή μορφή ήταν να κρατηθεί το Κόσοβο μέσα στα όρια της Γιουγκοσλαβίας και ταυτόχρονα να υποστηριχτεί η σταθερότητα της FYROM. Ενδεχόμενη απώλεια του Κοσσυφοπεδίου θα οδηγούσε σε αποσταθεροποίηση τη FYROM, θα παρέσυρε τους Μουσουλμάνους του Σάντζακ σε εξέγερση και θα αναζωπύρωνε τις συγκρούσεις στη Βοσνία. Μια τέτοια προοπτική θα υλοποιούσε αυτόματα και την απειλή του "Ισλαμικού τόξου".

4. Σενάρια και Υποθέσεις για το Μέλλον του Κόσοβο

Παρόλο που οι απλοί Σέρβοι διακατέχονται από ένα περίπλοκο συναισθηματικό σύμπλεγμα σχετικά με το Κόσοβο, οι επιστημονικοί συνεργάτες του Ινστιτούτου Γεωπολιτικών Σπουδών του Βελιγραδίου, στην ογκώδη μελέτη τους "Κόσοβο & Μετόχια: προκλήσεις και απαντήσεις" (Βελιγράδι, Ιούνιος 1997), παρουσιάζουν ψύχραιμα μια σειρά από υποθέσεις και σενάρια για μια ενδεχόμενη "λύση" του προβλήματος του Κοσσυφοπεδίου. Τα σενάρια αυτά ξεκινούν από τη διατήρηση του σημερινού Status Quo, τη διοικητική αναδιάρθρωση της Σερβίας και της Γιουγκοσλαβίας, την παροχή περιορισμένης αυτονομίας, την ομοσπονδοποίηση ή τη συνομοσπονδοποίηση του Κόσμετ, τη διχοτόμηση, μέχρι και την πλήρη ανεξαρτησία του. Καμιά πρόβλεψη για το Κόσοβο δεν είναι πλέον

διακινδυνευμένη και αυτό γιατί απλώς όλα μπορούν να συμβούν! Για τους Σέρβους αναλυτές δεν είναι παρακινδυνευμένη οποιαδήποτε πρόβλεψη για το μέλλον του Κόσοβου, εφόσον συνειδητοποιήσαν ότι μετά τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας όλα είναι δυνατά. Ποιος άλλωστε θα προέβλεπε μόλις πριν 8 χρόνια ότι στη θέση της άλλοτε κραταιάς Γιουγκοσλαβίας θα υπήρχαν έξι κράτη; Έτσι, σήμερα οι επιστημονικοί συνεργάτες του Ινστιτούτου Γεωπολιτικών Σπουδών του Βελιγραδίου, απαλλαγμένοι ως επί το πλείστον από συναισθηματικά συμπλέγματα εξετάζουν όλα τα ενδεχόμενα θεωρώντας τα εξίσου πιθανά.

Το Κόσοβο θεωρείται κατ' αρχάς απ' όλους ως αναπόσπαστο τμήμα της "Δημοκρατίας της Σερβίας", μια πολύτιμη ιστορικά και γεωπολιτικά περιοχή χωρίς την οποία η Σερβία θα περιοριζόταν σε ένα μεγάλο "Βελιγραδέζικο πασαλίκι". Από την άλλη όμως αναγνωρίζουν ότι η δημογραφική εξέλιξη των Αλβανοφώνων εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους όχι μόνον για το ίδιο το Κόσοβο, αλλά και για ολόκληρη τη νότια Σερβία. Πολλοί φοβούνται μάλιστα ότι σύντομα οι Αλβανοί, που αυξάνονται με ρυθμό 2% ετησίως, θα αρχίσουν να διαρρέουν ασυγκράτητα και προς τις άλλες περιοχές της Σερβίας, με αποτέλεσμα να απειλήσουν μακροπρόθεσμα την ίδια την ύπαρξη του σερβικού έθνους! Υπερβολικές ή όχι, αυτές οι ανησυχίες κάνουν και τους πιο σοβαρούς Σέρβους ακαδημαϊκούς να βλέπουν θετικά την προοπτική απαλλαγής της Σερβίας από την παρουσία των Κοσοβάρων, ακόμη και με τίμημα τον ενδεχόμενο ακρωτηριασμό της χώρας τους. Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά.

Οι πιο αισιόδοξοι Σέρβοι αναλυτές θεωρούν αναγκαία τη διατήρηση του σημερινού STATUS QUO στο χώρο της Σερβίας και της νέας Γιουγκοσλαβίας. Ορισμένοι μάλιστα υποστηρίζουν ότι σύντομα θα υπάρξει μια κάπως μεγαλύτερη Γιουγκοσλαβία με την ενσωμάτωση της "Σερβικής Δημοκρατίας" της Βοσνίας, ίσως ακόμη και της FYROM! Άλλοι πάλι οραματίζονται μια ενιαία Σερβία, χωρίς κανενός είδους "αυτόνομες περιοχές" ή ακόμη και μια ενιαία "Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας", χωρίς ανεξάρτητες ομοσπονδιακές μονάδες (πχ Μαυροβούνιο) και χωρίς αυτόνομες περιοχές. Οι πιο ρεαλιστές, πάντως, ζητούν την αντιμετώπιση του προβλήματος του Κοσσυφοπεδίου μέσω μιας ριζικής διοικητικής αναδιάρθρωσης της σημερινής Γιουγκοσλαβίας στα πρότυπα της Ισπανίας και της Ιταλίας. Προτείνουν συγκεκριμένα το χωρισμό της Γιουγκοσλαβίας σε 13 (και με την ενσωμάτωση της "Σερβικής Δημοκρατίας" σε 18) διοικητικές περιοχές, δύο εκ των οποίων θα είναι το Κόσοβο και η Μετόχια. Μάλιστα, ο Dejan Janca προτείνει το χωρισμό της Ο.Δ. Γιουγκοσλαβίας σε έξι αυτόνομες περιοχές:

1. Τη Βοϊβοντίνα με πρωτεύουσα το Νόβι Σαντ, στους κόλπους της οποίας θα υπάρχει και η αυτόνομη περιοχή της "Βόρειας Μπάτσκα" (Σουμπότιτσα).
2. Την ευρύτερη περιοχή του Βελιγραδίου.
3. Την Ανατολική Σερβία με πρωτεύουσα το Κραγκούγιεβατς.
4. Τη Δυτική Σερβία με πρωτεύουσα το Νις, στους κόλπους της οποίας θα υπάρχει η αυτόνομη περιοχή του "Σάντζακ" (Νόβι Πάζαρ).
5. Το Μαυροβούνιο με πρωτεύουσα την Ποντγκόρτσα.
6. Το Κοσσυφοπέδιο, χωρισμένο σε δύο περιοχές (Κόσοβο & Μετόχια), με πρωτεύουσα την Πρίστινα.

Με αυτόν τον τρόπο θα υπάρξει, υποστηρίζει ο Dejan Janca, μια όσο το δυνατό μεγαλύτερη τοπική αυτοδιοίκηση, με αποτέλεσμα την εξουδετέρωση των υπαρχόντων αποσχιστικών τάσεων. Η εξουδετέρωση ωστόσο αυτών των τάσεων επιτυγχάνεται πιο αποτελεσματικά με την περαιτέρω ομοσπονδοποίηση της σημερινής Γιουγκοσλαβίας, σύμφωνα με σενάρια που παρουσιάζει το Ινστιτούτο Γεωπολιτικών Σπουδών (ΙΓΣ) του Βελιγραδίου:

1. Με το πρώτο σενάριο, προτείνεται να καταστεί το Κόσοβο "3^η Δημοκρατία" της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (Federal Republic of Yugoslavia - FRY).
2. Το δεύτερο σενάριο είναι να γίνει το Κόσοβο "4^η Δημοκρατία" της FRY (οι άλλες τρεις θα είναι η Σερβία, το Μαυροβούνιο και η Βοϊβοντίνια).
3. Το τρίτο σενάριο προτείνει τη διάρθρωση της σημερινής Γιουγκοσλαβίας σε πέντε ομόσπονδες Δημοκρατίες! Η πρώτη θα είναι η Σερβία, στην ουσία ένα μεγάλο "πασαλίκι του Βελιγραδίου", η δεύτερη η Βοϊβοντίνια, η τρίτη το Κόσοβο, η τέταρτη ένα μικρότερο Μαυροβούνιο και η Πέμπτη το λεγόμενο "Μεγάλο Σάντζακ", σύμφωνα με πρόταση του Μουσουλμάνου Σουλεϊμάν Ουγλιάνιν.
4. Το τέταρτο σενάριο, τέλος, προτείνει να γίνει το Κόσοβο η "4^η Δημοκρατία" μιας FRY, που θα έχει ενωθεί με τη "Σερβική Δημοκρατία" της Βοσνίας (Σερβία, Μαυροβούνιο, Σερβοβοσνία, Κόσοβο).

Παρόλο που τα σενάρια της περαιτέρω ομοσπονδοποίησης της σημερινής Γιουγκοσλαβίας δεν είναι ευχάριστα για τους

Σέρβους, ακόμη πιο δύσκολο για αυτούς θα ήταν το ενδεχόμενο συνομοσπονδοποίησης της Γιουγκοσλαβίας. Σύμφωνα με αυτό το σενάριο, η FRY μετατρέπεται σε μια χαλαρή συνομοσπονδία μεταξύ Σερβίας, Μαυροβουνίου και Κόσοβου. Αλλά οι υποθέσεις της συνομοσπονδοποίησης δεν σταματούν στο πλαίσιο της Γιουγκοσλαβίας. Το ενδεχόμενο να καταστεί το Κόσοβο, όπου οι Αλβανόφωνοι υπερέχουν πληθυσμιακά, ανεξάρτητο μέλος μιας χαλαρής Γιουγκοσλαβικής συνομοσπονδίας δημιουργεί αυτομάτως την πιθανότητα ανεξαρτητοποίησης και ένωσής του με τα άλλα αλβανικά "μορφώματα". Σε αυτή την περίπτωση οι επιστημονικοί συνεργάτες του ΙΓΣ του Βελιγραδίου δεν θεωρούν απίθανη μια συνομοσπονδιακή ένωση του Κόσοβου με τη "Ιλλυρίδα", το δυτικό τμήμα της FYROM που κατοικείται στην πλειοψηφία του από Αλβανοφώνους, ούτε και μια συνομοσπονδία μεταξύ Κόσοβου - Αλβανίας ή ακόμη και μια Παν - αλβανική συνομοσπονδία μεταξύ Κόσοβου, Αλβανίας και "Ιλλυρίδας"!

5. Το ΝΑΤΟ έτοιμο για το Κόσοβο

Βέβαια, αν το Κόσοβο γίνει κάποια στιγμή ανεξάρτητο, υπάρχει το ενδεχόμενο να καταστεί ένα μοναχικό κράτος (προτεκτοράτο του ΝΑΤΟ;) στην καρδιά της Βαλκανικής. Αλλά αυτό είναι ένα ενδεχόμενο με λίγες πιθανότητες πραγματοποίησης. Το πιο πιθανό είναι το Κόσοβο να ενωθεί τελικά με την Αλβανία ή και να ενωθεί μόνον με μια "Μεγάλη Ιλλυρίδα", που θα περιλαμβάνει ακόμη και την πόλη των Σκοπίων! Σε αυτή την περίπτωση δεν πρέπει να αποκλειστεί και μια Παν - αλβανική ένωση μεταξύ Κόσοβου, Αλβανίας και "Ιλλυρίδας", η οποία θα υλοποιούσε έτσι το όραμα της "Μεγάλης Αλβανίας" συνενώνοντας τα 5,5 εκ. των Αλβανών

στα Βαλκάνια. Τέλος, υπάρχει και το σενάριο που αποτελεί στην ουσία την υλοποίηση του οράματος του λεγόμενου "Ισλαμικού τόξου" στη Βαλκανική. Σύμφωνα με αυτό το σενάριο, το Κόσοβο ενώνεται με τη "Ίλλυρίδα", το "Μεγάλο Σάντζακ" και την "Κροατομουσουλμανική ομοσπονδία", σχηματίζοντας έτσι μια κάθετη "πράσινη γραμμή" μεταξύ ορθόδοξων (ανατολικών) Βαλκανίων και (καθολικών) δυτικών!

Αν σε αυτό το ζοφερό για τη Σερβία σενάριο προσθέσουμε και το ενδεχόμενο μίας Βουλγαρίας που θα ελέγχεται από την Τουρκία μέσω της μουσουλμανικής μειονότητας, τότε οι πιέσεις για μια "αυτόνομη Δυτική Θράκη" θα κορυφωθούν, στραγγαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο κάθε βαλκανική προοπτική της Ελλάδας.....

Για την αποφυγή του περαιτέρω κατακερματισμού των Βαλκανίων σε ολοένα και μικρότερα, μη βιώσιμα κράτη, ο ηγέτης των ριζοσπαστών Αλβανόφωνων Αντέμ Ντεμάτσι, σε πλήρη σύμπλευση με τα συμφέροντα των Η.Π.Α. και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρότεινε τη δημιουργία της "Βαλκάνιας", μιας αποκεντρωμένης συνομοσπονδίας που θα έλυνε οριστικά το "αλβανικό πρόβλημα"! Συγκεκριμένα, στη διάρκεια ενός συνεδρίου που έγινε στη Νέα Υόρκη στις αρχές του 1997 για το πρόβλημα του Κοσσυφοπέδιου, ο Αλβανόφωνος ηγέτης "έριξε" την ιδέα της "Βαλκάνιας" αφήνοντας άφωνους τους Σέρβους συνέδρους, όχι όμως και τους Αμερικανούς. Ο Ντεμάτσι πρότεινε να αναγνωρίσει σε πρώτη φάση το Βελιγράδι τους Αλβανόφωνους του Κόσοβου ως ισότιμους εταίρους και κατόπιν το Κόσοβο να γίνει συστατικό κράτος ("3^η Δημοκρατία") μιας χαλαρής συνομοσπονδίας που δεν θα ονομάζεται πλέον Γιουγκοσλαβία, αλλά "Βαλκανία"! Θα δημιουργούνταν έτσι μια

συνομοσπονδιακή ένωση ανεξάρτητων κρατών χωρίς κεντρική εξουσία. Στον πυρήνα της νέας - οικονομικής κυρίως - συνομοσπονδίας (Σερβία, Μαυροβούνιο, Κόσοβο), θα προστίθονταν σύντομα η Αλβανία και η FYROM, προκειμένου να αμβλυνθούν οι εθνικιστικές διεκδικήσεις των Αλβανόφωνων. Και ο συνομοσπονδιακός κύκλος θα έκλεινε με τη συμμετοχή της Βοσνίας & Ερζεγοβίνης, ίσως ακόμη και της Κροατίας! Έτσι, θα δημιουργούνταν μια συνομοσπονδιακού τύπου οικονομική κατασκευή (26 εκ. καταναλωτών), που θα ήταν οικονομικά και πολιτικά αποδεκτή σχεδόν από όλους, ως μια μεταβατική περίοδος έως ότου εισέλθουν όλες αυτές οι ασταθείς χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2020 μ.Χ.;). Το πρόβλημα όμως είναι ότι καμιά από αυτές τις βαλκανικές χώρες που καλούνται να εκπληρώσουν τους μακροπρόθεσμους σχεδιασμούς των Η.Π.Α. δεν έχουν την παραμικρή εμπειρία ούτε από οικονομία της αγοράς ούτε - και το σημαντικότερο - από δημοκρατία. Το όραμα της "Βαλκάνιας" είναι λοιπόν εξαιρετικά δύσκολο να υλοποιηθεί χωρίς την ουσιαστική συνδρομή μεγάλων εξωβαλκανικών δυνάμεων.

6. Τελικές Θεωρήσεις

6.1. Διχοτόμηση: Η μόνη ρεαλιστική λύση

Όλες οι προηγούμενες υποθέσεις και τα σενάρια, αν και φαίνονται αρκετά παρατραβηγμένα, δεν θα πρέπει να αποκλειστούν. Και αυτό επειδή τα Βαλκάνια έχουν καταστήσει τελευταία ένα πρόσφορο "αλχημιστικό εργαστήριο" στο οποίο οι Η.Π.Α. και η Ε.Ε. εφαρμόζουν ακόμη και πρωτοφανείς πολιτικές ιδέες, όπως άλλωστε έδειξε και το παράδειγμα της Βοσνίας. Πιο συγκεκριμένα, στη Βοσνία οι Η.Π.Α. πίεσαν προς την κατεύθυνση της δημιουργίας της λεγόμενης

"Κροατομουσουλμανικής" ομοσπονδίας, προκειμένου να εξισορροπηθεί η ισχύς των Σέρβοβόσνιων. Έτσι, έχουμε για πρώτη φορά το - μοναδικό παγκοσμίως και "πετυχημένο" προς το παρόν - φαινόμενο της συνύπαρξης Καθολικών και Μουσουλμάνων σ' ένα κοινό κράτος.

Εφόσον κάτι τέτοιο πέτυχε στη Βοσνία, γιατί να μην πετύχει η συνύπαρξη Αλβανών μουσουλμάνων και ορθόδοξων Σλάβων σε συνομοσπονδιακή BALKANIJA;

Προς το παρόν πάντως, όλα δείχνουν ότι το πρόβλημα του Κόσοβου θα "λυθεί" μέσω μιας διευρυμένης αυτονομίας στο πλαίσιο της σημερινής Γιουγκοσλαβίας. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο δεν θα λύσει ωστόσο μακροπρόθεσμα το πρόβλημα, απλώς θα αμβλύνει κάπως τις εθνικιστικές διεκδικήσεις των Αλβανοφώνων.

Ακόμη και αν το Βελιγράδι, υποκύπτοντας στις πιέσεις της διεθνούς κοινότητας, παραχωρήσει στο Κόσοβο την προ του 1989 αυτονομία του, το πρόβλημα δεν θα λυθεί, αλλά απλώς θα μετατεθεί χρονικά. Και αυτό γιατί η δημογραφική αύξηση των Αλβανοφώνων, αν συνεχίσει με τους σημερινούς ρυθμούς (αν και υπάρχουν ενδείξεις ότι από το 1989 ο ρυθμός αύξησής τους αρχίζει να κάμπτεται), θα απειλήσει μεσοπρόθεσμα όλη τη νότια Σερβία, εφόσον υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο σιπλεονάζοντες Αλβανοί να αρχίσουν να διαρρέουν και προς τις άλλες περιοχές της χώρας. Αν, ωστόσο, κατά το έτος 2010 θα υπάρχουν 2,5 εκ. Αλβανοί στο Κόσοβο, τότε θα είναι πολύ πιο δύσκολο στους Σέρβους να διατηρήσουν την κυριαρχία τους σε αυτή την επαρχία. Από την άλλη, υπάρχει πάντοτε και το πρόβλημα του δημοκρατικού ελλείμματος στη Σερβία. Θα μπορέσει άραγε η Σερβία να γίνει κάποτε δημοκρατική χώρα

αν πχ το 1/4 ή το 1/3 του πληθυσμού της είναι Αλβανοί; Πως θα είναι δυνατόν να λειτουργήσει ένα δημοκρατικό πολιτικό σύστημα στη Σερβία, όταν πχ το δεύτερο μεγαλύτερο κόμμα της χώρας θα είναι αλβανικό, όπως συμβαίνει άλλωστε σήμερα στη γειτονική FYROM; Όλα αυτά τα ερωτήματα απασχολούν σοβαρά τους Σέρβους και παρόλα τα συναισθηματικά τους συμπλέγματα, δεν αποκλείουν καθόλου το ενδεχόμενο να "ξεφορτωθούν" - όσο είναι ακόμη νωρίς - το Κόσοβο, όχι όμως ολοκληρωτικά.

Οι προτάσεις έτσι του καθηγητή Μίλοβαν Ραντοβάνοβιτς για διχοτόμηση του Κοσσυφοπεδίου αξιολογήθηκαν θετικά από αρκετούς Σέρβους αναλυτές, ως η καλύτερη "λύση" του προβλήματος: οι Σέρβοι "ξεφορτώνονται" οριστικά τους Αλβανοφώνους και από την άλλη κρατούν τις περιοχές που έχουν για αυτούς μεγάλη ιστορική, οικονομική και εθνική σημασία. Σύμφωνα με το σχέδιο του Σέρβου καθηγητή της γεωγραφίας, το Κόσμετ χωρίζεται αρχικά σε δύο "καντόνια", ένα αλβανικό (60% του εδάφους) και ένα σέρβικο (40%) και στη συνέχεια γίνονται οι απαραίτητες μετακινήσεις πληθυσμών, έτσι ώστε να αποκτήσει η κάθε περιοχή απόλυτη εθνολογική ομοιογένεια. Κατόπιν, το σερβικό "καντόνι" ενσωματώνεται πλήρως στη Σερβία, ενώ το αλβανικό γίνεται ανεξάρτητο ή ενώνεται με την Αλβανία.

Αν και οι Σέρβοι αντιμετώπισαν θετικά μια τέτοια προοπτική, οι Αλβανόφωνοι δεν ήθελαν καν να την ακούσουν, εφόσον οι διεκδικήσεις τους αφορούν ολόκληρο το Κόσοβο και όχι τμήμα του. Ο Ρουγκόβα μάλιστα πρότεινε ότι σε αυτή την περίπτωση θα αποδεχόταν μόνον την "απόσχιση" δύο πόλεων στο βορειοανατολικό Κόσοβο, που κατοικούνται στην πλειοψηφία τους από Σέρβους (Λεπόσαβιτς και Ζούμπιν

Πότοκ), ενώ θα διεκδικούσε δύο στρατηγικές πόλεις της νότιας Σερβίας που κατοικούνται κυρίως από Αλβανόφωνους (Πρέσεβο και Μπουγιάνοβατς). Σε όλη αυτή τη φιλολογία "περί διχοτόμησης" ενδιαφέρον έχει και ο χάρτης που δημοσιεύτηκε τον Αύγουστο του 1995 στο ιταλικό περιοδικό "Limes", ο οποίος προτείνει ανοιχτά την τριχοτόμηση του Κόσοβου! Σύμφωνα με αυτόν τον χάρτη οι Αλβανοί κρατούν σχεδόν τα 2/3 του Κόσοβου, ενώ το υπόλοιπο 1/3 μοιράζεται μεταξύ Σερβίας και Μαυροβουνίου.

Ασχετα αν τα σενάρια περί διχοτόμησης φαίνονται εκ πρώτης όψεως σκληρά, αποτελούν, κατά την άποψη του υπογράφοντος (και όχι μόνον), τη μοναδική ρεαλιστική λύση για την οριστική και μακροπρόθεσμη λύση του προβλήματος του Κόσοβου. Τα πλεονεκτήματα είναι πρόφανη και για τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές: οι μεν Αλβανόφωνοι αποκτούν - και μάλιστα αναίμακτα - την πολυπόθητη ανεξαρτησία τους και οι Σέρβοι απαλλάσσονται οριστικά από τη δημογραφική απειλή των Αλβανόφωνων, κρατώντας παράλληλα σημαντικά τμήματα αυτής της επαρχίας, που έχουν για τους ίδιους μεγάλη ιστορική, οικονομική, εθνολογική και στρατηγική σημασία. Με αυτόν τον τρόπο ούτε "Μεγάλη Αλβανία" δημιουργείται ούτε και η Σερβία συρρικνώνεται σε "πασαλίκι του Βελιγραδίου". Απαλλασσόμενη από τους Αλβανόφωνους, η Σερβία ανακουφίζεται οικονομικά και θα μπορέσει πλέον άφοβα να μπει σε διαδικασία εκδημοκρατισμού. Από την άλλη, οι Αλβανόφωνοι αποκτούν επιτέλους το δικό τους κράτος κι αν το επιθυμούν, ενώνονται με τα Τίρανα σε μια κάπως "Μεγάλη Αλβανία", που δεν θα απειλήσει όμως με αλλαγή των ισορροπιών στα Βαλκάνια. Κοντολογίς, σε αυτή την περίπτωση καμμία από τις δύο πλευρές δεν ικανοποιείται, ούτε όμως και δυσαρεστείται απόλυτα.

Πρόκειται δηλαδή για ένα μετριοπαθές σενάριο, με μεγάλες όμως προοπτικές να λύσει οριστικά το πρόβλημα φέρνοντας την ειρήνη στα Βαλκάνια. Το δυσάρεστο όμως είναι ότι η σημερινή ηγέτες και των δύο πλευρών δεν έχουν την απαιτούμενη ευστροφία, αλλά και τη βούληση για να προχωρήσουν σε μια τέτοια ριζοσπαστική λύση, οπότε και δεν θα πρέπει να αναμένουμε σύντομα ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Μακροπρόθεσμα, ωστόσο, και τα δύο αντιμαχόμενα μέρη θα αναγνωρίσουν τα αμοιβαία συμφέροντα τους και πιθανόν θα προχωρήσουν σε αυτή τη "χειρουργική μέθοδο", που θα εξασφαλίσει και τη σταθερότητα στα Βαλκάνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΤΙ ΕΧΕΙ Ο ΠΕΤΥΧΕΙ Ο Ο.Η.Ε.

Σκοποί του Ο.Η.Ε. όπως ορίστηκαν κατά την ίδρυσή του το 1945, είναι: η διαφύλαξη της ειρήνης σε ολόκληρο τον κόσμο - η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων ανάμεσα στα έθνη - η συνεργασία όλων των κρατών για την καταπολέμηση της φτώχειας, των ασθενειών, του αναλφαβητισμού, καθώς και για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών. Αν και οι ειρηνευτικές δραστηριότητες του Ο.Η.Ε. προσέλκυσαν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό την προσοχή των μέσων ενημέρωσης, ο παγκόσμιος αυτός οργανισμός, με τα κύρια όργανα, τα προγράμματα και τις οργανώσεις του, επιτελεί ένα τεράστιο έργο που αγγίζει κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα σε ολόκληρο τον κόσμο. Μερικά παραδείγματα από τις επιτυχίες του Ο.Η.Ε. παρατίθενται στη συνέχεια.

1. Για την Ειρήνη

Χρησιμοποιώντας προληπτική διπλωματία ο Ο.Η.Ε. έχει αποτρέψει περισσότερους από 80 τοπικούς πολέμους. Έχει επίσης πετύχει την εφαρμογή 172 ειρηνευτικών συμφωνιών που έθεσαν τέλος σε πολέμους οι οποίοι είχαν ήδη ξεσπάσει. Έχοντας αναπτύξει 37 συνολικά ειρηνευτικές δυνάμεις (με τους γνωστούς "κυανόκranους" συνέβαλε στη σωτηρία εκατομμυρίων αμάχων - για τους κατοίκους του Σεράγεβο ο Ο.Η.Ε. εξασφάλισε την παροχή 150,000 τόνων βοήθειας.

Από το 1989 έως το 1994 ξέσπασαν 90 ένοπλες συρράξεις. Από αυτές, οι 86 αφορούσαν διαμάχες εμφύλιες θρησκευτικές ή εθνοτικές, ενώ μόνο τέσσερις αφορούσαν

διαμάχες μεταξύ κρατών. Στην αρχή του αιώνα μας, το 90% των θυμάτων σε έναν πόλεμο ήταν στρατιώτες. Σήμερα, το 90% των θυμάτων είναι άμαχοι.

2. Για την Δημοκρατία

Περισσότερα από 45 κράτη έχουν διεξάγει ελεύθερες και αδιάβλητες εκλογές βοηθούμενα από τον Ο.Η.Ε., συμπεριλαμβανομένων των πρώτων μη φυλετικών εκλογών στη Νότια Αφρική τον Απρίλιο του 1994.

3. Για την Ανάπτυξη

Περισσότερα από δέκα δισεκατομμύρια δολάρια Η.Π.Α. έχουν διατεθεί από το Σύστημα του Ο.Η.Ε. ως αναπτυξιακή βοήθεια σε αναπτυσσόμενες χώρες (συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου και έως το 1987, της Ελλάδας). Περισσότερα από 5,000 αναπτυξιακά Προγράμματα σε 175 χώρες διαχειρίζονται από το UNDP το οποίο παραμένει ο μεγαλύτερος πολυμερής αναπτυξιακός φορέας στον κόσμο. Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στο Σύστημα του Ο.Η.Ε. σε Προγράμματα κοινωνικής ανάπτυξης (κατά της φτώχειας, της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού) την οποία δεσμεύτηκαν να προωθήσουν 180 κράτη στην Διάσκεψη της Κοπεγχάγης (Μάρτιος 1995) ενώ η UNICEF διαθέτει 800 εκατομμύρια δολάρια ετησίως σε 138 χώρες. Αξίζει να σημειωθεί ότι η παγκόσμια οικονομία θα είχε βυθιστεί στο χάος εάν δεν υπήρχε το IMF που ρυθμίζει το διεθνές νομισματικό σύστημα, και το GATT, που θέτει τους κανόνες του παγκόσμιου εμπορίου και πρόσφατα μετεξελίχθηκε σε WTO.

4. Για τα δικαιώματα του ανθρώπου

Από την υιοθέτηση της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του ανθρώπου (1948) έως την παγκόσμια διάσκεψη της Βιέννης (Ιούνιος 1993), ο Ο.Η.Ε. έχει συμβάλλει στο να τεθούν σε ισχύ περισσότερες από 80 διεθνείς συνθήκες για τα πολιτικά, αστικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα. Επιτροπές ελέγχουν την εφαρμογή συνθηκών και εξετάζουν ατομικές πρόσφυγες (150,000) ετησίως εναντίον κυβερνήσεων. Ο Υπάτος Αρμοστής του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στέλνει ειδικούς αντιπροσώπους για επιτόπια έρευνα σε όσε χώρες έχουν καταγγελλεί ενώ το Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προσφέρει νομική και επιμορφωτική βοήθεια σε κράτη - μέλη και διατηρεί ανοικτή τηλεφωνική γραμμή για υποβολή καταγγελιών σε 24ώρη βάση.

5. Για τον Αφοπλισμό

Στο πλαίσιο του Ο.Η.Ε. έχουν συναφθεί διεθνείς συνθήκες για τον περιορισμό, τη μη διασπορά, ή την απαγόρευση πυρηνικών και χημικών όπλων καθώς και για τη δημιουργία αποπυρηνικοποιημένων περιοχών. Ο οργανισμός διατηρεί παγκόσμιο Αρχείο (συμβατικών) Εξοπλισμών ενώ η ΙΑΕΑ έχει ελαχιστοποιήσει τον κίνδυνο ενός πυρηνικού πολέμου ελέγχοντας τους πυρηνικούς αντιδραστήρες 90 κρατών για την αποτροπή της χρήσης του σε στρατιωτικά πειράματα.

6. Για την αυτοδιάθεση και την ανεξαρτησία

Όταν ιδρύθηκε ο Ο.Η.Ε. το 1945, ο μισός πληθυσμός της γης ζούσε σε αποικίες. Από τότε, ο Οργανισμός

διαδραματίστηκε πρωταρχικό ρόλο στην ανεξαρτητοποίηση 80 κρατών, συμπεριλαμβανόμενης της Ναμίμπια όπου 8,000 παρατηρητές του Ο.Η.Ε. επέβλεπαν την αποχώρηση των στρατευμάτων της Νοτίου Αφρικής και τη διενέργεια των εκλογών που οδήγησαν τη χώρα στην ανεξαρτησία (1990). Σήμερα, σε αποικίες εξακολουθούν να ζουν λιγότεροι από 1,500,000 άνθρωποι ενώ ο παγκόσμιος πληθυσμός πλησιάζει τα 5,500,000.

7. Για το περιβάλλον

Με την υιοθέτηση ενός οικουμενικού σχεδίου δράσης στα πρόθυρα του 21^{ου} αιώνα, τα κράτη - μέλη του Ο.Η.Ε. δεσμεύτηκαν στο Ρίο της Βραζιλίας (1992) να προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη που σέβεται το περιβάλλον και δεν εξαντλεί τους φυσικούς πόρους. Στην κατεύθυνση αυτή, έχουν έως σήμερα υιοθετηθεί διεθνείς συνθήκες για τη βιολογική ποικιλία (για την προστασία φυτικών και ζωικών ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση), τις κλιματικές αλλαγές (για την πρόληψη της υπερθέρμανσης του πλανήτη και της ανόδου της στάθμης των θαλασσών) την προστασία της ζώνης του όζοντος (για την προστασία εκατομμυρίων ανθρώπων από καρκινογενή ηλιακή ακτινοβολία), την αποτροπή της επέκτασης των ερήμων. Το UNEP συντονίζει τις προσπάθειες αυτές και έχει επιπλέον αναλάβει τον καθορισμό των θαλασσών από τη ρύπανση συμπεριλαμβανόμενης της Μεσογείου, το 50% των ακτών της έχουν ήδη καθαριστεί. Ειδικό σχέδιο δράσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη των μικρών νησιωτικών κρατών (μεταξύ των οποίων και η Κύπρος) εγκρίθηκε σε ομώνυμη παγκόσμια διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στα νησιά Μπαρμπάντος (Μάιος 1994).

* Εξαιτίας της καταστροφής δασών και οικοσυστημάτων, της ρύπανσης των ωκεανών, του κυνηγιού και της αλιείας. Απειλούνται οι φώκιες και οι θαλάσσιες χελώνες στη Μεσόγειο, οι αετοί, οι τίγρεις, οι αρκούδες και οι φάλαινες σε διάφορες περιοχές του κόσμου. Στην Αφρική, στη διάρκεια των τελευταίων 35 ετών, έχουν μειωθεί κατά 97% οι ρινόκεροι και κατά 90% οι ελέφαντες.

8. Για την ενίσχυση του Διεθνούς Δικαίου

Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης συμβάλλει στην ειρηνική διευθέτηση δεκάδων διακρατικών διαφορών ενώ περισσότερες από 300 διεθνείς συνθήκες έχουν τεθεί σε ισχύ χάρη στις προσπάθειες του Ο.Η.Ε.

9. Για τη κατάργηση του "Απαρτχάιντ"

Επιβάλλοντας κάθε είδους κυρώσεις, που περιέλαβαν ακόμη και αθλητικό αποκλεισμό, στο κράτος της Νοτίου Αφρικής και κρατώντας ευαισθητοποιημένη την παγκόσμια κοινή γνώμη, ο Ο.Η.Ε. αποτέλεσε κύριο παράγοντα για την τελική κατάργηση, στη χώρα αυτή, του καθεστώτος του "Απαρτχάιντ". Το καθεστώς αυτό επέβαλλε αποκλεισμό των μαύρων πολιτών, που αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού, από την πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή.

10. Παροχή Ανθρωπιστικής Βοήθειας

Η ΔΗΑ έκανε 16 διεθνείς εκκλήσεις και συντόνισε την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε 14 χώρες και 23 εκατομμύρια ανθρώπους, μόνο το 1994. Τον ίδιο χρόνο,

περισσότερα από 30 εκατομμύρια άνθρωποι σε χώρες λοιμού ή και ξηρασίας σε 36 χώρες έλαβαν πάνω από δύο εκατομμύρια τόνους τρόφιμα από το WFP. Αλλά 30 εκατομμύρια πρόσφυγες (σε κάποια περίοδο της ζωής τους πρόσφυγες ήσαν ο Αλβέρτος Αϊνστάιν και η Μελίνα Μερκούρη), κυρίως γυναίκες και παιδιά, έχουν δεχτεί από το UNHCR, από το 1951 έως σήμερα, βοήθεια σε τρόφιμα, στέγη, υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση και επαναπατρισμό.

11. Καταπολέμηση της Φτώχειας

Πρωθώντας την αγροτική ανάπτυξη, οι IFAD, FAO και WFC καταπολεμούν τη φτώχεια, η οποία παρουσιάζεται ιδιαίτερα έντονη στις αγροτικές περιοχές των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών. Ως Διεθνές Έτος για την εξάλειψη της Φτώχειας είχε οριστεί το 1996.

12. Στέγη για Όλους

Το Habitat πρόσφερε, μόνο το 1994, τεχνική βοήθεια σε 95 χώρες για την προώθηση προγραμμάτων στέγης.

13. Για τη Γυναίκα

Η Σύμβαση του Ο.Η.Ε. που προφυλάσσει τις γυναίκες από κάθε είδους διακρίσεις έχει ήδη γίνει νόμος σε 139 χώρες. Επιπλέον, ο Ο.Η.Ε. έχει επιτύχει την υιοθέτηση παγκοσμίου σχεδίου δράσης ενώ το UNIFEM και INSTRAW υποστηρίζουν τις προσπάθειες που καταβάλουν περισσότερες από 100 χώρες για τη βελτίωση της ζωής των γυναικών.

14. Εξασφάλιση Πόσιμου Νερού

Οι οργανώσεις και τα προγράμματα του Ο.Η.Ε. έχουν εξασφαλίσει τη διάθεση πόσιμου νερού σε ενάμιση δισεκατομμύριο κατοίκους αγροτικών περιοχών, την τελευταία δεκαετία.

15. Για την Υγεία

Μετά από 13 χρόνια προσπάθειά, η WHO εξάλειψε οριστικά την ευλογία από τον πλανήτη μας (1980) και δραστηριοποιείται για την εξάλειψη της πολιομυελίτιδας έως το έτος 2000. Μαζί με τη UNICEF, έχει επιπλέον επιτύχει τον εμβολιασμό ποσοστού 80% των παιδιών, σώζοντας έτσι τρία εκατομμύρια παιδιά το χρόνο από τις έξη θανατηφόρες ασθένειες που αποτρέπουν τα εμβόλια: διφθερίτιδα, ιλαρά, κοκίτης, πολιομυελίτιδα, τέτανος και φυματίωση (το 1974, το ποσοστό εμβολιασμένων παιδιών δεν ξεπερνούσε το 5%). Αλλα επτά εκατομμύρια παιδιά έχουν σωθεί από την τύφλωση λόγω παρασιτικών ασθενειών στην Αφρική, χάρη στο έργο των συγκεκριμένων φορέων του Ο.Η.Ε. Ως αποτέλεσμα, οι ρυθμοί της παιδικής θνησιμότητας στις αναπτυσσόμενες χώρες έχουν μειωθεί εντυπωσιακά από το 1960, αυξάνοντας τον μέσο όρο ζωής στο 67 από τα 37 χρόνια.

16. Περιορισμός των Φυσικών Καταστροφών

Η DHA συντονίζει τη διεθνή βοήθεια στις χώρες κυρίως τις αναπτυσσόμενες, που πλήττονται από φυσικές καταστροφές (ξηρασία, σεισμοί, κυκλώνες, πλημμύρες, κατολισθήσεις). Μόνο το 1994, η βοήθεια αυτή προσφέρθηκε σε 40 περιπτώσεις. Η ανάπτυξη, παράλληλα, ενός συστήματος

έγκαιρης προειδοποίησης από την WHO έχει ήδη σώσει εκατομμύρια ζωές.

17. Εξουδετέρωση Ναρκών

Ο Ο.Η.Ε. καθοδηγεί μια διεθνή προσπάθεια για την εξουδετέρωση των ναρκών εδάφους που, θαμμένες σε πεδία πολέμων οι οποίοι έχουν πια λήξει σε Αγκόλα, Αφγανιστάν, Έλ. Σαλβαδόρ, Καμπότζη, Μοζαμβίκη, Ρουάντα, συνεχίζουν να σκοτώνουν και να αφήνουν χιλιάδες ανθρώπους το χρόνο.

18. Προστασία της Υγείας του Καταναλωτή

Για τον έλεγχο της ποιότητας των τροφίμων που αγοράζει ο καταναλωτής, το Σύστημα του Ο.Η.Ε. έχει καθιερώσει πρότυπα για περισσότερα από 200 βασικά τρόφιμα καθώς και όρια ασφαλείας για 3,000 συστατικά τροφίμων.

19. Αντιμετώπιση του Υπερπληθυσμού

Στόχος της UNFPA, αλλά και της σχετικής διάσκεψης που πραγματοποιήθηκε στο Κάιρο τον Σεπτέμβριο του 1994, είναι κάθε οικογένεια και ιδιαίτερα, κάθε γυναίκα να διαθέτει την πληροφόρηση που χρειάζεται για να αποφασίζει η ίδια το μέλλον της. Η δράση του συγκεκριμένου προγράμματος του Ο.Η.Ε. έχει συμβάλει στη μείωση των γεννήσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες από 6 για κάθε γυναίκα (το 1960) σε 3,5 (το 1990).

20. Καταπολέμηση των Ναρκωτικών

Το UNDCP βοηθάει τα κράτη - μέλη να ενημερώνουν τον πληθυσμό τους για τις καταστροφικές συνέπειες των ναρκωτικών, αλλά και για να προωθούν εναλλακτικές καλλιέργειες για όσους αγρότες εξαρτώνται οικονομικά από την παραγωγή ορισμένων ναρκωτικών. Το UNDCP παρέχει επίσης βοήθεια για τον εναρμονισμό της νομοθεσίας των νέων κρατών, συμπεριλαμβανόμενων των ανατολικοευρωπαϊκών, με τις ισχύουσες διεθνείς συνθήκες. Το UNDCP μαζί με τη WHO προσπαθούν επίσης να προλάβουν και να περιορίσουν τη βλαβερή συνήθεια του καπνίσματος και τον αλκοολισμό.

21. Για την καταπολέμηση τους εγκλήματος

Με την πραγματοποίηση διεθνών διασκέψεων, η τελευταία των οποίων έγινε στο Κάιρο, από τον Απρίλιο έως τον Μάιο του 1995, ο Ο.Η.Ε. προωθεί τη συνεργασία των κρατών - μελών του για τη πρόληψη του εγκλήματος και τη μεταχείριση των παραβατών.

22. Για τις Διεθνείς Εμπορικές Συναλλαγές

Η UNCTAD έχει επιτύχει την καθιέρωση ευνοϊκών όρων για την εξαγωγή των προϊόντων των αναπτυσσόμενων χωρών.

23. Για τα δικαιώματα των εργαζομένων

Η ILO προστατεύει τον ελεύθερο συνδικαλισμό και δραστηριοποιείται κατά της ανεργίας, υπέρ των δικαιωμάτων των μεταναστών εργατών, κατά των διακρίσεων και της

παιδικής εργασίας, η ειδική αυτή οργάνωση του Ο.Η.Ε. έχει συμβάλλει στον περιορισμό των εργατικών ατυχημάτων.

24. Εξασφάλιση Ειρήνης στους Ωκεανούς

Ο Ο.Η.Ε. έχει πετύχει την υιοθέτηση μιας διεθνούς Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας η οποία θέτει κανόνες για την προστασία και την ειρηνική ανάπτυξη και θαλασσών. Ως Διεθνές Έτος των Ωκεανών έχει οριστεί το 1998.

25. Προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας

Η WIPO προστατεύει τις νέες εφευρέσεις διατηρώντας ένα αρχείο τριών εκατομμυρίων εθνικών καταχωρήσεων. Προστατεύει ακόμη, μέσω διεθνών συνθηκών, τα έργα εικαστικών καλλιτεχνών, μουσικών και συγγραφέων σε όλο τον κόσμο και έχει μειώσει το χρόνο και το κόστος που απαιτούνται για τη κατοχύρωση των σχετικών δικαιωμάτων.

26. Για την Αλιεία και την Προστασία των Δασών

Η FAD επέβαλλε ελέγχους στην αλιεία για την προστασία των θαλασσιών ειδών, ενώ σε συνεργασία με το UNDP και τη WB, προωθούν προγράμματα προστασίας των δασών και αναδάσωσης σε 90 αναπτυσσόμενες χώρες.

27. Βελτίωση Αεροπορικών και Θαλασσιών Συγκοινωνιών

Οι κανόνες ασφαλείας για τα αεροπορικά και θαλάσσια ταξίδια έχουν τεθεί από την ICAO και την IMD. Χάρη στην ICAO, ο αριθμός των θανάτων από αεροπορικά δυστυχήματα έχει μειωθεί από 590 σε σύνολο εννέα εκατομμυρίων

ταξιδιωτών (το 1947), σε 936 σε σύνολο ενός δισεκατομμυρίου διακοσίων εκατομμυρίων ταξιδιωτών (το 1993). Χιλιάδες αεροπλάνα πετούν χωρίς να συγκρούονται λόγω των αεροδιαδρόμων που έχει ορίσει, πάνω από κάθε χώρα και ωκεανό, η ICAO. Χάρη δε στην IUO, η μόλυνση των ωκεανών από πετρέλαιο έχει μειωθεί κατά 60% στη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών.

28. Για την Ελεύθερη Πληροφόρηση

Με σκοπό την πρόσβαση όλων των λαών σε ελεύθερη και αμερόληπτη πληροφόρηση, η UNESCO έχει προσφέρει σημαντική βοήθεια, κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, για την ανάπτυξη και ενίσχυση συστημάτων επικοινωνίας, πρακτορείων ειδήσεων και αδέσμευτων μέσων μαζικής ενημέρωσης.

29. Ανάπτυξη των Διεθνών Επικοινωνιών

Η UPU και η ITU ρυθμίζουν την ομαλή λειτουργία των διεθνών ταχυδρομικών αποστολών και τηλεπικοινωνιών. Χάρη στις οργανώσεις αυτές του Ο.Η.Ε., ένα γράμμα που στέλνουμε σε άλλη χώρα φθάνει τελικά στον προορισμό του, καθώς επίσης μπορούμε να επικοινωνούμε τηλεφωνική από τη μια χώρα στην άλλη.

30. Προστασία Ευάλωτων Κατηγοριών του Πληθυσμού

Τηρώντας "διεθνείς ημέρες" και "διεθνή έτη", συγκαλώντας διεθνείς διασκέψεις και προωθώντας διεθνείς κανόνες, ο Ο.Η.Ε. έχει πετύχει την ευαισθητοποίηση μέσω ενημέρωσης, κοινής γνώμης και κυβερνήσεων για την

αναγνώριση των αναγκών και της προσφοράς κατηγοριών του πληθυσμού που έμειναν στο περιθώριο όπως οι ηλικιωμένοι, τα παιδιά, η νεολαία, οι άστεγοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Ως Διεθνές Έτος για τα Άτομα της Τρίτης Ηλικίας έχει ήδη οριστεί το 1999.

31. Προστασία των Παιδιών

Στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για τα παιδιά (Νέα Υόρκη 1990) αλλά και με την Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Παιδιών που τέθηκε σε ισχύ τον ίδιο χρόνο, τα κράτη - μέλη του Ο.Η.Ε. δεσμεύτηκαν να πετύχουν 20 συγκεκριμένους στόχους ώστε να βελτιωθεί ριζικά η ζωή των παιδιών έως το έτος 2000. Στην κατεύθυνση αυτή δραστηριοποιείται και η UNICEF η οποία έχει επιπλέον επιτύχει την καθιέρωση "ζωνών ειρήνης" για την ασφαλή μεταφορά εμβολίων και τροφίμων σε όσα παιδιά αποκλείονται στο μέσο πολεμικών συρράξεων, από το Ελ. Σαλβαδόρ στο Λίβανο, από την Πρώην Γιουγκοσλαβία στο Σουδάν.

32. Για την Εκπαίδευση και τον Πολιτισμό

Ως αποτέλεσμα των προσπαθειών του Συστήματος του Ο.Η.Ε., το 60% των ενηλίκων στις αναπτυσσόμενες χώρες μπορούν σήμερα να διαβάζουν και να γράφουν, ενώ το 80% των παιδιών πηγαίνουν σχολείο. Ο αναλφαβητισμός των γυναικών στις ίδιες χώρες έχει μειωθεί από το 64% (το 1970) σε 44% το (1190). Προγράμματα μορφωτικών ανταλλαγών προωθούνται από την UNESCO, το UNN και UNITAR στην κατεύθυνση της Διεθνούς Συνεργασίας Εκπαιδευτικών και Επιστημονικών ιδρυμάτων αλλά και της προώθησης του πολιτισμού μειονοτήτων και αυτοχθόνων λαών.

33. Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς

440 μνημεία και περιοχές 100 χωρών, συμπεριλαμβανομένων της Ελλάδας, της Κύπρου, της Αιγύπτου, της Ινδονησίας, της Ιταλίας και της Καμπότζης έχουν διασωθεί ή προστατεύονται χάρη στις προσπάθειες της UNESCO και τις διεθνείς συνθήκες που έχουν υιοθετηθεί για το σκοπό αυτό.

34. Για το Διάστημα

Ο Ο.Η.Ε. με διεθνείς συνθήκες, συναντήσεις και σεμινάρια προωθεί την ειρηνική χρήση του διαστήματος και την αξιοποίηση της διαστημικής τεχνολογίας σε εφαρμογές για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Μεταξύ των διεθνών συνθηκών για το Διάστημα, που έχουν υιοθετηθεί στο πλαίσιο ειδικής επιτροπής του Ο.Η.Ε., συμπεριλαμβάνονται η Συνθήκη Αρχών για την Εξερεύνηση και Χρήση της Σελήνης και Άλλων Αστρικών Σωμάτων (1966) καθώς και η Συμφωνία για τη Διάσωση Αστροναυτών (1967).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΣΗΜΕΡΑ

Στις 24 Οκτωβρίου του 1998, ο Ο.Η.Ε. γιορτάζει τα 53 χρόνια από την ίδρυση του, την ημέρα δηλαδή που τέθηκε σε ισχύ ο καταστατικός χάρτης ο οποίος είχε υπογραφεί από 51 χώρες στη Διάσκεψη του Αγ. Φραγκίσκου στις 26 Ιουνίου το 1945.

Με την ευκαιρία της επετείου αυτής αξιολογώντας το έργο του Ο.Η.Ε. καθ' όλη τη διάρκεια την πενήντατριάχρονης πορείας του ακούγονται ακόμα μέχρι σήμερα αντικρουόμενες απόψεις.

Στις επιτυχίες που θεωρείται ότι σημείωσε ο Ο.Η.Ε. συγκαταλέγεται η αποτροπή με τη χρήση προληπτικής διπλωματίας 80 περίπου τοπικών πολέμων και η εφαρμογή 172 συμφωνιών που έθεσαν τέλος σε συγκρούσεις. Σημαντικότερες από αυτές είναι οι επιτυχίες παρεμβάσεις στη διευθέτηση κρίσεων σε χώρες της Κεντρικής Αμερικής, όπως στο Ελ. Σαλβαδόρ και τη Νικαράγουα, στη Δυτική Σαχάρα, στην Καμπότζη και ιδιαίτερα η αποχώρηση των Σοβιετικών από το Αφγανιστάν όπως επίσης και η αποχώρηση των στρατευμάτων της Κούβας από την Αγκόλα και των στρατευμάτων του Ιράκ από το Κουβέιτ.

Θετικά αποτελέσματα έστω και περιορισμένα, είχε η παρέμβαση του Ο.Η.Ε. σε ορισμένες περιπτώσεις μαζικών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ενδεικτική είναι η περίπτωση της Αλβανίας την οποία επισκέφθηκε ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού με σκοπό τη μεσολάβησή του για

το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε μεμονωμένες περιπτώσεις η ύπαρξη και μόνο του Ο.Η.Ε. ως βήματος για τη διευθέτηση διαφορών συνέβαλε στην αποκλιμάκωση κρίσεων μείζονος σημασίας όπως για παράδειγμα στην κρίση των πυραύλων στην Κούβα στο Πακιστάν, στην Ινδία.

Οι μεγαλύτερες αποτυχίες του σημειώνοντας στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, όταν εκδηλώθηκαν 140 τοπικοί και περιφερειακοί πόλεμοι που προκάλεσαν το θάνατο πολλών εκατομμυρίων ανθρώπων και στους οποίους ο Ο.Η.Ε. δεν μπόρεσε να παρέμβει λόγω της περιθωριοποίησης του από τις μεγάλες δυνάμεις. Αντιπροσωπευτικές περιπτώσεις αποτυχιών του ήταν οι αραβοϊσραηλινοί πόλεμοι και ο πόλεμος του Βιετνάμ, από τον οποίο ήταν απολύτως απών.

Ο Ο.Η.Ε. δεν κατόρθωσε άλλωστε να αποκαταστήσει τη διεθνή νομιμότητα σε περιπτώσεις εισβολής και κατοχής κρατών, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση της Τουρκικής εισβολής στην Κύπρο καθώς και της εισβολής και κατοχής εδαφικών αραβικών κρατών από το Ισραήλ. Οι θλιβερότερες ίσως αποτυχίες του ήταν η παρέμβαση του στον πόλεμο στην πρώην Γιουγκοσλαβία καθώς και στην έκρυθμη κατάσταση στο Κόσοβο.

Για να κατανοήσει κανείς το έργο του Ο.Η.Ε. θα πρέπει πρώτα να ξέρει τι είναι ο Οργανισμός αυτός και ποιες ανάγκες τον γέννησαν. Η αποτυχία της Κοινωνίας των Εθνών να παρέχει πολιτική ανεξαρτησία και εδαφική ακεραιότητα όλων των κρατών μετά τα καταστρεπτικά αποτελέσματα του Α' Παγκόσμιου Πολέμου οδήγησε στην πρωτοβουλία για τη δημιουργία ενός νέου οργανισμού που θα είχε σαν κύριο έργο του τη συνεργασία των κρατών σε διεθνές επίπεδο για τη

διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και την προαγωγή του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών του ανθρώπου. Πολύ σημαντικό για την εφαρμογή των σκοπών του Ο.Η.Ε. είναι το γεγονός ότι απετέλεσε έναν παγκόσμιο ανοικτό οργανισμό που δέχεται στους κόλπους του, χωρίς περιορισμούς, οποιοδήποτε κράτος είναι πρόθυμο να σεβαστεί τις αρχές και τους σκοπούς του. Επίσης, σημαντικό είναι ότι ο Ο.Η.Ε. συγκαταλέγεται στους υπερέθνικούς οργανισμούς και ως εκ τούτου δεσμεύει με τις αποφάσεις του τα κράτη - μέλη.

Ωστόσο παρά τη μεγάλη δύναμη που συγκέντρωσε στα χέρια του, τις προοπτικές και τις ελπίδες που γέννησε στους λαούς, το χάσμα ανάμεσα στους ευγενής στόχους που έθεσαν οι εμπνευστές του και το ρόλο που έχει διαδραματίσει μέχρι σήμερα είναι μεγάλο. Στην περίοδο που ακολούθησε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο Ο.Η.Ε. κλήθηκε να διαδραματίσει το ρόλο οργάνου προώθησης της συλλογικής ασφάλειας μέσα στα πλαίσια που οριοθετούσαν οι μεγάλες δυνάμεις.

Με την έναρξη του Ψυχρού Πολέμου και με την εκδήλωση περιφερειακών συγκρούσεων άλλαξε η διεθνής σκηνή. Η αντιπαλότητα ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις τότε οι Η.Π.Α. και ΕΣΣΔ και οι σφαίρες επιρροής που δημιουργήθηκαν χώρισαν τον κόσμο στα δύο με αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση του ρόλου του Διεθνούς Οργανισμού στον τομέα της ειρήνης και ασφάλειας. Ο καθαριστικός παράγοντας που οδήγησε στη μετατροπή του Ο.Η.Ε. σε ένα άβουλο και αναποτελεσματικό όργανο ήταν η δυνατότητα των μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας (Η.Π.Α., ΕΣΣΔ, ΚΙΝΑ, ΑΓΓΛΙΑ, ΓΑΛΛΙΑ) να προβάλλουν βέτο ακυρώνοντας τη λήψη αποφάσεων. Έτσι, όταν τα προβλήματα ασφαλείας αφορούσαν

περιοχές της σφαίρας επιρροής τους, οι μεγάλες δυνάμεις εμποδίζουν το Συμβούλιο Ασφαλείας να λάβει αποφάσεις που δεν εξυπηρετούσαν τα γεωπολιτικά και στρατηγικά συμφέροντα τους. Σε 279 περιπτώσεις στη διάρκεια της εποχής αυτής, η άσκηση του βέτο είχε ως αποτέλεσμα την παράλυση της συλλογικής εξουσίας και την αδυναμία του Οργανισμού να προβεί στη λήψη μέτρων για τη διευθέτηση των κρίσεων.

Η αναβάθμιση του ρόλου του Ο.Η.Ε. άρχισε ουσιαστικά στα μέσα της δεκαετίας του '80 με τη λήξη του Ψυχρού πολέμου και την κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων. Η αναβάθμιση αυτή συνοδεύτηκε από επιτυχείς παρεμβάσεις στον πόλεμο ΙΡΑΚ - ΚΟΥΒΕΙΤ, ΙΡΑΝ - ΙΡΑΚ, στη διευθέτηση της κρίσης στη ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ, στην αποχώρηση της ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ από το Αφγανιστάν και στην αποχώρηση των στρατευμάτων της ΚΟΥΒΑΣ από την ΑΓΚΟΛΑ. Στις παρεμβάσεις αυτές γίνεται πλέον φανερός ο αδιαμφισβήτητος ηγεμονικός ρόλος των Η.Π.Α. Παράλληλα νέες εστίες περιφερειακών συγκρούσεων κάνουν την εμφάνιση τους. Η κρίση στον Περσικό Κόλπο ως ενέργεια παραβίασης της Διεθνούς Νομιμότητας έδωσε την ευκαιρία στον Ο.Η.Ε. να ασκήσει δυναμικά τον ρόλο του.

Το γεγονός όμως ότι σε παρεμφερείς περιπτώσεις εισβολής και κατοχής κράτους όπως της Κύπρου, των εδαφών αραβικών κρατών και προσφάτως του Βορείου Ιράκ από την Τουρκία δεν υπήρξε ανάλογη δράση του Ο.Η.Ε. κάνει φανερό ότι τέτοιου είδους παρεμβάσεις εξυπηρετούν συγκεκριμένα συμφέροντα και σκοπιμότητες. Στην περίπτωση της Κύπρου μετά την εισβολή των Τουρκικών Δυνάμεων στο νησί και την κατοχή του 40% του εδάφους του, οι Η.Π.Α. αντιτάχθηκαν

στην διεθνοποίηση του Κυπριακού και σε όλες τις προσπάθειες για την εφαρμογή των αποφάσεων του Ο.Η.Ε. με το "επιχείρημα" ότι οι κινήσεις αυτές θα αύξαναν τη διπλωματική αδιαλλαξία της Τουρκίας. Όταν δε οι Η.Π.Α. απέτυχαν στην προσπάθειά τους αυτή επεδίωξαν να αποδυναμώσουν το περιεχόμενο των ψηφισμάτων του Ο.Η.Ε. και των άλλων διεθνών οργανισμών. Έτσι, ψήφισαν αρνητικά ή απείχαν στα ψηφίσματα αυτά και αντιτάχθηκαν σε οποιαδήποτε καταδίκη της Τουρκίας ή στη διατύπωση αρνητικών σχολίων για τη συμπεριφορά της στη Κύπρο στις εξάμηνες αναφορές του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε. Για παρόμοιους λόγους, ο Γενικός Γραμματέας ή αποκλείσθηκε από τις διπλωματικές πρωτοβουλίες της Αμερικής ή χρησιμοποιήθηκε για να δώσει την απαραίτητη διεθνή νομιμότητα στις διχοτομικές της προτάσεις. Τελικά, Αμερικανοί Διπλωμάτες εργάσθηκαν σκληρά για να αποφευχθεί η λήψη μέτρων από το Συμβούλιο Ασφαλείας εναντίον της Τουρκίας για την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο αλλά και στην περίπτωση διώξεως των Κούρδων.

Αλλά και στις πρόσφατες περιπτώσεις του πολέμου στον Περσικό Κόλπο και στην πρώην Γιουγκοσλαβία και στην κρίση του Κοσσυφοπεδίου, ο Ο.Η.Ε. επιχείρησε να επιβάλλει την ειρήνη χρησιμοποιώντας τις ειρηνευτικές του δυνάμεις που τέθηκε υπό τη στρατιωτική διοίκηση των Η.Π.Α. και όχι του Συμβουλίου Ασφαλείας. Η χρήση όμως της πολυεθνικής δύναμης υπό τη στρατιωτική διοίκηση των Η.Π.Α. και το γεγονός ότι στην περίπτωση του Κόλπου δεν εξαντλήθηκαν τα περιθώρια ειρηνευτικής διευθέτησης της κρίσης. Καταδεικνύει ότι στη μεταψυχροπολεμική περίοδο ο Ο.Η.Ε. περιορίζεται

στο ρόλο ενός μέσου νομιμοποίησης μιας μονομερούς πολιτικής.

Τελικά ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών δεν είναι παρά αυτό που του επιτρέπουν να είναι τα μέλη του, μικρά ή μεγάλα και κυρίως το μεγαλύτερο.

Έτσι, σήμερα ο Ο.Η.Ε. βρίσκεται στα πρόθυρα της χρεοκοπίας με την τρύπα του προϋπολογισμού του να ανέρχεται στα 3 δισεκατομμύρια δολάρια, τις Η.Π.Α. να αρνούνται να πληρώσουν το μερίδιο της εισφοράς τους και το Κογκρέσο να αποφασίζει να μειώσει το μερίδιο αυτό κάτω από το 30% ενώ οι ανάγκες που προκύπτουν για παρέμβαση του Οργανισμού συνεχώς αυξάνονται. Προβληματισμοί όμως γεννιούνται και γύρω από άλλα ζητήματα που αφορούν τον Ο.Η.Ε., πλην της οικονομικής του επιβίωσης. Αρκετές βορειοευρωπαϊκές χώρες που συνήθως πληρώνουν το ποσό της συνεισφοράς τους εγκαίρως, θέλουν να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην ανάπτυξη του Τρίτου Κόσμου και να υποχρεώσουν το Συμβούλιο Ασφαλείας να μη σκέφτεται για την ασφάλεια με αποκλειστικό γνώμονα τις βόμβες.

Ένα άλλο θέμα είναι η άποψη που συζητείται για αλλαγή στο καθεστώς της ιδιότητας του μόνιμου μέλους στο Συμβούλιο Ασφαλείας και η αύξηση του αριθμού με τη συμμετοχή άλλων κρατών. Επίσης, οι μικρότερες χώρες ζητούν την αύξηση των μη μόνιμων μελών.

Ένα θέμα που απασχολεί ιδιαίτερα, κυρίως μετά την Γιουγκοσλαβική κρίση και των κρίσεων που ακολούθησαν πριν και μετά σε παγκόσμια κλίμακα (Περσικός Κόλπος κ.α.), είναι η πολιτική εξάρτηση των κυανόκρανων από τις Η.Π.Α. και τις

οποίες καλές ή κακές επιδιώξεις τους. Επίσης, ο τρόπος και η χρονική στιγμή παρέμβαση θεωρείται εξίσου σημαντικός, ώστε πολλοί να προωθούν την ιδέα της παρέμβασης για την πρόληψη των συρράξεων, ενώ άλλοι την ιδέα της δυναμικής παρέμβασης ανθρωπιστικής μορφής όταν πληθυσμοί κινδυνεύουν από δυνάστες και κατακτητές.

Οι λαοί όμως περισσότερο αναρωτιούνται γιατί δεν καταβάλλεται μεγαλύτερη προσπάθεια στην προληπτική διπλωματία για την αποφυγή συγκρούσεων με τη βοήθεια των όπλων, δεδομένου ότι οι λαοί που έχασαν εδάφη σε πολεμικές επιχειρήσεις θεωρούν ότι η παρουσία των κυανόκρανων συνδέεται περισσότερο με το "πάγωμα" μια απαράδεκτης κατάστασης (Κύπρος, Βοσνία) και με την έμμεση εξασφάλιση μιας ήσυχης διαβίωσης των κατακτητών στα εδάφη που κατέκτησαν.

Φαίνεται λοιπόν πως όλοι συγκλίνουν στην άποψη ότι ίσως έχει έρθει ο καιρός που θα πρέπει να γίνουν κάποιες μεταρρυθμίσεις στους Κόλπους του Οργανισμού, όμως οι συζητήσεις προκειμένου να επιτευχθούν οι μεταρρυθμίσεις αυτές προς το παρόν καταλήγουν σε αδιέξοδο γιατί κανείς δεν μπορεί να συμφωνήσει για το πως ακριβώς θέλει να είναι ο Ο.Η.Ε. στο μέλλον.

Ένα όμως είναι σίγουρο. Παρά τις μύριες βολές που έχει δεχθεί και δέχεται ο Ο.Η.Ε. εξακολουθεί σήμερα να αποτελεί ελπίδα σωτηρίας για τους λαούς γιατί πέρα από τον τομέα της διατήρησης της ειρήνης και της ασφάλειας ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών κυρίως δια μέσου των εξειδικευμένων οργανισμών που τον περιστοιχίζουν έχει προχωρήσει σε μελέτες βασικών θεμάτων όπως η θέση της γυναίκας, τα

δικαιώματα του παιδιού, η πείνα στις τριτοκοσμικές χώρες, οι εξοπλισμοί, η υγεία, η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού, η διάσωση της πολιτισμικής κληρονομιάς, το πρόβλημα των προσφύγων ανά τον κόσμο κ.α. Και οι μελέτες αυτές έχουν τεθεί σε εφαρμογή και έχουν αποδώσει καρπούς δίνοντας ελπίδα για έναν καλύτερο κόσμο.

Η ύπαρξη και μόνο του Ο.Η.Ε. αποτελεί πλέον αναγκαία σανίδα σωτηρίας και οι περισσότεροι άνθρωποι ανά τον κόσμο δεν αναρωτιούνται αν τους αρέσει ο Ο.Η.Ε. ή όχι. Είναι ένα αναγκαίο "κακό" που απλά τον έχουν ανάγκη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- THE BLUE HELMETS , UNITED NATIONS N. YORK 1996
- BASIC FACTS ABOUT THE UNITED NATIONS ; UNITED NATIONS N. YORK 1995
- ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ»
- ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ»
- ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»
- ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ « ΒΡΑΔΙΝΗ»
- ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΟΗΕ ΑΘΗΝΑ - ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1993 ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ
- ΜΠΕΡΔΗΜΑΣ Α. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ Η.Ε. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΠΑΡΑΔΩΣΕΙΣ ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ - ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1989
- ΠΑΡΟΥΛΑ ΝΑΣΚΟΥ ΠΕΡΑΚΗ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΔΙΘΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ Ι. Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ- ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1993
- ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΒΙΤΤΑ ΜΕΡΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»
- ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΠΤΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΗΜΑ» ΣΕΠΤ. 1990
- ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ»
- ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΑΜΥΝΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ»
- ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΑΝΤ. ΣΑΚΟΥΛΑ
- «ΘΥΕΛΛΑ ΣΤΟ ΚΟΛΠΟ» Γ. ΔΕΛΑΣΤΙΚ- Κ. ΓΙΑΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΣΗ ΣΤΑΧΥ
- ΣΑΤΑΜ ΧΟΥΣΕΙΝ «Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΚΟΛΠΟ» JUDITH MILLER (THE NEW YORK TIMES) LAURIE MYLROIE (HARVARD UNIVERSITY)

